

โนราโรงครูตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ปริญญานิพนธ์

ของ

พิทยา บุชรารัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา

พฤษภาคม 2535

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก
ไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์อุทก หนูทอง)

.....กรรมการ

(อาจารย์สมใจ ศรีนวล)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์อุทก หนูทอง)

.....กรรมการ

(อาจารย์สมใจ ศรีนวล)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(นายอนันต์ ประศาสน์กุล)

วันที่ ๒๙ เดือน ๙ : ๒๕๖๑ พ.ศ. ๒๕๖๑

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้เพราะได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย
ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์อุคม หนูทอง อาจารย์ ดร.ฉันทัส ทองช่วย
และอาจารย์สมใจ ศรีนวล ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ที่ให้ความช่วยเหลือในการตรวจแก้ไข
ข้อบกพร่อง ทั้งสนับสนุนและให้คำแนะนำในทุกด้านตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บันลือ ถิ่นพังงา อาจารย์จำเริญ
แสงดวงแข ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ทิธิพงษ์ อาจารย์พรศักดิ์ พรหมแก้ว อาจารย์
สุภาภย์ อินทองคง รองศาสตราจารย์คณัย ไชยโยธา อาจารย์ประโยชน์ เรืองโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ โชคบุญถูล อาจารย์เกษม ฆานาแก้ว อาจารย์ ดร.สืบพงศ์
ธรรมชาติ ซึ่งเป็นผู้สอนและแนะนำช่วยเหลือผู้วิจัยทั้งด้านการศึกษาและการจัดทำปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้จนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ โนราแปลก ชนะบาล โนราน้อม คงเกลี้ยง คุณเที่ยง ชูศรี
คุณช้อย แสงเขียว คุณเพียร เพชรน้อย คณะโนราตำบลท่าแค คนทรงครูหมอโนรา และ
ชาวบ้านตำบลท่าแค ผู้เป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรมอันเป็นที่มาของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้และสำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้สนับสนุนทุนในการวิจัยและการจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณ คุณศรีสมร บุขรารัตน์ ที่ช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจทั้งด้านการ
ศึกษาของผู้วิจัยและการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จ

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตไทยคดีศึกษา (มนุษยศาสตร์) รุ่นปีการศึกษา 2531 และ
กัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

ประโยชน์และคุณค่าของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นกตัญญูแด่คุณพ่อ คุณแม่
ทั้งสองฝ่าย ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณ ผู้ร่วมกันรังสรรค์สืบหอคมรดกวัฒนธรรมของชาติของ
ท้องถิ่นทุกท่าน และขอมอบเป็นของขวัญและสมบัติทางภูมิปัญญาแก่ เพ็ญสิริ สุพิริยา บุขรารัตน์
ลูกสาวอันเป็นที่รักทั้งสองคน

พิทยา บุขรารัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	8
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
ข้อตกลงเบื้องต้น	9
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	10
แหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูล	10
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	11
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	11
วิธีจัดการกระทำกับข้อมูล	12
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราและโนราโรงครู	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมและบทบาทหน้าที่ของ วัฒนธรรม	24
2 ทำนันทองถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา	27
ตำนานโนรา	27
ตำนานขุนศรีธำมาธร	51
ตำนานนางเลื่อมขาว	53

ตำนานสิทธิเรื้อรี	57
ตำนานสถานที่ในตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา	58
3 ความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค	64
ความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา	64
ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์	86
ความเชื่อเรื่องการแก้บน	111
ความเชื่อเรื่องการครอบเทริด	118
ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย	120
ความเชื่อเรื่องการตัดจุก	121
ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน	122
ความเชื่อเรื่องการตัดผมผีเสื้อ	123
ความเชื่อเรื่องการรำถึบหัวควาย	124
ความเชื่อเรื่องการรำสอคเครื่องสอคกำไลหรือสอคไหมูร	126
ความเชื่อเรื่องการรักษาอาการป่วยไข้	127
ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรง	129
4 พิธีกรรมในการรำโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค	138
ความเป็นมาของพิธีกรรมโนราโรงครู	138
จุดมุ่งหมายของพิธีกรรมโนราโรงครู	143
ชนิดของพิธีกรรมโนราโรงครู	145
องค์ประกอบในการรำโนราโรงครู	147
ขั้นตอนการจัดพิธีกรรมการรำโนราโรงครู	223

5 ความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค	253
การสืบทอดการรำโนรา	254
การขนานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้	257
การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม	262
การสร้างอาชีพ	264
การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม	267
การสร้างเสริมความรู้และสติปัญญา	269
6 บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	273
บทย่อ	273
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	273
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	273
การรวบรวมข้อมูล	274
การวิเคราะห์ข้อมูล	274
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	274
อภิปรายผล	283
ข้อเสนอแนะ	292
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	294
บรรณานุกรม	295
ภาคผนวก	307
ภาคผนวก ก แผนที่	308
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	311
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	319
ประวัติย่อของผู้วิจัย	391

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	ต้นโพธิ์ชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อว่าเป็นที่ฝังกระดูกขุนศรีศรัทธา	319
2	ศาลาขุนศรีศรัทธาหรือเขื่อนขุนทา	320
3	รูปปั้นขุนศรีศรัทธาและพรานบุญ	321
4	วัดอภัยาราม หมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค ที่ชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อว่าขุนศรีศรัทธาราม เป็นผู้สร้าง	322
5	รูปแทนตัวและหิ้งบูชาแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย	323
6	คณะโนราบ้านท่าแคร่วมกันห่มผ้าพระมหาธาตุวัดเขียนบางแก้ว อำเภอลำปาง จังหวัดพัทลุง	324
7	ครูหมอนโนราแสดงความยินดีกับเด็กชายวิเชียร ชนะบาล ที่มารำโนราถวายครู	325
8	พระม่วงทองหรือตาม่วงทองกำลังสอนรำโนราให้แก่เด็กหญิงนุชนาฏ คงคำ ...	326
9	เด็กหญิงนุชนาฏ คงคำ รำโนราถวายครู	327
10	โนราใหญ่ทำพิธีตัดท่อนุ่มรยเพื่อให้ขาดจากค่านับาน	328
11	เครื่องบูชาที่จัดหน้าหิ้งบูชาครูหมอนโนราเพื่อบนหรือแก้บน	329
12	ชาวบ้านทำพิธีแก้บนในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	330
13	นายพัน เฟื่องมี ผู้เป็นร่างทรงของขุนศรีศรัทธาในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ..	331
14	พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	332
15	ผู้เข้าทำพิธีผูกผ้าปล่อยถอดเครื่องแต่งตัวโนราออกหลังจากรำถวายครูเป็นครั้ง สุดท้ายแล้ว	333
16	ผู้ทำพิธีผูกผ้าปล่อยนำเครื่องแต่งตัวโนรามาส่งให้โนราใหญ่โดยไม่หันมามอง โรงโนราเป็นเสร็จพิธี	334
17	พิธีตัดจุกลงในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	335
18	พิธีเหยียบเสนาในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	336

19	หัวควายที่นำมาตั้งไว้ในโรงโนราเพื่อทำพิธีรำถืบหัวควาย	337
20	พิธีแก้บนด้วยการรำถืบหัวควายในโนราโรงครู	338
21	การรำสวดเครื่องสวดกำไลในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	339
22	คนทรงครูหมอนโรรากำลังเซ่นไหว้และทำน้มนมหรบนศาลาขุนศรีศรัทธาหรือเขื่อน ขุนทาก่อนเข้าโรงครู	340
23	คนทรงครูหมอนโรรานในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคขณะครูหมอนโรรากำลังเข้าทรง	341
24	ครูหมอนโรรากำลังเลือกร่างทรงใหม่แทนร่างทรงเดิมที่ไม่ต้องการเข้าทรงแล้ว	342
25	ครูหมอนโรรากำลังทำพิธีเหยียบทรงร่างทรงใหม่	343
26	โนราแปลก ชนะบาล ครูโนราอาวุโสหัวหน้าคณะโนราในโรงครูใหญ่วัดท่าแค	344
27	โรงครูใหญ่วัดท่าแคขณะกำลังปลูกสร้าง	345
28	เครื่องบูชาและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่วางไว้นอกโรงโนราก่อนทำพิธีเข้าโรง	346
29	ตรอมสำหรับวางหมอนน้มนมในโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปและโรงครูเล็กในตำบล ท่าแค	347
30	เครื่องบูชาครูหมอนโรรานบนศาลหรือพาไล	348
31	เครื่องบูชาครูหมอนโรราที่ห้องโรง	349
32	เครื่องดนตรีและลูกคู่โนราในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	350
33	ศาลพระภูมิในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	351
34	อุปกรณ์และเครื่องบูชาในการประกอบพิธีไหว้ศาลพระภูมิในโนราโรงครูใหญ่ วัดท่าแค	352
35	นายกัลป์ ถึงมุสิก นายรัก ขุนเพชร และนายเชย แก้วสุข ผู้ประกอบพิธี ไหว้ศาลพระภูมิโรงโนรา	353
36	พิธีไหว้ศาลพระภูมิในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	354
37	พิธีพระในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	355
38	คนทรงขุนศรีศรัทธาหน้าคณะโนราเข้าในโรงครู	356

39	โนราแปลก ชนบาล หัวหน้าคณะโนราทำพิธีเบิกโรงโนราโรงครูใหญ่ วัดท่าแค	357
40	โนราแปลก ชนบาล นำคณะโนราและผู้ร่วมพิธีกราบครู	358
41	โนราใหญ่คือโนราแปลก ชนบาล รำถวายครู	359
42	โนราผู้ร่วมคณะรำทั่วไปให้คนชม	360
43	โนราแต่งพอกในพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่	361
44	ครูหมอโนรากำลังเข้าทรงในร่างทรง	362
45	พิธีเอาผ้าห่มโพธิ์ของคนทรงครูหมอโนราและคณะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	363
46	โนราใหญ่ทำพิธีเช่นไหว้ครูหมอโนรา	364
47	นายเที่ยง ชูศรี กงทรงพระม่วงทองหรือตาม่วงทองรำถวายครู	365
48	การรำสวดเครื่องสวดกำไลหรือไหมुर	366
49	โนราใหญ่ทำพิธีตัดจุก	367
50	โนราใหญ่มอบเครื่องหมายความเป็นโนรา เช่นหอกแทงเซ้ ให้แก่ผู้เข้าพิธี ครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่	368
51	พิธีแก้บนด้วยการรำโนราถวายครู	369
52	พิธีแก้บนด้วยการรำออกพราน	370
53	โนราทั่วไปรำถวายครู	371
54	โนราจับทลีสองเพลงสิบสองบทในวันที่สามของการรำโรงครู	372
55	พิธีเหยียบเสนาในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	373
56	การรำคล้องหงส์ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค	374
57	นายพรานไล่ตามพญาหงส์ (ขณะเข้าทรง) ที่หนีขึ้นไปบนหลังคาโรงโนรา	375
58	โนราใหญ่และคณะจับทแทงเซ้	376
59	ตัวจะเซ้ทำด้วยต้นกล้วยตานีหรือกล้วยพังลา	377
60	หลังจากครูหมอโนราร่วมกันแทงเซ้แล้วก็จะว่าบทนิจจา	378

ภาพประกอบ	หน้า
61 การรำนโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปบ้านหน้าเกาะ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค	379
62 การทำพิธีตัดหมู่มวยในโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป บ้านหน้าเกาะ หมู่ที่ 7 ตำบล ท่าแค	380
63 การทำพิธีปลุกเสกพลิกหมอนหลังจากเลิกโรงแล้ว	381
64 โนราโรงครูเล็กบ้านยาง หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค	382
65 โนราบ้านยางจัดเครื่องบูชาเพื่อทำพิธีแก้หมู่มวย	383

ภูมิหลัง

การศึกษาวิถีชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจำเป็นต้องศึกษาจากวัฒนธรรมของชนกลุ่มนั้น เพราะ วัฒนธรรมครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ (สุพัตรา สุภาพ. 2528 : 107) ทั้งที่เป็น ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ กฎหมาย ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีต พฤติกรรมและนิสัยของมนุษย์ ซึ่งแสดงออกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น ๆ (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. 2516 : 93)

ศิลปะ การละเล่น และการแสดงพื้นบ้าน เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและสังคมในชุมชนนั้น ศิลปะ การละเล่น และการแสดงพื้นบ้าน จึงมีหน้าที่ต่อชุมชนผู้เป็นเจ้าของหลายอย่างทั้งด้านความบันเทิงและด้านอื่น ๆ หน้าที่หลักอย่างหนึ่งซึ่งน่าจะมีมาแต่โบราณคือ การประกอบพิธีกรรม เพราะ ศิลปะไทยส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับศาสนาและพิธีกรรม เห็นได้จากจิตรกรรมฝาผนัง โบสถ์ พระพุทธรูป และวัดวาอารามต่าง ๆ แม้ดนตรีนาฏศิลป์ก็มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าเป็นผู้ให้กำเนิด หรือเป็นบรมครูแห่งศิลปวิทยาการทั้งปวง (ปราณี วงษ์เทศ. 2525 : 13 - 14) ศิลปะ การละเล่น และการแสดงพื้นบ้าน จึง มีบทบาททั้งในฐานะที่เป็นสื่อบันเทิงใจของคนในสังคมให้ผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานและยังเป็นเครื่องประกอบในพิธีกรรมทางศาสนา และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นแต่ละช่วงชีวิตของชาวบ้าน นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย (เรือเอกหญิงปรีญา หิรัญประดิษฐ์. 2532 : 41) ซึ่ง สุจิตต์ วงษ์เทศ (2532: 215) ก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

การละเล่นยุคแรก ๆ มิได้มีขึ้นมาเพื่อความสนุกสนาน บันเทิงเรีงรมย์หรือเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดอย่างเดียว เพราะผู้เล่นและผู้ร่วมการเล่น (ทุกวันนี้เรียกผู้ดู - ผู้ชม) ต่างมีความมุ่งมั่นหรือมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน (นอกเหนือจากความสนุกสนาน)

เช่นร่วมกันจัดให้มีการละเล่นเพื่อความอุดมสมบูรณ์ หรือเพื่อความ "มั่งคั่ง" และความ "มั่นคง" ทั้งในแง่ส่วนบุคคลและในแง่ส่วนรวมระดับชุมชน การละเล่นดังกล่าวมักจะเกี่ยวข้องกับ "พิธีกรรม" ตามระบบความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์ เช่นพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมเป็นส่วนรวม

จึงกล่าวได้ว่า ศิลปะ การละเล่น และการแสดงพื้นบ้าน มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะ ความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับศาสนาและเทวดาต่าง ๆ เมื่อชีวิตของมนุษย์ผูกพันอยู่กับสิ่งเหล่านี้ ก็จะมีการแสดงออกถึงความศรัทธาเชื่อถือเพื่อสักการะบูชาและขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวนั้น (ฉันทส ทองช่วย. 2517 : 96 - 97) วัฒนธรรมเพื่อความงามและความบันเทิงเหล่านี้ทำหน้าที่รับใช้กลุ่มคนในสังคมแต่ละชุมชนอย่างสมบูรณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น สนับสนุนความเชื่อของกลุ่มคนในสังคม ให้การศึกษา ปลุกฝังค่านิยม เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวของพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ การละเล่น และการแสดงพื้นบ้านของชุมชนหรือของภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งจะทำให้เราเข้าใจบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะประเภทนี้กับวิถีชีวิตของชาวบ้านทั้งด้าน ความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมือง ชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติ อารมณ์ การใช้เหตุผล และความรู้อีกนึกคิดต่าง ๆ ของคนในชุมชนหรือภูมิภาคนั้น ๆ

ภาคใต้มี ศิลปะ การละเล่น และการแสดงพื้นบ้านหลายอย่างที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นเพลงบอก ลิเกป่า โนรา หนังตะลุง ฯลฯ แต่ที่เด่นมากอย่างหนึ่งคือ โนรา ที่เรียกว่า "โนราโรงครู" ซึ่งเชื่อกันว่าก่อนที่โนราจะก้าวมาดำรงบทบาทการสร้างความบันเทิงแก่ชุมชน โนราคงจะแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ มาก่อน เช่น พิธีกรรมของกษัตริย์หรือเจ้าเมือง และชนชั้นสูงในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอาจมองเห็นได้จากเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะคล้ายเครื่องทรงกษัตริย์โบราณ หรือตำนานเกี่ยวกับกำเนิดของโนราก็เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ว่าเป็นผู้ประสิทธิ์ทำร้ายต่าง ๆ และร่องรอยของความเป็นพิธีกรรมยังจะเห็นได้จากความเชื่อเรื่องครูโนรา การไหว้ครู การเข้าโรงครู และความเชื่อเรื่องการทำคุณไสย เช่น การรำเขียนพราญและการเหยียบลูกลมะนาว เป็นต้น (ฉัตรชัย สุกระภาณูจน์. 2523 : 112 ; ปราณี วงษ์เทศ. 2532 : 94)

โนราโรงครู หมายถึง โนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีเชิดครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเช่นสังเวย เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าแก้ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุที่ต้องทำการเชื้อเชิดครูมาเข้าทรงหรือมา "ลง" ยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้อีกชื่อหนึ่งว่า "โนราลงครู" (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. 2523 : 112) และ โนราลงครูไม่เน้นการแสดง หากเป็นการเชิดพ่อแม่ตายายผู้ล่วงลับไปแล้วมาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง การลงครูเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้ผู้มีบรรพบุรุษเป็นโนรา (สว่าง สุวรรณโร. 2523 : 101)

ชวน เพชรแก้ว (2523 : 35) กล่าวถึงความเชื่อเรื่องครูโนรา การไหว้ครู และการเข้าโรงครูว่า

คำว่าครูมโนราห์ในที่นี้หมายถึง "ครูหมอนโนรา" นั่นเอง นับเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะผู้ที่ฝึกหัดรำโนราห์ หรือเป็นเชื้อสายมโนราห์เขาจะต้องกราบไหว้ทุกปี ถ้าละเลยไม่ปฏิบัติมักเป็นไปต่าง ๆ เช่น เจ็บป่วยรักษาไม่หายจนกว่าจะได้แก้บนโดยเข้าโรงครู ครูตันได้แก่นางนวลสำลี ขุนศรีธธา เป็นต้น ส่วนการไหว้ครูและเข้าโรงครูมโนราห์จะต้องทำพิธีไหว้ครูทุกครั้ง แต่การไหว้ครูที่สำคัญที่สุดซึ่งทำกันทุกปีคือ "การเข้าโรงครู" มักจัดกันในเดือนสี่หรือเดือนหก มักทำกันเป็นพิธีใหญ่ ต้องปลุกโรงพิธี อัญเชิญครูและรำถวาย ...

โนราโรงครูจึงเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ มีบทบาทต่อวิถีชีวิตและสังคมของชาวภาคใต้ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นโนราและผู้มีเชื้อสายโนรา เพราะครูหมอนโนรา¹ แม้จะไร้ตัวตนและอยู่ในโลกของนามธรรม แต่ก็ยังตัดไม่ขาดจากมนุษย์ ยังห่วงใยผูกพันกับลูกหลานและงานศิลปะ ลูกหลานก็ยังเคารพเช่นพญานาควิญญานเหล่านี้ บางครั้งเมื่อเกิดปัญหาชีวิตก็หันเข้าพึ่งวิญญานเหล่านี้ได้สร้างปัญหาให้กับลูกหลานก็มี สาเหตุใหญ่เชื่อว่าเนื่องจากไหว้ไม่ดีพิธีไม่ถูกหรือละเลยไม่นับถือ (อุคม หนูทอง. 2528 : 46) จึงต้องมีการบนบานแล้วทำพิธีไหว้ครูหรือเข้าโรงครูแก้บน ส่วนชาวบ้านทั่วไปก็ได้บนบานขอความช่วยเหลือจากครูหมอนโนราในเรื่องต่าง ๆ

¹ครูหมอนโนรา หมายถึงครูตันของโนรา และบรรพบุรุษโนราที่ล่วงลับไปแล้ว แต่วิญญานยังผูกพันอยู่กับลูกหลาน สามารถเชิญมาเข้าทรงได้

เช่น ขอโชคลาภ ขอให้หายเจ็บป่วย ขอให้พ้นจากการเกณฑ์ทหาร หรือมารับการรักษา โรคภัยไข้เจ็บบางอย่างที่เชื่อว่าเกิดจากอำนาจของผีบางจำพวก เช่น เหยียบเสน¹ ตัดผมผีช่อ² เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งยืนยันถึงความสำคัญของโนราโรงครูที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

โนราโรงครูยังกระทำการอยู่ทั่วไปในภาคใต้ทั้งที่เป็นโรงครูประจำปี และโรงครูที่จัดขึ้นเพื่อแก้บน โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง จังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง ยังคงปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด แต่โนราโรงครูที่สำคัญและน่าสนใจอย่างยิ่งคือ โнораโรงครูบ้านท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ทั้งนี้เพราะ โнораโรงครูบ้านท่าแค เป็นโรงครูใหญ่ เป็นสถานที่ที่ขุนศรีศรัทธาครูสำคัญของโนราได้เคยฝึกสอนการรำโนราแก่ศิษย์เป็นที่พำนักของครูหมอนโนรา โнораโรงครูบ้านท่าแคจึงเป็นโรงครูของขุนศรีศรัทธา (แปลก ชนบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532) ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลท่าแค และตำบลใกล้เคียงก็มีโนราโรงครูตามที่มีผู้มีเชื้อสายโนราและชาวบ้านที่ต้องการแก้บนครูโนราจัดขึ้น นอกจากนั้นตำบลท่าแคยังเกี่ยวข้องกับตำนานและประวัติความเป็นมาของโนรา โดยเฉพาะชื่อ "ขุนศรีศรัทธาท่าแค" หรือ ขุนศรีศรัทธาแห่งบ้านท่าแคซึ่งเป็นครูสำคัญของโนรา มีอยู่ในบท "กาศครู" หรือไหว้ครูของโนราทั่วไป ดังตัวอย่างที่ อุดม หนูทอง (2529 : 1285 - 1286) รวบรวมไว้ในตำนานโนราตอนหนึ่งว่า

ครั้นถึงโรงอุยกอไหว้คุณ	หารื้อพ่อขุนศรีศรัทธา
ศรัทธาแย้มศรัทธาราม	โฉมงามเบิกหน้าบายตา
ศรัทธาแย้มศรัทธาซุ้ย	เอ็นดูลูกนัยทูนหัวอา

¹เหยียบเสน เป็นการทำพิธีของโนราใหญ่ในโรงครูเพื่อรักษาเสน ซึ่งเป็นเนื้อที่ออกนูนขึ้นจากระดับผิวหน้าเป็นแผ่นตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ใบหน้า มือ ศีรษะ เป็นต้น

²ตัดผมผีช่อ เป็นการทำพิธีของโนราใหญ่ในโรงครูเพื่อตัดผมที่จับตัวกันเป็นกระจุก โดยธรรมชาติเหมือนผูกมัดเอาไว้ตั้งแต่แรกคลอด ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของผีบางจำพวก

จำเดิมเริ่มมา	แม่ศรีคงคาเป็นครุฑ
ลูกข้ามไม้รอด	ลูกจะก้มลอคก็ไม่พัน
แม่ศรีคงคาเป็นครุฑ	มารดาศรัทธาท่าแค
ทองอุ้มเกล้า	มาเป็นคนเช่าคนแก่
มารดาศรัทธาท่าแค	น้องแต่พ่อเทพสิงห
ถ้าพ่อสมักรรักลูกจริง	วันนี้วยสิงอวยพร
น้องแต่พ่อเทพสิงห	ได้สอนสืบสืบกันมา

ฯลฯ

ในทำนองเดียวกัน เทวสาร (2508 : 1 - 22) ก็กล่าวถึงตำนานโนราที่เกี่ยวช้องกับจังหวัดพัทลุง และตำบลท่าแคไว้ในหนังสือเทพสาร บรรพ 2 สรุปความได้ว่า โนราเกิดขึ้นเมื่อครั้งที่เมืองพัทลุงตั้งอยู่ที่บางแก้ว อำเภอลำชะชัน จังหวัดพัทลุง ผู้ครองเมืองครั้งนั้นมีโอรสชื่อ เทพสิงห มีธิดาชื่อ ศรีคงคา หรือนวลทองสำลี นางนวลทองสำลีลักลอบได้เสียกับเจ้าชายทองอุ้มหรือทองโอผู้เป็นเชื้อสายทางคชรัฐ และตั้งบ้านเมืองอยู่บริเวณบ้านท่าแคปัจจุบัน จึงถูกพระบิดาลงโทษโดยการล่อยแพ ต่อมานางมีบุตรชื่อราม และได้ฝากให้บุตรทำโนราจนชำนาญ ภายหลังเมื่อได้รับอภัยโทษก็พากันกลับบ้านเมือง เจ้าชายรามได้รับบรรดาศักดิ์จากพระอัยกาเป็นขุนศรีศรัทธา พร้อมกับเครื่องทรงกษัตริย์ที่ประทานให้เป็นเครื่องแต่งตัวโนราด้วย

คำว่า "ท่าแค" นอกจากหมายถึงชื่อตำบลและชื่อบ้านท่าแคแล้ว ยังหมายถึงวัดท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุงด้วย วัดท่าแคเป็นสถานที่ที่ประกอบพิธีโนราโรงครูใหญ่ของชาวบ้านตำบลท่าแค ภายในวัดและบริเวณใกล้เคียงมีสถานที่และอนุสรณ์ที่เกี่ยวข้องกับขุนศรีศรัทธาอยู่หลายอย่างคือ "โคกขุนหา" เชื่อกันว่าเป็นสถานที่ที่ขุนศรีศรัทธาใช้เป็นที่พักพิงให้รำโนรา "ที่ขุนหา" หรือ "หลักขุนหา" เชื่อกันว่าเป็นที่ฝังกระดูกของขุนศรีศรัทธา "เขื่อนขุนหา" เชื่อกันว่าเป็นที่พำนักของครูโนรา ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร ทรงสร้างรูปปั้นขุนศรีศรัทธาและพรานบุญ แล้วสร้างศาลาตรงบริเวณเขื่อนขุนหา นำรูปปั้นไปประดิษฐานไว้เป็นอนุสรณ์หรืออนุสาวรีย์ของขุนศรีศรัทธา (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

คณะโนราและชาวบ้านในตำบลท่าแคโดยการนำของโนราเพลง ชะเนบาล ได้ร่วมกัน ประกอบพิธีโนราโรงครูมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 โดยมีคณะโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา ชาวบ้าน ทั้งในตำบลท่าแคและตำบลอื่น ๆ ตลอดถึงชาวบ้านในจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครศรีธรรมราช ตรังและสงขลา มาร่วมพิธีกันเป็นจำนวนมาก กลายเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบันนี้ โนราโรงครู บ้านท่าแคจึงมีความสำคัญด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ คือ เป็นการรำโนราโรงครูใหญ่ของโนรา เชื่อกันว่าเป็นแหล่งกำเนิดของโนราและครูโนรา มีสถานที่และรูปปั้นอันเป็นอนุสาวรีย์หรืออนุสรณ์สถานของขุนศรีศรัทธา โนราโรงครูบ้านท่าแคได้จัดติดต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่สำคัญของ ชาวบ้านตำบลท่าแค และชาวบ้านทั่วไปทั้งในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้โนรา โรงครูบ้านท่าแคยังเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคในเรื่องต่าง ๆ เช่น การสืบทอด การรำโนรา การรักษาอาการป่วยไข้และโรคมางซนิค การบนบานขอความช่วยเหลือจากครูโนรา การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพของคนในสังคม เป็นต้น

ท่าแค เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการ อำเภอเมืองพัทลุงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 10 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 24,375 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียงคือ ทิศเหนือจดตำบลท่ามัทรา อำเภอเมืองพัทลุง ทิศใต้จดตำบลนาโหนด อำเภอเมืองพัทลุง ทิศตะวันออกจดตำบลตำนาน อำเภอเมืองพัทลุง และทิศตะวันตกจดตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง แบ่งการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน มีครัวเรือนประชากร จำนวน 1,262 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 7,575 คน เป็นชาย 3,108 คน และหญิง 4,467 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง. 2532 : 1 - 2)

สภาพโดยทั่วไปของตำบลท่าแค เป็นพื้นที่ดอนและที่ราบลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพในทางการเกษตร อาชีพหลักได้แก่การทำนา ซึ่งทำทั้งนาปีและนาปรัง อาชีพรองลงมา คือทำสวนยางพารา ปลูกพืชไร่ พืชผัก เลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงโคนม โคเนื้อ สุกร เป็ด ไก่ เป็นต้น มีลำคลองสำคัญ ๆ ไหลผ่าน คือ คลองท่าแค ห้วยลำเบ็ด ห้วยศาลาโหยง ห้วยทะเลยัง เกี่ยวกับคลองท่าแคเป็นคลองสายสำคัญของตำบลมีต้นน้ำมาจากเทือกเขาบรรทัด ที่กั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพัทลุง ไหลออกทะเลสาบสงขลา ที่ตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เทวสารโร (2508 : 50) กล่าวถึงคลองท่าแคตอนหนึ่งว่า

คลองท่าแคเป็นทางน้ำที่ติดต่อกันมาจากทะเลสาบที่ตำบลลำปำ เป็นเส้นทางติดต่อกันในสมัยโบราณ เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้วคลองสายนี้ผ่านตำบลตำนานไปถึงตำบลท่าแค เรือใบขนาด 3 เสาขึ้นลงบรรทุกสินค้าได้สบาย มีชาวจีนมาตั้งหลักแหล่งค้าขายสืบมา แต่ปัจจุบันนี้ต้นเขิน ในสมัยโบราณลำน้ำนี้ต้องเป็นสายสำคัญ เป็นหัวใจของ "นครพัทลุงธานี" ในฐานะที่เป็นหัวใจของการเกษตรกรรม พระเจ้าจันทร์ภาณุรังษิงส่งโอรสให้มายึดครองไว้ เพื่อควบคุมสถานที่สำคัญ ๆ คือควบคุมกองทัพช้างที่ "คชรัฐ" ควบคุมชุมนุมหมู่หมู่มิที่ตั้งอยู่ที่ "หมิพนครัม" คลองสายนี้ยังติดต่อไปถึงตอนบนผ่านไปสายคลอง "ลำสิน" หรือ "ลำสินธุ์" และทางแยกอื่น ๆ

แหล่งชุมชนเดิมของบ้านท่าแค ซึ่งเป็นที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นมาตั้งแต่อดีต คือบริเวณรอบ ๆ วัดท่าแคในเขตหมู่ที่ 1, 2, 4 และ 5 อันมีประวัติและตำนานสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโนรา และชื่อขุนศรีศรัทธา ตำบลท่าแคมีวัดอยู่ 4 วัด คือ วัดท่าแค ในหมู่ที่ 1 วัดอภัยาราม ในหมู่ที่ 6 วัดโพธาวาส ในหมู่ที่ 3 วัดศาลาไม้ไผ่ ในหมู่ที่ 8 มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 4 โรง คือ โรงเรียนบ้านท่าแค (วันครู 2500) โรงเรียนวัดอภัยาราม โรงเรียนบ้านไสถั่ว โรงเรียนวัดโพธาวาส ชาวบ้านท่าแคนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด และยังคงเคร่งครัดในพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนา มีประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีชักพระแข่งโพน ชักตัม ประเพณีวันสารท ประเพณีกวนข้าวยาญ และประเพณีโนราโรงครู เป็นต้น (ตลอด เมืองหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษราวัณ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

การที่ตำบลท่าแคมีความเกี่ยวข้องกับประวัติและตำนานโนรา เพราะเป็นสถานที่ที่เชื่อกันว่าเป็นแหล่งกำเนิดโนราและครูโนราอย่างขุนศรีศรัทธา เป็นสถานที่ที่มีอนุสรณ์ของครูโนรา และโนราโรงครูบ้านท่าแคจัดติดต่อกันมาหลายปีกลายเป็นประเพณีสำคัญของชาวบ้านตำบลท่าแค มาจนถึงปัจจุบันนี้ โнораโรงครูบ้านท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง จึงมีบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโนราโรงครูในตำบลนี้ ในเรื่องพิธีกรรมการรำโนราโรงครูตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา ความเชื่อเกี่ยวกับโนราและความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดสนใจศึกษาอย่างเป็นระบบตาม

หลักวิชาการ และเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในเรื่องโนรา การอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นในโอกาสต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาดำเนินงานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา
2. เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค
3. เพื่อศึกษาพิธีกรรมในการรำโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบถึงความสำคัญของโนราโรงครูที่มีบทบาทหน้าที่ต่อการรำโนรา และวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค อันจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาต่อไป
2. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะช่วยให้เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรู้ ภูมิปัญญาและตระหนักในคุณค่าของศิลปะการรำโนรา อันเป็นมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน ซึ่งจะยังผลให้เกิดการสืบทอดต่อไป
3. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางต่อทางราชการและผู้เกี่ยวข้อง ในการกำหนดทิศทางและรูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมชุมชนต่อไป
4. ผลของการศึกษาค้นคว้า สามารถใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าเรื่องโนราในประเด็นอื่น ๆ แก่ผู้สนใจต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลการรำนโนราโรงครูตำบลท่าแค ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้รวบรวมในช่วงปี พ.ศ. 2532 – 2533 เท่านั้น
2. กลุ่มผู้บอกข้อมูล ได้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรำนโนราโรงครูในตำบลท่าแค และชาวบ้านตำบลท่าแคซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อใช้ในการวิจัยนี้เท่านั้น
3. การศึกษครั้งนี้มิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะพิจารณาความเชื่อ และปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมของชาวบ้านในการรำนโนราโรงครูว่าเป็นจริงหรือไม่ แต่มุ่งพิจารณาพิธีกรรม ความเชื่อและบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครูที่มีต่อชาวบ้านในฐานะที่เป็นมรดกวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชนเท่านั้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาข้อมูลการรำนโนราโรงครูทั่วไปในเขตตำบลท่าแค และเน้นศึกษาเฉพาะการรำนโนราโรงครูบ้านท่าแค ซึ่งเป็นโรงครูใหญ่ที่จัดขึ้น ณ วัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
2. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการรำนโนราโรงครูตำบลท่าแค ตามประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 ศึกษาตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา เช่น ตำนานโนรา ตำนานขุนศรีธำมาด ตำนานนางเลื้อยขาว ตำนานสิทธิเรื้อรี ตำนานสถานที่ในตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา เป็นต้น
 - 2.2 ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค เช่น ความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องการแก้บน ความเชื่อเรื่องการครอบเทริด ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย ความเชื่อเรื่องการตัดจุก ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน ความเชื่อเรื่องการตัดผมผีขอ เป็นต้น
 - 2.3 ศึกษาพิธีกรรมในการรำนโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค เช่น ความเป็นมา จุดมุ่งหมาย ชนิด องค์ประกอบ ขั้นตอนการจัดพิธีกรรมของโนราโรงครู เป็นต้น

2.4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค เช่น การสืบทอดการรำโนรา การขนานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม การสร้างอาชีพ การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โนราโรงครู หมายถึง การแสดงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เช่น การเซ่นไหว้ครูโนรา แก่น ครอบเทริด หรือผูกผ้าใหญ่ ผูกผ้าปล่อย ตัดจุก เหยียบเสน ตัดผมผีเสื้อ เป็นต้น
2. ตำนาน หมายถึง เรื่องเล่าของชาวบ้านตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนราและวัตถุสถานในตำบลท่าแคที่สัมพันธ์กับเรื่องโนรา
3. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับโนราว่ามีอยู่จริงของชาวบ้านตำบลท่าแค
4. พิธีกรรม หมายถึง วิธีการและขั้นตอนการกระทำที่จะนำไปสู่เป้าหมายในการรำโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค เช่น การเบิกโรง โหมโรง กาศครู เชิญครู ชุมชุมเทวดา เซ่นไหว้ครูโนรา เป็นต้น
5. วิถีชีวิต หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตหรือลักษณะความเป็นอยู่โดยปกติวิสัยของชาวบ้านตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนราโรงครู เช่น ความเชื่อ การแก่น การรักษาอาการป่วยไข้ การสืบทอดการรำโนรา เป็นต้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูล

1.1 ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1.1 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา

- 1.1.2 หอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาลัยครูสงขลา
- 1.1.3 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง
- 1.1.4 ห้องสมุดศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง
- 1.1.5 ที่ว่าการอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

1.2 ข้อมูลภาคสนามและผู้บอกข้อมูล ได้จากแหล่งข้อมูล และผู้บอกข้อมูลที่คัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง ดังต่อไปนี้

- 1.2.1 พิธีกรรมการแสดงโนราโรงครูทั่วไปในเขตตำบลท่าแค
- 1.2.2 พิธีกรรมการแสดงโนราโรงครูบ้านท่าแค ณ วัดท่าแค ตำบล

ท่าแค

1.2.3 นายโรงหรือหัวหน้าคณะโนราที่ร่วมประกอบพิธีกรรมการรำโนราโรงครูในตำบลท่าแคอย่างน้อย 5 คน

1.2.4 คนทรงครุหมอโนราในตำบลท่าแค อย่างน้อย 10 คน

1.2.5 ลูกหลานทายายโนรา¹ ในตำบลท่าแคที่ไม่ได้รำโนราเป็นอาชีพ อย่างน้อย 10 คน

1.2.6 ชาวบ้านที่ไม่มีเชื้อสายโนราหรือไม่นับถือครูโนราโดยตรง และมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลท่าแคมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี อย่างน้อย 10 คน

2. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- 2.1 แบบสัมภาษณ์
- 2.2 เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียง
- 2.3 กล้องถ่ายรูปพร้อมอุปกรณ์
- 2.4 เครื่องเขียนต่าง ๆ

3. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

- 3.1 ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 3 ระยะดังนี้

¹ลูกหลานทายายโนรา หมายถึงบุคคลที่มีบรรพบุรุษเป็นโนราหรือนับถือครูโนราสืบต่อกันมา

ระยะที่ 1 สัมภาษณ์ชุมชนตำบลท่าแค เพื่อทราบสภาพชุมชน แหล่งข้อมูล
ผู้บอกข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2532 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2532

ระยะที่ 2 ออกเก็บข้อมูลภาคสนามโนราโรงครูตำบลท่าแคอย่างละเอียด
ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2532 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2533 และระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์
2533 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2533

ระยะที่ 3 จัดกระทำกับข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2533 ถึง
วันที่ 30 กันยายน 2533

3.2 วิธีรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยวิธีการดังต่อไปนี้

3.2.1 สัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลแบบเจาะลึก (indepth interviews)
ตามแนวโนราในแบบสัมภาษณ์ แล้วบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพ
ประกอบ

3.2.2 สังเกตการประกอบพิธีกรรม บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบ
ตอนแสดงโนราโรงครูบ้านท่าแค และโนราโรงครูทั่วไปในเขตตำบลท่าแค

3.2.3 สัมภาษณ์ บันทึกข้อมูล ถ่ายภาพวัตถุ และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับ
ตำนานท้องถิ่นและเรื่องโนราในเขตตำบลท่าแค

4. วิธีจัดกระทำกับข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาจัดทำรหัส

4.2 ถอดเทปข้อความออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกับตรวจสอบข้อมูลเพื่อ
ยืนยันความถูกต้อง และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4.3 นำข้อมูลมาแยกแยะ จัดระบบหมวดหมู่เนื้อหาตามขอบเขตของการศึกษา
ค้นคว้า

4.4 ประมวลข้อมูลแต่ละหมวดหมู่แล้วนำมาทำความเข้าใจ ที่ความ และอธิบาย
ความตามขอบเขตของเนื้อหาที่ทำการศึกษาค้นคว้า

4.5 จัดทำรายงานผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive
analysis)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราและโนราโรงครู
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมและบทบาทหน้าที่ของ

วัฒนธรรม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราและโนราโรงครู

ได้มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้ารวบรวมเรื่องโนราและโนราโรงครูไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

ทเวศาโร (2508 : 1 - 22) ได้เขียนเรื่อง "มโนราห์" ไว้ในหนังสือเทพสารบรรพ 2 โดยกล่าวถึงตำนานและความเป็นมาของโนราว่าเป็นการร่ายรำสำหรับบูชาเทพเจ้า พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ ในศาสนาพราหมณ์ เมื่อพราหมณ์เข้าสู่ภาคใต้ จึงนำการเล่นชนิดนี้เข้ามาด้วย เรื่องราวของโนราคงจะเกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าจันทรภาคทรงสถาปนาเมืองพัทลุงที่บางแก้ว ในครั้งที่มีการฉลองพระนคร และพระธาตุบางแก้ว ได้โปรดเกล้าให้มีการแสดงโนราด้วย ผู้ที่แสดงโนราในครั้งนั้นคือเจ้าชายรามหรือขุนศรีศรัทธา ซึ่งเป็นพระเจ้าหลานเธอในพระเจ้าจันทรภาคนั่นเอง แล้วกล่าวถึงประวัติของขุนศรีศรัทธาและกำเนิดโนราที่เกี่ยวข้องกับประวัติเมืองพัทลุง สถานที่สำคัญ ๆ ในจังหวัดพัทลุง และสถานที่บริเวณทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออกในเขตอำเภอสทิงพระ อำเภอกระโนน และกิ่งอำเภอกระเส็นสุ จังหวัดสงขลา ดังตัวอย่างคำกลอนที่กล่าวถึงประวัติโนราและเมืองพัทลุงตอนหนึ่งว่า

ก่อกำเนิด	คราเกิดชาติรี
ปางหลังยังมี	เมื่อครั้งตั้งดิน
บิดาของเจ้า	ชื่อท้าวโกสินทร์
มารดาผูกพัน	ชื่อนางอินกรณี

ครองเมืองพัลลวง	เป็นกรุงธานี
บุตรชายท่านมี	ชื่อศรีสิงห์
ทุกเช้าทุกค่ำ	เที่ยวรำเที่ยวร่อน
บิดามารดา	อาวรณ์อับอาย
คิดอ่านไม่ถูก	เพราะลูกเป็นชาย
ห้ามบุตรสุดสาย	ไม่ฟังพ่อแม่
คิดอ่านไม่ถูก	จึงเอาลูกลอยแพ
สาวชาวชะแม	พร้อมสิบสองคน

ฯลฯ

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2508) ได้เรียบเรียงเรื่องโนรา กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนราโดยนำคำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) และบทขับร้องของโนราที่เกี่ยวข้องกับประวัติโนราจากหลายจังหวัดมาตีความวินิจฉัยเปรียบเทียบ และรวบรวมบทกวีคำไหว้ครู คำเชิดครู บทสรรเสริญคุณครู สรรเสริญคุณมารดา บทรำทำสิบสอง บทร้องประกอบทำรำครูสอน ทำสอนรำ เพลงหน้าต๊ะ เพลงทับ กำพรัดหน้าม่าน กำพรัดชม กำพรัดทักเกี่ยว บทเพลงพลาญงาม การรำบทสี่โต การรำบทสิบสอง การรำคล้องหงส์ การรำแทงเซ่ ธรรมเนียมนิยมในการประชันโรงโนรา พิธีพอกผ้าใหญ่หรือพิธีแต่งพอกของโนรา โดยกล่าวถึงองค์ประกอบและขั้นตอนต่าง ๆ จนจบพิธี

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2519 : 57 – 65) ได้เขียนเรื่อง "มโนราห์" ไว้ในหนังสือตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้ โดยกล่าวถึงสถานภาพของโนราในอดีตกับปัจจุบัน ความหมายและตำนานมโนราห์จากคำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) ตำนานโนราห์จากหนังสือเรื่องโนราของ ภิญโญ จิตต์ธรรม ตำนานขุนศรีศรีธาดาจากพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เรื่องละครชาตรี หรือมโนราห์ชาตรี ที่เข้าไปเผยแพร่ในสมัยกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น การแสดงมโนราห์ภาคใต้ในสมัยก่อน ตั้งแต่การปลูกโรง ตัวละคร ธรรมเนียมนิยมในการแสดง การจัดแสดงมโนราห์ของชาวใต้ และยังได้นำเอาเรื่องราวของมโนราห์เดิม จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นมโนราห์ที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ในอดีตมาแนะนำไว้ด้วย

ชวน เพชรแก้ว (2523 : 31 - 39) ได้เขียนเรื่อง "มโนราห์ : ศิลปะการเล่นชั้นสูง" ไว้ในหนังสือชีวิตไทยบันทึกไว้ โดยกล่าวถึงข้อสันนิษฐานของผู้รู้ว่ นโราณ่าจะเป็นวัฒนธรรมของอินเดียที่ผ่านเข้ามาทางชวาและมลายู แล้วจึงเข้าสู่ภาคใต้ของประเทศไทย หรือ โนราอาจจะเป็นการละเล่นของชาวลัทธิไศวนิกายแต่เดิม โดยวิวัฒนาการมาจากการทำพิธีวงสรวงของพวกพรานซึ่งล่าสัตว์เป็นอาชีพ แล้วกล่าวถึงตำนานโนรา ความเชื่อเรื่องครูโนรา การไหว้ครู การเข้าโรงครู เวทีแสดง การแต่งกาย เครื่องดนตรี และการแสดง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2523) ได้จัดพิมพ์หนังสือพุ่ม เทวา ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ขุนอุปถัมภ์นรากร โดยนำเอาบทความที่ให้ความรู้เรื่องโนราในแง่มุมต่าง ๆ มารวบรวมไว้ คือ ความเป็นมาของโนรา ของเยี่ยมหยง สุรกิจบรรหาร และ ภิญโญ จิตต์ธรรม ขบนิมิตในการแสดงโนราในอดีตของ ชวน เพชรแก้ว องค์ประกอบของโนรารุ่นเก่าของ วิมล คำศรี ตำนานและความเป็นมาของโนห์ราหรือโนราของ วิเชียร ณ นคร โนราลงครูของ สว่าง สุวรรณโร พิธีกรรมที่น่าสนใจในโนราโรงครูของ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ การแสดงโนราจากอดีตถึงปัจจุบันของ ประหยัด เกษม และบทร้องและทำรำของโนราของ จิตร ภูมิพงษ์

สารภี มุสิกอุปถัมภ์ (2527) ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่องโนราลงครู โดยกล่าวถึงขอบข่ายเนื้อหาและที่มาของโนรา มโนราห์ โนราชาตรี ตำนานโนราของขุนอุปถัมภ์ นรากร (พุ่ม เทวา) ตำนานละครชาตรีของกรมศิลปากร ตำนานโนราของจังหวัดพัทลุง ตำนานโนราของโนราวัด จันทรเรือง จังหวัดสงขลา ตำนานโนราของจังหวัดตรัง ประมวลความเป็นมาของโนรา องค์ประกอบในการแสดงโนรา การแสดงโนราธรรมดา การแสดงโนราประชันโรง โนราลงครู ความเชื่อและปฎิหาริย์ในการทำโนราลงครู พิธีและขั้นตอนในการทำโนราลงครู วัสดุอุปกรณ์ในการทำพิธี เครื่องสังเวศ การสร้างโรงพิธี บทเพลงที่ใช้ประกอบการทำพิธีลงครู เช่น บทไหว้ครู บทภาศครู บทเพลงขับ ฯลฯ และยังได้นำประวัติของขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) มาเขียนเอาไว้ด้วย

สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529 : 1804 - 1819) ได้เขียนเรื่อง "โนรา" ไว้ในหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ โดยกล่าวถึงโนราว่า เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอดกันมานานและนิยมกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ เป็นการละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ

บางส่วนเล่นเป็นเรื่อง และแสดงตามความเชื่อที่เป็นพิธีกรรม เติมเรียกโนราว่า "ชาตรี"
ตั้งปรากฏหลักฐานอยู่ในตำนาน วรรณกรรมท้องถิ่น วรรณคดีของภาคกลาง โนรามีพัฒนาการ
มาจากศิลปะชั้นสูงจนกลายเป็นนาฏกรรมของราชสำนัก และของหัวพระยามหากษัตริย์ใน
ภาคใต้มาแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างน้อย แล้วกล่าวถึงคณะโนราว่าคณะหนึ่ง ๆ มี
ประมาณ 14 - 20 คน โนราสมัยก่อนมีตัวรำเพียง 3 ตัว คือ ตัวนายโรงหรือโนราใหญ่
หรือตัวยืนเครื่อง 1 ตัวนางหรือนางรำ 1 ตัวตลกหรือพราณ 1 สมัยต่อมาเพิ่มตัวนางรำเป็น
3 - 5 คน มีนักดนตรีหรือลูกคู่ 5 - 7 คน เครื่องแต่งกายโนราที่สำคัญประกอบด้วยเทริด
เครื่องลูกปัด (บ่า ปั้งคอ พานนอก) ปีกนกแอ่นหรือปีกเหม่ง ชั้ทรงหรือทับทรงหรือคาบ
ปีกหรือหางหงส์ ผ้าถุง หน้าเพลา หน้าผ้า ผ้าห้อย กำไลต้นแขนและปลายแขน กำไล
เล็บ หน้าพราณ หน้าทาสี เครื่องดนตรีประกอบด้วย ทับ (โทน) กลอง ปี่ โหม่ง
ฉิ่ง ฉาบหรือเกราะ โธ่หรือโธ่ โธ่หรือโธ่ โธ่หรือโธ่ โธ่หรือโธ่ โธ่หรือโธ่ โธ่หรือโธ่ โธ่หรือโธ่
การรำ การร้อง การทำบท การรำเฉพาะอย่างเช่นรำทศรสอน รำขอเทริด
รำเพลงปี่ ฯลฯ การเล่นเป็นเรื่อง ทำรำ เช่น ทำจับระบำ ทำลงฉาก ทำบัวตูม ฯลฯ
เพลง การร้องและการรับ ลำดับการแสดง เรื่องที่นิยมแสดง รวมทั้งเสนอแนะข้อคิดเห็น
ข้อวินิจฉัย และข้อสังเกตบางประการเอาไว้ด้วย

สว่าง สุวรรณโร (2529 : 1822 - 1825) ได้เขียนเรื่อง "โนราลงครุ" ไว้ในหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโนราลงครุ วันเข้าพิธีและวันสิ้นสุดของพิธี การแต่งพอกในวันพฤหัสบดี ขั้นตอนของพิธีกรรมลงครุ เริ่มตั้งแต่ไหว้ครุ ไหว้พระคุณมารดา ว่าบทกเบิกกาน้ำเป็นคติสอนใจ แสดงเรื่องสั้น ๆ รำบทหลายงาม รำสิบสองเรื่อง ว่ากำพร้นกกระจอก เริ่มพิธีเชิญตาหลวงมาเข้าทรง โดยนายโรงว่าบท เชื้อเชิญบูรพาจารย์โนรา พ่อแม่ตายายมาเข้าทรง เช่น บทเกริ่น บทเชิญตาหมอเช่า เชิญตาหลวงเทพ เชิญพ่อเทพสิงหกร เชิญตาหลวงอินทร์ บทเชิญโนรามี่ บทเชิญตาหลวงทรง บทเชิญตาหลวงสิทธิ์ ครูโนราเข้าทรงรับเครื่องบูชา สรงน้ำ เปลี่ยนเครื่องแต่งตัว พิธี แก้นด้วยเครื่องสังเวทย์ที่เตรียมไว้ แก้นด้วยการรำ ออกพรวน ลูกหลานกราบขอพร โนรา รำส่งตายาย ไล่ผีสงฆ์ที่เข้ามาลอบกินเครื่องสังเวทย์ในโรงแล้วจึงจบพิธี

นิสิตปริญญาโทไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (2529) ได้รวบรวมเรียบเรียงหนังสือเรื่อง "โนรา" โดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนรา องค์ประกอบ

ในการแสดงโนรา ขนบนิยมในการแสดง ท่ารำ กระบวนรำ การฝึกหัดโนรา บทร้องและทำนองร้อง ความเชื่อ ธรรมเนียมเบ็ดเตล็ดของโนราที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านอื่น ๆ และสถานภาพของโนราในปัจจุบัน

ผาสุข อินทรารูธ (2529 : 89 - 105) ได้เขียนเรื่อง "ละครชาตรีหรือโนห์รา" ไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช ชุดที่ 4 กล่าวถึงละครโบราณแบบหนึ่งที่ชาวไทยภาคกลางเรียกว่า "ละครชาตรี" และชาวไทยภาคใต้เรียกว่า "โนห์รา" ว่ามีประวัติความเป็นมาที่ค่อนข้างสับสน มักเป็นตำนานซึ่งเกิดจากคำบอกเล่าจากปากหนึ่งไปสู่อีกปากหนึ่ง โดยยกตำนานละครชาตรีที่มีผู้ศึกษาไว้หลายฉบับมากล่าวสรุป เช่น ฉบับของกรมศิลปากร ฉบับคำบอกของขุนอุปถัมภ์นรากร ฉบับนายภิญโญ จิตต์ธรรม เป็นต้น กล่าวถึงสถานที่ที่เริ่มมีละครชาตรีโดยยกข้อสันนิษฐานของผู้รู้ เช่น สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ นายมนตรี ตราโมท นายอนิต อยู่โพธิ์ มาเปรียบเทียบและกล่าวถึงรูปแบบละครชาตรีโบราณ เช่น ผู้แสดง เครื่องดนตรี การเดินโรง การออกโรง เพื่อสืบหาต้นแบบดั้งเดิมของละครชาตรี แล้วสรุปว่าละครโนห์ราชาตรีได้ต้นแบบมาจากละครรำตากลิของอินเดียได้ โดยเข้ามาทางคาบสมุทรมลายู (ภาคใต้) ของประเทศไทยราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 แต่นิยมเล่นเรื่องราวทางพุทธศาสนานิกายมหายานซึ่งมาเจริญรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแถบนี้ โดยรับอิทธิพลมาจากนาลันดา (อินเดียภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ส่วนชื่อชาตรีนี้น่าจะมาจากลักษณะละครที่ร้อนเร่ไปแสดงตามที่ต่าง ๆ ชาวอินเดียที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนคาบสมุทรมลายูของประเทศไทย (ภาคใต้ของไทย) ซึ่งมีทั้งชาวอินเดียจากแคว้นเบงกอล ก็คงจะเรียกรูปแบบละครร้อนเร่นี้ว่า ยাত্রา ยাত্রี (ภาษาสันสกฤต) ซึ่งสำเนียงเบงกอลก็เรียกว่า ชাত্রา ชาตรี นั่นเอง

อุดม หนูทอง (2531 : 148 - 203) ได้เขียนเรื่อง "โนรา" ไว้ในหนังสือดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ โดยกล่าวถึงความเป็นมาของโนราว่ามีทั้งที่ปรากฏเป็นตำนานบอกเล่าและหลักฐานเอกสาร ตำนานโนราที่สืบค้นได้มี 5 กระแสคือ กระแสที่ 1 ปรากฏเป็นคำกาพย์ ถ่ายทอดโดยขุนอุปถัมภ์นรากร (โนราพุ่ม เทวา) กระแสที่ 2 เล่าโดยโนราวัดจันทร์เรื่อง ตาบลงพังยาง อำเภอร่อนนุช จังหวัดสงขลา กระแสที่ 3 ปรากฏเป็นคำกาพย์ ถ่ายทอดโดยนายชื่อน ศิวยายพราหมณ์ ศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2500) กระแสที่ 4 ตำนานโนราของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ กระแส

ที่ 5 ทำนาละครชาตรีของกรมศิลปากร และได้นำข้อวินิจฉัยทำนาละครของเยี่ยมยง
สุรกิจบรรหาร และภิญโญ จิตต์ธรรม ข้อวินิจฉัยของเทวสารโร มากล่าวสรุปไว้ พร้อมทั้งตั้ง
ข้อสังเกตและเสนอความคิดเห็นของผู้เขียน แล้วจึงกล่าวถึงองค์ประกอบในการเล่น ได้แก่
คณะโนรา คณะหนึ่งมีประมาณ 15 - 20 คน ประกอบด้วย นายโรงหรือโนราใหญ่ 1 คน
ผู้รำ 5 - 6 คน พราน 1 คน ทาสี 1 คน หมอไสยศาสตร์ 1 คน ลูกคู่ 5 - 6 คน
และผู้ติดตามที่คอยช่วยแบกหามสัมภาระ เรียกว่า "ตาเสือ" คนตรี มี ทับ 1 คู่ กลอง
1 ใบ ปี่นอก 1 เล้า โหม่ง 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ แกระไม้จำกั๊ดจำนวน โอกาสที่เล่น นิยม
เล่นเพื่อความบันเทิงและประกอบพิธีกรรม โรงและอุปกรณ์ประกอบโรง โรงโนรามี 2 แบบ
คือ โรงแสดงทั่วไปและโรงแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด
เครื่องแต่งตัวได้แก่ เทร็ด สังวาล ปีกนกแอ่น (ปีกเหม่ง) ทับทรวง หางหงส์ (ปีก)
ผ้าถุง หน้าเพลลา (สนับเพลลา) หน้าผ้า (ลักษณะเดียวกับชายไหว) ผ้าห้อย กำไลต้นแขน
กำไลปลายแขน และเล็บ อุปกรณ์เบ็ดเตล็ด ได้แก่ ชุม ไม้หวายเขี่ยนพราย
หมอนน้ำมนต์ ศร หอก พระขรรค์ ขนบนิยมในการเล่นมี 2 ลักษณะคือ เล่นเพื่อความ
บันเทิง และเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม ทำรำและกระบวนรำ ทำรำเช่น ท่าแม่ลาย
(ท่าแม่ลายกนก ท่าเทพนม) ท่าซิ่นนอน (ท่ากินนร) ท่าจับระบำ ฯลฯ กระบวนรำ เช่น
รำบทครูสอน รำบทสอนรำ รำบทประณม ฯลฯ การแสดงเรื่อง กลอนและทำนองกลอน
บทร้องกลอนโนรา มี 2 ลักษณะคือ บทร้องที่มีทำรำประกอบ เช่น บทครูสอน บทสอนรำ
บทประณม ฯลฯ และบทร้องที่ไม่มีทำรำประกอบ เช่น บทภาศครู บทสรรเสริญครู
บทสรรเสริญคุณมารดา ฯลฯ และได้กล่าวถึงความเชื่อของโนรา เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับ
ครูหมอโนรา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องอำนาจเร้นลับของโนรา ฯลฯ
รวมทั้งได้ตั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับโนราเอาไว้ด้วย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ

เนื่องจากวัฒนธรรมทางความเชื่อของมนุษย์จะมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อ
ดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นความเชื่อที่มีระบบ และมีเหตุผลมากขึ้น ความเชื่อ
ดังกล่าวจะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ
ดังนั้นนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไว้ดังนี้

โครเบอร์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. 2518 : 7 ; อ้างอิงมาจาก A.L. Kroeber. 1948 : 603 - 604) ได้กล่าวถึงความเชื่อในอำนาจเวทมนตร์และอำนาจเหนือธรรมชาติของมนุษย์ว่า เป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยจากอำนาจเหล่านั้น ดังนั้นมนุษย์จึงคิดเครื่องยึดเหนี่ยวทางเวทมนตร์คาถาหรือทางการเช่นสรวงบูชาสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังใจและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ การกระทำเช่นนี้อาจจะได้รับความสำเร็จและหากขัดแย้งก็อาจจะประสบเคราะห์กรรม จะเห็นได้ว่าความเชื่อมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมเกี่ยวกับความเชื่อจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความรู้สึกไม่มั่นคงที่มีอยู่ การจะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อโดยวิธีใดหรือต่อวัตถุใดก็ขึ้นอยู่กับความคิดของมนุษย์ว่าสิ่งใดเหมาะสม

จารุวรรณ ธรรมวัตร (ม.ป.ป. : 106) กล่าวถึงความเชื่อของมนุษย์ว่า เกิดจากมนุษย์แต่ละท้องถิ่นมีปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อชีวิตถึงคราววิบัติ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดภัยธรรมชาติ ปัญหาเหล่านั้นเกินขีดความสามารถที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้ มนุษย์จึงคิดว่าน่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น อำนาจเหล่านั้นอาจจะเป็นภูตผีปีศาจ วิญญาณหรือเทพเจ้า เป็นต้น ดังนั้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นมนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับโดยเชื่อว่าถ้าบอกกล่าวหรือทำให้อำนาจเหนือธรรมชาติพอใจ จะช่วยให้ปลอดภัย และเมื่อพ้นภัยก็ยินดีแสดงความกตัญญูทดแทนด้วยการเช่นสรวงบูชาประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

มณี พยอมยงค์ (2529 : 178) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ความเชื่อของมนุษย์เกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ ภัยธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถรู้สาเหตุว่าเกิดจากอะไร จึงเกิดความรู้สึกยอมรับและเชื่อถือในอำนาจของสิ่งเหล่านั้น บางครั้งก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อถือ

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ (2515 : 10) มีความเห็นว่าการยึดมั่นเชื่อถือในสิ่งต่าง ๆ มีมูลเหตุจูงใจมาจากหลายประการ ที่สำคัญคือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความผูกพันอยู่กับความผิดปกติของฤดูกาล สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นทำให้มนุษย์เกิดความอบอุ่นใจและเป็นที่พักพิงใจ

ธวัช บุญโผน (2528 : 350) ได้ให้ความหมายความเชื่อว่าเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม

แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2518 : 54 - 72) ได้ให้ความหมายของความเชื่อในตนเอง ใกล้เคียงกันว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อย ๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกมานานหลายพันปีและเชื่อว่ามีความอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจของสิ่งลึกลับนั้นก็มักจะกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจลึกลับนั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงได้มีพิธีต่าง ๆ เพื่อบูชาเช่นสรวงพระผู้เป็นเจ้า เพราะเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นต้องมีผู้บันดาลให้เป็น มนุษย์จึงตั้งเทพเจ้าประจำสิ่งนั้น ๆ ขึ้น

ทัศนีย์ ทานตวณิช (2523 : 224) กล่าวถึงความเชื่อสอดคล้องกันว่า ความเชื่อถือการยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ตามว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้เห็นจริงได้

ชลอ บุญช่วย (2532 : 26) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องผจญกับภัยธรรมชาติ มนุษย์จึงเกิดความสงสัยในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและพยายามหาคำตอบเพื่อขจัดความสงสัยนั้นโดยใช้เหตุผลและอารมณ์ การตอบข้อสงสัยด้วยอารมณ์ทำให้มนุษย์มีความเชื่อว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจลึกลับสามารถบันดาลให้เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น มนุษย์จึงเชื่อในอำนาจเหล่านั้น ดังนั้นจึงหาวิธีการที่จะได้รับความปลอดภัยโดยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อจะให้อำนาจเหล่านั้นปราณี และประกอบพิธีกรรมเพื่อแสดงความกตัญญูเมื่อได้รับประโยชน์จากอำนาจเหล่านั้น ซึ่ง พิธีกรรมเกี่ยวกับความอยู่รอดที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์นั้น ต่อมากลายเป็นความเชื่อ และความเชื่อก็ส่งเสริมให้การประกอบพิธีกรรมละเอียดซับซ้อนและวิจิตรพิสดารขึ้น (ประมวญ คิคกินสัน. 2521 : 138)

ดังนั้นการจะศึกษาความเชื่อของมนุษย์ในสังคมใดจึงสามารถศึกษาได้จากพิธีกรรมที่มนุษย์ในสังคมนั้นแสดงออก ดังที่ เสฐียรโกเศศ กล่าวว่า ความเชื่อของมนุษย์ในสังคมจะแสดงออกให้เห็นทางชนบประเพณี (พระยาอนุนามราชธน. 2503 : 195) ความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับที่ ปราณี วงษ์เทศ (2528 : 242) กล่าวไว้ว่า มนุษย์จะแสดงออกให้เห็นซึ่งความเชื่อทางศาสนาโดยรู้ได้จากพิธีกรรมหรือในทางกลับกันพิธีกรรมก็คือรูปธรรมของความเชื่อทางศาสนา

นั่นเอง นอกจากนั้นการศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในชุมชนสามารถอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้หลายแหล่ง พิธีกรรม ประเพณีชาวบ้านก็เป็นแหล่งหนึ่งที่สามารถศึกษาความเชื่อได้ (พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข. 2525 : 115)

เคอร์ ย้ง (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. 2528 : 8 ; อ้างอิงมาจาก John F. De Young. 1958 : 143 - 184) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยสมัยใหม่ และได้สรุปว่า ชีวิตของคนไทยนั้นมักจะเกี่ยวพันกับศาสนาและพิธีบางประการที่เกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องโชคลาง ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อวิญญาณในทุก ๆ สถานการณ์ของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

กิติ แก่นจ๊ะปี (2524 - 2525 : 86 - 160) เขียนถึงความเชื่อเรื่องผีปู่แสะและย่าแสะ โดยอธิบายถึงความเป็นมาของความเชื่อในเรื่องผีปู่แสะย่าแสะของชาวบ้าน และความมุ่งหวังที่ชาวบ้านต้องการจากผีปู่แสะย่าแสะ การนำเอาพุทธศาสนามาผสมกับความเชื่อเรื่องผีของชาวบ้าน ระบบการนับถือผีปู่แสะย่าแสะเป็นกลไกที่สำคัญของสังคมหมู่บ้าน ทำให้เกิดการรวมตัวและทำหน้าที่ร่วมกัน ขณะเดียวกันผีปู่แสะย่าแสะก็ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านกำลังใจในการทำมาหากิน และเป็นผู้บรมสั่งสอนความประพฤติของชาวบ้านด้วย

ฉลวย รมิตานนท์ (2527) ศึกษาเรื่องผีเจ้านาย โดยมุ่งศึกษาถึงสถานภาพของการเคารพนับถือผีเจ้านายในจังหวัดเชียงใหม่ว่าดำรงอยู่ได้อย่างไรภายใต้ระบบความเชื่อทางพุทธศาสนา และศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพของศาสนาพุทธ พราหมณ์ และผีภายใต้โครงสร้างอันเดียวกัน รวมทั้งระบบการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยกมาเป็นตัวบุคคล ตลอดจนวิเคราะห์ถึงหน้าที่ทางสังคมของผีเจ้านายด้วย ผลการวิจัยพบว่า การนับถือผีดำรงอยู่ควบคู่กับความเชื่อแบบพุทธและพราหมณ์ มีสัมพันธภาพที่ปรากฏให้เห็นในรูปของการจัดสถานภาพสูงต่ำ และแบ่งแยกหน้าที่กันอย่างมีระบบ ทั้งพบว่าระบบความเชื่อทางศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นกับระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และการบริหารในสังคมไทย

พิทยา รัตตะประจิต และคนอื่น ๆ (2514 : 214 - 316) ศึกษาเกี่ยวกับศาสนาชาวบ้านในอยุธยา จากการศึกษาพบว่า ศาสนาชาวบ้านในยุคนั้นมีทั้งพุทธศาสนา ความเชื่อดั้งเดิมในไสยศาสตร์ และศาสนาฮินดู ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย ลักษณะ

ทั่ว ๆ ไปจะมีลักษณะเป็นพุทธ พราหมณ์ และไสยศาสตร์ปนกัน ความเชื่อจะมีบทบาทเล็กน้อย เพียงใดขึ้นอยู่กับบุคคล ระดับการศึกษา และฐานะอาชีพด้วย

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521 : 30 - 41) ได้เขียนบทความเรื่อง "พื้นฐานวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้" ไว้ในหนังสือศิลปากร โดยกล่าวว่า ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ยังไม่มีศาสนาแต่มีความเชื่อถือธรรมชาติ ซึ่งตามปกติมองไม่เห็นตัวแต่เชื่อว่าเป็นสิ่งมีอำนาจเหนือคนสามารถบันดาลให้เกิดคุณและโทษแก่ตนได้ เราเรียกความเชื่อเหล่านี้ว่า ลัทธิผีสงเวทคา (animism) แม้ว่าทุกวันนี้เรามีศาสนาประจำใจอันประณีตแล้ว แต่ก็ยังคงมีความเชื่อเก่า ๆ ปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไปตามพื้นบ้าน เช่น การนับถือเทวดาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ ผีบรรพบุรุษ ผีเรือน อันแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลความเชื่อถือที่มีมาแต่โบราณยังคงมีสืบต่อ ๆ กันมาไม่ขาดสาย

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2522) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อของชาวภาคใต้ไว้ในหนังสือความเชื่อ โดยอธิบายถึงที่มาของความเชื่อเหล่านั้น และจัดแบ่งประเภทของความเชื่อไว้หลายประเภท เช่น ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณคดี ความเชื่อเรื่องชาติ ภพ สวรรค์ นรก ความเชื่อที่เนื่องมาแต่ประเพณี ความเชื่อไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข (2525 : 110 - 127) ได้เขียนบทความเรื่อง "ศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ของชุมชนโบราณในภาคใต้" ไว้ในหนังสือรายงานการสัมมนาเรื่องประวัติศาสตร์โบราณคดีศรีวิชัย สอดคล้องกับความเชื่อชาวภาคใต้ที่ ภิญโญ จิตต์ธรรม ได้รวบรวมไว้ โดยกล่าวถึงศาสนาของชุมชนภาคใต้ ความเชื่อพื้นฐานของชาวภาคใต้ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ความเชื่อที่ชาวภาคใต้มีต่อมนุษย์ ความเชื่อที่ชาวภาคใต้มีต่อธรรมชาติ ความเชื่อที่ชาวภาคใต้มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อดังกล่าว เช่น ความเชื่อและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ความเชื่อในผีเจ้าที่หรือเทวดาอารักษ์ ความเชื่อในครุฑมอ ความเชื่อว่ามีมนุษย์สามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้ ความเชื่อว่าการสาบานและแรงอธิษฐานเป็นจริงได้ ความเชื่อในกฎแห่งกรรมและภพหน้าว่ามีจริง เป็นต้น

อาภรณ์ อุกกฤษณ์ (2531 : 72 - 89) ศึกษาอิทธิพลของภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อความคงอยู่ของศาสนา ความเชื่อ และพิธีทรงพระเนืองในงานวันเกิด "พระปิ่นเกล้า" จากพิธีกรรมทรงพระประจำปีของจังหวัดกระบี่ เมื่อปี พ.ศ. 2529 และ ได้รายงานผลการศึกษาไว้ในหนังสือ พื้นถิ่นพื้นฐาน : มิติใหม่ของคติชนวิทยา และวิถีชีวิตสามัญของ "พื้นบ้านพื้นเมือง" ว่า พิธีทรงพระเป็นการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องผีสงเทวดาในพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ความศรัทธาที่มีต่อพระและพิธีกรรมดังกล่าวทำให้ผู้คนมีความตั้งใจที่จะทำความดี ละเว้นความชั่ว การทำบุญนับเป็นกรรมดีอย่างหนึ่งที่ทำให้ง่าย ในแง่จิตวิทยาพิธีทรงพระได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าพบได้ระบายความทุกข์ เพื่อผ่อนคลายความเครียดโดยพระเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือทำหน้าที่คล้ายจิตแพทย์ ซึ่งรักษาโรคทางใจให้กับผู้ที่มีปัญหาและขณะเดียวกันพระยังเป็นแพทย์ที่รักษาโรคทางกายได้ด้วย ในแง่ของบทบาทหน้าที่ทางสังคมของพิธีทรงพระพบว่า มีบทบาทหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลตามความใกล้ชิดประสบการณ์และความศรัทธาของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของปัจเจกบุคคล ส่วนบทบาทต่อสังคมส่วนรวมนั้นทำหน้าที่ดึงดูดให้ผู้คนจากที่ต่าง ๆ มาร่วมชุมนุมและทำงานร่วมกัน และส่งผลต่อสังคมส่วนรวมในแง่ของจริยธรรม และศีลธรรม เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้ ศาสนา ความเชื่อ และพิธีทรงพระยังมีบทบาทหน้าที่เป็นที่พึ่งทางใจของปัจเจกชน และสังคมส่วนรวมด้วย

สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529 : 468) ได้จำแนกความเชื่อของชาวไทยภาคใต้ตามมูลฐานที่เกิดไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิและศาสนา
2. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
3. ความเชื่อเกี่ยวกับจรรยาวัตร
4. ความเชื่อเกี่ยวกับหยากกลางบ้านและการบดเป่ารักษาไข้

ความเชื่อ 4 ประเภทนี้อาจประสมประสานกันอยู่ในเรื่องเดียวกันมากกว่า 1 ประเภท เช่น ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา อาจมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วย หรือความเชื่อเกี่ยวกับหยากกลางบ้านมีความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธินิยมดั้งเดิม และไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การสร้างความเชื่อของมนุษย์เกิดจากความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่ทำ

อันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน มนุษย์เกิดความคิดว่าจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่เบื้องหลัง เมื่อหาเหตุผลมาอธิบายไม่ได้ก็จินตนาการขึ้นตามความรู้สึกว่า ผี วิญญาณ เทวดา ฯลฯ จึงต้องมีการเซ่นสรวงบูชาเพื่อให้สิ่งที่ตนสมมติขึ้นนั้นผ่อนคลายความรุนแรง และบันดาลให้พวกตนมีความสุข เมื่อพวกตนได้รับความสุขความปลอดภัยก็มีการเซ่นสรวงบูชาเพื่อขอบคุณ การกระทำดังกล่าวจะอาศัยพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และนาน ๆ เข้าก็กลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีสำหรับกลุ่มชนนั้น ๆ (ชโล บุษช่วย. 2532 : 22)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมและบทบาทหน้าที่ของ

วัฒนธรรม

ในประวัติศาสตร์การศึกษาด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ปรากฏว่ามโนทัศน์ "วัฒนธรรม" มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นมโนทัศน์ที่ใช้กำหนดเป้าหมายของการศึกษา นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมศึกษาวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง "แบบแผนค่านิยมชีวิตของกลุ่มชน" ความสนใจของนักมานุษยวิทยาครอบคลุมกว้างขวางและหลากหลาย ที่เป็นอยู่คือมีทั้งเครือญาติ การเมือง เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ศาสนา ภาษา และศิลปะ ซึ่งต่างก็เห็นว่าเป็นหนทางที่จะเข้าใจมนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์ (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ. 2529 : 93)

โบรินิสลอร์ มาลินอฟสกี (บุญเดิม พันรอบ และจำนง พันรอบ. 2525 : 67 - 68 ; อ้างอิงมาจาก Bronislaw Malinowski. 1944 : 91 - 119) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนในโลกมีความต้องการทางจิตและทางกายภาพคล้ายคลึงกัน หน้าที่ของวัฒนธรรมคือตอบสนองความต้องการทางจิตและชีวภาพ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการความปลอดภัยเมื่อมารวมกลุ่มกันในสังคม แม้มนุษย์จะพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ให้เจริญขึ้นแล้วก็ตาม แต่ความรู้เหล่านี้ก็ยังไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามธรรมชาติได้ เช่น พายุร้อง แผ่นดินไหว มนุษย์จึงสร้างวัฒนธรรมศาสนาและไสยศาสตร์ขึ้นมาอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเหล่านี้เพื่อให้มนุษย์มีความรู้สึกปลอดภัยในสังคมมากขึ้น วัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงมีความสำคัญหรือมีหน้าที่ในสังคม มาลินอฟสกีพูดถึงความจำเป็นของมนุษย์ที่จะต้องสร้างวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการระดับต่าง ๆ คือ

1. วัฒนธรรมตอบสนองความต้องการทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหารและการพักผ่อนหย่อนใจ

2. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ความต้องการมีตัวบทกฎหมายและการศึกษา

3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือบูรณาการสังคม เช่น ศาสนา และศิลปะ

มาลี ไพรสัน (2532 : 16) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับชีวิตว่า มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้านของสังคมหนึ่ง ๆ เป็นรูปการแสดงออกที่สัมพันธ์กับชีวิต เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างแนบแน่น ลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้ตามทัศนะของนักมานุษยวิทยาหน้าที่นิยม (functionalism) เรียกว่าการหน้าที่ (functions) ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมในอันหนึ่งอันเดียวประโยชน์ให้ส่วนรวมทั้งหมดดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกับสถาบันศาสนาย่อมมีการปฏิบัติหน้าที่ที่ร่วมกับสถาบันอื่น ๆ เพื่อการดำรงอยู่ของส่วนรวมทั้งหมด ดังที่ โบรินสเลอร์ มาลินโนว์สกี กล่าวถึงศาสนาว่า มีหน้าที่ต่อชีวิตมนุษย์และสังคมมนุษย์ 4 ประการ คือ

1. ทำหน้าที่ในการให้คำอธิบาย

2. หน้าที่ในการสนับสนุนอย่างมีพลังแก่สถาบันพื้นฐานต่าง ๆ ของสังคม เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของสังคม

3. หน้าที่ในการสนับสนุนให้พลังใจในกรณีเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์รู้สึกว่ามันไม่อาจควบคุมได้ วิกฤตการณ์เหล่านี้อาจเป็นวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติ หรือทางสังคมก็ได้ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของปัจเจกชน

4. หน้าที่ในการฝึกสอนต่าง ๆ ของสังคมให้เข้าเป็นเอกภาพ

เอ.อาร์. แรดคลิฟฟ์ - บราวน์ (บุญเดิม พันรอบ และจำนง พันรอบ. 2525 : 66 ; อ้างอิงมาจาก A.R. Radcliffe-Brown. 1935 : 394 - 402) นักทฤษฎีกลุ่มหน้าที่นิยม ก็กล่าวสอดคล้องกันถึงการตอบสนองของศาสนาที่มีต่อมนุษย์ว่า พิธีกรรมทางศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลทำให้สังคมมีความรู้สึกร่วมกัน ตามความเห็นของกลุ่มหน้าที่นิยม ความสำคัญของการรวมกลุ่มหรือการทำพิธีต่าง ๆ ทางศาสนา เกิดจากการที่มนุษย์พยายามชุมนุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นประการแรก ส่วนจุดประสงค์ทางศาสนาเป็นเป้าหมายรองลงมา

ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นหนทางหรือวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมมนุษย์ ปัญหาพื้นฐานดังกล่าวคือปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ ปากท้อง ความขัดแย้ง การอบรม

สั่งสอนสมาชิกใหม่ ความลับและอำนาจเหนือธรรมชาติ บัญชาโรกัยใช้เจ็บ การติดต่อสื่อสารกัน การแสดงออกและการพักผ่อนหย่อนใจ สังคมทุกสังคมจึงต้องมีระบบต่าง ๆ ของวัฒนธรรม คือ ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา ศาสนา การแพทย์และสาธารณสุข การสื่อสาร และนันทนาการ ซึ่งแต่ละสังคมอาจจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันไป (งามพิศ สัตย์สงวน. 2532 : 20) ดังนั้น การศึกษาทบทวนและหน้าที่ของวัฒนธรรมจึงใช้ทฤษฎีการปฏิบัติหน้าที่ (functionalism) ในการศึกษา เพราะวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตและกิจกรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อสนองตนเองและผู้อื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน (ดำรงค์ ฐานดี. 2520 : 28 - 32) รูปการแสดงออกทางวัฒนธรรมใด ๆ จึงย่อมมีการหน้าที่ (functions) หรือประโยชน์ใช้สอยต่อชุมชนที่วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่ (มาลี ไพรสน. 2532 : 3) การศึกษาตามแนวทฤษฎีปฏิบัติหน้าที่นี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นเกี่ยวข้องกัน และตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลอย่างไร (สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. 2525 : 27 - 28) ส่วนหน้าที่ (functions) หมายถึงการอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มหรือสังคม หรือกลุ่มทำประโยชน์ให้กับสมาชิกคนใดคนหนึ่งอยู่รอดในสังคม เช่น ครอบครัวให้ทารกอยู่รอด และหมายถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การวิเคราะห์ทางหน้าที่นิยมนี้ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา หน้าที่นิยม (functionalism) ถือว่าเป็นทฤษฎีและเป็นการศึกษาส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้องกันว่า แต่ละหน่วยของวัฒนธรรมมีบทบาทช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างไร (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. 2523 : 112)

จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาทบทวนและหน้าที่ของวัฒนธรรมในชุมชนใดชุมชนหนึ่งจะทำให้เรามองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น โดยที่วัฒนธรรมทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชน เช่น หน้าที่ในการสืบทอดวัฒนธรรม หน้าที่ในการรวมกลุ่ม หน้าที่ในการอบรมสั่งสอน หน้าที่ในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม หน้าที่ในการสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม เป็นต้น

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเรื่องราวและประเด็นต่าง ๆ ที่จะศึกษาในเรื่อง โนรา โนราโรงครู ตลอดจนแง่มุมของโนราที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดทำเค้าโครงวิจัย และเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย

ตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา

จากการศึกษาเรื่องโนราโรงครูตำบลท่าแค พบว่ามีตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา ทั้งที่ปรากฏในคำบอกเล่า หลักฐานเอกสาร บทกาศครู¹ และบทร้องกลอนบางตอนของโนราในเขตตำบลท่าแค ซึ่งตำนานท้องถิ่นที่พบแบ่งได้ดังนี้

1. ตำนานโนรา
2. ตำนานขุนศรีธำมาแด
3. ตำนานนางเลื้อยขาว
4. ตำนานสิทธิ์เรือรี
5. ตำนานสถานที่ในตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา

1. ตำนานโนรา

ตำนานโนราในเขตตำบลท่าแค มีทั้งคำบอกเล่า หลักฐานเอกสาร บทกาศครู และบทร้องกลอนบางตอนของโนรา ต่างกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนรา เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับครูโนรา ชื่อครูโนราที่สำคัญ ๆ และพฤติกรรมบางอย่างของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโนรา ดังนี้

¹บทกาศครู คือบทร้องกลอนเพื่อไหว้ครูและรำลึกถึงครูโนรา

1.1 จากบทรื่องกลอนที่เรียกว่า "บทบาลีหน้าศาล"¹ ซึ่งเป็นตำนานบอกเล่าประวัติของโนราที่เคยเรียกว่า "ชาตรี"² ว่ามีมาตั้งแต่ครั้งปฐมกับโดยพระผู้เป็นเจ้าของเป็นผู้สร้างเพื่อให้เป็นเครื่องประโลมโลก กล่าวถึงประวัติของแม่ศรีมาลาจนกระทั่งถูกลอยแพไปติดอยู่ที่เกาะกะชัง (เข้าใจกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของเกาะใหญ่ในทะเลสาบสงขลา) มีเทพเจ้ามาคอยพิทักษ์รักษา มีพวกกินนรลงมาพ้อนรำถวาย และเกิดเรื่องดนตรีประกอบการรำคือ โหม่ง ฉิ่ง ทับ โทน ปี่ ขึ้นในครั้งนั้น แล้วกล่าวถึงขั้นตอนและองค์ประกอบของพิธีกรรมโนราโรงครู ดังบทรื่องกลอนตอนหนึ่งว่า

ยกหัดตั้งตั้งนะโม	จะไหว้ครูเสียก่อน
กรกรายไหว้วอน	นั่งขอพรเทวา
แล้วจะตั้งสักเค	เอ เต ภูมีมา
ขอประกาศเทวา	ช่วยสดับตรับฟัง
ผมทนอชกล่าว	เล่าเรื่องแต่หลัง
จะขึ้นข้อต่อตั้ง	ครั้งเมื่อเกิดชาตรี
ในทวีปชมพู	ตรัสรู้ถ้วนถี่
เรื่องราวยาวรี	บาลีสถิลลับ
อย่าฟังแต่เพราะ	นุเคราะห์ตามฉบับ
นิยมถมกับ	นับเอนกแสนกลปี
คืออาจารย์ท่านคิด	ได้ประสิทธิ์ไว้ให้ฉัน

บทบาลีหน้าศาล คือบทรื่องกลอนเพื่อบอกเล่าตำนานโนรา และขั้นตอนของพิธีกรรมโนราโรงครู โดยทั่วไปนิยมว่าในโนราโรงครูก่อนประกอบพิธีเช่นไหว้ครูโนรา จึงเรียกว่าบทบาลีหน้าศาล

²คำว่าชาตรี หมายถึงโนรา คำนี้ปรากฏอยู่ในตำนาน วรรณกรรมท้องถิ่น วรรณคดีของภาคกลางที่กล่าวถึงการละเล่นพื้นเมือง เช่น บทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ในรัชกาลที่ 2 แม้เมื่อชาตรีแพร่หลายเข้าสู่ภาคกลาง ชาวภาคกลางเห็นว่ามึลักษณะใกล้เคียงละคร จึงเรียกกันว่า ละครชาตรี (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2529 : 1804)

บอกบาลีนัน
 ขอพระพุทธีเจ้า
 โอวาทคำสอน
 บอกบาลีขานเอ
 ลักเลงผู้ใด
 ถ้าแต่งชูเดิมได้
 ขาคีเชื้อโนรา
 ตั้งพระไตรโลกแล้ว
 ยังชักข้อขึง
 ไม่ได้ตั้งชาตรี
 ระวังกับโศก
 มาชุมนุมพร้อมกัน
 เทพเจ้าจัดไว้
 ให้ขึ้นไปจุลจิต
 อรหันต์ทั้งสององค์
 ขึ้นกราบบาทบาทา
 รับอาสาท้าว
 ว่าในไตรโลกนี้
 เชิญองค์พระธรรม
 มาช่วยสอนคำกล่าว
 ร้องเพลงโอชา
 อะโหพุทโธ
 อะโหสังโฆ
 สิทธิสังฆัง
 เทพเจ้านิมิตต์
 กราบเท้าครูเดิม

ไว้ให้ฉันแต่งตอน
 มาโปรดเกล้าอวยพร
 ให้ข้าพเจ้าเข้าใจ
 ว่าโนเนโนโน
 ถ้าพบในตำรา
 เหมือนหลายข้างงา
 เป็นเถรเมืองคนหนึ่ง
 พระแก้วรำพึง
 สิ่งหนึ่งไม่โลก
 ไว้เป็นที่ประโลมโลก
 สนุกสบาย
 อรหันต์ทั้งหลาย
 อรหันต์ทั้งสององค์
 ตามคิดตกลง
 เสด็จตรงขึ้นไปเฝ้า
 พระผู้เป็นเจ้า
 เหมือนที่กล่าวขึ้นต่ำ
 หาไม่มีคนจะรำ
 ให้เสด็จลงมา
 ให้ข้าพเจ้าทั้งห้า
 สวัสดิ์สัตโต
 อะโหัมโม
 ชัยโยณันตัง
 ตามคำสั่งครูเดิม
 สนองคนไว้ไม่ลืม
 ที่ได้เริ่มสั่งสอน

มาสมมติเอาบุตรท้าว	ลูกพระเจ้านคร
นามชื่อเจ้าหล่อน	ว่าแม่ศรีมาลา
รู้เฝ้าอยู่อย่าง	รู้ทางรู้ท่า
บทบาทภาษา	ถึงไม่เล่าก็เข้าใจ
รำเล่นอยู่ด้วย	กับสาวสวยชาวใน
ลือเล่าเข้าไป	ถึงพระเจ้าอยู่หัว
ว่าลูกเจ้าฟ้า	นี้มาประพาศชู้
สั่งให้จับตัว	เขียนส่งลงแพ
ขวานน้ำสั่งให้	ลอยไปในกระแสน
ผูกปลาห้อมแห่	เฝ้าแลตามหลัง
เทพเจ้าจำเพาะ	ให้ไปเกาะกะซัง
นิมิตปิดบัง	นอนนิ่งสบาย
ยังมีพวกข้านอน	ลงรำพันถวายเป็น
เทพเจ้าทั้งหลาย	เข้ามาเนืองนอง
เกิดโหม่งถึงทับทิม	เครื่องโยนปีกทอง
เป็นภูเขาทอง	สี่มุมปราสาท
นางปิดทองเอาไว้	ติดหมายประกาศ
ไม่ได้รับอนุญาต	นางไม่เบิกโรงรำ

1.2 จากบทกวีของโนราในเขตตำบลท่าแค ประกอบด้วยบทชานเอ บทหน้าแตรระ
 บทรำยแตรระ บทเพลงทับเพลงโชน ต่างกล่าวถึงประวัติของโนรา เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น
 กับครูโนรา ชื่อบุคคลและชื่อสถานที่ในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนรา เช่น การลอยแพ
 นางนวลทองสลี ขุนศรีธำมาแต่ การถูกลงโทษของครูโนรา พระคุณของครูโนราและ
 บิดามารดา การขอความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น เรื่องราวที่กล่าวถึงในบทกวี
 เหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นการยืนยันความเชื่อของชาวบ้านตำบลท่าแคและโนราว่า บ้านท่าแคเป็น
 ส่วนหนึ่งของแหล่งกำเนิดโนราและมีความสัมพันธ์กับโนรา ดังปรากฏในบทกวีของ
 โนราเพลง ชะบาล ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ต่อไปนี้

ตอนที่ 1 (บทขนานเอ)

รินเอ๋ยรินริน	จะให้นางธรณีฝังแผน
เอาหลังมาพิงเป็นแท่น	รองตมมนุษย์ทั้งหลาย
ตื่นช้ายรองหญิง	ยังเล่าตื่นขวารองชาย
นาคเจ้าภาสาย	ขานให้โนเนโนโน
ขานมาซาต้อง	ทำนองเหมือนว้าวชักไถ
เพลงครวญคิดมา	ทรทวนหัวใจ
เพลงสำลีส้มลิ้มใน	พี่ไปไม่ลืมน้องหนา
ลมเอ๋ยรวยรวย	ยังหอมแต่รสแฉ่งทา
หอมรสครุฑ	ส่งกลิ่นพ้อมาไรไร
หอมมาสาแค้น	ลูกเหลิ้วไปแลหอมไกล
หอมพุ่งสุราลัย	ไคลเข้าในโรงน้องหนา
ลมว่าวคาหรา	พัดโต้ด้วยลมหลาตัน
ลูกก็ชักใบแล่น	กลางคืนมาเป็นกลางวัน
ไกลหลังไกลฝั่ง	เอาเกาะกะซังเป็นเรือน
เพื่อนบ้านนับปี	นวลทองสำลีสับเตือน
เอาเกาะกะซังเป็นเรือน	เป็นแท่นที่นอนน้องหนา

ตอนที่ 2 (บทหน้าแดระ)

แล้วตั้งฤกษ์ตั้งงามส่วนยามมันแคล้ว	ดีแล้วชอบยามพระเวลา
ปานนี้ได้ฤกษ์จึงเบิกโรง	จะบวงสรวงราชครูถ้วนหน้า
พระราชครูของข้า	แม่ศรีมาลาเป็นครูต้น
ลูกยกตื่นข้ามแม่เสียไม่รอด	จะก้มลงลอกก็ไม่พัน
แม่ศรีมาลาเป็นครูต้น	มารดาศรัทธาอยู่ท่าแค
ได้เฝ้าพระโอรสมาโปรดเกล้า	มาเป็นคนเช่าคนแก่

พ่อขุนศรีธำมาช้อยท่าแค
 ถ้าพ่อสมักรักลูกจริง
 จะไหว้พ่อเทพสิงทร
 สอนมาเป็นเหล่าสอนมาเป็นหลั่น
 จับเริ่มเดิมมา
 ตาหมื่นแสนท่านเป็นครูพัก
 ถัดนั้นแต่สันดาน
 จะไหว้ตาหลวงคงคอง
 เมื่อพ่อลาท้าวมาเข้าสู่เมือง
 พ่อได้สอนศิษย์เอาไว้แทนตัว
 สิบนิ้วข้าหรือคือลำเทียน
 ลูกนั้นหนอจะขอเป็นคาน
 ลูกเปรียบเหมือนเรือไม้ไผ่
 เกศาโลมาและหนังหัว
 ลูกรักสิ้นรักสุด
 ลูกไหว้ตากงราชไหว้ตาบัวทอง
 ไหว้พ่อตาศรีขวัญกับพ่อตาจันทร์แก้ว
 ไหว้ตาราคจะไหว้ตาชา
 สอนลูกให้เล่นให้เดินให้รำ
 ศรีมหาพ่อตาลมเฉื่อย
 ไหว้ตาหลวงสุดพ่อตาหลวงสอน
 หลวงสุดพ่อตาหลวงแสน
 พ่อตายแล้วนี้เกิดมา
 เล่นไหนรำไหนพ่อทองทราหมปลอด
 ไหว้พระยาพ่อตาโถมน้ำ
 ลูกไหว้พระยาสายฟ้าฟาด
 พระยามือเหล็กพระยามือไฟ

ถัดแต่พ่อเทพสิงทร
 เข้ามาอวยสิ่งอวยพร
 ท่านได้สอนสืบสืบต่อกันมา
 ตั้งแต่นั้นเล่าแหละหนา
 คือพ่อขุนศรีธำมาช้อยเป็นประธาน
 เป็นหลักหลักเลงแต่โบราณ
 จะไหว้หลวงแสนไปทั้งสองเมือง
 ผมหมอไหว้ท้าววิจิตรเรือง
 ลือเลื่องความรู้ลูกได้เล่าเรียน
 ไม่อยากจะกลัวเรื่องความเพียร
 สถิตเสถียรขอไหว้ไป
 เพื่อจะทอดสะพานให้พ่อได้ไต่
 ถึงจะเอนจะค้อมให้พ่อยุค
 จะควั่นจะเผื่อเข้ามาเป็นสายหยุด
 รักราชครูถ้วนหน้า
 ลอยแล้วให้ล่องกันเข้ามา
 ลูกแผ้วแต่โรงเอาไว้ทำ
 ศรีมหาพ่อตาลมเฉื่อย
 แต่ยั้งคำไม่รู้จักเหนื่อย
 เรือนทองของพ่อมีแต่ปัญญา
 จะหลับจะนอนไม่เต็มตา
 หลวงคงวังเวนครูของข้า
 ชื่อว่าพระยาโถมน้ำ
 ลูกไม่หาญลอดไม่หาญข้าม
 โถมงามพระยาไหว้ตาลุไฟ
 ลงโรงจะร้องประกาศไป
 ไหว้โยตาหลวงคงคอง

ตรงนี้ลูกชายได้แทนมา
 ลูกโหว่ผมตรงและทรงคอง
 จะโหว่หลวงคองโหว่หลวงนาย
 หลวงคองกระหย้าปราจิต
 แต่พ่อรู้แล้วว่าเรือพ่อหนัก
 เรือพ่อล่มลงบัคเดียว
 ถ้าพ่อตายเจ็บหรือตายไข้
 ในฝั่งแม่น้ำย่านยาว
 ถ้าพ่อไปตายฝ่ายบก
 ถ้าพ่อมาตายฝ่ายเล
 พ่อตายข้างฝ่ายเหนือ
 น้ำเน่าลูกไ้โรยจันท์
 โดกแข็งหรือโดกขา
 เที่ยงเที่ยงและสายสาย
 ทำไม้กลัดผม
 พ่อร้อยซังแก้ว
 ถ้าพ่อร้อยซังรักข้า
 ถ้าพ่อคักลูกเหมือนคักตาล
 คักรักเสียให้ม้วย

ชื่อจันทร์กระหม่อมหม่อม
 หม่อมหลวงคองปราจิต
 ใจคอพ่อร้ายซึ่งความคิด
 พ่อผิดด้วยความคำเดียว
 แก่สังข์เข้าไปขวางแม่น้ำเขียว
 ในฝั่งแม่น้ำย่านยาว
 ลูกรักจะได้ไปถามข่าว
 ชีวิตของพ่อม้วยมรณา
 ได้เป็นเหยื่อนกเหยื่อกา
 ต้องเป็นเหยื่อจระเข้เหรา
 ให้น้ำเน่าน้ำเหม็นไหลลงมา
 น้ำมันลูกชายลายแฉ่งทา
 ลูกยาจะได้ทำไม้กลัดผม
 ลูกรักจะได้คลายออกชม
 ชมต่างพ่อร้อยซังแก้ว
 สองแถวพ่อร้อยซังอา
 พ่ออย่าคักรักเสียให้ม้วย
 แต่พ่ออย่ารานหลานเหมือนรานกล้วย
 เอ็นคูด้วยช่วยรำนโนราห์

ตอนที่ 3 (บทร้ายแตรระ)

พอลงถึงโรงจะโหว่คุณ
 ศรัทธาแหม่มศรัทธาราม
 ศรัทธาเทพศรัทธาেলা
 พระราชครูของข้า
 ผ่าหัวมาเถิดมาแหละ

ทารื่อพ่อขุนศรัทธา
 โฉมงามเบิกหน้าบายตา
 แต่บรรดาเป็นเหล่ามโนราห์
 คินนี้เขื่อนมากันให้พร้อม
 แต่ราชครูอย่าแหวะอย่าอ้อม

ให้พ่อแม่อยู่กันให้พร้อม
 ขอที่ตั้งเขียนตั้งฉัตร
 สถานที่ตรงนี้ชาวบ้านเขาแลโงงโงง
 ขอที่โรงรำเขาทำให้ข้า
 ภัยอันตราย
 นางโอร่าแห่งทั้งหกเส้า
 จะให้นางธรรณีแม่เจ้าข้า
 ลูกเล่นเห็นรำอยู่บนเหนือแม่
 ลูกคุ้มกันบ้านน้ำลายกลางคนคายหมากใส่
 ปากคนหักคี่ปากผีหักไซ้
 เจ้าที่ไม่หวั่นหวาดหลงไม่หัก

ได้มานั่งห้อมล้อมอยู่ซ้ายขวา
 ที่ตั้งมดโรงเบญจา
 จึงปลูกเป็นโรงมโนราห์
 นางโอร่าแห่งทั้งหกเส้า
 อย่าเข้ามาใกล้โอร่าเรา
 ขอสมาย่ามีจิ้งโหร
 หลีกเกล้าเกล้าเสียให้ไกล
 ลูกหลังจะขออำภ
 แต่ยอคโยอย่าหวั่นอย่าพัก
 ลูกยกมือไหว้สาธุล้นหนัก
 ยอดรักมาแลแต่ตา

ตอนที่ 4 (บทเพลงโขน)

ไม้ดอกสองทองเกล้า
 หัตถ์ทั้งสองประคองเศียร
 ไหว้มนีนารถพระศาสดา
 ไหว้คุณศิวาพระบารมี
 ครุฑยักษ์ปักขามายาบาล
 ในจักรวาลทั่วแผ่นฟ้าครอบ
 หัวเวสสุวรรณเจ้าบุญชี
 พระบวชพระเรียนจำเนียรนาถ
 ครุฑานาคีไหว้ภาณุสม
 ไหว้พระอิศวรพ่อทองเนนิล
 ตั้งแผ่นดินเท่าลูกหมากป่า
 พ่อตั้งยานาคเอาไว้ก่อน
 ตั้งดินตั้งฟ้าป่าชะมัว

ลูกยกเหนือเศียรเกล้าตั้งคอกปทุมมา
 นิ่งไหวเวียนมาแต่ซ้ายย้ายหาขวา
 พุทธธัมมั่งสั่งมาไหว้อาจารย์
 เวลาป่าฉะนี้ไหว้พระคุณท่าน
 พร้อมศัทรูหม่มารขอให้หลบหลีกหนี
 ไปทั่วทุกชั้นชั้นขอบในขอบพระโลเก
 ไหว้ครุฑานาคีไหว้ภาณุสม
 ไหว้ลายลักษณ์พระบาทองค์พระยายม
 ลูกนึ่งไหว้บังคมทุกเวลา
 ท่านเป็นผู้ตั้งแผ่นดินตั้งแผ่นฟ้า
 ตั้งแผ่นฟ้ามันใหญ่เท่าใบบอน
 แต่ทว่าเข็มนอนตั้งไว้เมื่อภายหลัง
 พ่อได้ปลูกบัวนาปลูกบัวครั้ง

เชื้อมอนตังไว้เมื่อภายหลัง
 พระจันทร์รักษาในตอนค่ำคืน
 ตั้งดวงอาทิตย์และดวงพระจันทร์
 พ่อมาตั้งสิ้นมาตั้งสุด
 พ่อตั้งหญิงคนชายคน
 บทนี้เปลืองปลดงคไว้
 ไหว้พ่อหลวงคงพ่อหลวงคำ
 ลูกเล่นเด่นรำแต่คืนค่ำไหน
 บรรดาสมภารที่ในใต้หล้า
 เห็นลูกเล็กเล็กเด็กอ่อนอ่อน
 ไม่เจาะไม่จงเอาท่านองค์ใด
 แลดำสมภารจะของคไว้
 ศักดิ์สิทธิ์ศักดิ์ชนในตำบลนี้ในจังหวัดนี้
 ศักดิ์สิทธิ์สำคัญและอันยิ่งยวด
 ลูกกาศไม่เหลือไม่หลื่อง
 ศักดิ์สิทธิ์ตรอกบางตามหว่างเขา
 ศักดิ์สิทธิ์เรี่ยวแรงแข็งแกร่ง
 งามปลอดพ่อยอดแสน์
 ลูกไหว่นาราพ้อตาหมอช้อง

ได้ตั้งดวงอาทิตย์ดวงพระจันทร์
 พระอาทิตย์งามขึ้นเต็มกลางวัน
 สว่างฉ้นทั่วโลกโลกา
 ตั้งพวกมนุษย์ไว้ใต้หล้า
 แต่มันเป็นพืชเป็นผลสืบต่อมา
 จะนั่งกราบไหว้สมภารอาจารย์ข้า
 ลูกกาศทุกที่ร่ำมนราห์
 ให้โถมงามตามไปช่วยรักษา
 ลูกไม่จำเพาะไม่เจาะจงว่าองค์ใด
 ผมนขอพรนั่งขอชัย
 คิ่นนี้โยยพชัยส่งให้มา
 นั่งกราบไหว้ศักดิ์สิทธิ์ในใต้หล้า
 ได้เบิกร้างสร้างที่แต่ก่อนมา
 ลูกกราบไหว้ตาหวดไปทุกศาลา
 ศักดิ์สิทธิ์กลางห้องกลางนา
 เดือนถ้ำลำเนาห้วยเหวผา
 ลูกจะไหว้บูชาตาหมอช้อง
 ช่วยรดช่วยเทอม่าให้ขัดช้อง
 ลอยแล้วให้ล่องกันเข้ามา

1.3 จากบทเชิญครูโนรา ซึ่งปรากฏในบทเชิญครูของคณะโนราแปลก ชนบาล
 ในวันรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ได้ออกชื่อครูโนราสำคัญหลายองค์ และที่เรียกว่าพระราชาครู
 มี 12 องค์คือ พระเทพสิงหพร ขุนศรีศรัทธา พระม่วงทองหรือตาม่วงทอง หม่อมรอง
 พระยาสายฟ้าพาด พรานบุญ แม่ศรีมาลา แม่वलทองสำลี แม่แขนอ่อนฝ่ายขวา แม่แขนอ่อน
 ฝ่ายซ้าย แม่ศรีดอกไม้ แม่ควเหิน นอกจากนั้นยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ บทบาทและหน้าที่
 ของครูโนราที่มีต่อครูโนราด้วยกัน ต่อคณะโนราและลูกหลานตายายโนรา ดังตัวอย่างบทเชิญ
 ครูโนราตอนหนึ่งว่า

พ่อแม่ตายหลายองค์
 ขุนศรีท้าวเขาเป็นต้น เขียก
 ไหว้พรานบุญพฤษภา
 ขุนศรีท้าวเขามาแล้ว
 คีนนี้พระราชครู
 องค์ไหนจะรักองค์ไหนจะเกลียด
 ให้พ่อมาอยู่กันให้พร้อมหมด
 นี่ผมร้องเชิญอยู่ใจใจ
 ราชครูของน้องหึงสิบสององค์
 หึงทกชายทก
 ฝ่ายหญิงแม่แขนอ่อน
 ลูกนึ่งเชิญอยู่ใจใจ
 ลูกนึ่งร้องเชิญแม่พลทองสำลี
 แม่พลทองสำลีแม่ศรีดอกไม้
 ขอเชิญแม่ภาแม่มาเคล็น
 ลูกไหวแม่เจ้าไม้ทันเที่ยง
 แม่จันจุตรีศรีจุฑา
 แลคำโรงครูขุนทา
 ร้องเชิญฝ่ายชายตาม่วงทอง
 ลูกไหวม่วงทองหม่อมรองไม้ฟาด
 ทหารม่วงทองมีหลายองค์
 แลคำครูชวนกันมา
 องค์ไหนจะรักองค์ไหนจะเกลียด
 คนไหนทรงเทพสิงห์ไม่ว่า
 ผมให้โอกาสท่านทั้งหมด
 ตายายนี้มากันมาก

มาเอาหัวใจลงเสียแล้วหนา
 คีนนี้ลูกร้องเรียกหา
 ช่วยประจักษ์หน้าหน้าราชครู
 พ่อมาพูดแผ่วแผ่วอยู่ข้างหู
 เชิญท่านมาอยู่ให้พร้อมหมด
 ท่านอย่าได้ถือเกียรติยศ
 พระราชครูของน้องสิบสององค์
 ลูกยกมือไหว้ไปหึงวง
 คำลงพ่อเชิญเสด็จมา
 อย่าได้ขาดตกเสียเลยหนา
 แม่ไม่เจ็บไม่ร้อนให้แม่มา
 แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายหึงฝ่ายขวา
 พร้อมแล้วแม่ศรีมาลา
 ลูกลืมเสียไม่ได้ร้องเรียกหา
 ป่านี้ลูกเชิญเชิญให้แม่มา
 แม่เสียงหวานเสียงเกลี้ยงให้มาหา
 แม่เขาเป็นภรรยาของตาม่วงทอง
 ตายายท่านมาไม่ขัดข้อง
 ขอเรียกร้องให้พ่อเสด็จมา
 ลูกนึ่งประกาศอาราธนา
 ที่หาไม่ทรงผมไม่ว่า
 นี่โรงครูขุนทามากันหมด
 พ่ออย่าได้ถือเกียรติยศ
 แสดงกิริยาให้ปรากฏ
 องค์ไหนจะทรงขอให้ลงมา
 มาโดยลำบากพ่อไม่ว่า

แม่แขนอ่อนของลูกแก้ว	ทหารมาแล้วให้ร้องหา
คนทรงที่นั่งอยู่หน้า	ต่อเคียวพลัดผ้ามากราบครุ
มากันพ่อแม่ตายาย	รักใคร่ได้เอ็นดู
พลัดผ้าเข้ามากราบครุ	บอกให้รู้บรรดาที่เป็นทรง
ขอให้ทุกท่านได้สนุก	ไม่มีความทุกข์ไปทุกองค์
ขอให้เข้าไปในร่างทรง	แม่เหอโดยเต็มใจ

1.4 ตำนานโนราจากคำบอกเล่าของชาวบ้านตำบลท่าแค ทั้งผู้ที่เป็นโนรา คนทรงครุหมอโนรา และชาวบ้านทั่วไป พบว่าตำนานเหล่านั้นมีความแตกต่างกันในเรื่องชื่อของบุคคลที่มาของครุโนรา เหตุการณ์และรายละเอียดของเนื้อเรื่อง แต่เมื่อพิจารณาสาระสำคัญหรือโครงเรื่องใหญ่แล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งอาจแบ่งตำนานโนราจากคำบอกเล่าของชาวบ้านในเขตตำบลท่าแคออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1.4.1 กลุ่มที่ 1 คือกลุ่มที่เชื่อว่าการตั้งครุของนางนวลทองสลีมีสาเหตุมาจากการเสวยเกสรดอกบัว ดังความว่า

พระยาสาชัฎฐาเป็นเจ้าผู้ครองเมืองพัทลุงที่บางแก้ว (อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง) มีชายาชื่อนางศรีมาลา มีธิดาชื่อนวลทองสลี (กับแรกคือแม่อุมาวาทาสี) วันหนึ่งนางนวลทองสลีสืบว่ามีเทพธิดามาร่ำรำไห้ดู ท่ารำมี 12 ท่า มีดนตรีประกอบด้วย นางจึงได้ให้รำตามที่สืบพร้อมด้วยพระพี่เลี้ยงและนางสนมกำนัลเป็นที่ครีกครั้งในปราสาท ต่อมาพระอินทร์ได้ให้เทพสิงหฤทธิลงมาอยู่ในดอกบัว วันหนึ่งนางนวลทองสลียากเสวยเกสรดอกบัวในสระหน้าวัง ครั้นนางกำนัลเก็บมาถวายและนางได้เสวยแล้วก็ตั้งครุ แต่ก็ยังคงมีการรำรำกัน ในวังตามปกติ วันหนึ่งพระยาสาชัฎฐาเสด็จมาทอดพระเนตรการรำของพระธิดา เห็นนางมีครุก็ทรงชักใจเอาความจริงจนได้ความว่าเพราะนางไปเสวยเกสรดอกบัว พระยาสาชัฎฐาไม่ทรงเชื่อ และเห็นว่านางทำให้เกิดความอับอายและเสื่อมเสียแก่บ้านเมือง จึงรับสั่งให้เนรเทศนางออกจากบ้านเมืองพร้อมด้วยพระพี่เลี้ยงและนางสนมกำนัลโดยการลอมแพ แพของ

นางนวลทองสำลีถูกลมพายุพัดตกเกาะกะซัง¹ นางจึงได้อาศัยอยู่กับตายายซึ่งเทพยดาเนรมิตให้ลงมาช่วยเหลือในเกาะแห่งนั้น ต่อมานางนวลทองสำลีได้ประสูติโอรส ให้ชื่อว่า "เจ้าชายน้อย" นางได้สอนให้เจ้าชายน้อยฝึกหัดรำโนราจนชำนาญแล้วเล่าเรื่องแต่หนหลังให้ทราบ ในการฝึกรำโนรานั้นพระอินทร์ได้มอบหมายให้พระวิสสุกรรมเอาไม้ไผ่สีสุกมาทำ "แตรระ" เป็นเครื่องดนตรี จึงถือว่าแตรระเป็นเครื่องดนตรีสวรรค์ของพระเทพสิงหเสวยเสียงของแตรระที่พระวิสสุกรรมตีนั้นได้ยินไปถึงเมืองของพระยาสาयพ้าพาด จึงรับสั่งให้ทหารออกไปสืบคุนทราบเรื่องราวของเจ้าชายน้อย โปรดให้รับเข้ามารำในราชวังเพื่อทอดพระเนตร ทรงทราบว่า เป็นพระราชนัดดาของพระองค์จึงรับสั่งให้อำมาตย์ออกไปรับนางนวลทองสำลีมาจากเกาะกะซัง ครั้นนางเข้าเมืองแล้วพระยาสาयพ้าพาดได้ทรงจัดพิธีรับขวัญขึ้น และให้มีการรำโนราถวายในงานนี้ด้วย แล้วประทานเครื่องดนตรี มี เทริด กำไลแขน ปิ่นแขน สังวาลย์ พาดเฉียง 2 ข้าง ปีกนกแอ่นหางหงส์ สนับเพลลา ฯลฯ อันเป็นเครื่องทรงของกษัตริย์ให้เป็นเครื่องแต่งตัวโนรา และประทานบรรดาศักดิ์ให้แก่เจ้าชายน้อยราชนัดดาเป็น "ขุนศรีศรัทธา" การรำโนราจึงเกิดขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (แปลก ชนะบาล และคนอื่น ๆ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533)

¹เกาะกะซัง ผู้รู้ทั่วไปเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของเกาะใหญ่ในทะเลสาบสงขลา แต่มีข้อน่าสังเกตว่า คำว่าเกาะใหญ่นี้อาจหมายถึงเกาะใหญ่ที่ยื่นหลังขึ้นไปถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา และก่อนหน้านั้น บริเวณนี้ยังไม่เป็นทะเลสาบ แต่มีเกาะใหญ่ที่เกิดจากเขาใต้น้ำและการทับถมของซากปะการังขวางอยู่ข้างหน้า หนานกับแนวฝั่งทะเลซึ่งปัจจุบันเป็นบริเวณจังหวัดพัทลุง (ศรีจักร วัลลิโกดม. 2534 : 1) เกาะใหญ่นี้เริ่มแต่หัวเขาแดงไปจนถึงสุดเขตอำเภอรโนค จังหวัดสงขลา ความขื่อนี้จะมีนัยสำคัญต่อช่วงเวลาของการเกิดเหตุการณ์ และการเนรเทศลอยแพนางนวลทองสำลีออกจากเมืองพัทลุงตามประเพณีนิยมของบทลงโทษผู้กระทำผิดความผิดในอดีตได้

1.4.2 กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่เชื่อว่าการตั้งครรภ์ของแม่ศรีมาลา¹ หรือนางนวลทองสล้นั้นเกิดจากการลักลอบได้เสียกับพระมวงทองหรือตามวงทองซึ่งเป็นมหาดเล็กคนสำคัญในราชวัง จากนั้นจึงไปเสวยเกสรดอกบัวที่เทพสิงห² แบ่งภาคจุติลงมาอยู่เพื่อถือกำเนิดในเมืองมนุษย์เป็นขุนศรีศรีธธา ดังความว่า

¹โนราและชาวบ้านบางกลุ่มในตำบลท่าแคเชื่อว่าแม่ศรีมาลาเป็นคนคนเดียวกับแม่ นวลทองสล้นแต่คนละภาค (กับ) กัน และเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าแม่ศรีคงคาเพราะไปประสูติในกลางทะเล บางตำนานกล่าวว่าแม่ศรีคงคาก็คือแม่คงคาหรือน้ำที่เป็นกระเจกเงาให้แม่ นวลทองสล้นได้คู่ตัวเอง เมื่อฝิกรำโนรา จึงนับถือว่าแม่ศรีคงคาเป็นครุฑันของโนราด้วย

²โนราและชาวบ้านบางกลุ่มในตำบลท่าแคเชื่อว่าเทพสิงหกับขุนศรีศรีธธาเป็นคนคนเดียวกันแต่คนละภาค (กับ) กล่าวคือเทพสิงหเป็นภาคสวรรค์และได้แบ่งภาคจุติลงมาเพื่อรำให้มนุษย์โลกดูในภาคของขุนศรีศรีธธาซึ่งเป็นภาคมนุษย์ ผู้วิจัยจึงมีข้อสังเกตว่าเทพสิงหภาคสวรรค์ที่โนราและชาวบ้านตำบลท่าแคบางกลุ่มกล่าวถึงนั้น คือพระศิวมหาเทพหรือพระอิศวรผู้เป็นต้นกำเนิดแห่งศิลปะการรำร่ายและการบันเทิงทั้งปวง และการกล่าวถึงนางนวลทองสล้นว่ากับแรกคือแม่อุมาวาจาสิทธิ์ ก็คือพระแม่อุมาชยายาแห่งพระศิวมหาเทพ อันเป็นการยืนยันคติความเชื่อเรื่องกำเนิดของโนราดังกล่าวแล้ว

เมืองพัทลุงที่บางแก้วมีเจ้าเมืองชื่อจันทรโกสินทร์ มเหสีคือนางอินทรี นางเป็น
เชื้อสายของชาวอินเดีย¹ เมื่อทรงครรภ์และใกล้กำหนดจะประสูติ นางอินทรีก็เสด็จกลับไป
เพื่อประสูติที่บ้านเมืองของตนตามประเพณีที่ชาวอินเดียปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่พระครรภ์ครบ
กำหนดจึงต้องประสูติในเรือพระที่นั่งกลางทะเล พระธิดาที่ประสูติใหม่จึงได้นามว่า "ศรีคงคา"
จากนั้นจึงทรงนำขบวนเรือพระที่นั่งกลับเมืองพัทลุง ครั้นนางศรีคงคาเจริญวัยขึ้นได้มีเทวดา
มาคลจิตให้นิมิตฝันว่ามีเทพธิดามาร่ำรำไห่ทุ ทว่ารำนั้นมี 12 ท่า นางจำได้จึงทรงฝึกหัดท่ารำ
ทั้ง 12 ท่า โดยดูเงาในน้ำจนชำนาญ นางจึงได้ชักชวนพระพี่เลี้ยง นางสนมกำนัลและเหล่า
อำมาตย์อันมี แม่หนูย แม่เภา แม่เมากลิ่น แม่เสียงเกลี้ยง แม่เสียงหวาน แม่ใจไว
จอมเข่า จอมแก้ จอมรอง ฯลฯ ลักลอบรำรำกันในปราสาทบรรดาทหารเห็นว่า
นางศรีคงคามีความสนุกสนานก็เลยช่วยกันตัดต้นกล้วยพังลา (กล้วยตานี) มาทำเป็นหน้าพราน
แล้วจัดทำเครื่องดนตรีมี กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ และแตรระ ตีประกอบประกอบการ
รำรำจนเรื่องล่องรู้ไปถึงพระบิดามารดาแต่ก็ทรงเก็บเรื่องเงียบไว้ไม่หือหือหาแต่อย่างใด ครั้น
ต่อมาพระมวงทองมหาเดเล็กคนสำคัญซึ่งเป็นบุตรของพระยาทองอยู่หรือหัวทองอยู่ได้ลักลอบเข้าไป
หานางศรีคงคาและได้เสียเป็นสามีภรรยา กัน ในเวลาต่อมานางศรีคงคาอยากเสวยเกสรดอกบัว
ในสระหน้าวัง นางสนมกำนัลก็ไปเก็บมาถวายโดยไม่มีใครรู้ว่าในดอกบัวนั้นเทพสิงห์ได้

¹การกล่าวถึงนางอินทรีว่ามีเชื้อสายของชาวอินเดียนั้น มีข้อน่าสังเกตว่าหนังสือโนรา
ของ ภูมัญญ จิตต์ธรรม (2508 : 26 - 27) ก็กล่าวถึงการกวาดต้อนชาวลังกาสิงห์ซึ่ง
หมายถึงชาวอินเดียใต้ (ทมิฬ) ของพระเจ้าศรีธรรมราชาจากเมืองพัทลุงมาไว้ที่บางแก้ว
(อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง) ซึ่งการศึกษาทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ก็ยืนยัน
ว่าบริเวณโคกเมืองบางแก้วและวัดเขียนบางแก้วเคยเป็นที่ตั้งของเมืองพัทลุงมาแล้วตั้งแต่
ประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 - 19 จึงเห็นว่าตำนานโนราจากคำบอกเล่าของชาวบ้านตำบล
ท่าแค กับตำนานโนราของภูมัญญ จิตต์ธรรม และหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีมีเรื่อง
สอดคล้องกันอยู่ดังกล่าวแล้ว

แบ่งภาคลงมาอยู่เพื่อกำเนิดในเมืองมนุษย์ เมื่อเสวยเกสรดอกบัวแล้วนางศรีคงคาก็ตั้งครรภ์ และครรภ์ก็โตขึ้นเรื่อย ๆ ความหึงหมัดทราบถึงพระบิดามารดา ทรงสอบสวนเรื่องราวว่าใคร เป็นสามีของนาง แต่นางศรีคงคาก็ไม่ทรงยอมเปิดเผยความจริง ทำให้พระบิดาพิโรธ และ เห็นว่าเป็นเรื่องชั่วร้ายทำให้เกิดความอับยศแก่บ้านเมือง จึงรับสั่งให้เนรเทศโดยเอานางลอยแพ พร้อมกับพระพี่เลี้ยงและนางสนมกำนัล แพลลยไปติดเกาะกะซัง นางและพระพี่เลี้ยงได้อาศัย อยู่ที่เกาะนั้นกับตายายและได้เปลี่ยนชื่อเป็นแม่นวลทองสลีเนื่องจากพระบิดาไม่ต้องการให้ใช้ ชื่อเดิมเพราะเป็นการเสียพระเกียรติยศ นางนวลทองสลีได้ตอบแทนบุญคุณตายายด้วยการช่วย บั่นฝ้ายทอผ้า ต่อมาได้ประสูติโอรสให้ชื่อว่าเจ้าชายน้อย และทรงสอนให้เจ้าชายน้อยฝึกรำ โนราจนชำนาญแล้วเล่าเรื่องแต่หนหลังให้ทราบ เจ้าชายน้อยและพระมารดาได้ออกเที่ยวรำ โนราจนเป็นที่หลงใหลของชาวบ้านและบรรดานายสำเภาที่เดินทางค้าขายไปมา ชาวการรำ โนราของสองแม่ลูกล่องรู้ไปจนถึงเมืองพระอัยกา พระอัยกาได้ขอให้นายสำเภาช่วยรับสอง แม่ลูกเข้าเมือง แต่นางนวลทองสลีไม่ยอมกลับเพราะความน้อยใจ หัวจันทรโกสินทร์จึงต้อง พาทหารไปรับนางด้วยพระองค์เองจนนางนวลทองสลีจึงยอมกลับ เมื่อมาถึงบ้านเมืองแล้วทุกคน ก็ยากต่อการรำโนรา ดังนั้นในงานพิธีรับขวัญนางนวลทองสลีและเจ้าชายน้อยจึงจัดให้มีการ รำโนราด้วย โดยหัวจันทรโกสินทร์ได้ประทานเครื่องต้น อันมี เทร็ด กำไลแขน บั้นเหน่ง สังกวาลย์ พาดเฉียง 2 ข้าง ปีกนกแอ่น ทางหงส์ สนับเพลลา ฯลฯ ซึ่งเป็น เครื่องทรงของกษัตริย์ให้เป็นเครื่องแต่งตัวโนราและเรียกโนราในตอนแรกว่า "ชาตรี" เชื่อกันว่ากำไลต้นแขนปลายแขน และเครื่องเงินอื่น ๆ พระยามือข้าง พระยามือเหล็ก พระยามือไฟ ผู้เป็นช่างหลวงในราชสำนักได้ทำถวาย นางนวลทองสลีก็เปลี่ยนชื่ออีกครั้งหนึ่ง เป็นแม่ศรีมาลา ส่วนเจ้าชายน้อยได้รับบรรดาศักดิ์จากพระอัยกาเป็นขุนศรีศรัทธา และทรง อนุญาตให้มีแผ่นดินอยู่เท่ากับโรงโนรา ดังนั้นเมื่อเข้าโรงรำโนราที่ไหนจึงต้องมีพดด้วงเมือง เปรียบเหมือนการไปหาแผ่นดินตั้งเป็นเมืองของตัวเอง แต่เป็นเมืองที่มีอำนาจปกครองและ อาณาเขตเท่ากับพื้นที่ของโรงรำโนราเท่านั้น จึงมีสำนวนเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ของ โนราว่า "แต่งตัวเทียมเจ้า กินข้าวเทียมหมา หากินได้แซง" จากนั้นขุนศรีศรัทธาจึงเที่ยว ร่ำรำโนราไปในชมพูโลก และได้มาขึ้นแพที่หน้าวัดแห่งหนึ่งเรียกว่าท่าแพ ภายหลังชื่อเพี้ยน เป็นท่าแค เพื่อตั้งโรงฝึกหัดศิษย์อยู่ที่โคกขุนหา (บ้านท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง

จังหวัดพัทลุง) ดังปรากฏหลักฐานบริเวณที่เป็นเนินดินในบ้านท่าแค ที่ชาวบ้านเรียกว่า "โคกขุนหา" มาจนทุกวันนี้ (เพียร เพชรน้อย และคนอื่น ๆ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2533)

1.5 ตำนานโนราที่ปรากฏในเอกสาร จากการศึกษาพบว่า ตำนานโนราในเอกสารที่กล่าวถึงตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนราทั้งเหตุการณ์สำคัญ ชื่อบุคคล และสถานที่ในตำบลท่าแค ดังนี้

1.5.1 เทวสาร (2508 : 5 - 29) ได้เขียนตำนานโนราไว้ในหนังสือ เทพสาร บรรพ 2 สรุปความได้ว่า

โนราเป็นการร่ายรำสำหรับบูชาเทพเจ้า พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ ในศาสนาพราหมณ์ เมื่อพราหมณ์เข้าสู่บัณฑิตจึงได้นำการละเล่นชนิดนี้เข้ามาด้วย¹ ซึ่ง เทวสารได้นำเอาบทไหว้ครูของโนราและบทเล่าประวัติโนรามาตีความอธิบายความดังนี้

¹ ฟ้าสุข อินทราวุธ (2529 : 97) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมอินเดียในดินแดนคาบสมุทรของประเทศไทยว่ามีความสัมพันธ์กับอินเดียภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 วัฒนธรรมอินเดียทั้งด้านศาสนา ภาษา พิธีกรรม ระบบการปกครอง รวมทั้งศิลปะการละครด้วย และเชื่อว่ารูปแบบละครเวทีเป็นต้นแบบละครโนห์ราชาตรีก็คงจะเข้ามาสู่ดินแดนภาคใต้ของไทยในช่วงนี้ด้วย แต่เป็นช่วงที่พุทธศาสนานิกายมหายานเจริญรุ่งเรือง จึงนิยมเล่นเรื่องราวที่ปรากฏตามคัมภีร์ทางพุทธศาสนาแทนเรื่องจากมหากาพย์รามายณะและมหากาพย์ของอินเดีย โดยเล่นเรื่องพระสุธนและนางมโนห์รา ซึ่งเป็นเรื่องที่นิยมกันในช่วงที่อาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรือง เพราะนอกจากจะนิยมเล่นเป็นละครรำแล้วยังปรากฏเป็นภาพสลักประดับสถาปัตยกรรมในชวาภาคกลางอีกด้วย จึงได้กล่าวสรุปเอาไว้ว่า ละครโนห์ราชาตรีได้ต้นแบบมาจากละครรำภาคใต้ของอินเดียได้ โดยเข้ามาทางคาบสมุทร (ภาคใต้) ของประเทศไทยราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 แต่นิยมเล่นเรื่องราวทางพุทธศาสนานิกายมหายาน ซึ่งมาเจริญรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแถบนี้จนเป็นข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อวินิจฉัยของเทวสารในเรื่องที่มาของโนราก็กล่าวแล้ว

บทไหว้ครูโนรา

ครั้นลงถึงโรงลูกจะยอไหว้คุณ	หาหรือพ่อขุนศรีทธา
ศรีทธาแย้ม ศรีทธาราม	โฉมงามเบิกหน้าบายตา
ศรีทธาแย้ม ศรีทธาชัย	เอ็นดูลูกนัยหนูหัวอา
จึงเริ่มเคิมมา	แม่ศรีคงคาเป็นครูต้น
ลูกข้ามไม้รอก	ลูกจะก้มลอคก็ไม้พัน
แม่ศรีคงคาเป็นครูต้น	มารดาศรีทธาทำแค
ทองอุ้มเกล้า	มาเป็นคนเช่าคนแก่
มารดาศรีทธาทำแค	น้องแต่พระเทพสิงห
ถ้าพ่อสมักรักลูกจริง	วันนี้อวยสิ่งอวยพร
น้องแต่พ่อเทพสิงห	ได้สอนสืบ ๆ กันมา
มาสั่งมาสู่	มาอยู่เหนือเกล้าเกศา
ราชครูของน้อง	ลอยแล้วให้ล่องกันเข้ามา
มาพร้อมเสร็จสรรพ	คำนับไหว้คัลวันทา

และจากบทเล่าประวัติโนราห์ว่า

ก่อเกื้อก่าเนค	คราเกิดชาตรี
ปางหลังยังมี	เมื่อครั้งตั้งคิน
บิดาของเจ้า	ชื่อท้าวโกสินทร์
มารดาอุพิน	ชื่อนางอินกรณี
ครองเมืองพัลลวง	เป็นกรุงธานี
บุตรชายท่านมี	ชื่อศรีสิงห
ทุกเช้าทุกค่ำ	เที่ยวรำเที่ยวร่อน
บิดามารดร	อวารถับอาย
คิดอ่านไม่ถูก	เพราะลูกเป็นชาย

ห้ามบุตรสุดสหาย	ไม่ฟังพ่อแม่
คิดอ่านไม่ถูก	จึงเอาลูกลอยแพ
สาวชาวชะแม	พร้อมสิบสองคน
มาด้วยหน้าเอย	พี่ไปกลางหน
บังเกิดลมฝน	มีลมเมฆ
คลื่นซัดมึงมิตร	ไปติดเกาะสี่ซัง
ทุกสาวน้อยร้อยซัง	เคื่องคังบิคร

(ขาดความ)

จันระบำรำร่อน	อยู่ที่คอนเกาะใหญ่
ข้าวโพดสาละ	มีมากถมไป
เทวาเทพไท	ตามไปรักษา

(ขาดความ)

รู้ถึงพ่อค้า	รีบพาเข้าเมือง
ฝ่ายข้างบิฑุมารค์	ประทานให้เครื่อง
สำหรับเจ้าเมือง	เปลื้องให้ทันที
ตั้งแต่นั้นมา	ให้เรียกว่าชาตรี
ประวัติว่ามี	เท่านั้นแหละหนา

จากบทไหว้ครูและบทเล่าประวัติมโนราห์ที่ยกมาวินิจฉัยได้ความว่า โนราคงจะเกิดขึ้นราวสมัยพระเจ้าจันทรภาณุ เป็นช่วงที่มีการสถาปนาเมืองพัทลุงขึ้นที่บางแก้ว นามท้าวโกสินทร์ ก็คือพระเจ้าจันทรภาณุนั่นเอง ที่ได้พระนามนี้ก็เพราะทรงสร้างพระแก้วมรกต ซึ่งถือเป็นสมบัติอันยิ่งใหญ่ ส่วนนางอินทรีผู้เป็นชายาก็คือนางอินทรีราณี นางพระยาเมืองสิงห์ ซึ่งพระเจ้าจันทรภาณุได้มาเมื่อครั้งยกทัพไปตีสิงห์ กษัตริย์ทั้งสองมีโอรสชื่อพระเทพสิงห์ หรือศรีสิงห์ มีธิดาชื่อศรีคงคา หรือศรีคงคา ที่ได้ชื่อนี้สันนิษฐานว่านางคงจะประสูติกลางทะเลเมื่อครั้งที่พระบิดามารดาเสด็จกลับจากสิงห์ พระนางศรีคงคาผู้นี้ตามประวัติกล่าวว่า ได้เสียสมรสกันเองกับเจ้านครชั้นผู้น้อย เข้าใจว่าเป็นเชื้อสายมาจาก "คชรัฐ" (บ้านชะร็ค

อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ปัจจุบัน) ดังความว่า "เจ้าชายทองอุ¹ ก็เป็นเชื้อพระวงศ์ที่ไปครองหัวเมือง "คชรัฐ" ภายหลังจากนี้จึงทรงโปรดแต่งตั้งให้ไปครอง "คชรัฐ" แต่เพราะพิจารณาเห็นว่า อาณาบริเวณที่ "ท่าแค" เหมาะสมกว่าที่จะตั้งนิवासสถานลงที่ตรงนั้น เพราะทรงเพ่งเล็งถึงประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม (เทวสาร. 2508 : 28) ต่อมาความทราบถึงพระเจ้าจันทรภาณุหรือท้าวโกสินทร์โปรดให้มีการสืบสวนความและโดยที่ทั้งสองไม่กล้ากราบทูลความจริง จึงทำให้ท้าวโกสินทร์กริ้วมากประกอบกับพระเทพสิงหมีได้ทรงสนพระทัยทางด้านการปกครองมัวหลงแต่ศิลปะการฟ้อนรำ พระองค์จึงส่งเนรเทศลอยแพไอรสธิดาไปพร้อมกัน แพไปติดเกาะสี่สัง² ในทะเลสาบสงขลา ต่อมานางศรีคงคาได้ประสูติพระกุมาร

¹เจ้าชายทองอุ¹นั้นสันนิษฐานว่าคือคนคนเดียวกับทวดโอหรือทองโอ¹ ซึ่งชาวบ้านและโนราในเขตตำบลท่าแค ตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เคารพนับถือและเชื่อกันว่าวัดโอหรือวัดนาโอ หมู่ที่ 3 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง นั้นเจ้าชายทองอุหรือทองโอเป็นผู้สร้างเอาไว้ นอกจากนั้นแล้วชาวบ้านยังนับถือท่านอดีตสมภารของวัดนาโอด้วยคือ ท่านสมภารนุ้ย ท่านสมภารหนู ท่านสมภารชู ท่านสมภารชัย เชื่อกันว่าเมื่อคณะโนราเดินทางผ่านวัดนาโอจะต้องหยุดกราบไหว้เสียก่อน มิฉะนั้นแล้วก็จะเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ นานาแก่โนราคณะนั้น

²วิเชียร ณ นคร (2523 : 91) กล่าวถึงชื่อ¹ว่าในตำนานโนราฉบับต่าง ๆ และบทไหว้ครูตลอดจนความคิดเห็นของท่านผู้รู้กล่าวถึงชื่อนี้สับสนกันบ้าง เช่น ในตำนานละครชาตรีเรียกว่า "เกาะกะซัง" จากคำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์นรากรก็เรียกว่าเกาะกะซัง จากการค้นคว้าของนายเยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร ก็เรียกว่าเกาะกะซัง และยังกล่าวว่าเป็นเกาะที่อยู่ในทะเลสาบที่พัทลุง ส่วนพระคำริของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และบทไหว้ครูหรือบททศครูฉบับของนายช่อน หัง 3 ฉบับ ก็กล่าวว่าเป็นเกาะสี่สัง

ชื่อ "ราม" นางได้ฝึกพระกุมารให้รำนโรรจนชำนาญ ภายหลังพระเจ้าจันทรภาณุทรงทราบถึง ความทุกข์ยากของโอรสธิดาและพระเจ้าหลาน จึงทรงนิรโทษกรรม พระเทพสิงหจึงได้ ครองเมือง "สัทธิงพระ" ณ บริเวณเขานิพัทธสิงห์ และเปลี่ยนชื่อเมืองเป็นนิพัทธสิงห์ (เขาพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ปัจจุบัน) ทรงเป็นแม่กองจัดสร้าง "พระธาตุ สัทธิงพระ" (พระธาตุสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ปัจจุบัน) เพื่อเป็นการ สอนองคุณพระบิดาและล้างมลทินที่กระทำมาก่อน ส่วนเจ้าชายรามได้สร้างพระธาตุสัทธิงพระ (วัดสทิง ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ปัจจุบัน) โดยมีเจ้าทองอุ้งและ นางศรีคงคาเป็นผู้สนับสนุน และเมื่อถึงคราวฉลองพระนครและพระธาตุบางแก้วได้จัดให้มีการ แสดงมโนราห์ด้วย โดยเจ้าชายรามเป็นผู้รำนโรรถวาย ในครั้งนั้นเจ้าชายรามจึงได้รับ พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น "ขุนศรีศรัทธา" พร้อมทั้งเครื่องทรงกษัตริย์จากพระอัยกาให้เป็น เครื่องแต่งตัวโนราด้วย ต่อมาพระเจ้าจันทรภาณุทรงส่งขุนศรีศรัทธาไปครอบครองดินแดนอัน เป็นอาณานิคม "การเกษตร" ที่ถือเป็นท้องของกองทัพ ตรงที่เรียกว่า "ท่าแค" (ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ปัจจุบัน) เพื่อเป็นศูนย์กลางการเกษตร ควบคุมกองทัพ ช้างที่ "คชรัฐ" และควบคุมการเคลื่อนไหวของพวก "ทมิฬนครัม"¹ อีกด้วย โดยมีเจ้าชาย ทองอุ้งและพระนางศรีคงคาเสด็จไปอยู่ด้วย การรำนโรราก็คงลงหลักปักฐานขึ้นที่บ้านท่าแค โดยการนำของขุนศรีศรัทธาสืบทอดกันมาตั้งแต่ศักราชราม ศรัทธาแย้ม ศรัทธาชัย ผู้เป็นเชื้อสาย พระเจ้าจันทรภาณุแห่งพระนครพัทลุงธานี มาตราบนานถึงปัจจุบันนี้

¹ เทวสาร (2507 : 6) อธิบายคำว่า "ทมิฬนครัม" ไว้ในหนังสือเทพสาร สรุปความได้ว่า ตำบลท่ามิหรำ (อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ปัจจุบัน) นี้มีความสัมพันธ์ กับพระเจ้าจันทรภาณุ เมื่อพระองค์เสด็จกรีธาทัพกลับมาตุภูมิ พระองค์ได้กวาดต้อนเอาพวกทมิฬ ทั้งที่อยู่ในลังกาและอินเดียได้มาด้วย พระองค์ได้จัดส่งเชลยเหล่านั้นให้มาอยู่ในท้องที่ ำ เรียกว่าตำบลท่ามิหรำ และอาณานิคมใกล้เคียงกลายเป็นอีกชุมชนหนึ่งของเมืองพัทลุง ซึ่งควรจะเรียกชื่อว่า "ทมิฬนครัม" แต่ต่อมาเสียงกร่อนสั้นเข้าจนออกเสียงว่า "ท่ามิหรำ" มาจนถึงปัจจุบัน

1.5.2 เวียงศักดิ์ เพชรน้อย (2514 : 3 - 15) ได้เขียนหนังสือมาตุภูมิ
ที่ซำรัก ได้นำเอาตำนานโนราแห่งบ้านท่าแคมาผูกเป็นคำกลอนเอาไว้ดังนี้

แดนดินถิ่นหนึ่งซึ่งกำเนิด
ขุนศรัทธาชื่อเด่นเป็นพยาน
ก่อนแสดงเชิดครูผู้ประสาธ
เป็นมิ่งขวัญชาวท่าแคมาแต่ไร
อันแดนดินถิ่นนี้มีประวัติ
ขอแจ้งความตามเรื่องที่ทราบฟัง
กษัตริย์องค์หนึ่งซึ่งครองราชย์
จันทรภาณุนามองค์พระทรงชัย
ชนชาติทั้งหลายอยู่ใกล้เขต
จอมกษัตริย์เรื่องชื่อระบือนาม
ทิศตะวันตกครองสิ้นถึงอินทีย
ประทับแท่นครองอยู่ด้วยกัน
ครบหนึ่งปีจอมองค์แม่ทรงครรภ
ลงนาวาหมายถึงซึ่งเวียงชัย
จึงประสูติลูกน้อยกลางเลลึก
จึงให้นามบุญปลูกเจ้าลูกยา
เป็นอนุสรณ์เดินทางในครั้ง
ประสพโชคชั้นสองของยุค
ถึงพัลลภกรุงธานีเหมือนที่คิด
ตั้งพิธีอภิเษกอรทัย

ลูกศรีคงคาประสูติมานั้น
มีนิสัยใฝ่ชอบทางดนตรี
พระมาตุรงค์ทรงสอนให้ลูกน้อย

เป็นที่เกิดกวีมีหลักฐาน
มโนห์ราขานชื่อดังทุกครั้งไป
ต้องประกาศขุนศรัทธาโนห์ราใหญ่
ชนใกล้ไกลนับถือเลื่องลือดัง
บอกแน่ชัดราวเรื่องแต่เบื้องหลัง
ตั้งแต่ครั้งพัลลภกรุงศรีวิชัย
เถลิงอาสน์พัลลภเป็นกรุงใหญ่
ผู้เกรียงไกรณรงค์การสงคราม
ทุกประเทศยำเียงล้วนเกรงขาม
ทั่วเขตคามนอนบนบอภิวันต์
จนได้เมื่องามยิ่งเป็นมิ่งขวัญ
ทุกคืนวันเสวยสุขหมดทุกภัย
จึงชวนกันหมายมุ่งมากรุงใหญ่
แต่ดวงใจถึงกำหนดทศมาส
เพื่อได้นึกถึงความดีสุดที่หา
ศรีคงคามเลิศประเสริฐคน
ได้ของดีคู่ร้างในกลางหน
เป็นลามผลอันประเสริฐเลิศสิ่งใด
ในดวงจิตย่อมย่องแสนผ่องใส
นามขวัญใจอินทிரากราณี
นับคืนวันสุขสวัสดิ์จำเริญศรี
ทั้งท่วงที่ร้ายรำระบำเมือง
รำแซมซ้อยสมชื่ออันลือเลื่อง

นาฏศิลป์บรรดาศักดิ์ลูกเจ้าเมือง
 ค่ำคืนรำถวายหน้าพระที่นั่ง
 ประทานเครื่องดนตรีปี่ชวา
 ศรีคงคารูปงามตามเชื้อแม่
 สิบแปดปีชาวผ่องเป็นยองใย
 จะพิศไทนงามองค์แม่ทรงโฉม
 หวังมารยาททั่วทั้งทักขิยา
 พระบิตุรงค์ทรงรักดังดวงจิต
 คอยถนอมกลม่อมเกลี้ยงดังชีวิตัน
 แต่หนุ่มสาวทั้งหลายในโลกนี้
 การเลือกคู่อยู่ที่องค์อรทัย
 จนกาลเวลาล่วงมาถึง
 ราชธิดาที่รักดังชีวิตัน
 หัวพิโรธโกรธแค้นแน่นในอก
 พร้อมอำมาตย์ชาติชั่วตัวจัญไร
 คลื่นซัดนางน้องไปกลางท้องทะเลลึก
 รุ่งแล้วค่ำมองเกาะอยู่เรียงราย
 ต่างยึกเกาะอาศัยเป็นที่พัก
 ตั้งโรงฝึกโนราห์เป็นกำลัง
 เจ้ากำเนตเกิดเป็นกุมารน้อย
 เนตรขนงวงพักตร์ลักขณา
 ชอบบรรบารักร้อนเหมือนอย่างแม่
 ทุกเช้าค่ำซ่อมรำกันจนเคย
 วันหนึ่งเรือสินค้ามาจอดเกาะ
 ศรีคงคาเจรจาซึ่งความใน
 แด่กัลลวบิตุรงค์พระทรงเดช

ได้ทรงเครื่องกษัตริย์ชติยา
 เจ้าจอมวังแสนรักเป็นนักหนา
 พร้อมเสนาบรรเลงวังเวงใจ
 ไม่ผันแปรบิดูมาตุชาติเชื้อไข
 รูปวิไลเลิศพักตร์ลักขณา
 งามประโลมยอคดียิ่งสุดสิ่งหา
 ช่างต้องตาหนุ่มสาวคราวเดียวกัน
 มอบชีวิตวางไว้ไม่แปรผัน
 ไม่จากกันยกย่างไปทางไกล
 ย่อมจะมีความพอจิตพิสมัย
 เมื่อชอบใครสมสู่อยู่ด้วยกัน
 เปียบประหนึ่งสายฟ้ามาหาหัน
 มาทรงครรภไม่มีพ้อให้พ้อใจ
 จึงหยิบยกถุณน้อยลอยแพใหญ่
 ลอยน้ำไปให้มรณาชื่อว่าวาย
 อนาถนิกคิตไปให้ใจหาย
 แพเกยทรายจำเพาะเกาะศรีสังข์
 ชวนพวกพรคสร้างบ้านเป็นเรือนหลัง
 จนกระทั่งครบกำเนตเกิดลูกยา
 ช่างแหม่ซ้อย่นารักเป็นนักหนา
 เหมือนบิดูราทุกอย่างไม่ต่างเลย
 ได้ฝึกแต่ไม่น้อยน้อยค่อยเฉลย
 จนทราบเฉลยลึ้มความหลังที่วังใน
 เป็นโชคเหมาะครั้งนี้ดีหาไหน
 ผู้เมตตาใจจัดส่งตรงเข้าเมือง
 ไม่โปรดเกศฝังจิตคิดเอาเรื่อง

จึงคิดเลี้ยวกลับไม่กลับเมือง
 สองแม่ลูกรำโนห์ราดูน่ารัก
 รำที่นั่นที่นี้ดีกว่า
 ผีกซ่อมรำที่ไหนใครก็ชอบ
 ทรานถึงกรรมองค์ท้าวเจ้าธานีรินทร์
 พาลูกน้อยร้องรำเป็นอาชีพรำ
 ตามให้จบพบเจ้าแม่ฉนวนปราง
 เสนารับคำเหมือนอย่างหมาย
 ได้ประสบพบเจ้าศรีคงคา
 พ้องกับลูกได้ประสบพบกันแล้ว
 อันเรื่องร้ายหายสิ้นหมดกลืนใจ
 มองสภาพลูกยาคราตกยาก
 เทียวเห็นรำหากินเลี้ยงชีวิต
 เกิดจากกรรมของเจ้าพ่อเศร้านัก
 กลับมาแล้วลูกแก้วอย่าเพ่อไป
 สิ้นสกุลก็สูญชาติอนาจิต
 พอลูกหลานร่วมรักสามัคคี
 นั่งพนิจพิศดูพระหลานรัก
 คุยมั้ย้มแหม่มซ้อยเหมือนบังอร
 อยู่โนวังตั้งแต่นี้จะมีสุข
 ให้เรียนรู้ศิลปะและวิทยา
 ค่ายองค์ท้าวเจ้าดาชราแล้ว
 สืบวงศ์จันทราสง่านัก
 จึงได้ส่งลูกยานัดดาหลาน
 สร้างที่ประทับและพลับพลา
 ประทานยศคุณนารีได้ชั้นขุน

เทียวทรงเครื่องโนห์ราวันหาไป
 ผู้คนชกชอบชกพิสมัย
 งานใดใครรำโนห์ราเป็นอาจณ
 ตามระบอบนักปราชญ์นาฏศิลป์
 ว่ายุพินงามเลิศประเสริฐนาง
 พระจึงรับสั่งเสนาให้สะสาง
 แล้วพานางเข้าไปในนครา
 รับชวนชวายจำเพาะตามเสาะหา
 จึงเชิญมาพ้องค์พระทรงชัย
 ช่างผ่องแผ้วเปรมปรีดิ์จะมีไหน
 พ้องภัยลูกยาหมคราคี
 สดล้าปากนวลละอองไม่ผ่องศรี
 พระภูมิเศร้าวสลดครันทศใจ
 ตัวลูกรักจึงต้องพรางจากเวียงใหญ่
 พ้อท้วงโยลูกยากับธานี
 ใครจะคิดบำรุงซึ่งกรุงศรี
 สร้างความดีครองพาราให้ถาวร
 ประไพพัศตร์คล้ายองค์องค์สมร
 พระภูธรอุปไหล่อยูไปมา
 ให้พันทุกซ์พันโรโคชคมาหา
 รู้รักษาปกป้องครอบครองพรรค
 ได้หลานแก้วสืบพงศ์คำรงค์ศักดิ์
 ให้ประจักษ์ชนทั้งหลายได้ปัญญา
 ไปคุมการเกษตรเขตจัดหา
 ริมธาราบ้านลับภัยในท่าแค
 เพราะเรื่องบุญเสาะหาศรัทธาแม่

นามชื่อขุนศรีธำมาฐานท่าแค
 นางโนห์ราขุนศรีธำมาฐานทั้งสอง
 ตั้งโรงครูสอนศิษย์คึกการณโกล
 โกลขุนธำยังมีที่สถุลักษณ์
 อนุสรณ์บุญปลูกของลูกชาย
 ปัจจุบันท่านไปวัดอภัยนั้น
 มีสถุลักษณ์ประจำสามส่วยงามดี
 ชนท่าแค เคารพมิได้ขาด
 ขุนศรีธำนามระบือชื่อกระจาย
 หัวพิภพจบแค้นแดนปักข์ได้
 ปลุกฝังศิษย์ไว้ได้เนืองนอง
 ศิลปะอันมีโชติช่วงดั่งดวงแก้ว
 ได้รับการสนับสนุนจนเจือดี
 จนล่วงกาลเวลาได้มาถึง
 ขุนศรีธำได้ถึงซึ่งมรณา
 โพธิ์ต้นหนึ่งปลูกไว้ที่ปากหลุม
 โนห์ราโกลโกลไปเลี้ยวลัก
 รำท่าครุฑของคัศุ์ทรงศิลป์
 แสดงที่โหนดใจสว่างทางอารมณ์
 วิญญานครูผู้รักศานุศิษย์
 เป็นหลักยึดศิษย์ไว้ในทางดี
 ปัจจุบันนี้ยังมีผู้จงรัก
 ท่านเข้าใจในศิลป์มาเนิ่นนาน
 ได้จัดการสร้างพลับพลาที่ประทับ
 บันรูปขุนศรีธำสววิไล

เปลี่ยนนามแม่เป็นโนห์ราพาสูกไส
 ช่วยประคองศิลปะพันสมัย
 ได้เื้อโยขุนศรีธำพากระจาย
 เป็นประจักษ์คงเรื่องเป็นเครื่องหมาย
 ผู้ได้ถ่ายศิลป์มาเป็นชาติรี
 ที่ติดกันริมตะวันออกบอกรวิถึ
 ตรงกลางมีศพนางผู้วางวาย
 ชาวนักปราชญ์ยังบูชากันเหลือหลาย
 ศิษย์มากมายทั่วดินถิ่นแหลมทอง
 คนกราบไหว้นับถือชื่อมิหมดอง
 ช่วยประคองโนห์ราบรรดามี
 ช่างเพริศแพร้วน่ารักเป็นศักดิ์ศรี
 เพราะเป็นที่ประทับในใจประชา
 เปรียบประหนึ่งดาวร่วงจากเวหา
 ลูกศิษย์พาศพฝังยังในวัด
 หวังพึงพุ่มโพธิ์งามเป็นความสัจย์
 จะได้ซัดท้าวรำที่ขำคม
 ศิลปินใหญ่น้อยค่อยสุขสม
 เข้าสังคมอย่างผดุงชาติชาติรี
 ค่อยตามติดกุมไว้ไม่หน่ายหนี
 ทุกคนมีศรีธำในอาจารย์
 คอยพิทักษ์ช่วยเหมือนว่าชาน
 ขอรบกรานพระองค์เจ้าเฉลิมพลผู้สนใจ
 ไว้รองรับเทวรูปผู้เป็นใหญ่
 ประทับในพลับพลาสง่างาม

ใกล้ที่ฝั่งศพเป็นประจักษ์
สัญลักษณ์ท่าแคที่ต้องการ

เพื่อเป็นหลักน้อมนำคำที่ชาน
โปรดทุกท่านเข้าใจในโน้รา

2. ตำนานขุนศรีศรธาท่าแค

ตำนานขุนศรีศรธาท่าแคเป็นตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่กล่าวถึงครุโนราคนสำคัญ คือ ขุนศรีศรธา ซึ่งชาวบ้านตำบลท่าแคเรียกชื่อโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคว่า "โรงครูขุนหา" เพราะเชื่อกันว่าวัดท่าแคหรือบ้านท่าแคเป็นที่อยู่ของขุนศรีศรธาและครุโนราคนอื่น ๆ ดังปรากฏในบทไหว้ครุโนราตอนหนึ่งว่า

พอลงถึงโรงยอไหว้คุณ	หาหรือพ่อขุนศรีศรธา
ไหว้ศรธาแย้มศรธาราม	โถมงามเบิกหน้าบายตา
ไหว้ศรธาเทพศรธาেলা	บรรดาเป็นเหล่านโนราห์
พระราชครูของข้า	แม่ศรีมาลาเป็นครูค้น

คำว่าขุนศรีศรธา¹ ไม่ได้เป็นชื่อบุคคล แต่เข้าใจว่าเป็นชื่อตำแหน่งตั้งเจ้าชายน้อย เมื่อรำโนราถวายท้าวโกสินทร์ซึ่งเป็นพระอัยกาที่ได้รับยศเป็นที่ขุนศรีศรธา เดิมใครได้เป็นโนราใหญ่ก็น่าจะเรียกขุนหาแล้วต่อด้วยชื่อตัว เช่น ศรธาเทพ ศรธาราม ศรธาชัย ศรธานาปรือ เป็นต้น (คลอง เมืองหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2532) ส่วนโนราแปลก ชนะบาล (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2532) กล่าวว่า ศรธาท่าแค เป็นคนคนเดียวกับ

¹คำว่าขุนศรีศรธานั้นมีผู้ให้ความหมายและกล่าวถึงจำนวนของบุคคลที่เป็นขุนศรีศรธาเอาไว้อีกว่า คำว่า ศรธา แปลว่า แบบฉบับ หรือครูก็ได้ ขุนศรีศรธามีหลายคน หมายถึงครูเก่าที่บรรชาญ์ เท่าที่ทราบมี ขุนศรีศรธาท่าแค (คนแรก) ขุนศรีศรธา (แย้ม) ขุนศรีศรธา (ชัย) ขุนศรีศรธา (ราม) ขุนศรีศรธา (บ้านนาเชือก) และขุนศรีศรธาเมืองตรัง (ภิญโญ จิตต์ธรรม. 2508 : 30)

พ่อเทพสิงห์ แต่คนละภาค ดังบทว่า ศรัทธาท่าแคว ถัดแต่พ่อเทพสิงห์ ชาวบ้านตำบล
ท่าแควและคณะโนราเชื่อว่าขุนศรีศรัทธานั้นมีศรัทธาเทพหรือเทพสิงห์ ศรัทธาแย้ม เป็นผู้สร้างวัด
โคกแย้ (วัดโคกแย้ หมู่ที่ 8 ตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง) ศรัทธาราม
เป็นผู้สร้างวัดอภัยาราม (วัดอภัยาราม หมู่ที่ 6 ตำบลท่าแคว อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง)
ศรัทธาเกลบ้านนาปรือ (บ้านนาปรือ หมู่ที่ 1 ตำบลตำนาน อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง)
นอกจากนี้ยังมีบทไหว้ครูโนราที่กล่าวถึงขุนศรีศรัทธาท่าแคว แม่ศรีคงคา เจ้าชายทองอยู่ และ
พระเทพสิงห์หรือพ่อเทพสิงห์ เอาไว้อีกด้วยว่า

แม่ศรีคงคาเป็นครูต้น

มารดาศรัทธาท่าแคว

ทองอยู่คู่เกล้า

มาเป็นคนเช่าคนแก่

มารดาศรัทธาท่าแคว

น้องแต่พ่อเทพสิงห์

จากตำนานโนราและทัศนะของผู้รู้ที่นำมากล่าวแล้วสรุปได้ว่า ขุนศรีศรัทธาหรือขุน
ศรัทธาท่าแควก็คือเจ้าชายน้อยโอรสของนางศรีคงคาหรือนางศรีมาลา หรือนางนวลทองสำลี
ที่ถูกพระบิดาเนรเทศลอยแพ และได้ไปอาศัยอยู่ที่เกาะกะชังจนนางให้กำเนิดโอรสแล้วตั้งชื่อ
ว่าเจ้าชายน้อย เจ้าชายน้อยได้ฝึกหัดรำโนรากับพระมารดาจนชำนาญ ภายหลังได้เดินทาง
กลับบ้านเมืองของตนคือเมืองพัทลุงและได้มีโอกาสเข้าร่วมโนราถวายพระอัยกา พระอัยกา
พระราชทานเครื่องต้นสำหรับภักษัตริย์ให้เป็นเครื่องแต่งตัวโนรา และตั้งเจ้าชายน้อยเป็น
ขุนศรีศรัทธา ดังตำนานโนรากระแสดังที่ 1 ที่ อุดม หนูทอง (2531 : 149 - 150) นำมา
กล่าวไว้ในหนังสือดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ตอนหนึ่งว่า

เมื่อครรภาถวันทศมาส

ประสูติราชจากนาถี

อีกองค์เอี่ยมเทียมผู้ชาย

เล่นรำได้ด้วยมารดา

เล่นรำตามภาษา

ท้าวพระยามาหลงไหล

จันทามพราหมณ์ข้าหลวง

ไท่หังปวงอ่อนน้าใจ

จันทามพราหมณ์เทศไทย

ย่อมหลงไหลในวิญญาน์

ท้าวพระยาสายฟ้าฟาด

เห็นประหลาดใจหนักหนา

คุณลักษณ์และพักตรา

เหมือนลูกยานวลทองสำลี

แล้วหามาถามไถ่	เจ้าเล่าความไปถ้วนถี่
รู้ว่าบุตรแม่ทองสลี	พาตัวไปในพระราชวัง
แล้วให้รำสนองบาท	ไถ่ธิดาสมจิตหวัง
สมพระทัยหยั่ง	ห้าววลเนตรเห็นความดี
ห้าวประทานซึ่งเครื่องทรง	สำหรับองค์พระภูมิ
กำมัลโลใส่กรศรี	สรว้อยทับทรวงแพรภษา
แล้วประทานซึ่งเครื่องทรง	คล้ายขององค์พระราชา
แล้วจกคำจวนรรจา	ให้ชื่อว่าขุนศรีศรัทธา

เมื่อเจ้าชายน้อยได้เป็นขุนศรีศรัทธาแล้ว ก็ได้มา ควบคุมอาณาบริเวณการเกษตรใหญ่ อันเป็นท้องของกองทัพ ณ ดินแดนตรงที่เรียกว่าท่าแค เป็นศูนย์กลางการเกษตร ควบคุม กองทัพช้างที่ศรัทธา และควบคุมการเคลื่อนไหวของหมื่นนครด้วย (เทวสาร. 2508 : 24) ณ ที่แห่งนี้นักฝึกหัดรำโนราและการสืบทอดโนราก็เกิดขึ้น ดังปรากฏหลักฐานทั้งที่เป็นวัตถุ สถานที่ ที่ำนานที่เกี่ยวข้องกับขุนศรีศรัทธาและโนราตามความเชื่อของชาวบ้านตำบลท่าแคใน เขตตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียง เช่น โศกขุนทา เชื้อขุนทา อ่างขุนทา ฯลฯ และการจัดโนราโรงครูเพื่อรำถวายครูโนราที่เคารพนับถือมาจนทุกวันนี้

3. ตำนานนางเลื่อมขาว

ตำนานนางเลื่อมขาวเป็นตำนานท้องถิ่นที่แพร่หลายในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดอื่น ๆ ใน ภาคใต้ "อาจถือได้ว่าเป็นนิทานหรือตำนานที่มีความสำคัญและน่าสนใจที่สุดในภาคใต้ของ ประเทศไทยหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นนิทานเรื่องเอกประจำแหลมมลายูตอนเหนือ มีท้องที่ อาณาเขตอันเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในนิทานอย่างกว้างขวาง" (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. 2525 : 219) ตำนานนางเลื่อมขาวปรากฏทั้งในรูปลายลักษณ์และมุขปาฐะ ดังที่ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2525 : 219) กล่าวว่า

เดิมเรื่องนางเลื้อยขาว เป็นเพียงนิทานหรือคำบอกเล่าที่ชาวพื้นเมืองเล่าสืบทอดกันมาแต่โบราณกาล เป็นทำนองเรื่องราวอกนิยายยาว แสดงบุญคุณการแสวงหาการเดินทางสร้างสาธารณกุศลของผู้มีบุญ ต่อมาในสมัยอยุธยาจึงได้มีผู้จารเรื่องนางเลื้อยขาวลงไว้ในสมุดพื้นเมือง (บุคคำ บุคขาว) ขึ้น เมื่อครั้งพระครูอินทโมฬีคณะป่าแก้วได้ปฏิสังขรณ์วัดสทังและวัดเขียนบางแก้ว คือเขียนด้วยเส้นดินสอคำในกระดาษเพลลา เย็บเป็นเล่มคล้ายสมุดจีน และได้มีการคัดลอกบอกเล่าสืบทอดกันมาหลายชั้น เมื่อการเขียนหนังสือไทยเจริญแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ตำนานนางเลื้อยขาวตามความที่ปรากฏในพงศาวดารเมืองพัทลุง (2507 : 1 - 8) ซึ่งหลวงศรีวรวัตร (พิณ จันทโรจวงศ์) เป็นผู้เรียบเรียงขึ้นในราว พ.ศ. 2460 - 2461 นั้นสรุปความได้ว่า

เมืองพัทลุงได้ตั้งมาก่อน พ.ศ. 1480 เมืองตั้งอยู่ที่สี่ทิวพระราชมัยสุโขทัย มีเจ้าเมืองชื่อพระยากรทอง ครั้นนั้นมีตาสามโมยายเพชรสองสามีภรรยา ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลปละท่า ทางตะวันตกของทะเลสาบสงขลา คือบ้านพระเกิด (อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง) เป็นหมอสคำ หมอเข่านายกองช้าง มีหน้าที่เลี้ยงช้างส่งเจ้าพระยากรทองทุกปี ต่อมาสองตายายได้พบกุมารจากป่าไม้ไผ่เสรีง มีพรรณเลื้อยขาว ขาว เหลือง ค่ำ แดง และได้พบเด็กผู้หญิงหรือนางจากป่าไม้ไผ่ตง มีพรรณเลื้อยขาว จึงได้ชื่อว่า "นางเลื้อยขาว" ตายายได้นำเด็กทั้งสองมาเลี้ยงไว้จนเจริญวัยแล้วให้อยู่กินเป็นสามีภรรยากัน ครั้นตายายถึงแก่กรรมกุมารและนางเลื้อยขาวได้ทำฌาปนกิจแล้วนำอัฐิไปฝังไว้ในถ้ำภูเขาสวรรค์ (วัดภูเขาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง) กุมารกับนางเลื้อยขาวได้รับมรดกเป็นนายกองช้างต่อมาจนมีกำลังขึ้นและมีผู้คนนับถือมาก แต่นั่นมาก็เรียกตำบลบ้านนั้นว่า "พระเกิด" ได้เป็นส่วยช้างเลี้ยงช้างส่งเจ้าพระยากรทองปีละเชือก ในกาลต่อมากุมารกับนางเลื้อยขาวได้พาสมัครพรรคพวกเดินทางไปทางทิศอีสานบ้านพระเกิด โดยกุมารขึ้นช้างพลายคชวิชัยมณฑลมีหมอเข่าแก่นั่นคงเป็นความดี ส่วนนางเลื้อยขาวขึ้นช้างพังตลับมีหมอเข่าสีเทพเป็นความดี เมื่อเดินทางไปถึงที่ซึ่งเป็นชัยภูมิที่ดีตั้งพักอยู่ ณ บางแก้ว (อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง) แต่นั่นมาก็เรียกกุมารนั้นว่า "พระยา" มีอำนาจและทรัพย์สินสมบัติเข้าหาสนบิหารมากขึ้นตามลำดับ พระยากุมาร

กับนางเลื้อยขาวเป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จึงได้สร้างพระพุทธรูป อุโบสถ ขึ้นไว้ที่วัดสทัง (อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง) ได้สร้างถาวรวัตถุไว้ที่วัดเขียนบางแก้ว (อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง) คือวิหารและพระพุทธรูป พร้อมทั้งได้สร้างจารึกไว้ในแผ่นทองคำด้วย ในขณะที่เดียวกันเจ้าพระยากรรทองก็ทำพระมหาธาตุเจดีย์และก่อพระเชตุพนวิหาร ขึ้นที่เจ้ทั้งพระ (วัดเจ้ทั้งพระ อำเภอสตงพระ จังหวัดสงขลา) เมื่อ พ.ศ. 1492 (จ.ศ. 311) พร้อมกับวัดเขียนบางแก้วและวัดสทัง เป็น 3 อาราม ครั้นถึง พ.ศ. 1493 พระยา กุมารกับนางเลื้อยขาวก็เดินทางเที่ยวไป 7 วัน คือเดินทางไปถึงเมืองตรังได้สร้างพระพุทธรูป เป็นพระบรมมหาราชวังเมืองตรังองค์หนึ่ง และเมื่อกลับจากลังกาาก็ได้สร้างอารามพระศรีสรรเพชญ์ พุทธสิหิงค์ (วัดพระสิงห์หรือวัดพระพุทธรูปสิหิงค์ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง) ตั้งแต่ พ.ศ. 1500 พระยา कुमारกับนางเลื้อยขาวก็พำนักอยู่ที่บางแก้ว ซึ่งต่อมาเรียกที่นั่นว่า "ที่วัด" มีเขตถึงบ้านคอนจิงจาย ในเวลาต่อมาพระยา कुमारกับนางเลื้อยขาวได้เที่ยวไปถึงเมือง นครศรีธรรมราช ได้สร้างพระพุทธรูปไว้ในหลายตำบล นับตั้งแต่นั้นมาเกียรติคุณของนาง เลื้อยขาวก็ร่ำลือขึ้นไปถึงกรุงสุโขทัยธานี พระเจ้ากรุงสุโขทัยจึงโปรดให้พระยาพิชัยโลกกับนาง ทองจันทร์พร้อมนางสนมออกมารับนางเลื้อยขาวที่เมืองนครศรีธรรมราชเพื่อจะทรงนำไปเป็น พระมเหสี ส่วนพระยา कुमारก็กลับไปอยู่ที่บ้านพระเกิดตามเดิม เมื่อนางเลื้อยขาวเดินทาง ไปถึงกรุงสุโขทัยก็ทรงทราบว่านางมีสามีและมีครรภ์ติดมาจึงไม่ได้ทรงยกขึ้นเป็นพระมเหสีหรือ นางสนมแต่อย่างใด ครั้นนางคลอดบุตรเป็นกุมารก็ทรงขอไว้ชุบเลี้ยง ต่อมานางเลื้อยขาว ทูลลากลับบ้านเดิม จึงโปรดให้จัดส่งถึงบ้านพระเกิด ระหว่างเดินทางกลับมาถึงคลองปากพอง นางเลื้อยขาวได้พำนักอยู่บริเวณบ้านควงเป็นเวลาหลายวันเพื่อสร้างวัดขึ้นวัดหนึ่งใกล้ ๆ คลองควง เรียกว่า "วัดแม่อยู่หัวเลื้อยขาว" (อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช) จากนั้นจึงเดินทางต่อไปยังบ้านพระเกิดอยู่กินกับสามีตามเดิมจนอายุล่วงประมาณ 70 ปี ก็ถึงแก่กรรมทั้งสองคน ภายหลังบุตรของนางเลื้อยขาวได้ออกจากกรุงสุโขทัยกลับมาเป็น คนทาสอยู่ที่บ้านพระเกิดเมืองพัทลุง ชาวเมืองเรียกว่า "เจ้าฟ้าคอลาย" ส่วนนางเลื้อยขาว ในตำนานบอกเล่าของชาวบ้านตำบลท่าแคนั้นสรุปความได้ว่า

นางเลื้อยขาวกับบริวารได้ออกเดินทางเพื่อจะไปสร้างพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช โดยบรรทุกทรัพย์สมบัติมากับกองเกวียนและได้เดินทางมาถึงเขาธูทหนึ่ง ในเขตตำบลท่าแค นางได้

ทราบว่พระบรมธาตุที่เมืองนครศรีธรรมราชสร้างเสร็จแล้วจึงให้กองเกวียนลากทรัพย์สมบัติไปฝังไว้ที่เชิงเขาแห่งนั้น ดังปรากฏรอยเท้าโคและล้อเกวียนอยู่ทุกวันนี้ ชาวบ้านจึงเรียกเขาลูกนี้ว่า "เขาโคเกวียน" ภายหลังเสียงเพี้ยนเป็น "เขาคุเกียน" หรือ "ภูเกียง" (หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง) ประจวบกับเมืองพัทลุงที่บางแก้วมีพวกแขกมลายูมาประชิดเมือง นางเลืดขาวจึงไปหลบภัยอยู่ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งต่อมาเรียกว่า "บ้านหลบภัย" เสียงเพี้ยนมาเป็น "บ้านลับภัย" ในปัจจุบัน (หมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง) จนกระทั่งนางเสียชีวิตศพของนางถูกฝังไว้ทางทิศตะวันออกของวัดอภัยาราม (หมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง) มีเนินดินและหลักไม้ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ชาวบ้านเรียกที่ตรงนั้นว่า "ที่ศพ" ซึ่งหมายถึงที่ฝังศพนางเลืดขาวนั่นเอง และเชื่อกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ "ใครจะเข้าไปทำลาย ขุดไถเพาะปลูกหรือสร้างบ้านเรือนไม่ได้จะต้องได้รับภัยพิบัติ บางครั้งชาวบ้านยังเคยได้ยินเสียงคนเล่นหมากขุมจากที่ตรงนั้น" (ช้อย แสงเขียว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2533) ชาวบ้านตำบลท่าแค โดยเฉพาะคณะโนราและคนทรงครุหมอนโนราเชื่อว่านางเลืดขาวคือคนคนเดียวกับแม่ศรีมาลา แต่เป็นคนละภาคกัน การที่นางเลืดขาวต้องมาเสียชีวิตที่บ้านท่าแคก็เพราะต้องการอยู่ใกล้ชิดลูกชายคือเทพสิงหหรือขุนศรีศรัทธาซึ่งมาตั้งบ้านเมืองและตั้งโรงฝึกหัดการรำโนราอยู่ที่โคขุนหาบ้านท่าแค นายเพี้ยง ชูศรี (เพี้ยง ชูศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2533) คนทรงครุหมอนโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคกล่าวถึงนางเลืดขาวสรุปความได้ว่านางเลืดขาวนั้นคณะโนรานั้นถือเป็นครูโนราองค์หนึ่งด้วยในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคก็มีร่างทรงของนางเลืดขาวแต่จะไม่มีกรเข้าทรงบ่อยนัก นอกจากนั้นนางเลืดขาวยังได้เคยบอกผ่านร่างทรงว่านางต้องการให้เทพสิงหอันหมายถึงโนราแปลก ชนบาล หัวหน้าคณะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคและคนทรงพระเทพสิงหให้ไปตั้งโรงโนราในที่ศพของนาง และให้คณะโนราได้ช่วยกันทะนุบำรุงส่งเสริมวัดเขียนบางแก้วและพระมหาธาตุเจดีย์ในวัดเขียนบางแก้วที่นางเลืดขาวได้สร้างเอาไว้เพื่อให้เจริญรุ่งเรืองเหมือนในอดีต ด้วยเหตุนี้คณะโนราบ้านท่าแคและคนทรงครุหมอนโนราจึงได้ไปรำโนราถวายและร่วมกันห่มผ้าพระมหาธาตุเจดีย์

วัดเขียนบางแก้วในวันเพ็ญเดือน 3 เป็นประจำทุกปี (ช้อย แสงเขียว และคนอื่น ๆ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2533)

4. ตำนานสิทธรีเรอรี

ตำนานสิทธรีเรอรีเป็นตำนานท้องถิ่นที่แพร่หลายในจังหวัดพัทลุง โดยเฉพาะบริเวณบ้านบางแก้ว อำเภอลงขัน จังหวัดพัทลุง ชัยวุฒิ พิชะกุล (2525 : 81 - 82) กล่าวถึงตำนานสิทธรีเรอรีว่า

สิทธรีเรอรี เป็นชื่อเรือ 2 ลำคือ "สิทธรีลำหนึ่งกับเรอรีอีกลำหนึ่ง" ตำนานกล่าวว่าเจ้าเมืองพัทลุงท่านหนึ่งได้นำไม้ตะเคียนขนาดใหญ่ 1 ต้นมาจากป่าบ้านทุ่งนางชี ตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา แล้วสร้างขึ้นเป็นเรือ 2 ลำดังกล่าวแล้วคราวหนึ่งทางกรุงเทพมหานครเกิดศึกสงคราม เจ้าเมืองพัทลุงได้รวบรวมกำลังทหารโดยมีเรือสิทธรีเรอรีเป็นพาหนะเข้าขบวนเรอรับ จนรบชนะข้าศึก พระมหากษัตริย์ทรงโปรดปรานเรือทั้ง 2 ลำมาก จึงทรงขอเจ้าเมืองพัทลุงไว้ใช้ราชการ หลังจากนั้นก็โปรดให้นำเรือทั้ง 2 ไปจอดลำนโซไว้ที่ท่าน้ำใกล้กับพระราชวัง แต่บังเอิญบริเวณนั้นเป็นทางผ่านของนางสนมที่จะไปยังห้องสรง ซึ่งต้องผ่านหัวเรือหรือบางครั้งต้องเหยียบข้ามหัวเรือไป ทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศแก่เรือทั้ง 2 มาก พอตกกลางคืนเรือทั้ง 2 ลำก็หนีกลับเมืองพัทลุง เรือทั้ง 2 วิ่งมาถึงเมืองพัทลุง เรอรีก็จมลงที่ปากคลองทวด ส่วนเรือสิทธรีวิ่งเข้ามาจมลงในคลองบางแก้ว

ส่วนตำนานสิทธรีเรอรีที่เป็นตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคและเกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา่นั้นจากคำบอกเล่าของชาวบ้านตำบลท่าแคสรุปความได้ว่า

เดิมสิทธรีเรอรีเป็นข้าทหารของเจ้าเมืองพัทลุง ภายหลังมาเป็นทหารรับใช้ใกล้ชิดของนางนวลทองสลึงจึงได้หลงใหลในการรำโนรา ครั้นเสียชีวิตแล้วได้ไปเกิดเป็นไม้ตะเคียน

เรียกว่า "ท้าวพันรากหรือตาพันราก" อยู่ที่บ้านช่องลอค (หมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง) ครั้งหนึ่งหัวเมืองพัทลุงถูกเกณฑ์ให้ไปช่วยศึกสงครามที่เมืองหลวง เจ้าเมืองพัทลุงจึงมอบหมายให้ทหารไปตัดไม้ตะเคียนมาทำเรือ ทหารจึงไปตัดไม้ตะเคียนที่เรียกว่าท้าวพันรากหรือตาพันราก เมื่อตัดแล้วต้นตะเคียนหันอยู่เป็นเวลา 3 วันจึงล้มลง หลังจากชุดเป็นเรือแล้วให้ชื่อว่า "สิทธิเรือรี" ด้วยความรักและหลงใหลในการรำโนราอยากให้ตนเองอยู่ใกล้ชิดโนราหรือมีส่วนร่วมในการรำโนราจึงบันดาลให้เศษไม้หรือเกล็ดไม้ที่เหลือจากการทำเรือลอยลงมาตามน้ำในคลองท่าแค เมื่อลอยมาถึงหน้าท่าเรือวัดท่าแค ตำบลท่าแคก็แสดงเหตุอัศจรรย์โดยการให้เศษไม้ตะเคียนนั้นลอยทวนน้ำขึ้นมา ผู้เป็นโนราในบ้านท่าแคมาพบเข้าและเห็นเหตุอัศจรรย์เช่นนั้นจึงนำเศษไม้ตะเคียนมาแกะเป็นหน้าพรานของโนรา เรียกกันว่า "จอมเจ้าหน้าทอง"¹ ส่วนสิทธิเรือรีเมื่อไปช่วยศึกสงครามทางเมืองหลวงจนได้รับชัยชนะแล้วก็กลับมาจอยอยู่หน้าเรือหน้าราชวัง แต่สถานที่ตรงนั้นเป็นที่สกปรกและมีผู้หญิงเดินผ่านข้ามหัวเรือไปมาทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศ จึงหนีกลับเมืองพัทลุงโดยไม่มีฝีมือและส่งเสียงโห่ร้องดังลั่นมาแต่กลับมาเข้าผัดเส้นทางหรือผัดบาง แทนที่จะเข้ามายังคลองท่าแคกลับเลยไปเข้าที่ปากบางแก้ว (อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง) พร้อมด้วยไม้ต่อเรือที่ภายหลังออกขึ้นเป็นกอไผ่แต่เอาตาลงส่วนหัวเรือได้มีผู้นำมาเก็บไว้ที่วัดเขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ปราภฏมาจนทุกวันนี้ (ช้อย แสงเขียว และคนอื่น ๆ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2533)

5. ตำนานสถานที่ในตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา

ตำนานสถานที่ในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรามีลักษณะเช่นเดียวกับนิทานหรือตำนานสถานที่อื่น ๆ ซึ่งมักเชื่อกันว่า "เป็นเรื่องจริง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและบุคคล

¹หน้าพรานโนราที่เรียกว่าจอมเจ้าหน้าทองนั้นมีขนาดใหญ่กว่าหน้าพรานอื่น ๆ และจะท้าวด้วยสีทองหรือสีเหลือง คณะโนรานับถือกันว่าเป็นพรานผู้ใหญ่หรือหัวหน้าพรานอื่น ๆ ในคณะโนรา

ในเรื่องนั้นมีตัวจริง" (ปรานี วงษ์เทศ. 2531 : 123) จากการศึกษาตำนานสถานที่ในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราพบว่า มีดังนี้

5.1 โลกขุนทา เป็นเนินดินหรือโคกสูง¹ กว้างประมาณ 1 ไร่เศษ อยู่ในหมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค ชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อกันว่าบริเวณโคกแห่งนั้นเป็นสถานที่ที่ขุนศรีศรีท้าวสำคัญ ของโนราใช้เป็นที่พักพิงให้รำโนราหรือเป็นโรงรำโนราของขุนศรีศรีท้าว ชาวบ้านบางคน เล่าว่าในช่วงชีวิตที่ตัวเองยังเป็นเด็กเคยได้เห็นเสาไม้ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสาโรงโนรา มีตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า เจ้าชายทองอยู่หรือทองโอซึ่งเป็นบุตรของเจ้านครชั้นผู้น้อยที่เป็น เชื้อสายมาจากนครรัฐและตั้งบ้านเมืองอยู่บริเวณบ้านท่าแคเกิดได้เสียกับเจ้าหญิงศรีคงคาหรือ ศรีคงคาแห่งเมืองพัทลุง (บางแก้ว) โดยมีได้ทูลขอให้ถูกต้องตามประเพณีจนในที่สุดนางศรีคงคา ตั้งครรภ์ขึ้นมา เจ้าทองอยู่ก็ไม่กล้าที่จะทูลขออย่างเป็นทางการ ส่วนเจ้าหญิงศรีคงคาก็ไม่กล้า ทูลพระบิดาเช่นเดียวกัน เมื่อความทราบถึงเจ้าเมืองพัทลุงจึงลงโทษด้วยการเนรเทศลอยแพ ทั้งสององค์พร้อมกับเจ้าพี่คือพระเทพสิงห เพราะมิได้ทรงใฝ่พระทัยในการปกครองมัวแต่ หลงศิลปะการฟ้อนรำ แพของนางศรีคงคาลอยไปติดที่เกาะสี่สี่ในทะเลสาบสงขลา ณ ที่นั้น นางศรีคงคาได้ประสูติโอรสชื่อ เจ้าชายราม นางได้ฝากให้เจ้าชายรามรำโนราจนชำนาญและ ต่อมานางได้รับนิโรชกรรมจากพระบิดา เจ้าชายรามก็ได้รับตำแหน่งเป็นขุนศรีศรีท้าว พระอัยกา โปรดให้ไปตั้งบ้านเมืองอยู่ที่ท่าแคพร้อมด้วยเจ้าทองอยู่ ที่บ้านท่าแคตนเองขุนศรีศรีท้าวได้ตั้ง โรงโนราฝึกหัดศิษย์ตรงบริเวณที่เรียกว่า "โคกขุนทา" ในปัจจุบัน จึงทำให้โนราในตำบลท่าแค ได้มีสืบทอดกันมาจนทุกวันนี้ (เทวสาร. 2508 : 7 - 31)

5.2 ที่ขุนทาหรือหลักขุนทา ตั้งอยู่ในบริเวณวัดท่าแคด้านทิศใต้ ชาวบ้านตำบลท่าแค เชื่อว่าเป็นที่ฝังกระดูกของขุนศรีศรีท้าว เมื่อฝังกระดูกแล้วได้ปลุกต้นไม้ไว้ใกล้หลุมที่ฝังนั้น ปัจจุบันต้นไม้ยังคงมีอยู่และจะมีการทำพิธีเอาผ้าห่มโพในวันที่ 2 ของการรำโนราโรงครูใหญ่ วัดท่าแคโดยคณะโนราและคนทรงครูหมอโนรา สถานที่ดังกล่าวเป็นที่เคารพนับถือของคณะโนรา

¹ ปัจจุบันสถานที่ที่เรียกว่าโคกขุนทาได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยและโรงงานแปรรูปไม้

และชาวบ้านโดยทั่วไป เล่ากันว่า "ในอดีตประมาณ 50 ปีมาแล้วขณะโนราที่เดินทางผ่านวัดท่าแคหรือที่ขุนทาจะต้องหยุดร่ำถวายเป็นประโคมเครื่องดนตรีสักการะบูชาก่อนที่จะเดินทางไปรำในที่อื่นต่อไป มิฉะนั้นแล้วจะเกิดเหตุร้ายแก่โนราคนนั้น เช่น สัมเจ็บป่วย แขนขาชา รำไม่ได้ เป็นต้น" (คลอด เมืองหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2532) (รูปภาพประกอบที่ 1)

5.3 เชื้อขุนทา ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กับที่ขุนทา คำว่า "เชื้อ" หมายถึง สถานที่ที่เก็บรักษาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือที่อยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่บรรจุหรือเฝ้าถ้ำของบุคคลสำคัญ ซึ่งในที่นี้หมายถึงอัฐิของขุนศรีศรัทธา ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร ทรงสร้างรูปปั้นขุนศรีศรัทธาและพรานบุญแล้วสร้างศาลาตรงบริเวณเชื้อขุนทานำรูปปั้นไปประดิษฐานไว้เป็นอนุสรณ์หรืออนุสาวรีย์ของขุนศรีศรัทธา (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532) (รูปภาพประกอบที่ 2, 3)

5.4 อ่างขุนทา หมายถึงที่อาบน้ำของขุนศรีศรัทธาและบรรดาลูกศิษย์ที่มาฝึกหัดรำโนรา ตั้งอยู่ที่บ้านเกาะอ่าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราให้ความเคารพนับถืออีกแห่งหนึ่ง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับขุนศรีศรัทธาและเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วย

5.5 วัดอภัยารามหรือวัดไพ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง วัดนี้เชื่อกันว่าขุนศรีศรัทธารามเป็นผู้สร้างเอาไว้ และที่บ้านตกลอง หมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค ทางด้านตะวันออกของวัดอภัยารามในบริเวณหมู่ตมประจุมีสถานที่ที่เรียกว่า "ที่ศพนางพระยา" ซึ่งชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อกันว่าเป็นที่ฝังศพของนางเลื้อยขาวซึ่งได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น (รูปภาพประกอบที่ 4)

นอกจากตำนานสถานที่ในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนราที่กล่าวมาแล้วยังพบว่าในเขตรอยต่อระหว่างตำบลท่าแค ตำบลร่มเมือง ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ซึ่งจัดว่าเป็นเขตวัฒนธรรมเดียวกันหรือกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันยังมีชื่อสถานที่ ตำนาน

สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโนราเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอยู่ เช่น บ้านโหละ¹ พันทงส์ บ้านชัยสุริยวงศ์ หรือเกาะชัยสุริยวงศ์ บ้านทัพเชิงช้าง วัดนาโอ่ ดังปรากฏในบทกวีของคณะโนราในเขต ตำบลท่าแค ตอนหนึ่งว่า

ผมยาวและขาวหมด	รักษาอยู่ที่คดไม้ม่วงขวาง
ขามเข่าทวดตาว่าง	ถักมาทวดชัยสุริยวงศ์
ถิ่นฐานบ้านไม้แค	เหนือไผ่ท่าแคเรียกโหละพันทงส์
ทวดชัยสุริยวงศ์	แบ่งองค์ส่งญาณให้ท่านแลมา

ยังมีข้อที่น่าสังเกตต่อไปว่าในพื้นที่เขตรอยต่อหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 10 ตำบลท่าแคกับตำบลท่ามิหรำ ตำบลร่มเมืองที่กล่าวแล้ว เช่น บ้านน้ำเลื้อย บ้านสวนศพ บ้านนาโอ่ ชาวบ้านมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับโนรา มีการรำโนราโรงครูอย่างหนาแน่นในช่วงเดือนหกถึงเดือนเก้าเช่นเดียวกับตำบลท่าแค ผู้ประกอบพิธีกรรมก็มักจะเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกันหรือต่างไปร่วมในการรำโนราโรงครูของกันและกัน โดยเฉพาะการรำโนราโรงครูใหญ่ วัดท่าแค ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของสถานที่ดังกล่าวกับเรื่องโนราหรือตำนานโนรานั้น เทวสารโร (2508 : 12 - 13) ได้กล่าวไว้ในตำนานโนราตอนหนึ่งว่า

... ขุนศรีธรรมาคมต่อมามีชื่อ "แย้ม" นั้นจะเป็นลูกของศรีธรรมาหรือเป็นน้องของศรีธรรมาอย่างใดอย่างหนึ่งก็เอาหลักฐานไม่ได้ แต่ต้องยังใกล้ชิดกันอยู่ เพราะได้สร้างวัดไว้วัดหนึ่งเรียกว่า "วัดโคกแย้ม"² ตามลัทธินิยมในสมัยที่ถือว่าผู้ยิ่งใหญ่จะต้องสร้างวัดไว้ประดับเกียรติยศ วัดโคกแย้มน้อยอยู่ในระดับเดียวกับวัด "โอ" หรือ "อู่" อันเป็นวัดที่เจ้าชาย "ทองโอ" หรือ "ทองอู่" พระบิดาหรือพระเจ้าปู่สร้างไว้ จริงอยู่วัด "โคกแย้ม" นั้นเพิ่งมาตกเติมตัว "ม" สะกดให้ครบตามรูปเดิมเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ประมาณปี 2477 โดยผู้เปลี่ยนทำในใจเอาว่าชื่อเดิมต้องชื่อ "แย้ม" วัดนี้ได้ร้างรามาเสียมนาน เห็นที่ตัวแย้จะเข้ายึดครองหรือ

¹โหละ คือบริเวณที่มีแอ่งน้ำลึกล้ำเข้าไปจากสายน้ำหลัก

²วัดโคกแย้ม ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8 ตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

อย่างไร ? จึงเรียกขานกันว่า "วัดโคกแย้" เสียชั่วระยะหนึ่ง เดิมที่จะเป็น "วัดโคกแย้ม" ตามหลักฐานที่อ้างมา เพราะอยู่แนวเดียวกับวัดโอ้ และปรากฏว่า "วัดโคกแย้ม" ก็เป็นวัดเก่าแก่มากแต่โบราณ อาณาบริเวณในเขต ต.ท่าแค มีชื่อที่เป็นภาษาบาลีเหลืออยู่หลายคำ เช่น "วัดอภัยยาราม" "บ้านชัยสุริวงค์" คำไทยก็มีว่า "บ้านทัพเชิงช้าง" เหล่านี้เป็นต้น แสดงว่าที่นี่เคยเป็นสถานที่สำคัญมาแต่โบราณ มีพระญาติพระวงศ์เจ้านายราชวงศ์ "บุษมวงศ์" เคยมาประทับ ทรงสร้างที่ประทับอยู่แน่ ๆ

คงได้กล่าวแล้วว่าตำนานห้องดินในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรานั้นปรากฏทั้งที่เป็นคำบอกเล่า หลักฐานเอกสาร บทกาศครุ และบทร้องกลอนบางตอนของโนราในเขตตำบลท่าแค ไม่ว่าจะเป็นตำนานโนราจากคำบอกเล่าของชาวบ้านหรือจากประเด็นอื่น ๆ ตำนานขุนศรีธำมาธร ตำนานนางเลื้อยขาว ตำนานสิทธีเรือรี ตำนานสถานที่ในตำบลท่าแค ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราล้วนเป็นข้อสนับสนุนการละเล่นชนิดนี้ว่ามีมาแต่โบราณ และอาจจะพัฒนามาจากการแสดงในพิธีกรรมสำคัญหรือพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์มาก่อน โดยได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของอินเดียแล้วค่อยพัฒนาการเจริญรุ่งเรืองขึ้นในดินแดนแถบนี้ กล่าวคือดินแดนอันเป็นพื้นที่ในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาทั้งด้านฝั่งตะวันออกและตะวันตก โดยเฉพาะหัวเมืองพัทลุงเมื่อครั้งตั้งเมืองอยู่ที่บางแก้ว บริเวณที่เรียกว่า "โคกเมือง" และวัดเขียนบางแก้ว อำเภอลือชัยสงขลา จังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน เรื่องราวในตำนานที่กล่าวถึงบรรพบุรุษหรือครูต้นของโนราก็เชื่อกันว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่เคยเป็นเจ้าเมืองพัทลุงและเกี่ยวข้องกับเจ้าเมืองพัทลุง ดังข้อความในตำนานโนราตอนหนึ่งว่า

ก่อเกิดกำเนิด
ปางหลังยังมี
บิดาของเจ้า
มารดาขุน
ครองเมืองพัทลุง
บุตรชายท่านมี

คราเกิดชาติรี
เมื่อครั้งตั้งดิน
ชื่อท้าวโกสินทร์
ชื่อนางอินทรภักษ์
เป็นกรุงธานี
ชื่อศรีสิงห์

ความชื่อนี้ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529 : 1804 - 1805) ก็กล่าวสอดคล้องกันว่า จุดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นศิลปะชั้นสูงอยู่ที่บริเวณเมืองพัทลุงโบราณได้แก่บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาทั้งฝั่งตะวันตก (อยู่ในเขตจังหวัดพัทลุงปัจจุบัน) และฝั่งตะวันออก นอกจากนั้นตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนราห์ก็เป็นเรื่องราวที่สนับสนุนความสำคัญของตำบลท่าแคที่มีส่วนสัมพันธ์กับโนราห์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งกำเนิดโนราห์ เรื่องราวในตำนานจึงเป็นที่มาของความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด และความศรัทธาในเรื่องโนราห์ซึ่งชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อว่าเป็นความจริงตามความที่ปรากฏในตำนานเหล่านั้นและได้รับการบอกเล่าสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุดังกล่าวแล้วนั้นชาวบ้านตำบลท่าแคจึงได้เคารพนับถือครูโนราห์ ยึดมั่นและสืบทอดความเป็นเชื้อสายโนราห์และการรำโนราห์มาโดยตลอด ที่สำคัญคือการประกอบพิธีกรรมโนราห์โรงครูเพื่อเซ่นไหว้ครูโนราห์ เพื่อการแก้บนและประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับโนราห์มาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดในบทต่อไป

ความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค

จากการศึกษาเรื่องโนราโรงครูตำบลท่าแค พบว่าชาวบ้านตำบลท่าแคมีความเชื่อเกี่ยวกับโนรา โดยแสดงออกให้เห็นในรูปของตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนร่าดังได้กล่าวมาแล้ว และยังเห็นได้จากพฤติกรรมพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแคมีดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา
2. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์
3. ความเชื่อเรื่องการแก้บน
4. ความเชื่อเรื่องการครอบเทริด
5. ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย
6. ความเชื่อเรื่องการตัดจุก
7. ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน
8. ความเชื่อเรื่องการตัดผมผีขอ
9. ความเชื่อเรื่องการรำถีบหัวควาย
10. ความเชื่อเรื่องการรำสวดเครื่องสวดกำไล
11. ความเชื่อเรื่องการรักษาอาการป่วยไข้
12. ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรง

1. ความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา¹

ครุหมอโนราคือบูรพาจารย์หรือครูต้นโนรา และบรรพบุรุษโนราที่ล่วงลับไปแล้ว บางแห่งเรียกครุหมอโนราว่า "ตายายโนรา" ครุหมอโนรามีหลายองค์แตกต่างกันไปตามที่ บรรพบุรุษนับถือ เช่น ตาหลวงคง จอมเผ่าหน้าทอง แม่ศรีมาลา แต่อาจจะมิใช่ชาวบ้านและ ลูกหลานตายายโนราบางกลุ่มนับถือครุหมอโนราหลายองค์ในเวลาเดียวกัน ครุหมอโนราที่สำคัญ ซึ่งเป็นครูต้นของโนรา เช่น แม่ศรีมาลา พระเทพสิงห ขุนศรีศรัทธา เป็นต้น จากการ ศึกษาการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค พบว่า มีร่างทรงหรือคนทรงหรือกายเทพ² ครุหมอโนราไม่น้อยกว่า 60 คน และมีคนทรงหลายคนทรงครุหมอโนราคนเดียวกัน เช่น แม่ศรีมาลา อาจจะมิใช่คนทรงเข้าทรงพร้อมกัน 2 - 3 คน เพราะเชื่อกันว่าครุหมอโนราองค์เดียวสามารถ แบ่งภาคหรือแบ่งร่างเข้าทรงในร่างทรงหลายคนได้ในเวลาเดียวกัน แต่ละภาคอาจจะมิใช่ พฤติกรรมแตกต่างกันออกไป เช่นภาคที่ 1 เป็นคนสุภาพเรียบร้อย ทั้งตนเป็นครูอาวุโส มีเมตตากรุณา ภาคที่ 2 เป็นคนดุขัน ชอบโอ้อวดหรือแสดงอิทธิฤทธิ์ ครุหมอโนราปรากฏชื่อต่าง ๆ ในบททาศครู บทเชิญครูหรือบทชุมนุมครู เช่น แม่ศรีมาลา ขุนศรีศรัทธา พระเทพสิงห ตาหมื่นแสน หลวงคงค้อ ดังตัวอย่างในบททาศครูตอนหนึ่งว่า

¹ชาวบ้านและลูกหลานตายายโนราบางกลุ่มในตำบลท่าแค นอกจากจะนับถือครุหมอโนราโดยตรงแล้ว ยังนับถือเทวดาอารักษ์และวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ โดยเรียกสิ่งนี้นับถือนี้ว่า "พวกกายทิพย์" เช่น พ้าวเวสสุวรรณ พระยานาคราช เป็นต้น และเชื่อว่าพวกกายทิพย์เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับโนราหรือเป็นครูโนราอีกภาคหนึ่ง ผู้นับถือจะต้องตั้งหิ้งบูชาเช่นเดียวกับครุหมอโนรา แต่ต้องแยกคนละที่กับหิ้งบูชาครุหมอโนรา

²กายเทพหรือพวกกายเทพ เป็นชื่อเรียกคนทรงครุหมอโนราในการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคอีกชื่อหนึ่ง หมายถึงกายที่รองรับครุหมอโนราหรือวิญญาณของเทพต่าง ๆ นั้นเอง เพราะเชื่อว่าครุหมอโนราบาง องค์คือเทพที่แบ่งภาคจุติลงมาในเมืองมนุษย์เพื่อสร้างสรรคศิลปะการรำโนรานั้นเอง

ปานี้ได้ฤกษ์จึงเบิกโรง

พระราชครูของข้า

ถูกยกขึ้นข้ามแม่เสียไม่รอด

แม่ศรีมาลาเป็นครูตัน

ได้แย้มพระโอษฐ์มาโปรดเกล้า

พ่อขุนศรีทราธอยู่ท่าแค

ถ้าพ่อสมักรยังรักลูกจริง

จะไหว้พ่อเทพสิงห

สอนมาเป็นเหล่าสอนมาเป็นหลั่น

จับเริ่มแต่เดิมมา

ดาหมื่นแสนท่านเป็นครูพัก

ถัดนั้นแต่สันดาน

จะไหว้ดาหลวงคงค

เมื่อพ่อลาท้าวเข้าสู่เมือง

พ่อได้สอนศิษย์เอาไว้แทนตัว

สิบนิ้วข้าหรือคือลำเทียน

ลูกนั้นหนอจะขอเป็นคาน

ลูกเปรียบเหมือนเรือวไม่ไผ่

เกศาโลมาและหนังหัว

ลูกรักสั้นรักสุด

ลูกไหว้ตากงราชไหว้ดาบัวทอง

ไหว้พ่อตาศรีขวัญกับพ่อตาจันทร์แก้ว

ไหว้ตาราคจะไหว้ตาซา

สอนลูกให้เล่นให้เดินให้รำ

ศรีมหาพ่อตาลมเฉื่อย

ไหว้ดาหลวงสุดพ่อดาหลวงแสน

จะบวงสรวงราชครูถ้วนหน้า

แม่ศรีมาลาเป็นครูตัน

จะก้มลงลอดก็ไม่พ้น

มารดาศรีทราอยู่ท่าแค

มาเป็นคนเช่าคนแก่

ถัดแต่พ่อเทพสิงห

เข้ามาอวยสิ่งอวยพร

ท่านได้สอนสืบสืบต่อกันมา

ตั้งแต่วันนั้นเล่าแหละหนา

คือพ่อขุนศรีทราผู้เป็นประธาน

เป็นหลักหลักเลงแต่โบราณ

จะไหว้หลวงแสนไปทั้งสองเมือง

ผมหมอไหว้ท้าววิจิตรเรื่อง

สื่อเลื่องความรู้ลูกได้เล่าเรียน

ไม่อยากจะกลัวเรื่องความเพียร

สถิตเสถียรขอไหว้ไป

เพื่อทอดสะพานให้พ่อได้ไต่

ถึงจะเอนจะค้อมให้พ่อผูก

จะวันจะเผื่อเข้ามาเป็นสายหยुक

รักราชครูถ้วนหน้า

ลอยแล้วให้ล่องกันเข้ามา

ลูกแผ้วแต่โรงเอาไว้ถ้า

ศรีมหาพ่อตาลมเฉื่อย

แต่ยังคำไม่รู้จักเหนื่อย

เรือนทองของพ่อมีแต่ปัญญา

หลวงคงวังเวนครูของข้า

พ่อตายแล้วนี่เกิดมา	ชื่อว่า <u>พระยาโกมน้ำ</u>
เล่นไหนดำไหนพ่อทองทราบลอด	ลูกไม่หาญลอคไม่หาญข้าม
ไหว้พระยาพ่อตาโกมน้ำ	โถมงามพระยาไหว้ <u>ตาลุยไฟ</u>
ลูกไหว้พระยาสายฟ้าฟาด	ลงโรงจะร้องประกาศไป
<u>พระยามือเหล็กพระยามือไฟ</u>	ไหว้โยตาหลวงคงคอ
ตรงนี้ลูกชายได้แทนมา	<u>ชื่อจันทร์กระยาหม่อม</u>
ลูกไหว้ผมตรงและทรงคอ	หม่อมหลวงคงปราจิต
จะไหว้หลวงคงไหว้หลวงนาย	ใจคอพ่อร้ายซึ่งความคิด
หลวงคงกระยาปราจิต ¹	พ่อผิดด้วยความคำเดียว
แต่พ่อรู้แล้วว่าเรือพ่อหนัก	แกลังชักเข้าไปขวางแม่น้ำเขียว
เรือพ่อล่มลงบัคเดียว	ในฝั่งแม่น้ำย่านยาว

การศึกษาเรื่องโนราโรงครูตำบลท่าแคพบว่า คณะโนรา ลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านในตำบลท่าแคมีความเชื่อและนับถือครูหมอโนราต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นกลุ่มหรือสายในการนับถือ เช่น สายพระม่วงทอง สายจอมเข่าหน้าทอง สายแม่ศรีมาลา สายหลวงคง เป็นต้น แต่ละสายหรือแต่ละครูหมอก็จะมีชาวบ้านนับถือเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่ในละแวกเดียวกันหรือหมู่บ้านเดียวกันก็จะนับถือครูหมอโนราองค์เดียวกัน เมื่อมีการรำโนราโรงครูชาวบ้านกลุ่มนั้น ๆ ก็จะประกอบพิธีร่วมกัน เพราะเชื่อว่าเป็นลูกหลานตายายโนราเดียวกัน ระบบความสัมพันธ์ในหมู่บ้านจึงผูกพันกันเหมือนญาติพี่น้อง เมื่อมีการรวมกลุ่มหรือพบปะกันก็มักอ้างถึงการมีตายายโนราคนเดียวกัน เรียกว่า

¹ชาวบ้านและคณะโนราในตำบลท่าแคเล่าว่า คนทรงที่เป็นร่างทรงของหลวงคงกระยาปราจิต มักจะอายุสั้นและเสียชีวิตโดยประสพอุบัติเหตุหรือถูกลอบทำร้าย เพราะเชื่อกันว่าเป็นไปตามชีวิตจริงของหลวงคงกระยาปราจิตที่ต้องถูกสำเร็จโทษโดย "รับสั่งผูกคอให้ฆ่าเสีย ในฝั่งแม่น้ำย่านยาว" ด้วยสาเหตุที่ไปลักลอบได้เสียกับนางสนมกำนัล ชาวบ้านภาคใต้เรียกการเสียชีวิตแบบนี้ว่า "ตายโหง" เรียกการเสียชีวิตเมื่อตอนแก่ชราหรือเจ็บป่วยว่า "ตายดี"

"สาวย่านกันถึง"¹ ดังนั้นความเชื่อเรื่องครุหมอโนราจึงมีบทบาทและหน้าที่ต่อการสร้างพลังชุมชนและความมั่นคงในชุมชนส่วนหนึ่งด้วย ในการนับถือครุหมอโนรานั้นแม้จะมีครุหมอโนราอยู่เป็นจำนวนมาก แต่คณะโนราและชาวบ้านในตำบลท่าแคเชื่อว่าครุหมอโนราที่สำคัญ ๆ หรือที่เรียกว่า "พระราชครู"² นั้นมี 12 องค์ แบ่งเป็นฝ่ายชาย 6 องค์ ฝ่ายหญิง 6 องค์ ดังปรากฏชื่อครุโนราสำคัญส่วนหนึ่งในบทเชิญครุหรือบทชุมครุตอนหนึ่งว่า

ราชครูของน้องทั้งสิบสององค์	คำลงพ่อเชิญเสด็จมา
หญิงหกชายหก	อย่าได้ขาดตกเสียเลยหนา
ฝ่ายหญิงแม่แขนอ่อน	แม่ไม่เจ็บไม่ร้อนให้แม่มา
ลูกนั่งเชิญอยู่ใ้ใจ	แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายทั้งฝ่ายขวา
ลูกนั่งร้องเชิญแม่वलทองสำลี	พร้อมแล้วแม่ศรีมาลา
แม่वलทองสำลีแม่ศรีคอกไม้	ลูกลืมเสียไม่ได้ร้องเรียกหา
ขอเชิญแม่เภาแม่เมาเคลื่อน	ปานี้ลูกเชิญเชิญให้แม่มา
ลูกไหวแม่เจ้าไม้ทันเพียง	แม่เสียงหวานเสียงเกลี้ยงให้มาหา
แม่จันจุหรีศรีจุหรี	แม่เขาเป็นภรรยาของตาม่วงทอง
แลคำ ³ โรงครูขุนหา	ตายายท่านมาไม่ขัดข้อง
ร้องเชิญฝ่ายชายตาม่วงทอง	ขอเรียกร้องให้พ่อเสด็จมา
ลูกไหวม่วงทองหม่อมรองไม้พาด	ลูกนั่งประกาศอาราธนา

¹สาวย่าน หมายถึงการจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องที่มีความเกี่ยวข้องหรือเป็นญาติกันโดยทางใดทางหนึ่ง ในที่นี้หมายถึงลูกหลานตายายโนราซึ่งถือว่าเป็นญาติพี่น้องกัน เพราะนับถือตายายโนราร่วมกันหรือคนเดียวกัน

²พระราชครู หมายถึงครุหมอโนราที่เป็นครูต้นของโนราและเป็นเชืวงค์ของกษัตริย์ เช่นเดียวกับแม่ศรีมาลาหรือพระเทพสิงห

³แลคำ หมายถึงการเชิญชวนให้ดู หรือเชิญพิสูจน์ข้อเท็จจริง

ครุหมอนโนราสำคัญทั้ง 12 องค์ซึ่งเชื่อว่าเป็นพระราชครูของโนรานั้น มีดังนี้

1. พระเทพสิงห์¹ หรือพ่อเทพสิงห์ ตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา กล่าวถึงพระเทพสิงห์ว่า เป็นคนคนเดียวกับขุนศรีศรัทธา แต่คนละภาค (กับ) กล่าวคือพระเทพสิงห์เป็นนามของเทพแห่งศิลปะการรำรำในภาคสวรรค์ และได้แบ่งภาคจิตลงมาเป็นมนุษย์ในนามของขุนศรีศรัทธาเพื่อรำรำให้ชาวโลกดู ส่วนพระเทพสิงห์จริง ๆ ในเมืองมนุษย์นั้นเพิ่งจะมีอายุเพียง 12 ปี 7 เดือน ยังไว้จุกอยู่ (แปลก ชนบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) ในตำนานโนราของ เทวสาร (2508 : 5 - 29) กล่าวว่าพระเทพสิงห์เป็นโอรสของท้าวโกสินทร์กับนางอินทรีหรือนางอินทราณี และเป็นพี่ชายของนางศรีคงคา ส่วนตำนานและความเป็นมาของ "โนห์ราหรือโนรา" ของวิเชียร ณ นคร (2523 : 91 - 94) กล่าวถึงพระเทพสิงห์ว่า

ตำนานละครชาตรีกล่าวว่า เป็นบุตรของนางนวลสลี ต่อมาได้เป็นที่ขุนสัทธา เป็นครูต้นของละครชาตรี ส่วนจากบทกวีครุฉบับของนายช่อน ศิวยาพรหมณ์ กล่าวว่า เป็นพี่ชายของแม่ศรีคงคา จากนิยายเกี่ยวกับเรื่องเส้า ซึ่งเล่าโดยนายพูน เรืองนนท์ กล่าวว่า เป็นสามีของแม่ศรีคงคา จากการค้นคว้าของนายเยี่ยมยง สุทธิจิบรรหาร ว่านอกจากจะเป็นพี่ชายแล้ว เจ้าเทพสิงห์ยังเป็นสามีของแม่ศรีคงคา ผู้เป็นน้องด้วย

¹ผู้เป็นคนทรงหรือร่างทรงพระเทพสิงห์ในการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค คือ โนราแปลก ชนบาล ซึ่งเป็นโนราใหญ่หรือหัวหน้าคณะในโนราโรงครู โนราแปลก ชนบาล เชื่อว่า ทำรำและบทร้องต่าง ๆ ในการรำโนราโรงครูนั้น ท่านได้มาจากพระเทพสิงห์โดยมาเข้าฝันบอกให้ และเป็นการมอบให้เฉพาะตัวโนราแปลก ชนบาล เพื่อทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู โนราแปลก ชนบาล จึงไม่ยอมฝึกหัดศิษย์โดยตรงหรือถ่ายทอดทำรำและบทร้องให้แก่ใคร จากการสังเกตการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค พบว่าคณะโนราชาวบ้าน และคนทรงครุหมอนโนรา ยกย่องโนราแปลก ชนบาล เสมือนเป็นพระเทพสิงห์จริง ๆ แม้แต่การเรียกชื่อก็จะเรียกว่า "พ่อเทพ" ซึ่งหมายถึงพระเทพสิงห์นั่นเอง

ลูกหลานตายายโนราหรือชาวบ้านโดยทั่วไปที่เคารพนับถือและมีความเชื่อในพระเทพสิงหกร เชื่อว่าเมื่อมีการเซ่นไหว้ก็จะได้รับความคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญมั่นคงในอาชีพ และสามารถบนบานขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่นบนให้ลูกหลานสอบเข้าเรียนต่อได้ บนให้หายจากอาการป่วยไข้ บนไม่ให้ถูกเกณฑ์ทหาร เป็นต้น เมื่อได้ผลตามที่บนเอาไว้แล้วจะต้องมีการแก้บนตามที่ได้สัญญาเอาไว้ จะแก้บนด้วยการรำโนราถวาย หรือแก้บนด้วยเครื่องสังเวยต่าง ๆ ยกเว้นของควา หรือเหล้า เครื่องแก้บนที่เป็นที่โปรดปรานของพระเทพสิงหกร คือ ดอกไม้ 7 สี ของหอม¹ เช่นน้ำหอม หรือน้ำอบไทยทั่วไป

2. ขุนศรีศรัทธาหรือขุนศรัทธา คำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา กล่าวถึงขุนศรีศรัทธาหรือขุนศรัทธาว่า เป็นโอรสของนางศรีคงคาหรือนางศรีมาลาหรือนางนวลทองสลี ซึ่งถูกพระบิดาเนรเทศโดยการลอยแพ และได้ไปอาศัยอยู่ที่เกาะกะชังจนนางให้กำเนิดโอรสและตั้งชื่อว่าเจ้าชายน้อย เจ้าชายน้อยได้มีกรำโนรากับพระมารดาจนชำนาญ ภายหลังได้เดินทางกลับบ้านเมืองของตนคือเมืองพัทลุง ต่อมาได้มีโอกาสเข้ารำโนราถวายพระอัยกา พระอัยกาประทานเครื่องทรงกษัตริย์ให้เป็นเครื่องแต่งตัวโนรา และทรงตั้งเจ้าชายน้อยเป็นขุนศรีศรัทธา ขุนศรีศรัทธาได้มาครอบครองดินแดนที่เรียกว่า "ท่าแค" แล้วตั้งโรงฝึกหัดรำโนราขึ้นในบริเวณที่เรียกว่า "โคกขุนทา" ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ปัจจุบัน จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ขุนศรัทธาท่าแค" และเชื่อกันว่าขุนศรีศรัทธาเป็นคนคนเดียวกับพระเทพสิงหกร เพียงแต่เป็นคนละภาค (กับ) กัน ตามความเชื่อของคณะโนรา และชาวบ้านในตำบลท่าแคนั้นเชื่อว่าขุนศรีศรัทธามีหลายคน คือ ศรัทธาเทพ ศรัทธาแย้ม ศรัทธาราม ศรัทธาเกลา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าขุนศรีศรัทธาน่าจะเป็นชื่อตำแหน่งมากกว่า

¹จากการสังเกตและคำยืนยันของคณะโนรา คณะครูหมอนโนราและชาวบ้านที่ร่วมประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ทราบว่าโนราแปลก ๗ ษะบาล ซึ่งเป็นโนราใหญ่และคณะพระเทพสิงหกร จะไม่รับประทานอาหารตลอดเวลา 3 วันของการรำโนราโรงครู แต่จะดื่ม น้ำผสมน้ำหอม ดื่มน้ำหอมเข้าปากตนเอง เป็นระยะ ๆ รวมทั้งการกินดอกไม้ เช่น ดอกบานไม่รู้รุ่ยโรย ดอกมะลิ ในบางครั้ง ซึ่งสิ่งของดังกล่าวล้วนเป็นเครื่องสังเวยที่โปรดปรานของพระเทพสิงหกรดังกล่าวแล้ว

ชื่อบุคคล และอาจจะเป็นตำแหน่งของเจ้าผู้ครองเมืองหรือตำแหน่งผู้นำกลุ่มหรือชุมชน แล้วต่อยด้วยชื่อบุคคลเหล่านั้น เช่น ศรัทธาเทพ ศรัทธาแย้ม เป็นต้น แต่ตำแหน่งนี้จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการละครพื้นบ้านหรือโนราส่วนหนึ่งด้วย ในบริเวณวัดท่าแค ตำบลท่าแค มีสถานที่ที่เรียกว่า "เขื่อนขุนหา" เชื่อกันว่าเป็นสถานที่ที่บรรจุนิรุกติของขุนศรีศรัทธา ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค และเรียกโนราโรงครูแห่งนี้ว่า "โรงครูขุนหา" เขื่อนขุนหาในวัดท่าแคนี้เป็นที่เคารพนับถือของคณะโนรา ลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านโดยทั่วไป นอกจากนี้ที่เขื่อนขุนหาจะมีคนเฝ้าอยู่เป็นประจำคล้ายกับเป็นคนคอยรับใช้ขุนศรีศรัทธาตนเอง ปัจจุบันนี้คือ นายเที่ยง ชูศรี ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปในเรื่องพระมวงทองครุหมอนโนราที่สำคัญอีกองค์หนึ่ง

วิเชียร ณ นคร (2523 : 93) กล่าวถึงประวัติขุนศรีศรัทธาสอดคล้องกับตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนราตอนหนึ่งว่า

จากตำนานละครชาตรีว่าก็คือพระเทพสิงหนธรนั่นเอง จากคำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์นรากร ว่าก็คือเด็กชายน้อยผู้เป็นบุตรของนางนวลทองสำลีนั่นเอง แต่ต่อมาได้บรรดาศักดิ์เป็นที่ขุนศรีศรัทธา จากประวัติความเป็นมาของโนราทั่วไปเรียกว่าขุนศรีศรัทธาบ้าง ขุนศรีศรัทธาบ้าง และว่าบุคคลผู้นี้เป็นบุตรของพระเทพสิงหนธรกับนางศรีคงคา และเป็นชื่อตำแหน่งของครุโนราต่อมา

นอกจากการรำโนราโรงครูถวายขุนศรีศรัทธาแล้ว เขื่อนขุนหาซึ่งเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพของขุนศรีศรัทธาและพรานบุญ จะมีคณะโนรา ลูกหลานตายายโนรา ชาวบ้านทั่วไป ห้างใกล้และไกลมาเช่นไหว้ และบนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ¹ เช่น ขอให้สอบ

¹การบนขอความช่วยเหลือจากขุนศรีศรัทธา และครุหมอนโนราองค์อื่น ๆ จะต้องไม่เป็นเรื่องที่ผิดจารีตประเพณีหรือศีลธรรมจรรยา เช่น บนเรื่องขู่สาว ทำความผิดหรือลักขโมยของผู้อื่น เพราะการบนขอความช่วยเหลือในเรื่องเหล่านี้ครุหมอนโนราจะไม่รับ ส่วนการบนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโนราโดยตรง เช่น ถูกลงโทษจากตายายโนรา จะต้องมิโนราเป็นผู้ทำพิธีบนให้จึงจะถูกต้องและได้รับผลตามความต้องการ

เข้าเรียนต่อหรือเข้าทำงานได้ ขอให้หายจากการเจ็บป่วย ขอให้ได้ของที่สูงหายกลับคืนมาเป็นต้น เมื่อได้สิ่งที่ปรารถนาแล้วจะต้องมีการแก้บนตามที่สัญญาเอาไว้ เครื่องแก้บนจะเป็นอะไรก็ได้ยกเว้นของคาวและเหล้า หรือจะแก้บนด้วยการรำถวายในวันรำโนราโรงครูก็ได้ แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าผู้มาแก้บนขุนศรีศรืธาส่วนใหญ่จะให้การจุประทัด โดยเฉพาะวันอังคารและวันเสาร์จะมีผู้มาแก้บนเป็นจำนวนมาก

3. พระม่วงทองหรือตาม่วงทอง ตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา กล่าวถึงพระม่วงทองว่าเป็นมหาดเล็กคนสำคัญในราชสำนักของพระยาสาขัฟ้าผาดหรือท้าวโกสินทร์ผู้ครองเมืองพัทลุงที่บางแก้ว ต่อมาลี้กลบได้เสียกับแม่ศรีมาลา หรือแม่ฉนวนทองสาลีจนนางตั้งครรภ์ จึงถูกพระบิดาลงโทษโดยการเนรเทศลอยแพไปอยู่เกาะกะชัง เชื่อกันว่าพระม่วงทองคือเทพ (เทพสิงห) ที่แบ่งภาคจุติลงมาในเมืองมนุษย์ เพื่อให้กำเนิดศิลปะการรำโนราหรือครูดนของโนรา ต่อมาได้เป็นหัวหน้ามหาดเล็กหรือหัวหน้าคณะนายทหารองครักษ์พระเทพสิงห และขุนศรีศรืธา พระม่วงทองนั้นเชื่อกันว่าสามารถแบ่งภาคได้ถึง 32 ภาคมากกว่าครุหมอนิราองค์อื่น ๆ ที่แบ่งภาคได้เพียง 12 ภาค ตามตำนานกล่าวว่าพระม่วงทองมีภรรยา 12 คน คือ แม่ศรีมาลาหรือแม่ฉนวนทองสาลี แม่แขนอ่อนฝ่ายขวา แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย แม่เกา แม่เมาคลิ้น แม่ควั่น แม่หนูย แม่ใจไว แม่เสียงเกลี้ยง แม่เสียงหวาน และอีก 2 คน เป็นอิสลามคือ แม่จันจุรี และแม่ศรีจุฑา จากการสังเกตโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคพบว่า คนทรงครุหมอนิราทุกคนจะให้ความเคารพพระม่วงทองในร่างทรง โดยเฉพาะคนทรงครุหมอนิราที่เป็นภรรยาของพระม่วงทอง เมื่อครุหมอนิราเข้าทรงแล้วจะเข้าไปกราบไหว้พระม่วงทอง ส่วนการบนขอความช่วยเหลือ คณะโนราลูกหลานตายายโนรา ชาวบ้านโดยทั่วไป สามารถบนได้เช่นเดียวกับพระเทพสิงห และขุนศรีศรืธา สำหรับของเซ่นไหว้หรือเครื่องแก้บนนั้นนิยมพวกของหอม ดอกไม้ ที่สำคัญคือดอกไม้ไฟ ซึ่งหมายถึงการนำเทียน 12 เล่มมาจุดไฟแล้วนำไปถวาย หากมีคนทรงพระม่วงทองและกำลังประทับทรงอยู่ร่างทรงก็จะรับเทียนนั้นจ่อเข้าปาก 3 ครั้ง แต่โดยทั่วไปแล้วชาวบ้านนิยมแก้บนด้วยการจุประทัด ส่วนลูกหลานตายายโนราที่เคารพนับถือพระม่วงทองอาจจะจัดให้มีโนราโรงครูถวายในแต่ละปีหรือตามที่ตกลงสัญญาไว้กับครุหมอนิรา หรือเพียงแค่เซ่นไหว้ด้วยเครื่องสังเวยต่าง ๆ ยกเว้นของคาวและเหล้าหน้าทั้งบูชาภายในบ้านตามกำลังของแต่ละคน

สำหรับคนทรงหรือร่างทรงพระมวงทองนั้นคือ นายเที่ยง ชูศรี ซึ่งได้กล่าวถึงแล้ว นายเที่ยง ชูศรี (เที่ยง ชูศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2532) ได้เล่าเรื่องการเป็นคนทรงพระมวงทองให้ฟังว่า ขณะนี้ตนเองมีอายุ 41 ปี เป็นชาวบ้านพนางตุง ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้ล้มป่วยเป็นเวลานานและเสียชีวิตในที่สุด ทางบ้านเตรียมการฌาปนกิจศพ แต่โนราแปลก หนองบาล ได้ไปทำพิธีต่ออายุให้ เมื่อฟื้นขึ้นมา ก็ได้รับการบอกกล่าวว่าครุหมอนโนราต้องการให้ตนเองมาอยู่รับใช้ขุนศรีศรัทธาและเป็นคนทรงพระมวงทองด้วย การรับใช้ขุนศรีศรัทธาต้องมาอยู่ประจำที่เขื่อนขุนตาในวัดท่าแค ตนเองจึงต้องรับเป็นคนทรงพระมวงทองและมาประจำที่เขื่อนขุนตาเป็นเวลา 12 ปีแล้ว ไม่สามารถกลับไปอยู่ที่บ้านพนางตุงได้ หากกลับไปก็จะมีอาการผิดปกติไม่อาจจะควบคุมจิตใจตนเองได้ เคยทดลองดูหลายครั้งแล้ว แต่ต้องกลับมาอยู่ที่เขื่อนขุนตาอีกครั้ง เมื่อกลับมาแล้วทุกอย่างก็เป็นปกติและไม่เคยเจ็บป่วยเช่นในอดีตจึงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้

จากคำบอกเล่าของโนราแปลก หนองบาล และคณะโนราในตำบลท่าแคก็ยืนยันว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ เพราะก่อนที่นายเที่ยง ชูศรี จะมาอยู่ประจำที่เขื่อนขุนตา โนราแปลก หนองบาล ก็เคยปฏิบัติเช่นนี้มาก่อน ปัจจุบันโนราแปลก หนองบาล กลับไปอยู่ที่บ้านของตนเอง จะมาที่เขื่อนขุนตาบ้างก็เฉพาะในวันพระ วันเข้าพรรษา และวันรำโนราโรงครุกรรมนายเที่ยง ชูศรี ชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อกันว่า นายเที่ยง ชูศรี ก็คือพระมวงทอง ทหารมหาดเล็กหรือองค์รักษ์ของพระเทพสิงห และขุนศรีศรัทธาซึ่งต้องมาทำหน้าที่พิทักษ์ปกป้องและรับใช้เจ้านายนั่นเอง

4. หม่อมรอง จากคำบอกเล่าของคณะโนราในตำบลท่าแคว่าเป็นมหาดเล็กหรือข้าทูลหารงจากพระมวงทอง ถูกหลานตายายโนราหรือชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือหม่อมรองก็สามารถขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่นเดียวกับครุหมอนโนราองค์อื่น ๆ เมื่อมีการเช่นไหว้หรือแก้บนเครื่องแก้บนมีทั้งของคาวและของหวาน แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้คือเหล้า จะต้องตั้งเช่นไหว้ทุกครั้ง

5. พระยาสายฟ้าฟาด ตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราและตำนานโนราอื่น ๆ ก็กล่าวตรงกันว่า พระยาสายฟ้าฟาดหรือท้าวโกสินทร์เป็นบิดาของ

นางนวลทองสำลีหรือแม่ศรีมาลา และเป็นเจ้าผู้ครองเมืองพัทลุงที่บางแก้ว ดังบทประวัตินิรา
คอนหนึ่งว่า

ก่อเกือกำเน็ค	คราเกิดชาติรี
ปางหลังยังมี	เมื่อครั้งตั้งดิน
บิดาของเจ้า	ชื่อท้าวโกสินทร์
มารดาผูกพัน	ชื่อนางอินกรณี
ครองเมืองพัทลุง	เป็นกรุงธานี
บุตรชายท่านมี	ชื่อศรีสิงห์

ลูกหลานตายายโนราหรือชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือพระยาสาयฟ้าฟาด ก็สามารถ
บนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่นเดียวกับครุฑมอโนราองค์อื่น ๆ เมื่อมีการเช่นไหว้
หรือแก้บนเครื่องสังเวจจะต้องเป็นของหอม ดอกไม้ ดอกไม้ไฟ หรือสิ่งของอื่น ๆ ยกเว้น
เหล้า

6. พรานบุญ ตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา กล่าวว่า
พรานบุญเป็นคณะนายทหารมหาดเล็กในราชสำนักของพระยาสาयฟ้าฟาด เป็นพระพี่เลี้ยงของ
พระเทพสิงห์และนางนวลทองสำลี แต่มีบทบาทสำคัญในการไปรับตัวนางนวลทองสำลีจากเกาะ
กะชังกลับเมืองพัทลุง เนื่องจากนางไม่ยอมกลับเพราะความน้อยใจในตัวพระบิดา จึงต้องมี
การบังคับด้วยการจับมัดตัวมา โดยพรานบุญเป็นผู้ทำวงคล้องตัวนางนวลทองสำลีพาลงเรือ
กลับบ้านเมือง จึงเป็นธรรมเนียมนิยมของโนราในรุ่นหลังเมื่อรำโนราโรงครูจะต้องจับบท
คล้องตัวโนราที่เรียกว่า "รำคล้องหงส์" (เที่ยง ชูศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรรัตน์
เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) ในตำนานละครชาตรีฉบับกรมศิลปากร ซึ่ง วิเชียร
ณ นคร (2523 : 75) นำมากล่าวเอาไว้ตอนหนึ่งว่า แล้วเทพยดาก็เอาศิลาหนึ่งก้อนมาชุบ
ให้เป็นพรานบุญ แล้วชุบน้ำพรานทองคำให้พรานบุญด้วย พรานบุญก็เล่นรำทำเพลงอยู่ด้วย
พระเทพสิงห์ ประวัตินี้ของพรานบุญยังมีกล่าวถึงว่ามีที่มาจากชาดกเรื่องสุธนชาดก หรือ
พระสุธน-นางมโนห์รา เพราะเกี่ยวข้องกับบทคล้องหงส์ในการรำโนราด้วย ดังปรากฏใน

ตำนานโนราที่เล่าโดย โนราวัด จันทรเรือง ตำบลพังยาง อำเภอรอนค จังหวัดสงขลา ซึ่งอุดม หนูทอง (2531 : 158) ได้ตั้งข้อสังเกตตำนานโนราที่เล่าโดยโนราวัด จันทรเรือง เอาไว้ว่า

ตำนานที่เล่าโดยโนราวัด จันทรเรือง มีพิสดารออกไปในตอนปลายคือ นำชาคก เรื่องสุนชาคกหรือพระสุน-นางมโนห์รา เข้ามาผนวก ที่บัดนี้เข้าใจว่ามีใช้ ตำนานโนราที่มีมาแต่ดั้งเดิม คงจะเสริมเข้าที่หลังเมื่อโนรานำเอาเรื่องพระสุน นางมโนห์รามาเล่น แต่เมื่อผนวกเข้าแล้ว โนราก็เชื่อว่าเป็นเรื่องเดียวกัน เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ดังที่ได้ให้พรานบุญเอาเรื่องที่ตนได้จับนางมโนห์รามาเล่น เป็นบทคล้องหงส์ และเมื่อโนรากลากศรูกก็ออกซื้อตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องพระสุน มโนห์ราเป็นครูโนราด้วย ได้แก่ พรานบุญ ธิดาทัง 7 ของท้าวทุมพร มี พิณ พัด ศรีจุรัส พชดา จันจุรี ศรีจุหลา และมโนห์รา

ลูกหลานตายายโนราหรือชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือพรานบุญ ก็สามารถขอความช่วยเหลือได้เช่นเดียวกับครูหมอโนราองค์อื่น ๆ เมื่อมีการเจ็บไข้หรือแก้บน เครื่องสังเวย จะต้องมีทั้งของควาและของหวาน ที่ขาดไม่ได้คือเหล้า ในโนราโรงครูการตั้งเครื่องสังเวย บนพาลู จึงต้องมีเหล้าประกอบเสมอ

7. แม่ศรีมาลา¹ ทำนันทองถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา และคณะโนราในตำบลท่าแค เชื่อว่าแม่ศรีมาลาเป็นคนคนเดียวกับแม่นวลทองสลีแต่ละภาคกัน และยังเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าแม่ศรีคงคาเพราะเชื่อว่าไปประสูติกลางทะเล ส่วนตำนานโนราของ ภิญญ จิตต์ธรรม (2508 : 27 - 28) กล่าวแตกต่างออกไปว่า แม่ศรีมาลาหรืออินทรภณีย์เป็นมเหสีของพระยาสาयฟ้าพาคหรือท้าวโกสินทร์ เป็นพระราชมารดาของพระเทพสิงห และแม่นวลทองสลีหรือศรีคงคา ซึ่งเทวสาร (2508 : 5 - 29) ก็กล่าวทำนองเดียวกันว่า ท้าวโกสินทร์หรือพระเจ้าจันทร์ภาณุผู้ครองเมืองพัทลุงที่บางแก้วมีชายาชื่อนางอินทรี หรือนางอินทราณี มีโอรสชื่อพระเทพสิงหหรือศรีสิงห มีธิดาชื่อศรีคงคาหรือศรีคงคา การตีความชื่อแม่ศรีมาลากับนางนวลทองสลีว่าเป็นคนคนเดียวกันหรือไม่ยังค่อนข้างสับสน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นคนละคนกันเพราะในประวัติความเป็นมาของโนราส่วนใหญ่ก็กล่าวว่าแม่ศรีมาลาเป็นพระมารดาของนางนวลทองสลี สำหรับความเชื่อเรื่องแม่ศรีมาลาว่าเป็นครุต้นของโนราปรากฏในบทกวีครุสำนวนต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

¹จากการสังเกตการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค พบว่ามีคนทรงแม่ศรีมาลาอยู่หลายคน คนทรงแต่ละคนเมื่อครุหมอนโนราคือแม่ศรีมาลาเข้าทรงแล้ว ก็จะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป เช่นบางคนเมื่อเข้าทรงแล้วจะแต่งตัวโนราเต็มรูป เป็นครุต้นของโนรา เจริญด้วยภาษากลาง และนั่งเป็นประธานในพิธี ครุหมอนโนราคนอื่น ๆ ในร่างทรงจะเข้าไปกราบไหว้ รวมทั้งเป็นผู้ประกอบพิธีสวดกัมไล สวดเครื่องให้แก่โนราใหม่ที่เข้ามารำถวาย แต่บางคนเมื่อทรงแล้วจะพูดจาก้าวร้าว ร้องบทโนรา แสดงกิริยาไม่สุภาพ สอบถามได้ความว่าเป็นแม่ศรีมาลาคนละภาคกัน แต่ละปีคนทรงแม่ศรีมาลามักจะมาไม่ซ้ำกัน เช่น นางเพียร เพชรน้อย บ้านหน้าเกาะ ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นคนทรงแม่ศรีมาลาภาค 1 นางเบื่อน ศรีรักษา บ้านป่าบอน อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นคนทรงแม่ศรีมาลาภาค 2 เป็นต้น ในบางปีก็อาจจะมีคนทรงที่มาจากต่างจังหวัด เช่น จังหวัดตรังมาร่วมด้วย โดยทุกคนเล่าว่ามาโดยไม่รู้ตัว หรือเดินทางมาในขณะที่ครุหมอนโนรากำลังเข้าทรง โดยมีจุดมุ่งหมายว่าจะต้องมาร่วมพิธีโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค หรือโรงครูขุนหาให้ได้

แล้วป่านี้ได้ฤกษ์จึงเบิกโรง	จะบวงสรวงราชครูถ้วนหน้า
พระราชครูของข้า	แม่ศรีมาลาเป็นครูต้น
ลูกยกตื่นข้ามแม่เสียไม่รอด	จะก้มลงลอคก็ไม่พ้น
แม่ศรีมาลาเป็นครูต้น	มารดาศรัทธาอยู่ท่าแค
ได้แย้มพระโอษฐ์มาโปรดเกล้า	มาเป็นคนเช่าคนแก่
พ่อขุนศรัทธาอยู่ท่าแค	ถัดแต่พ่อเทพสิงห์

ลูกหลานตายายโนราและชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือแม่ศรีมาลา ก็สามารถขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับครูหมอองค์อื่น ๆ นอกจากนี้แล้วยังเชื่อว่าแม่ศรีมาลา ยังสามารถรักษาอาการป่วยไข้ โรคภัยอื่น ๆ การถูกคุณไสย เสียสติ เป็นต้น ดังกรณีของ นางเพียร เพชรน้อย (เพียร เพชรน้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) คนทรงแม่ศรีมาลากล่าวว่า นอกจากแม่ศรีมาลาจะช่วยเหลือในเรื่องที่บน การถูกครุหมอนิราลงโทษแล้ว ตนเองยังได้เคยรักษาคคนที่เป็โรคภัยอื่น ๆ การถูกคุณไสย และคนเสียสติโดยการเข้าทรงของแม่ศรีมาลาแล้วทำพิธีรักษาให้ด้วย เวทมนตร์ คาถา ยาแผนโบราณ การบน ซึ่งทุกวันนี้ก็มีลูกหลานตายายโนราและชาวบ้านทั่วไปมาขอความช่วยเหลือตนเองอยู่เสมอ ส่วนการเช่นไหว้และการแก้บนจะใช้ของหอม ดอกไม้ อาหาร คาวหวาน และเครื่องแต่งตัวโนรา มี หน้าผ้า หางหงส์ ผ้าห้อย เป็นต้น

8. แม่ฉวทองสำลี ทำนันทองถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา และคณะโนราในตำบลท่าแค เชื่อว่าแม่ฉวทองสำลีเป็นคนคนเดียวกันกับแม่ศรีมาลาแต่คนละภาคกัน เป็นมารดาของเจ้าชายน้อยหรือขุนศรัทธา และยังกล่าวอีกว่าแม่ฉวทองสำลีลักลอบได้เสียกับพระม่วงทอง จนเป็นเหตุให้ตั้งครุภักถูกลงโทษเนรเทศล่อยแพไปอยู่ที่เกาะกะชัง แต่อีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่านางตั้งครุภักเพราะไปส่วยเกสรดอกบัว ในตำนานโนราของ วิทยุ จิตธรรม (2508 : 27 - 28) กล่าวว่า แม่ฉวทองสำลีลักลอบได้เสียกับพระเทพสิงห์หรือเจ้าเทพสิงห์ซึ่งเป็นพี่ชายร่วมสายโลหิต จนต้องถูกทำโทษโดยการล่อยแพเช่นเดียวกัน แต่ตำนานละครชาตรีกล่าวต่างออกไปว่าเป็นชื่อมารดาของพระเทพสิงห์ และถูกทำโทษจากพระราชบิดา โดยให้ล่อยแพไปในทะเล ในตำนานดังกล่าวเรียกว่า "นางฉวทองสำลี"

(วิเชียร ณ นคร. 2523 : 92) ประวัติแม่ฉวทองสำลียังปรากฏเป็นคำกาพย์ ถ้ายทอด
โดยขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) ซึ่งภิญโญ จิตต์ธรรม (2508 : 5 - 6) นำมาเรียบเรียง
ไว้ดังนี้

นางฉวทองสำลี	เป็นบุตรที่้าวพระยา
นรลักษณ์งามนักหนา	จะแจ่มดังอัปสร
เทวาเข้าไปคลลจิต	ให้เนรมิตเทพสิงห
รูปร่างอย่างขี้นอน ¹	ร่อนร่างว่าท่าต่างกัน
แม่ลายพันเพื่อน	กระหนกล้วนแต่เครือวัลย์
บพาทกล่าวพาคน	ยอมจำแห่แห่หนักหนา
จำได้สิบสองบท	ตามกำหนดในวิญญาน
เมื่อฟื้นตื่นขึ้นมา	แจ้งความเล่าเล่าก้านัล
แจ้งตามเนื้อความฝัน	หน้าที่นั่งของท้าวไท
วันเมื่อจะเกิดเหตุ	ให้อาเพทกำ ² จักไกล
ให้อยากดอกมาลัย	อุบลชาติผลพฤษา
เทพบุตรจุติจากสวรรค์	เข้าทรงครรภ์นางฉวา
รู้ถึงพระบิดา	โกรธโกรธาเป็นพุนไฟ ³
ถูกชั่วร้ายทำขายหน้า	ใส่แหมมาแม่น้ำไหล
พร้อมสิ้นก้านัลใน	ลอยแพไปในธารัล
พระพายก็พัดกล้ำ	เล ⁴ ก็บ้าพันกำลัง
พัดเข้าเกาะกะซัง	นั่งเงื่องงงอยู่ในป่า

¹ ขี้นอน คือกินนร

² กำม คือกรรมหรือเคราะห์กรรม

³ พุนไฟ คือพินไฟ

⁴ เล คือทะเล

ร้อนเราไปถึงหัว
 ขบ¹ เป็นบรรณศาลา
 พร้อมสิ้นทั้งโพก²หมอน
 ด้วยบุญพระหน่อไท
 เมื่อครรถ์ถ่วงทศมาส
 อีกร่องเคี่ยมเทียมผู้ชาย
 เล่นรำตามภาษา
 เล่นรำพอจำได้
 เล่นรำตามภาษา
 จินจามพราหมณ์ข้าหลวง
 จินจามพราหมณ์เทศไท
 หัวพระยาสายฟ้าฟาด
 คุณลักษณ์และพักตรา
 แล้วทามาตามไถ่
 รู้ว่าบุตรแม่ทองสลี
 แล้วให้รำสนองบาท
 สมพระทัยหทัยยัง
 หัวพระทานซึ่งเครื่องทรง
 กำมัลโลใส่กรศรี
 แล้วพระทานซึ่งเครื่องทรง
 แล้วจดคำจำนรรจา

โกสีย์เจ้าท่านลงมา
 นางพระยาอยู่อาศัย
 แท่นที่นอนนางทรมวย
 อยู่เป็นสุขเปรมปรีดิ์
 ประสูติราชจากนาถ
 เล่นรำได้ด้วยมารดา
 ตามวิชาแม่สอนให้
 เจ้าเข้าไปเมืองอัยกา
 หัวพระยามาหลงไหล
 ไทหังปวงอ่อนน้าใจ
 ย่อมหลงไหลในวิญญาน์
 เห็นประหลาดใจนักหนา
 เหมือนลูกยานวลทองสลี
 เจ้าเล่าความไปถ้วนถี่
 พาตัวไปในพระราชวัง
 ไทธิดาชมจิตหวัง
 หัววลเนตรเห็นความดี
 สำหรับองค์พระภูมิ
 สร้อยทับทรวงแพรภูษา
 คล้ายขององค์พระราชา
 ให้ชื่อว่าขุนศรีศรัทธา

ชื่อแม่वलทองสลีและประวัติความเป็นไปในชีวิตโดยเฉพาะตอนถูกลอยแพนั้น ปรากฏ
 แค้นชัดทั้งในบทกาศครู ตำนานบอกเล่า ตำนานเอกสาร ประวัติในคำก่าพท์ที่กล่าวแล้ว

¹ขบ คือขบ, เนรมิต

²โพก คือพูก

รวมทั้งการถูกลอยแพของนางในขณะที่ตั้งครรภ์ ดังบทกวีครุตอนที่ 1 ที่เรียกว่าทหานเอ ความว่า "เพื่อนเขานับปี นวลทองสำลีนับเดือน" สะท้อนถึงความทุกข์ทรมานใจที่ต้องมาเกิด เหตุการณ์เช่นนั้นกับนาง ทุกส่วนต่างออกชื่อนวลทองสำลิตงกันและกล่าวถึงบุตรคือเจ้าชายน้อยที่ได้เป็นขุนศรีศรัทธาในเวลาต่อมา จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่าแม่นวลทองสำลากับแม่ศรีมาลา เป็นคนละคนกัน

ลูกหลานตายายโนราและชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือแม่นวลทองสำลี ก็สามารถบนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้ การแก้บนก็ปฏิบัติเช่นเดียวกับการแก้บนแม่ศรีมาลา

9. แม่แขนอ่อนฝ่ายขวา ทำนานห้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา และคณะโนราในตำบลท่าแคกล่าวว่าแม่แขนอ่อนฝ่ายขวาเป็นภรรยาของพระม่วงทอง มีฐานะเป็นนางสนมกำนัลเป็นพระพี่เลี้ยงของแม่ศรีมาลา และเป็นผู้รำโนราคู่กับแม่ศรีมาลา แต่อีกกระแสหนึ่งกล่าวว่าแม่แขนอ่อนฝ่ายขวาเป็นพระญาติหรือเชื้อวงศ์ของแม่ศรีมาลามิศักดิ์เป็นพี่แม่ศรีมาลา เป็นผู้คอยดูแลการรำโนราและให้การช่วยเหลือนางนวลทองสำลีเมื่อครั้งที่ถูกเนรเทศลอยแพไปอยู่ยังเกาะกะซัง จากการสังเกตการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคพบว่า แม่แขนอ่อนฝ่ายขวาที่ปรากฏในคนทรงเมื่อเข้าทรงแล้ว จะเจรจาด้วยภาษากลาง วางตัวเป็นผู้อาวุโสกว่าครูหมอโนราคนอื่น ๆ มักจะออกคำสั่งให้ครูหมอโนราคนอื่น ๆ หรือการประกอบพิธีกรรมเป็นไปตามความต้องการของตนเอง ครูหมอโนราคนอื่น ๆ จะเข้าไปกราบไหว้และปฏิบัติตามคำสั่ง เพราะหากไม่ปฏิบัติตามแม่แขนอ่อนฝ่ายขวาก็จะไม่ยอมและว่ากล่าวอย่างรุนแรง กรณีแม่แขนอ่อนฝ่ายขวายังพบว่าคนทรงคือนางสาวสุจินต์ ชนะบาล ซึ่งเป็นบุตรสาวของโนราแปลก ชนะบาล เมื่อแม่แขนอ่อนฝ่ายขวาเข้าทรงแล้วโนราแปลก ชนะบาลในร่างทรงของพระเทพสิงหมีศักดิ์เป็นหลานของแม่แขนอ่อนฝ่ายขวาก็ต้องเข้าไปกราบไหว้ แสดงกิริยาด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน และปฏิบัติตามคำสั่งของแม่แขนอ่อนฝ่ายขวา

ลูกหลานตายายโนราและชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือแม่แขนอ่อนฝ่ายขวาก็สามารถบนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับครูหมอโนราองค์อื่น ๆ การเซ่นไหว้และการแก้บนใช้เครื่องสังเวยอะไรก็ได้ตามที่สัญญาไว้ทั้งของคาวและของหวาน

10. แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย ทำนานห้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา และคณะโนราในตำบลท่าแคกล่าวว่าแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายเป็นภรรยาของพระม่วงทอง มีศักดิ์

เป็นน้องของแม่แขนอ่อนฝ่ายขวา จากการสังเกตการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายเมื่อเข้าทรงแล้วจะเจรจาด้วยภาษากลาง ได้รับการเคารพนับถือจากครุหมอโนราคนอื่น ๆ เป็นผู้คอยทำหน้าที่ประนีประนอมเมื่อเกิดการขัดแย้งในกลุ่มครุหมอโนราด้วยกัน¹ คอยดูแลให้การประกอบพิธีกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คอยต้อนรับและให้การช่วยเหลือครุหมอโนราในร่างทรงที่เดินทางมาจากที่ต่าง ๆ นางซ้อย แสงเขียว (ซ้อย แสงเขียว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2533) ซึ่งเป็นคนทรงแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายกล่าวโดยสรุปได้ว่า แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายจุติลงมาเพื่อรักษามนุษย์โลกทั่ว ๆ ไป เพราะเป็น "คันยา" หรือ "หมอยา" สามารถรักษาอาการป่วยไข้ และโรคภัยต่าง ๆ ได้ ในอดีตนั้นเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลพระเทพสิงหและขุนศรีศรัทธาเมื่ออยู่ที่เกาะกะชัง ทำหน้าที่เป็นแม่นมของครุโนราทั้งสอง และเชื่อว่าเป็นทายายของมนุษย์โลกด้วย

ลูกหลานทายายโนราและชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย สามารถบนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่นเดียวกับครุหมอโนราคนอื่น ๆ และยังสามารถรักษาอาการเจ็บป่วย เสียสติ หรือถูกคุณไสยต่าง ๆ การเช่นไหว้และแก้บน จะใช้เครื่องสังเวชนียมคือของหอม เช่น น้ำหอม น้ำมันไทย และดอกไม้ต่าง ๆ ที่มีกลิ่นหอม

11. แม่ศรีดอกไม้ ทำนานห้องถื่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราและคณะโนราในตำบลท่าแค กล่าวว่าแม่ศรีดอกไม้เป็นน้องสาวของแม่वलทองสำลี แต่แม่ศรีดอกไม้ไม่มีสามี เชื่อว่าแม่ศรีดอกไม้คงจะร่วมผีกรำโนรากับพี่ ๆ และนางสนมกำนัลในราชสำนักแล้วคงจะถูกทำโทษลอยแพไปในคราวเดียวกับแม่वलทองสำลี ในการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค แม่ศรีดอกไม้ในร่างทรงก็วางตัวเป็นผู้อาวุโส เป็นที่เคารพนับถือของครุหมอโนราคนอื่น ๆ เช่นเดียวกับแม่ศรีมาลาและแม่वलทองสำลี

¹ลักษณะของครุหมอโนราแต่ละองค์ที่ปรากฏในร่างทรง มักจะอวดตัว แสดงอำนาจเจรจาด้วยเสียงอันดัง ไม่มีใครยอมใคร ทุกคนต่างแสดงอิทธิฤทธิ์ เพื่อให้เห็นว่าตัวเองมีความสำคัญไม่ด้อยกว่าใคร ยิ่งดนตรีเชิดก็จะยิ่งลุกขึ้นรำตามเพลงจนตัวเหนื่อย แต่แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายจะคอยห้ามปรามและเตือนสติ ซึ่งปรากฏว่าครุหมอโนราในร่างทรงส่วนใหญ่เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

ลูกหลานตายายโนราหรือชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือแม่ศรีดอกไม้สามารถบนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้ เมื่อจะเช่นไหว้หรือแก้บนก็ใช้เครื่องสังเวทเช่นเดียวกับแม่वलทองสำลี

12. แม่คว้เหิน ตำบลดอนดินในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราและคณะโนราในตำบลท่าแค กล่าวว่าแม่คว้เหินเป็นพระพี่เลี้ยงของแม่वलทองสำลีและพระเทพสิงหรนางเป็นภรรยาของพระมิ่งทอง คนทรงโนราบางท่านกล่าวว่า แม่คว้เหินไม่ใช่ครูหมอนโนราหรือตายายโนราโดยตรง แต่เป็นกายเทพที่จุติลงมาเพื่อให้การสนับสนุนศิลปะการรำโนราในชุมชนห้วย (จาง เกลี้ยงประไพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พัทยา บุชรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 6/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

ลูกหลานตายายโนราหรือชาวบ้านทั่วไปที่เคารพนับถือแม่คว้เหินสามารถบนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับครูหมอนโนราคนอื่น ๆ ส่วนการเช่นไหว้และแก้บนนิยมใช้เครื่องสังเวทที่เป็นของหอม เช่น น้ำหอม ดอกไม้ และของอื่น ๆ ตามที่ผู้บนสัญญาเอาไว้

ชาวบ้านตำบลท่าแคต่างมีความเชื่อว่าครูหมอนโนราเหล่านี้ยังมีความผูกพันกับลูกหลานที่มีเชื้อสายโนรา หากลูกหลานเพิกเฉยไม่เคารพบูชา ไม่เช่นไหว้ ครูหมอนโนราหรือตายายโนราอาจจะให้โทษหรือลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดเมื่อยตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายหรือชาไปทั้งตัว หรือเกิดอาการบวมตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หรือเจ็บป่วยกระเสาะกระแสะ มีอาการผอมแห้งแรงน้อย รับประทานอาหารไม่ได้ เรียกว่าอาการเช่นนี้ว่า "ครูหมอย่าง" หากอาการต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วเกิดขึ้นกับลูกหลานตายายโนราหรือใครคนหนึ่งคนใดที่อาจจะยังไม่ทราบว่ายังมีเชื้อสายโนราหรือไม่ก็ต้องไปหาหมอทางไสยศาสตร์ คนทรงครูหมอนโนรา หรือครูโนรา มาตรวจหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร เมื่อทราบสาเหตุว่าเกิดจากการลงโทษของครูหมอนโนราหรือตายายโนราแล้วจะต้องมีการบน การเช่นไหว้ ขอขมาลาโทษ หากที่บ้านนั้นยังไม่ตั้งหิ้งบูชาตายายก็ต้องทำพิธีตั้งหิ้งบูชา โดยครูโนราหรือ

โนราใหญ่¹ หรือคนทรงครุหมอโนรา (ดูภาพประกอบที่ 5) ซึ่งจะได้กล่าวละเอียดต่อไปใน ความเชื่อเรื่องการบนและการแก้บน ในการบนหรือเซ่นไหว้ครุหมอโนราจะต้องกล่าวคำสัญญา หรือทำทานบน ที่ชาวบ้านภาคใต้เรียกว่า "เหมฺรย"² ไว้กับครุหมอโนราหรือตายายโนรา ว่าหากลูกหลานหายป่วยหรือปลอดภัยแล้ว จะแก้บนเซ่นไหว้ยอมรับนับถือตายายโนรา หรือ อาจจะรำโนราโรงครูเพื่อไหว้ตายายโนราและแก้บนต่อไป นอกจากจะให้โทษแก่ลูกหลานที่ไม่เคารพนับถือแล้ว หากครุหมอโนราหรือตายายโนราต้องการให้ลูกหลานคนใดเป็นผู้สืบทอดการ รำโนรา หรือเป็นคนทรงก็อาจจะสำแดงให้เห็นหรือบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น เจ็บปวดตามร่างกาย อ่อนเพลียทำงานไม่ได้ ควบคุมสติไม่ได้ ใคยินเสียงปี่กลองโนราที่ไหน ก็ตามไปร่วมรำที่นั่น เป็นต้น ญาติพี่น้องก็ต้องหาครุโนรามาช่วยเหลือด้วยการบนและลูกหลาน

¹ การบนครุหมอโนราหรือตายายโนรา จำเป็นต้องให้ครุโนราหรือโนราใหญ่หรือ คนทรงครุหมอโนรามาทำพิธีเซ่นไหว้และบนครุหมอโนรา เพราะเชื่อว่าโนราเท่านั้นที่สามารถ ติดต่อกับครุหมอโนราหรือตายายโนราได้ และยังจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ในการแบ่งส่วนบุญส่วน กุศลไปให้ครุหมอหรือตายายโนราจึงจะทำให้ผลเหล่านั้นไปถึงครุหมอโนราหรือตายายโนราได้ ดังกรณีของนางเจียม นุ่นเกลี้ยง ซึ่งเป็นลูกหลานตายายโนรา มีอาการผอมแห้งแรงน้อย ทำงานไม่ได้ และป่วยกระเสาะกระแสะ จึงหาหมอทางไสยศาสตร์มาตรวจดู พบว่าเกิดจาก "ตายายโนราย่าง" จึงได้ติดต่อกับโนราแปลก ชนะบาล มาบ่นให้ อาการจึงดีขึ้นสามารถ ทำงานได้อย่างปกติ โดยมีสัญญากับครุหมอโนราหรือตายายไว้ว่า จะรำโนราโรงครูแก้บน 6 ปีต่อครั้ง และปฏิบัติเช่นนี้มาจนถึงปัจจุบัน (เจียม นุ่นเกลี้ยง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2533)

² เหมฺรย หมายถึงการบนบานศาลกล่าว มี 2 ชนิดคือ เหมฺรยปาก หมายถึงการ บนบานตกลงด้วยวาจา และเหมฺรยห่อ หมายถึงการบนบานโดยมีห่อเครื่องสังเวย แล้วอธิษฐาน ผูกพันไว้ เมื่อสำเร็จตามคำบนบานก็จะแก้หรือตัดห่อนั้นตามพิธีกรรม

คนนั้นจะต้องยอมรับเป็นโนรา หรือเป็นคนทรง อาการจึงจะหายเป็นปกติ¹ ส่วนลูกหลาน ตายายโนราที่ไม่ได้เป็นโนราโดยตรงในตำบลท่าแค แต่มีความเชื่อและเคารพนับถือตายายโนรา ก็มักจะมารำถวายตายายโนราปีละ 1 ครั้ง เมื่อมีการรำโนราโรงครู ทั้งโนราโรงครูใหญ่ วัดท่าแค และบริเวณใกล้เคียง เพื่อความเป็นสิริมงคลและไม่ต้องถูกตายายโนราลงโทษ ครั้นถึง วันรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ผู้ที่เป็นลูกหลานตายายโนราส่วนใหญ่จะนำข้าวสาร ของแห้ง เครื่องครัว พร้อมด้วยขนมเคื่อนสิบ² เช่นเดียวกับประเพณีวันสารทหรือชิงเปรตของภาคใต้ เพื่อเป็นเครื่องเซ่นไหว้ครูหมอโนราหรือตายายโนราที่มาเยี่ยมลูกหลานในวันรำโนราโรงครู และร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ตายายโนราด้วย ชาวตำบลท่าแคยังเชื่อต่อไปอีกว่าหากลูกหลาน ตายายโนราให้การเคารพนับถือตายายโนรา ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น มีการเซ่นไหว้อยู่เป็นประจำ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือจ้รำโนราโรงครูก็จะส่งผลให้ชีวิตและครอบครัวเจริญมั่นคง จะ ขอพรหรือขอความช่วยเหลือจากตายายโนราในเรื่องใดก็จะสมความปรารถนา

¹กรณีของนายขจรเกียรติ ขำรงค์ ซึ่งมีเชื้อสายโนราได้เล่าว่า ในตอนเล็ก ๆ ไม่สบายโดยมีอาการชักทุกวัน คุณพ่อเลยบ่นให้รำโนรา อาการชักจึงหายเป็นปกติและรำโนรา ตั้งแต่นั้นมา ทุกปีจะมารำถวายครูที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เมื่ออายุครบ 22 ปี จะทำ พิธีผูกผ้าเป็นโนราใหญ่โดยสมบูรณ์ (ขจรเกียรติ ขำรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พทยา บุขรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 124 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2532)

²ขนมเคื่อนสิบ หมายถึงขนมที่ชาวภาคใต้ทำขึ้นเพื่อทำบุญและเซ่นไหว้ตายายหรือ ผีบรรพบุรุษในประเพณีวันสารทหรือประเพณีชิงเปรต ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมเบร้า หรือขนมเจาะหู ขนมบ้า ขนมเทียน และขนมอื่น ๆ ตามสภาพของแต่ละท้องถิ่นที่จัดทำขึ้น

กล่าวได้ว่าความเชื่อเรื่องครุหมอนโอร่าเป็นลักษณะของความเชื่อในเรื่องลัทธิวิญญาณนิยมและลัทธินับถือผีบรรพบุรุษ¹ ซึ่งเป็นความเชื่อในลัทธิดั้งเดิมเมื่อมนุษย์รวมกลุ่มกันเป็นสังคมในยุคแรกคือ สังคมล่าสัตว์ สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจคือศาสนานั้น เป็นลักษณะของความเชื่อที่เกี่ยวกับวิญญาณนิยม (animism) เชื่อในอำนาจของผีสังเทวดาว่า เป็นสิ่งที่อยู่เหนือมนุษย์และธรรมชาติ ความเชื่อในเรื่องนี้ อี.บี. ไทเลอร์ (E.B. Tylor) กล่าวไว้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณหรือผีของมนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งที่ไม่มีชีวิตอื่น ๆ เป็นรูปแบบของศาสนาที่เกิดขึ้นเริ่มแรกของมนุษย์ (ดำรงศ ฐานดี. 2520 : 150) ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับภูติผีวิญญาณในสังคมไทยนี้มีมานานแล้ว และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตตลอดจนสังคมไทยเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าการนับถือผีในประเทศไทยเป็นวัฒนธรรมของคนไทยที่มีมาช้านาน ซึ่งมีผลกระทบต่อภาวะทางสังคมและจิตวิทยาเป็นอย่างมาก เพราะพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับภาวะของจิตใจเป็นสำคัญ ดังนั้นเมื่อจิตใจยึดมั่นอยู่กับสิ่งใดก็จะยินยอมให้สิ่งนั้นมีอิทธิพลเหนือตน เช่นเมื่อนับถือผีก็เชื่อในอำนาจแห่งผีและปฏิบัติตนตามความเชื่อนั้น เพราะอย่างน้อยก็ทำให้เกิดความมั่นคงต่อจิตใจได้ (ศรีศักร วัลลิโภคม. 2527 : 7) ในทำนองเดียวกันความเชื่อเรื่องครุหมอนโอร่าก็เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากความกลัว ความไม่มั่นคงของจิตใจ และการยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติคืออำนาจของครุหมอนโอร่าว่ามีอยู่จริง และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตตนเองและหมู่คณะ เพราะถ้าไม่เชื่อฟัง ปฏิบัติตาม เช่นไหว้บูชา ก็เชื่อว่าจะถูกลงโทษจากครุหมอนโอร่าหรือตายายโอร่า และอาจจะเกิดเหตุเภทภัยต่าง ๆ แก่ตัวโอร่า และผู้มีเชื้อสายโอร่าได้

¹ การนับถือผีบรรพบุรุษของชาวภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดพัทลุง นอกจากลูกหลานตายายโอร่าจะนับถือครุหมอนโอร่าหรือตายายโอร่าแล้ว ชาวบ้านทั่วไปก็มีความเชื่อและนับถือผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า "ครุหมอน" หรือ "ตาหมอนเช่า" มีการเช่นไหว้ บนบานศาลกล่าวขอความช่วยเหลือในสิ่งที่ลูกหลานช่วยตัวเองไม่ได้ โดยการเข้าทรงครุหมอนเพื่อให้ครุหมอนมาช่วย หรือครุหมอนอาจจะเข้าทรงคนทรงหรือลูกหลานเองในบางครั้ง เพื่อบอกกล่าวในสิ่งที่ลูกหลานทำไม่ถูกต้องหรือต้องการให้ลูกหลานปฏิบัติต่อครุหมอนในเรื่องหนึ่งเรื่องใด เป็นต้น

2. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ เวทมนตร์คาถา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ สิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ และโชคลาง โดยทั่วไปแล้วหมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผีसाงเทวดา นางไม้ ฯลฯ ความเชื่อทางไสยศาสตร์เกิดขึ้น ในระยะแรก ๆ เมื่อมนุษย์พยายามค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ไม่สามารถหา คำตอบจากความรู้เดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับธรรมชาติได้ (อมรา พงศาพิชญ์. 2523 : 37) ความเชื่อ ทางไสยศาสตร์จึงเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ การติดต่อกับผู้มีอำนาจ เหนือธรรมชาติทำได้โดยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เป็นต้นว่า การใช้เวทมนตร์คาถา โดยมี ผู้ประกอบพิธีกรรม คือ แม่่มค หมอผี คนทรง หรือจ้ำ แล้วแต่กรณี (อมรา พงศาพิชญ์. 2533 : 37) คติความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อให้ให้นำมาซึ่ง ความโชคดี ความสำเร็จ ความสุข และความปลอดภัย และเพื่อทำลายหรือขจัดปัดเป่าสิ่ง อับมงคลและภัยพิบัติทั้งปวง จากการศึกษาเรื่องโนราโรงครูตำบลท่าแค พบว่าชาวบ้านตำบล ท่าแคมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับโนราดังต่อไปนี้คือ

2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง โชคหมายถึงสิ่งที่นำผลมาให้โดยคาดหมายได้ยาก ส่วนลางหมายถึงเครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็นโดยอาจจะบอกผลดีหรือผลร้าย (ชลอ บุญช่วย. 2532 : 67) ชาวบ้านตำบลท่าแคมีความเชื่อในเรื่องโชคลางตามบรรพบุรุษสืบต่อกันมา โดยถือว่าเหตุร้ายหรือดีที่เกิดขึ้นกับตน ครอบครัว หรือบริวาร จะโชคดีหรือโชคร้ายจะมี นิमितหมายบ่งบอกให้ปรากฏ นิमितหมายอาจจะเป็นความรู้สึกที่ผิดปกติในลักษณะใดลักษณะหนึ่งภายใน ร่างกาย เช่น เขม่นตา ขนลุก ฯลฯ หรือพฤติกรรมของคนในครอบครัวหรือบริวารเป็น ลางบอกเหตุหรือเป็นปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อมภายนอกก็ได้ เช่น จิ้งจกตก แมงมุมตีกก กาบินผ่านหน้า เป็นต้น และยังเชื่อต่อไปว่าการทำกิจกรรม หรือประกอบพิธีกรรมบางอย่าง ทางความเชื่อจะเป็นนิमितหมายของความมีโชค และความเป็นสิริมงคล แก่ตนเอง ครอบครัว และบริวารได้ รวมทั้งการหลีกเลี่ยงไม่ทำกิจกรรมหรือควั่นพฤติกรรมบางอย่าง ก็สามารถ หลีกเลี่ยงจากเหตุร้ายหรือภัยพิบัติบางอย่างได้ ด้วยเหตุดังนั้นความเชื่อเรื่องโชคลางที่เกี่ยวกับ โนราของชาวบ้านตำบลท่าแคจึงเป็นเรื่องของการประกอบพิธีกรรมบางอย่างที่เกี่ยวกับโนรา

เพื่อนำมาซึ่งความมีโชคและเป็นสิริมงคล รวมทั้งการหลีกเลี่ยงไม่ทำกิจกรรมหรือค่นหาพฤติกรรมบางอย่างของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโนรา ก็สามารถหลีกเลี่ยงจากเหตุร้าย หรือภัยพิบัติ และความเป็นอัมภมฺคฺลได้ดังนี้

2.1.1 การห่มผ้าพระมหาธาตุวัดเขียนบางแก้วหรือแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ในวันเพ็ญเดือน 3 ซึ่งเป็นวันมาฆบูชา ชาวบ้านตำบลท่าแคโดยเฉพาะคณะโนราและคนทรงครุหมอโนรา จะไปร่วมกันทำพิธีห่มผ้าพระมหาธาตุหรือแห่ผ้าขึ้นธาตุวัดเขียนบางแก้ว และรำโนรากล้วยพระมหาธาตุ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คณะโนราและคนทรงครุหมอโนร่าก่อนที่จะรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ทั้งนี้เพราะเชื่อกันว่าดินแดนบริเวณวัดเขียนบางแก้วเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุงในครั้งแรกเป็นที่กำเนิดโนรา และเป็นที่เกิดของครูต้นโนรา เช่น แม่ศรีมาลา พระเทพสิงหิร แม่वलทองสวัสดิ์ เป็นต้น พระมหาธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้วจึงเป็นมรดกแห่งความเจริญรุ่งเรืองของเมืองพัทลุง และเชื่อกันว่าของโนราซึ่งนางเลื้อยชาวที่เชื่อว่าเป็นอีกภาคหนึ่งของแม่ศรีมาลาเป็นผู้สร้างเอาไว้¹ การได้มาห่มผ้าพระมหาธาตุและรำโนรากล้วยจึงเท่ากับเป็นการสนองคุณและยกย่องเกียรติภูมิของโนรา² อันจะนำมาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงของโนราในปัจจุบันด้วย (ดูภาพประกอบที่ 6)

¹ตำนานพื้นบ้านหรือตำนานท้องถิ่น กล่าวว่า เจ้าพระยาภูมรกับนางเลื้อยชาวเป็นผู้สร้างวัดเขียนบางแก้ว มีกุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ พระพุทธรูป พระมหาธาตุเจดีย์เสร็จแล้วให้จารึกเรื่องราวของการสร้างลงบนแผ่นทองคำ เรียกว่า "เพลาวัด" สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 1492 เจ้าพระยาภูมรกับนางเลื้อยชาวได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากเกาะลังกามาบรรจุไว้ในพระมหาธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว (ชัยวุฒิ พิชะกุล. 2525 : 64)

²คณะโนรา คนทรงครุหมอโนราและชาวบ้านตำบลท่าแคได้มาห่มผ้าพระมหาธาตุวัดเขียนบางแก้วแล้วจำนวน 9 ครั้ง เมื่อครบจำนวน 12 ครั้ง ตามจำนวนครุหมอโนราสำคัญ 12 องค์แล้ว จะมียานเฉลิมฉลอง เช่นไหว้ครูโนรา และรำโนราโรงครูใหญ่ถวายเป็นวัดเขียนบางแก้วในโอกาสต่อไป (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา บุชราร์ตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533)

2.1.2 ในวันเข้าพรรษา คณะโนราและคนทรงครูหมอนโนราในเขตตำบลท่าแค จะต้องมารวมกันที่ศาลาชุมชนศรีศรัทธาหรือเขื่อนขุนตาเป็นเวลา 3 คืน 3 วัน เพื่อร่วมกันปฏิบัติกิจทางศาสนาทำบุญเวียนเทียนอุทิศส่วนกุศลไปให้ครูโนรา โดยเฉพาะการสมานานศีลและรักษาอุโบสถศีลตลอดเวลา 3 วันของประเพณีเข้าพรรษา หากโนราหรือคนทรงครูหมอนโนราคนใดไม่สามารถมาร่วมได้ ก็จะต้องส่งดอกไม้ธูปเทียนมาสักการะแทน ผู้ที่ละเลยไม่ปฏิบัติ เชื่อว่าจะเกิดภัยพิบัติแก่ตัวเอง ครอบครัว บริวาร และครูหมอนโนราอาจจะลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ หากความสุขความเจริญไม่ได้ เพราะในวันพระหรือวันเข้าพรรษานั้น เชื่อกันว่าครูหมอนโนราจะมารักษาศีลด้วย คนทรงครูหมอนโนราซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนหรือกายพำนักของครูหมอนโนรา จะต้องมาปฏิบัติกิจเช่นนั้นด้วย

2.1.3 โนราโรงครูจะต้องเริ่มพิธีกรรมในวันพุธหรือที่เรียกว่าเข้าโรงในวันพุธ เพื่อจะได้ประกอบพิธีไหว้ครูในวันพฤหัสบดีเพราะถือว่าเป็นวันครู ตามตำนานโนราเชื่อกันว่าแม่ทวดทองสำลีได้รำโนราถวายตายายที่เป็นผู้ขุบเลี้ยงนางในครั้งที่อยู่เกาะกะซังในวันพุธ ก่อนที่แม่ทวดทองสำลีจะเดินทางกลับบ้านเมืองของตน จึงถือเป็นปฐมของการรำโนราโรงครูที่โนรายึดถือปฏิบัติกันมาจนทุกวันนี้ ในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูตลอดเวลา 3 วัน หากวันใดตรงกับวันพระก็ต้องหยุด 1 วัน แล้วเลื่อนไปประกอบพิธีในวันต่อไป หรือวันเข้าโรงครูในวันพุธตรงกับวันพระ ก็จะต้องเลื่อนการรำโนราโรงครูไปในวันพุธของสัปดาห์ต่อไป เพราะเชื่อกันว่าในวันพระ ครูหมอนโนราจะไปวัดถือศีลฟังธรรม

2.1.4 ในการรำโนราโรงครู โดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค หากวันประกอบพิธีตรงกับวันที่มีการเผาศพในวัด โนราจะต้องหยุดรำในวันนั้น โดยจะเลื่อนไปประกอบพิธีในวันถัดไป เพราะเชื่อว่าจะเป็นอัมมงคลแก่คณะโนรา หรือเป็นเสนียดจัญไรติดตัวโนราไป เนื่องจากงานศพเป็นงานอวมงคล ความตายเป็นเรื่องของการสูญเสียหากรำโนราพร้อมกับการเผาศพ ก็เชื่อว่าช้อเสี่ยงภัยรติยศ และความเป็นโนราจะต้องสูญเสียไปด้วย

2.1.5 ชาวบ้านตำบลท่าแคมีความเชื่อว่าโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโนราโรงครู นอกจากเป็นการรำถวายและเซ่นไหว้ครูหมอนโนราแล้ว ยังเป็นเสมือนพิธีเสี่ยงทายต่อการตกของฝนในปีนั้นด้วย หากปีใดในวันรำโนรามีฝนตกลงมา เชื่อว่าปีนั้นน้ำท่าจะสมบูรณ์ การทำนาได้ผล หากปีใดไม่มีฝนตกลงมา เชื่อว่าจะแห้งแล้งการทำนา

ไม่ได้ผล ชาวบ้านต้องเตรียมตัวรับภัยแล้ง ชาวบ้านตำบลท่าแคซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำนา ก็จะหันไปทำนาหว่านมากกว่าที่จะทำนาคำ เพราะเชื่อว่าจะต้องขาดน้ำ และยังเชื่อต่อไปอีกว่าการทำมาหากินในด้านอื่น ๆ ก็พลอยฝืดเคืองตามไปด้วย

2.1.6 เมื่อถึงวันรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ชาวบ้านตำบลท่าแคที่เป็นลูกหลานตายายโนราจะต้องมาร่วมในพิธีด้วย โดยการนำพานหมากพลูมาเซ่นไหว้ครูหมอโนรา และนำข้าวสาร เครื่องครัว ขนมเคื่อนสิบ หรือเงินทองมาทำบุญให้แก่ตายายโนรา เพื่อบูชาครูหมอโนราหรือที่เรียกว่า "ซาครูหมอ" หากไม่สามารถมาด้วยตัวเองได้ ก็จะต้องฝากสิ่งของแทนตัวมากับเพื่อนบ้านและกล่าวคำขอขมาต่อตายายโนราที่ไม่สามารถไปร่วมได้ หากลูกหลานคนใดไม่ใส่ใจ หรือปล่อยปละละเลยในเรื่องนี้ ก็เชื่อว่าจะต้องถูกตายายโนราลงโทษทั้งต่อตนเองและครอบครัว การทำมาหากินฝืดเคือง เพราะตายายโนราไม่ยอมช่วยเหลือหรือนำโชคลาภมาให้

2.1.7 การเดินทางของโนราและคนทรงครูหมอโนราไปยังสถานที่รำโนราโรงครู เมื่อออกจากบ้านแล้วจะต้องตรงไปยังโรงโนราทันที จะหยุดพักหรือเข้าไปทำกิจธุระในที่หนึ่งทีใดไม่ได้ เพราะเชื่อว่าผีอื่น ๆ ที่อยู่ในที่นั้นจะเข้าสิงร่างหรือแอบร่างโนราและคนทรงครูหมอโนราได้ สถานที่บางแห่งระหว่างทาง อาจจะมีคนนำเอาเครื่องบูชาพระเคราะห์ บัตรพลี หรือรูปแทนตัวในการสะเดาะเคราะห์ไปวางหรือฝังทิ้งเอาไว้ โнораและคนทรงครูหมอโนราที่มีเคราะห์กรรมในขณะนั้นอาจจะต้องรับโทษหรือเคราะห์แทนได้ ตามเส้นทางผ่านหรือทางสามแพร่งหากมีคนทำคุณไสยเอาไว้ โнораและคนทรงครูหมอโนราผ่านไปก็อาจจะต้องอาภรรพหรือเป็นอันตรายได้ คุณไสยต่าง ๆ ที่เป็นความเชื่อและความกลัวของโนราจะต้องกล่าวคำอ้อนวอนครูหมอโนราให้มาช่วยคุ้มกันนั้น ปรากฏในบทภาสครูตอนหนึ่งว่า

ราชครูของข้า
เชิญพ่อเข้ามานั่งนี้
มาแล้วพ่ออย่าหันไป

มาแล้วพ่ออย่าหันไป
ลูกหยาย¹ ถ้ายที่ให้พ่อนั่งใน
มาอยู่เหนือเกล้าเกศา

¹หยาย คือขยับขยาย

มาอยู่เหนือเกล้าเหนือผม

กันทั้งลูกลม²พรมโหวด³

มากันพรายแถมยา

มาช่วยคุ้มลมกันยา¹

กันทั้งผีโบท⁴มายา

ละมบ⁵เขาฝางไว้ริมทาง

¹ยา หมายถึงยาสั่ง ซึ่งเป็นยาพิษจำพวกหนึ่ง ผู้ใดกินเข้าไปแล้วจะต้องตาย เมื่อกินอาหารที่กำหนดไว้ ยาสั่งยังเป็นการเชื่อและการกระทำทางไสยศาสตร์ที่ต้องการให้ศัตรูถึงแก่ความตาย โดยนำตัวยาที่เสกด้วยคาถาอาคมไปใส่ไว้ในอาหารอย่างใดอย่างหนึ่งให้คนที่ต้องการทำลายกิน เมื่อบุคคลนั้นไปกินอาหารชนิดเดียวกันเป็นครั้งที่ 2 ก็จะถึงแก่ความตาย แต่ก็สามารถแก้ได้ด้วยยาและเวทมนตร์คาถาเช่นเดียวกัน

²ลูกลม หรือลั่นลม คือกังหัน ซึ่งเป็นการทำเสน่ห์ยาแฝดอย่างหนึ่ง โดยการลงคาถาอาคมไว้ที่กังหัน เมื่อกังหันต้องลมส่งเสียงผู้ที่ถูกกระทำได้ยินเข้าก็จะเกิดความหลงใหลหรือเกิดอาการคลุ้มคลั่งอยู่ไม่ได้ ต้องมาหาเจ้าของหรือผู้ที่ให้ทำเสน่ห์ยาแฝดนั้น

³พรมโหวด เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำทางไสยศาสตร์อย่างหนึ่ง โดยใช้คาถาที่เรียกว่า "คาถาพรมโหวด" เสกลงในผ้าหรือสิ่งของอื่น ๆ เพื่อให้เกิดโทษแก่ศัตรู

⁴โบท คือภูตผี

⁵ละมบหรือมบ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำทางไสยศาสตร์อย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดโทษแก่ศัตรู เช่นให้เสียชื่อเสียง ให้สติวิปลาส ให้พิการถึงตาย การมบนั้นมีสาเหตุมาจากผู้ต้องการมบ ถูกรังแกข่มเหง ไม่สมหวังในความรัก การแข่งขันเพื่อเอาชนะกันของศิลปิน การมบมีหลายวิธี เช่น มบด้วยการฝังรูปโดยหมอไสยศาสตร์จะเอาขี้ผึ้งรังร้างมาปั้นเป็นรูปคน แล้วใช้หนามที่แหลมคมมาแทงตามแขนขา หน้าอก แล้วห่อด้วยผ้าขาวที่เขียนชื่อนามสกุลของศัตรู เสกคาถากำกับแล้วนำไปฝังไว้ในน้ำครำ ทางสามแพร่งหรือในป่าช้า ถ้าฝังในป่าช้าให้เอาปาล์มหุ้มหัวทางไปเช่นหัวเจ้าเปรว (เจ้าป่าช้า) เสียก่อน ถ้าต้องการให้ศัตรูเจ็บปวดทรมานฝังให้ลึกลงไป 1 คืบ ถ้าต้องการให้ตายก็ฝังลึกลงไป 1 ศอก เชื่อว่าศัตรูจะตายสมความปรารถนาของผู้มบ (จริน ศิริ. 2529 : 2713 - 2714)

มากขึ้นให้ถ้วนให้ถี่
ละมบเขาผั่งไ้วริมทาง

มากขึ้นลูกนี้ทุกที่ย่าง
จำไ้วแะซ้ายแะขวา

2.1.8 ลูกหลานตายายโนราที่ฝึกรำโนราใหม่แล้วพ่อแม่พามารำถวายครูโนรา หรือมารำกับในวันทำพิธีโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โดยเฉพาะวันพฤหัสบดีซึ่งเป็นวันแก้บน หากลูกหลานตายายโนราคนใดเป็นที่โปรดปรานและได้รับการยอมรับจากครูหมอโนราหรือตายายโนรา โดยการแสดงออกให้ปรากฏผ่านคนทรงครูหมอโนรา เช่น เข้าไปโอบกอดลูกหน้าลูกหลัง แนะนำสั่งสอน ออกไปร่วมรำ แสดงความชื่นชม แสดงความดีใจอย่างออกหน้าออกตา ก็เชื่อว่าเป็นโชคดีแก่ลูกหลานตายายโนราคนนั้น เพราะเท่ากับเป็นการยอมรับของตายายโนราว่าจะได้เป็นผู้สืบทอดเชื้อสายโนรา และยังเชื่อต่อไปว่าเป็นเครื่องบอกอนาคตถึงความสำเร็จในการเป็นโนราแก่ลูกหลานคนนั้นด้วย ที่สำคัญสำหรับลูกหลานที่เป็นผู้ชายเชื่อว่าจะได้มาเป็นโนราใหญ่ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคต่อไป¹ (ภาพประกอบที่ 7)

2.1.9 การรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค หลังจากพิธีเซ่นไหว้ครูหมอโนราในวันพฤหัสบดีแล้ว ผู้ที่จะรำโนราถวายครูเป็นคนแรกจะต้องเป็นโนราผู้ชาย ผู้หญิงรำไม่ได้เพราะเชื่อว่าครูโนราไม่ยอมรับ และเป็นเสนียดจัญไรหรือเป็นอัปมงคลแก่คณะโนราด้วย ผู้ที่รำถวายครูเป็นประจำคือ นายเที่ยง ชูศรี ซึ่งเป็นคนทรงพระม่วงทอง

¹จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย กรณีการรำถวายครูโนราของเด็กชายวิเชียร ชนะบาล อายุ 13 ปี ซึ่งเป็นบุตรชายของนายจบ ชนะบาล และเป็นหลานของโนราแปลก ชนะบาล ที่เป็นโนราใหญ่และคนทรงพระเทพสิงหิร เด็กชายวิเชียร ชนะบาลอาศัยอยู่กับบิดาที่รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ได้ฝึกรำโนรามานานประมาณ 1 เดือน กลับมารำถวายครูโนรากับบิดาที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ปรากฏว่าเป็นที่ยอมรับและโปรดปรานของครูหมอโนรา โดยผ่านคนทรงครูหมอโนรา ตัวอย่างเช่นคนทรงขุนศรีศรัทธาเข้าไปโอบกอดเด็กชายวิเชียร ชนะบาล ยกขึ้นอุ้มแล้วพาออกไปสอนการรำด้วยตนเอง จึงเชื่อมั่นว่าเด็กชายวิเชียร ชนะบาล จะเป็นโนราคนสำคัญ และเป็นผู้สืบเชื้อสายพระเทพสิงหิรต่อไป

2.1.10 การทำพิธีในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค จะไม่ทำพิธีเชิญครูหมอโนรา เช่นเดียวกับโนราโรงครูอื่น ๆ เพราะเชื่อว่าครูหมอโนราอยู่ประจำที่วัดท่าแคอยู่แล้ว และในวันสุดท้ายของการรำโนราโรงครู จะไม่มีการส่งครูเช่นเดียวกับโนราโรงครูอื่น ๆ เพราะเชื่อว่าการทำพิธีส่งครูก็เท่ากับเป็นการไล่ครูให้ไปอยู่ที่อื่น เป็นการตัดขาดจากครูโนรา เนื่องจากวัดท่าแคหรือบ้านท่าแคนั้นเชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดโนราจึงเป็นที่สถิตของครูโนราทั้งหมด ความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้มีการจัดโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มีการสร้างศาลาประดิษฐานรูปปั้นขุนศรีศรัทธา และพรานบุญ ซึ่งถือว่าเป็นครูโนราคนสำคัญ เป็นสัญลักษณ์แห่งครูหมอโนราทั้งปวง โนราโรงครูแห่งนี้ยังเป็นที่รวมของคมทรงครูหมอโนราเพื่อทำหน้าที่เป็นร่างทรงครูหมอโนราต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมากตามความเชื่อในเรื่องครูหมอโนราที่ได้กล่าวแล้ว

2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา¹ เวทมนตร์คาถาเป็นเรื่องการสร้างอำนาจที่สูงกว่าเพื่อบังคับอำนาจอื่น ๆ ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของผู้ประกอบพิธีกรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางป้องกัน เกิดความเจริญรุ่งเรือง และการทำลายผู้อื่น ชาวบ้านตำบลท่าแคมีความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวกับโนราว่า โนราจะต้องมีความรู้ในเรื่องเวทมนตร์คาถาเพื่อป้องกันตนเองหรือทำลายฝ่ายตรงกันข้ามได้ โดยเฉพาะโนราโรงครูผู้เป็นโนราใหญ่หรือหัวหน้าคณะจะต้องมีเวทมนตร์คาถาเพื่อป้องกันเสนียดจัญไร ป้องกันวิญญาณร้ายที่จะเข้ามาในพิธีโนราโรงครู ป้องกันคุณไสยที่จะได้รับจากบุคคลอื่น การประกอบพิธีกรรมบางอย่างในโนราโรงครูจะต้องใช้เวทมนตร์คาถาประกอบ เช่น การเบิกโรง การผูกขี้ผูกเยี่ยว² การแต่งตัว

¹ เวทมนตร์คาถาโดยทั่วไปแล้วผู้เป็นเจ้าของจะไม่นิยมสอนหรือถ่ายทอดให้แก่ใคร เพราะเชื่อว่าจะทำให้คลายความขลัง เป็นการไม่เคารพครู และอาจจะส่งผลร้ายมาสู่ตนเองในภายหลัง

² ผูกขี้ผูกเยี่ยว หมายถึงการควบคุมตนเองไม่ให้ปวดปัสสาวะหรืออุจจาระในขณะที่รำหรือประกอบพิธีกรรมด้วยการว่าหรือท่องคาถากำกับ

การสวมเทริด การแหงเซ่ การเหยียบเสน การตัดผมเผ้า การรำตีบหัวควาย การชักเสียง¹ ให้ไพเราะ เป็นต้น จากการศึกษาโนราโรงครูตำบลท่าแคได้ตัวอย่างเวทมนตร์คาถาที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับโนรามาดังนี้

2.2.1 คาถาก่อนเข้าโรงโนรา มีว่า ออนอ ออฟ่อ ออแม่ อออา
ออแอ เวียนแวงห้องโรง

2.2.2 คาถาทำพิธียกเครื่อง² มีว่า นะเมตตา โมกรุณา พุทธปรานี
ธายินดี ยะเอ็นดู นะยอ ออลือ อองาม นะเมตตา

2.2.3 คาถาเสกหมากหรือเสกน้ำกินเพื่อให้นักมั่ง มีว่า โอมมะเรียง
เสียงกูคือพระยาริไร หลิงชายใดไดยินเสียงกูอยู่ไม่ได้ ร้องให้รักกู โอมสิทธิครู สิทธิสวะโหม

2.2.4 คาถาผูกจิตมีว่า นะคำนึ่ง โมคคถึง พุทธตามมา ธารำไร
นะรักสนธิ โมปลอบจิต ยะปลอบใจ ยะอะ อย่าลืมรัก รักแล้วอย่าลืม

2.2.5 คาถาป้องกันตัวมีว่า นะกันซ้าย โมกันขวา พุทธกันหน้า ธากันหลัง
ยะกันหม่อม นะบิดนะบ้อง นะล้อมนะกัน นะกันตัวอยู่ นะโมพุทธายะ

2.2.6 คาถากวนนาให้นักมั่งมีว่า พุทธังคนรัก ธัมมังคนรัก สังฆังคนชม
ฤก ฤๆ ลืออ้อ หัวจักรวาล อะ ออ ยอมิ

¹ชักเสียง หมายถึงการทำให้เสียงตนเองดังและมีความไพเราะติดใจคนฟังด้วยการว่าหรือท่องคาถากำกับ

²พิธียกเครื่อง หมายถึงการเตรียมนำเครื่องดนตรี อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงโนราออกเดินทางไปยังสถานที่ที่จะแสดง ก่อนออกเดินทางจะมีการบรวงสรวงดนตรีและบริกรรมคาถาเพื่อความเป็นสิริมงคลและความปลอดภัยในการเดินทาง เรียกว่าทำพิธียกเครื่อง ผู้ทำพิธียกเครื่องอาจเป็นหัวหน้าโรงหรือหมอประจักษ์คณะ โดยเริ่มเป่าปี่เป็นอันดับแรกแล้วตีกลองและทับรับตามลำดับ ผู้ทำพิธีจะต้องหันหน้าไปทางทิศที่เป็นมงคลเมื่อบริกรรมคาถาจบดนตรีก็จะหยุดบรวงสรวง

2.2.7 คาทาชักเสียงมีว่า โอมส่งเสียงงูไป เข้าในหัวใจมนุษย์หญิงชาย
โอมระรวย พระพายพัดหวยระรวยเป็นบ้า พระพายพัดพา โอมระรวยมหาระรวย นะรักสนิท
โมรักจิต พุทธรักใจ ธาอาลัย ยะใจหาย

2.2.8 คาทาผูกขี้ผูกเยี่ยวมีว่า นะผูก โมมัด พุทธรัก ธาริง ยะตรึง
แข็งอยู่ และเมื่อเลิกร่ายรำหรือประกอบพิธีกรรมแล้ว ต้องการให้ปัสสาวะอุจจาระตามปกติ
ก็ต้องว่าคาทาแก้ เรียกว่า "เผยเยี่ยวเผยขี้" มีว่า นะโมเผยถ้อ เผยท้อทวารัง อัมโม
เผยถ้อ เผยท้อทวารัง สังโฆเผยถ้อ เผยท้อทวารัง

2.2.9 คาทาปราบศัตรู นิยมว่าก่อนออกจากโรงโนราไปทำพิธีแหงแซ่ มีว่า
นางธรณีเจ้าข้า ต้วยยังหรือไม่ว่าง สงขาตั้ง โลกังซา นาคี ตีโลกาวิฑู ข้าพเจ้าจะออกไป
อย่าให้มีภัยอันตราย พุทธังระงับจิต อัมมังระงับจิต สังฆังสุไป ตัวสูคือท่าน ตัวกูคือพระกาล
อัมมิพุทธัง อรหันตสูอย่าอ้อ บรรดาศัตรูเหี้ยมคินกินน้ำ หายใจเข้าออก ต้องแสงพระอาทิตย์
พระจันทร์ ทำร้ายแก่ข้าพเจ้าไม่ได้ มาอยู่แก่ข้าพเจ้าหมด

2.2.10 คาทาแหงแซ่ ว่าก่อนใช้หอกแทงตัวจะแซ่จำลองมีว่า โอมธรณีสาร
กูคือผู้ผลาญ อุบาทว์ให้ได้แก่เจ้าไพร จัญไรให้ได้แก่นางธรณี สิทธิให้ได้แก่ตัวกู

ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวข้องกับโนรา โดยเฉพาะโนราโรงครู ซึ่ง
เชื่อว่าเป็นพิธีกรรมที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์ ขั้นตอนต่าง ๆ เป็นการกระทำทางไสยศาสตร์ เวทมนตร์
คาถาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างความเชื่อและความศรัทธาแก่ผู้มาร่วมพิธีและผู้
ได้พบเห็น โนราใหญ่จึงต้องมีความรู้ในเรื่องเวทมนตร์คาถาจึงจะสามารถประกอบพิธีกรรม
บางอย่างตามความเชื่อได้ เช่น การตัดผมผีขอ การเหยียบเสน การแหงแซ่ การควบคุม
คนทรงครูหมอโนราขณะกำลังเข้าทรง ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาจึงเป็นความเชื่อในพลังและ
อำนาจ รั้นลับบางอย่างที่มีอยู่เฉพาะตัวบุคคลซึ่งยากต่อการปฏิบัติ

2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความขลังของโนราโรงครู จากการศึกษา
โนราโรงครูตำบลท่าแคพบว่า ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนรามีความเชื่อและนับถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ทั้งที่เป็นเทพเจ้าและวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ รวมทั้งความเชื่อในเรื่องความขลังของโนราโรงครู
ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏในความเชื่อของพุทธศาสนาแบบชาวบ้านที่เป็น "การผสมผสานระหว่าง

พุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อในเรื่องผีสร้างเทวดาจนเป็นระบบเดียวกัน (ฉลาดชาย รมิตานนท์. 2527 : 34) ดังนี้

2.3.1 ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ซึ่งคณะโนราออกชื่อกราบไหว้ รำลึกถึง การรำลึกคุณ และอ้อนวอนขออานุภาพมาช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม พระยม พระกาล นางธณี นางเมขลา พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอินทร์ ฯลฯ ดังปรากฏในบทสรรเสริญครุตอนหนึ่งว่า

ไหว้พระสมุทรสุดสาคร	เมขลาพาจรโนนที่
ไหว้ห้าวอาทิตย์ฤทธิ	ไหว่นางธณีผึ่งแผน
มีคุณแก่ข้าเป็นหนักหนา	เอากายมารองเป็นแท่น
ฝูงคนเหยียบเดินนับได้หมื่นแสน	ไม่เคลื่อนไม่แคลนไม่หวั่นไหว
ขอเออยอไหว้	พระอิศวรนารายณ์ขอไหว้ไป
ไหว้พระจันทร์ส่องแสงใส	แจ้งจบครบไปในโสฬส
พระอินทร์พระพรหมพระยมพระกาล	อยู่ไม่ได้นานลงมาหมด
ไหว้ห้าวอินทร์โพชนโสฬส	ขึ้นได้ไหว้หมดในคืนนี้

ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าของชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนรานั้นจะเป็นความเชื่อที่พัฒนามาจากลัทธิขงจื้อและเทวดาเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมฮินดู ดังที่ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529 : 478 - 479) กล่าวไว้ในความเชื่ออันเนื่องแต่ลัทธิและศาสนาของชาวภาคใต้ตอนหนึ่งว่า

เมื่อชาวภาคใต้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมฮินดู การนับถือบูชาผีสร้างเทวดาก็ยังมีกว้างขวางและพิสดารยิ่งขึ้น เช่น มีเทพประจำธาตุทั้งสี่ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) คือมีเทพผู้รักษาสถานที่หรือชคตี่ปาลที่ชาวภาคใต้เรียกว่า "บริถิว" (จากสันสกฤตว่า ปารถิว) จากความเชื่อเรื่องนี้เมื่อชาวใต้จะประกอบกรรมมงคลใด ๆ จะมีการ "อุทิศอุทาง" และ "ขอที่ขอทาง" ทั่วยามใดบริถิวอยู่ ณ ที่ใดใด เชื่อว่ามีนางธณีประจำผืนพสุธาซึ่งอาจลงโทษผู้คนที่บาปหนักถึงขั้นอนันตริยกรรมให้จมแผ่นดินลงไป

ทั้งเป็น มีนางมณีเมขลาเป็นเทพประจำสมุทร เสริมขึ้นจากคติดั้งเดิมที่ว่า มี
พญานาคอยู่ ณ เมืองบาดาลและเป็นเทพแห่งน้ำฝน ซึ่งนำความอุดมสมบูรณ์มาสู่
โลกมนุษย์ มีพระพายเป็นเทพแห่งลม มีพระเพลิงเป็นเทพแห่งไฟ ...

2.3.2 ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณที่มี
บุญญาธิการรวมทั้งเจ้าที่หรือเทวดาอารักษ์ที่คอยปกป้องคุ้มครองสถานที่ต่าง ๆ ดังที่ สุธิวงศ์
พงศ์ไพบูลย์ (2529 : 478) กล่าวไว้ในความเชื่ออันเนื่องแต่ลัทธิและศาสนาของชาวภาคใต้
ตอนหนึ่งว่า

ส่วนจิตวิญญาณที่มีบุญญาธิการ หรือที่ค่อนข้างไปทางดีบ้างก็เรียกว่า "เทียมคา"
(เทวดาหรือเทพที่มีบุญญาธิการสูงส่ง) บ้างก็เรียกว่า "ทวด" (มีบุญญาธิการ
รองลงมา) ทวดที่เป็นครั้งสัตรีครั้งเทพก็มี เช่น ทวดงู (พญางู หรือ
งูกายสิทธิ์) ทวดจระเข้ (จระเข้กายสิทธิ์) ทวดพวกนี้จะปรากฏให้เห็นในรูป
ของสัตว์นั้น ๆ ทวดที่เป็นมนุษย์ผู้มีบุญบารมีแล้วดับชีพไปก็มี เช่น ทวดหุม
(ประจำหัวเขาแดง สงขลา) หลวงพ่อทวด (วัดช้างไห้ อำเภอกอกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี และวัดพะโคะ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา) ถ้าเป็น
เพศหญิงมักเรียกว่า "เจ้าแม่" เช่น เจ้าแม่หลิมกอเหนี่ยว (ปัตตานี)
เจ้าแม่ไทรทอง (อำเภอร่องแงะ จังหวัดนราธิวาส) เป็นต้น

ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราห์มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับชาวภาคใต้กลุ่ม
อื่น ๆ แต่ศิลปินโดยเฉพาะโนราจะต้องเดินทางไปแสดงในที่ต่าง ๆ ได้เห็นได้รับรู้เรื่องความเชื่อ
ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าของสถานที่นั้น ๆ จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน จากพิธีกรรมที่ชาวบ้าน
ปฏิบัติก็เล่ายกย่องนับถือตามไปด้วย นานเข้าก็กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เมื่อร้องบททศครุก็
จะออกชื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นด้วย เช่น ทวดเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
ทวดนางเรียบ คลองนางเรียบ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เทวดาเกาะสี่เกาะห้า อำเภอ
ปากพูน จังหวัดพัทลุง เป็นต้น แต่โนราบางคนหรือบางคณะเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏ
ตามสถานที่ต่าง ๆ ล้วนเป็นเชื้อสายของโนรา เมื่อรำโนราหรือจัดโนราโรงครูจะต้องบวงสรวง
และเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นให้มาร่วมพิธีกรรมด้วย (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,

พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) การรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงมีการออกชื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่ต่าง ๆ ต่อจากครูหมอนโนรา เช่น ตาหลวงคำ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ทวดเขากัง ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ทวดวังเนียง บ้านวังเนียง ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ทวดยางทอง บ้านนางลาด ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ดังปรากฏในบทกวีของโนราแปลก ชนะบาล ที่กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในที่ต่าง ๆ ตอนหนึ่งว่า

บทนเป็ล้องปลดคงไ้

ไหว้พ่อหลวงคงพ่อหลวงคำ

ลูกเล่นเต้นรำในคืนค่ำไหน

ไหว้สมภารอาจารย์เปรมวัดกอกไ้

บรรดาสมภารที่ในไ้ห้ล้า

เอ็นดูลูกเล็กเด็กอ่อนอ่อน

ไม่เจาะไม่จงเอาท่านองค์ใด

สมภารจะของดไ้

ศักดิ์สิทธิ์ศักดิ์ชนในตำบลนี้ในจังหวัดนี้

ศักดิ์สิทธิ์สำคัญอันยิ่งยวด

ลูกกาศไม่เหลือไม่ห้อย

ศักดิ์สิทธิ์ตรอกบางตามหว่างเขา

ศักดิ์สิทธิ์เรี่ยวแรงแข็งกล้า

จะนั่งกราบไหว้สมภารอาจารย์ข้า

ลูกกาศทุกที่รำโนราห์

ให้โฌงามตามไปช่วยรักษา

ลูกสุภาพกราบไหว้ได้พระบาท

ลูกไม่จำเพาะเจาะจงว่าองค์ใด

ผมทนขอพรนั่งขอชัย

กินน่วยพรชัยส่งให้มา

จะนั่งกราบไหว้ศักดิ์สิทธิ์ในไ้ห้ล้า

ไ้เปิดร้างร้างที่แต่ก่อนมา

ลูกกราบไหว้ตาทวด¹ไปทุกศาลา

ศักดิ์สิทธิ์กลางท้องกลางนา

เถื่อนถ้ำลำเนาห้วยเหวผา

ลูกไหว้บูชาตาหมอช่อง

¹ตาทวด หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเจ้าที่เจ้าทางอยู่ตามศาลากลางหนในที่ต่าง ๆ

แต่ชาวบ้านมักเชื่อว่าเป็นทวดงูที่เป็นงูกายสิทธิ์หรือพญางู

อย่าให้ข้าอย่าให้ข้า

ลูกร้องประกาศอยู่เกณฑ์เกณฑ์

ลูกให้วังทองที่ปากน้ำตรัง

พ่อเรี่ยวแรงแข็งแกร่ง

พวกเจ้าไทยแขกจีน

ยังองค์หนึ่งเล่าพ่อทองแขนสวย

ให้หัวคนารายอยู่ประน้ำตก

หวดสมกไม้ฟาด

อยู่ข้างหว่างคองคา

หินแบกหวดสะบ้าย่อย

แพรกหนึ่งรักษาไทย

สร้อยทองทั้งสองแพรก

ผมรามาจบเที่ยวมาจบ

น้ำร้อนหวดคนน้ำเย็น

เวรกรรมกุไทรเหลย²

หลุมพองทองขวางท่า

ผมยาวและขาวหมด

ลอยแล้วลอยล่องกันเข้ามา

จะให้หัวคฺยเช่นเขาเทียมป่า

ที่ริมรอบขอบฝั่งแม่น้ำกระทั้งฉา

สาบนาวาให้กลายเป็นธาตุหิน

ทรัพย์สินจมลงในเลตะวันตก

ให้หัวคฺยละลายเข้ามาฉวยฉก

หวดสมกไม้ฟาดทุกองค์และหัวเหว

ถักมาหินแบกหวดสะบ้าย่อย

พระพายพัดพาอยู่ฉวยฉก¹

ลูกให้สร้อยทองที่อยู่สองแพรก

ยังแพรกหนึ่งไซ้ไปรักษาแขก

ถักมาน้ำร้อนหวดคนน้ำเย็น

ลูกไม่เคยพบไม่เคยเห็น

ลูกให้หลุมพองที่อยู่ขวางท่า

นอนขวางแม่น้ำพระคองคา

ถักมาหวดขามเข้าและหวดดาวาง

รักษาอยู่ที่คดไม้ม่วงขวาง³

¹ฉวยฉก หมายถึง เรือ เรือ

²กุไทรเหลย คือกระไรเลย หรือเพราะอะไร

³ไม้ม่วงขวาง เป็นชื่อสถานที่ที่เรียกว่าคดไม้ม่วงขวาง อยู่ระหว่างรอยต่อของตำบล
ร่มเมืองกับตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เชื่อว่ามีผู้รักษาคือหวดศักดิ์สิทธิ์
ซึ่งโนราแปลก ชนบาล กล่าวถึงในคำภาสครุ โดยเรียงลำดับกันมาตั้งแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเขต
อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ตำบลลำสินธุ์ ตำบลร่มเมือง ตำบลท่าแค อำเภอเมือง
พัทลุง จังหวัดพัทลุง ตามเส้นทางผ่านของคลองท่าแคนั่นเอง

ขามเข้าทวดตาวาง

ถิ่นฐานพ่อไม้แค

ทวดชัยสุริยวงศ์

ทวดบ้านแร่ทวดบ้านสวน

ยางทองบ้านนางลาด

เข้ากราบบาทฝ่าละออง

ทวดเขากังทวดวังเนียง

ศักดิ์สิทธิ์ทางฝ่ายเล

ให้ถักให้เคลื่อนเลื่อนกันมา

อย่าให้ลาลาบ²สาบสูญ

เกาะหนูเกาะแมว

อยู่ข้างหว่างคางคก

ไหว้เกาะแก้วเกาะยอ

จะไหว้เกาะราบไหว้เกาะกุน

ไหว้เกาะแก้วกีนรา

ลูกไหว้ทวดชัยสุริยวงศ์

เหนือโพท่าแคเรียกโหละพันหงส์¹

แบ่งองค์ส่งญาติให้ท่านแลมา

ทวดหัวควนทวดบ้านยา

ขอร้องประกาศอาราธนา

จะไหว้ทวดโคทองวัดคูหา

ฟังเสียงลูกร้องประกาศหา

เทวาเกาะเสเกาะห้า

จะไหว้เกาะหนูเกาะแมว

หาหรือพ่อทูลกระหม่อมแก้ว

ลูกไหว้เกาะแก้วไหว้เกาะยอ

พระพายพัดพาสอ³

ผมหมอ⁴ชูพลางที่หว่างคางคก

เกาะหมากปากกุนที่อยู่ฝ่ายท่า

ถักมาปากบางทวดแม่นางเรียน

¹โหละพันหงส์ เป็นชื่อบ้านในหมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเล่าว่าที่บ้านโหละพันหงส์มีช้างเชือกหนึ่งมาตายลงที่หมู่บ้าน แล้วได้เข้าฝันชาวบ้านให้ช่วยกันสร้างรูปช้างเอาไว้ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถบนขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้ และยังเชื่อที่บ้านโหละพันหงส์เป็นถิ่นเดิมของทวดชัยสุริยวงศ์ด้วย

²ลาลาบ คือชักช้า

³สอ คือเสียงลมพัดคัง สอ หรือ ชู่ชู่ นั่นเอง

⁴ผมหมอ คือผมเอง เป็นคำสรรพนามแทนตัวของชาวภาคใต้และศิลปิน คำว่าหมอ เป็นเพียงคำสร้อยที่เพิ่มเข้าไปให้ฟังไพเราะ

จากบทกาศครูของโนราที่กล่าวแล้วสามารถกล่าวสรุปถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คณะโนราและชาวบ้านเคารพนับถือได้ดังนี้

หลวงคงหลวงดำ เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพระที่มีความขลังทางไสยศาสตร์ โดยเฉพาะพ่อหลวงดำยังเป็นพระที่ให้การสนับสนุนการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคด้วย

อาจารย์เปรม เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดมะกอกใต้ ตำบลชัยบุรี อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพระที่มีความขลังทางไสยศาสตร์และมีวาจาสิทธิ์

คาหมอซ่อง คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเจ้าที่เจ้าทางระหว่างเขตรอยต่อจังหวัดพัทลุงกับ จังหวัดตรังบนถนนสายเพชรเกษมช่วงบริเวณเทือกเขาบรรทัดตรงที่เรียกว่า "เขาพับผ้า" อันเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขานครศรีธรรมราช

ทวดกูเซ่น เป็นหินงอกออกมากล้ายรูปช้างอยู่ในเกาะพระม่วง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มครองป้องกันผู้คนที่ยุจรไปมาทางเรือในฝั่งทะเลตะวันตก

ม่วงทองหรือพระม่วงทอง หมายถึงเกาะพระม่วงในปากแม่น้ำตรัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ชาวบ้านเชื่อว่ามี ความศักดิ์สิทธิ์ สามารถสาบานวาและผู้คนให้กลายเป็นธาตุหินได้ ชาวบ้านในเกาะพระม่วงเป็นผู้มีเชื้อสายโนราเป็นจำนวนมาก และนับถือครูหมอนโนราสายพระม่วงทองหรือตามม่วงทองครูต้นองค์สำคัญของโนรา

ทวดละลวย ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในเขตอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ทวดนารา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในเขตอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง คณะโนราที่ผ่านไปมาก็กล่าวออกชื่อบวงสรวงขอความคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย

ทวดสมก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดกูเขาอยู่ในเขตจังหวัดตรัง และเป็นที่เคารพนับถือของโนราโดยทั่วไป

ไม้พาด ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดกูเขาในกลุ่มเดียวกับทวดสมก อยู่ในเขตจังหวัดตรัง และยังเคารพนับถือว่าเป็นครูหมอนของโนราด้วย นอกจากโนราแปลก ชะบาล แล้ว โนราคณะอื่นก็ออกชื่อทวดสมกและไม้พาดในบทกาศครูด้วย

หินแบก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์และเกี่ยวข้องกับเชื้อสายของโนรา อยู่ในเขตตำบลลำสินธุ์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ทวดสะบ้าโย้ย เป็นลักษณะของหินงอกออกมาในคลองลำสินธุ์ซึ่งเป็นคลองสายเดียว กับกับคลองท่าแค ชาวบ้านเชื่อว่ามีทวดศักดิ์สิทธิ์และอยู่ในกลุ่มเดียวกับทวดหินแบกในเขตตำบลลำสินธุ์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

สร้อยทอง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์อยู่ถัดลงมาจากทวดหินแบก ทวดสะบ้าโย้ย ตรงส่วนที่คลองลำสินธุ์แยกออกเป็นคลองสายย่อย ที่บ้านสองแพรก จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "สร้อยทองสองแพรก" ในตำบลลำสินธุ์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

น้ำร้อน หมายถึงทวดน้ำร้อนในบริเวณคลองลำสินธุ์ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเชื่อว่ามีทวดศักดิ์สิทธิ์

ทวดแม่น้ำเย็น อยู่ในกลุ่มเดียวกับทวดน้ำร้อนในบริเวณคลองลำสินธุ์ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเชื่อว่ามีทวดศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป และศิลปินที่ผ่านไปมา

หลุมพองทอง หมายถึงทวดไม้หลุมพองทอง เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่อยู่เหนือลำคลองสายท่าแคในเขตตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเชื่อว่ามีทวดศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นที่เคารพนับถือโดยทั่วไป

ทวดขามเฒ่า อยู่ในเขตตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพนับถือโดยทั่วไป

ทาวาง หมายถึงทวดทาวาง เป็นชื่อของหมู่บ้านเรียกว่าบ้านเกาะทาวาง ในเขตตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านโดยทั่วไป

ทวดชัยสุริยวงศ์ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์และเป็นเชื้อสายของโนรา อยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านมักเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "เกาะชัยสุริยวงศ์"

ทวดบ้านแร่ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ อยู่ในตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ทวดบ้านสวน ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ อยู่ในตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ทวดหัวควน ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ของบ้านหัวควน ตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ทวดบ้านยา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ของบ้านยา ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ยางทอง หมายถึงทวดยางทองซึ่งประจำอยู่ที่ต้นยางใหญ่ในบ้านนางลาด ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้บ้านนางลาดจะมีชาวบ้านที่เป็นเชื้อสายโนราอยู่เป็นจำนวนมากและมักจะจัดให้มีโนราโรงครูขึ้นในหมู่บ้านเกือบทุกปี

ทวดโคทอง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์อยู่ในวัดคูหาสวรรค์ ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ทวดเขากัง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ประจำอยู่ที่เขากังในบริเวณโรงพยาบาลพัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ทวดวังเนียง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ประจำอยู่ที่เขาวังเนียงหรือเขาคูหาสวรรค์ บ้านวังเนียง ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

เกาะเสเกาะห้า หรือเกาะสี่เกาะห้า ที่อยู่ในทะเลสาบสงขลา เขตอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เป็นแหล่งทำรังนกนางแอ่น เกาะเสเกาะห้าที่กล่าวถึงนี้หมายถึงเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่รักษาเกาะสี่เกาะห้านั่นเอง

เกาะหนูเกาะแมว อยู่ในอ่าวไทย เขตจังหวัดสงขลา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือมีทวดรักษาอยู่

เกาะแก้ว อยู่ในทะเลสาบสงขลา เขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือมีทวดรักษาอยู่

เกาะยอ อยู่ในทะเลสาบสงขลา เขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และมี "สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ" ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวเกาะยอ ชาวประมงในทะเลสาบสงขลา และบรรดาผู้คนที่สัญจรไปมาในทะเลสาบสงขลา รักษาอยู่

เกาะราบ อยู่ในทะเลสาบสงขลา เขตอำเภopakพนม จังหวัดพัทลุง ชาวบ้าน
เชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และอยู่ในเส้นทางการเดินเรือ จึงต้องออกซื้อกราบไหว้บูชา

เกาะกุน อยู่ในทะเลสาบสงขลา เขตอำเภopakพนม จังหวัดพัทลุง ชาวบ้าน
เชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงต้องออกซื้อกราบไหว้บูชา

เกาะหมาก อยู่ในทะเลสาบสงขลา เขตอำเภopakพนม จังหวัดพัทลุง ชาวบ้าน
เชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกัน

เกาะแก้วกีนรา อยู่ในทะเลสาบสงขลา เขตอำเภopakพนม จังหวัดพัทลุง
ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับเกาะราบ เกาะกุน เกาะหมาก ซึ่งเป็น
เกาะในทะเลสาบสงขลาที่อยู่ในบริเวณเดียวกันดังกล่าวแล้ว

ทวดแม่นางเรียม เป็นทวดที่ชาวบ้านเชื่อว่าประจำอยู่ที่คลองนางเรียมอันเป็นคลอง
เชื่อมต่อระหว่างทะเลน้อยกับทะเลสาบสงขลา ในเขตอำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง และ
เชื่อว่าเป็นทวดที่มีความศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มครองชาวประมงและชาวบ้านที่สัญจรไปมาระหว่าง
ทะเลน้อยกับเขตอำเภอรโนค จังหวัดสงขลา ชาวบ้านเล่าว่าตรงปากบางที่คลองนางเรียม
จะเชื่อมต่อกับทะเลสาบสงขลาในเรือโดยสารมักจะล่มกันบ่อย ผู้คนที่สัญจรไปมาจึงต้องสวด
อ้อนวอนขอความคุ้มครองจากทวดแม่นางเรียมดังกล่าวแล้ว

ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราโนราโรงครูใหญ่
วัดท่าแค โดยการเอ่ยนามยกย่องบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดพัทลุงและ
จังหวัดใกล้เคียงดังกล่าวแล้ว เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงระบบความเชื่อของชาวบ้านในท้องถิ่น
ภาคใต้ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การเคารพนับถือในสิ่งอันเดียวกันย่อมสร้างความผูกพัน
และความเป็นพวกเดียวกัน ศิลปินจึงจำเป็นต้องปรับสภาพตนเองโดยเฉพาะความเชื่อให้เข้ากับ
ชาวบ้านด้วย การประกอบพิธีกรรมในโนราโรงครูมุ่งที่จะสร้างความเชื่อ ความศรัทธาให้เกิด
แก่ผู้มาร่วมพิธี การนำเอาสิ่งที่อยู่ในความเคารพนับถือของชาวบ้านมาสร้างพลังและศักยภาพให้
แก่ตนเอง เช่นความเชื่อที่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วล้วนเป็นเชื้อสายของโนรานั้น
ย่อมส่งผลให้พิธีกรรมและโนราโรงครูมีความขลังมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น ทำให้บทบาทและหน้าที่
ของโนราโรงครูและคณะโนรายังคงสนองตอบความเชื่อและความต้องการของชาวบ้านอีกต่อไป

2.3.3 ความเชื่อในเรื่องพระภูมิเจ้าที่ ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราต่างมีความเชื่อเช่นเดียวกับชาวภาคใต้โดยทั่วไปว่า สถานที่ต่าง ๆ ย่อมมีเทวดารักษา คู่ครอง ดังที่พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข (2525 : 124) กล่าวถึงความเชื่อในเรื่องผีเจ้าที่หรือเทวดาอารักษ์ของชาวภาคใต้ ตอนหนึ่งว่า

ชาวใต้เชื่อว่าทุกหนทุกแห่งมีผีหรือเทวดารักษาอยู่ ผีเจ้าที่ชาวใต้นับถือเป็นประจำ เพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น ผีเจ้าเรือน เจ้าที่คอกวัว เจ้าที่คอกควาย เจ้าที่สวน เจ้าที่ไร่ และเจ้าที่นา เป็นต้น ทุกคนต้องบูชาเพื่อประโยชน์สุขของตน จึงเกิดเป็นลัทธิบูชาพระภูมิเจ้าที่ขึ้น บางท่านเห็นว่าผีบ้านผีเรือนเหล่านี้ไทยรับมาจากพราหมณ์อย่างพระเสื้อเมือง

โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคได้นำเอาความเชื่อเรื่องพระภูมิเจ้าที่มารวมเอาไว้ในพิธีกรรมโนราโรงครูด้วย โดยมีการไหว้พระภูมิเจ้าที่ และตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ในวันแรกของการเข้าโรงครูก่อนที่จะคณะโนราจะเข้าโรงและทำพิธีพระ การไหว้พระภูมิเจ้าที่ก็เพื่อขอสถานที่เป็นที่ตั้งโรงโนราหรือเป็นที่ตั้งเมืองของโนราตามความเชื่อที่ปรากฏในตำนานโนราว่าพระอัยกา คือ พระยาสายฟ้าพาดได้ประทานอนุญาตให้เจ้าชายน้อยหรือขุนศรีศรัทธามีนานาสถิตินิชาตในแผ่นดินที่มีความกว้างยาวเท่ากับโรงโนราซึ่งเปรียบเป็นเมืองเมืองหนึ่งนั่นเอง ดังนั้นเมื่อโนราไปรำที่ไหนก็ต้องจับจองที่ดินกำหนดเป็นอาณาเขตหรือเมืองใหม่เท่ากับพื้นที่ของการปลูกสร้างโรงโนราทุกครั้งไป ดังปรากฏในขั้นตอนของพิธีกรรมโนราโรงครูที่จะต้องมีการตั้งเมืองด้วย และเชื่อกันต่อมาว่าแผ่นดินที่โนราจับจองสร้างโรงโนราแล้วใครจะมากล้ำกรายหรือล่วงละเมิดไม่ได้จนกว่าโนราจะเลิกโรงแล้วทำพิธีพลิกแผ่นดิน¹ใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่จากการสอบถามชาวบ้านที่เป็น

¹พลิกแผ่นดิน หมายถึงการทำพิธีเพื่อคืนแผ่นดินที่คณะโนราได้จับจองไว้เพื่อการรำโนราหรือจัดโนราโรงครูคืนให้แก่เจ้าของสถานที่และเป็นการเอาเคล็ดว่าพิธีกรรมได้จบสิ้นลงแล้วโดยการเอาเครื่องบูชาไปวางไว้นอกโรง รื้อเสื่อที่ใช้ปูในโรงออกเรียกว่า "พลิกเสื่อ" แล้วว่าคาถากำกับเป็นการจบพิธี

ลูกหลานทายายโนราและจัดโนราโรงครูที่บ้านตนเองมักจะปล่อยให้ที่ดินที่ใช้สร้างโรงโนราให้ว่างเปล่า หลังจากทำโนราโรงครูแล้วก็จะไม่ปลูกสร้างอะไรลงในที่ตรงนั้นเพราะถือว่าได้ยกแผ่นดินนั้นให้เป็นที่ยกของครูโนราแล้ว การไหว้พระภูมิเจ้าที่นอกจากเพื่อจะขอสถานที่ตั้งโรงโนราแล้วยังเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อเทพเจ้าที่เป็นผู้พิทักษ์รักษาสถานที่นั้นด้วย แม้ในบทกาศครูของโนราก็ยังกล่าวบวงสรวงบูชาและขอมาพระภูมิเจ้าที่ เช่น พระภูมิเส้าห้อง พระภูมิบันได พระภูมิตีนครก พระภูมิชายคา ดังตัวอย่างคำกลอนตอนหนึ่งว่า

ไหว้ภูมิสถานคือท่านเจ้าที่	ไหว้นางธรณีเมขลา
ไหว้ภูมิตีนครกพระภูมิบันได	ถักไปลูกไหว้ภูมิชายคา
พระภูมิเส้าแรกพระภูมิเส้าห้อง	ถักแล้วให้ล่องกันเข้ามา
พระภูมิหิ้งเก้าที่เฝ้าเคหา	มิตกายกายาเป็นนนทรี
แลรูปแลร่างกำยำ	ไม่สูงไม่ต่ำคำเหมือนหมี่
ถือบองเงื่อง่าทำท่าจะตี	ขบขันขยันค้ำไคร่คู่
พระกายเพริศพร้อมนวลมะม่อมนวลละไม	ผมเกรียนเวียนไขว้ปลายคุดคู่
แลรูปแลร่างท่าทางน่าดู	ล่ำสันมู่งูทุ้มตจค
ขบเขี้ยวเคี้ยวกรามคำรณคำรามแข่งพัน	ปีศาจหึ่งนั้นกลัวไปหมด
รูปร่างมู่งูแลทุ้มตจค	ปรากฏอยู่หึ่งเมืองพระพารา
ไหว้นนทรีหญิงอยู่ประตูล้าย	ไหว้นนทรีชายอยู่ประตูขวา
ไหว้ภูมิแม่ไต่หิ้งเส้าห้า	นามกรชื่อว่าตึงสาคร
แม่ไปไหนไปเสียไม่ได้	นงคราญโฉมฉายได้ลูกอ่อน
นามกรชื่อว่าตึงสาคร	รักษาลูกอ่อนทั้งห้าองค์

กล่าวสำหรับความเชื่อในเรื่องพระภูมิเจ้าที่ที่ชาวบ้านออกชื่อกราบไหว้และปรากฏในตัวอย่างคำกลอนคือนางธรณีหรือแผ่นดิน นางมณีเมขลาผู้เป็นใหญ่ในน่านน้ำและมหาสมุทร พระภูมิตีนครกคือพระภูมิผู้รักษากรกตำข้าวของชาวบ้าน พระภูมิผู้รักษาส่้าห้อง พระภูมิหิ้งเก้าที่รักษากันเรือน พระภูมิผู้ทำหน้าที่รักษาประตู ซึ่งชาวภาคใต้และศิลปินภาคใต้ออกเสียงเป็น "นนทรี" หมายถึงพระนันทิศวรผู้ทำหน้าที่เฝ้าประตู "ตามคติฮินดูเชื่อว่าเมื่อพระศิวะ

รายงานว่าพระนันทิศวรก็จะทำหน้าที่นั่งตีตะโพน เมื่อพระอิศวรเสด็จไปในที่ต่าง ๆ นันทิศวรก็จะแปลงกายเป็นโคทรง ยามปกติพระนันทิศวรจะทำหน้าที่เฝ้าทวาร (สุธิวส์ พงศ์ไพฑูรย์. 2524 : 7) พระภูมิผู้ทำหน้าที่รักษานันได พระภูมิผู้รักษาเสาห้าที่มียานว่าคิงสาคร และพระภูมิเจ้าที่อื่น ๆ ที่ศิลปินจะออกซื้อกราบไหว้เพื่อมาช่วยคุ้มครองป้องกันและเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและคณะในการรำโนราหรือประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูดังกล่าวแล้ว

2.3.4 ความเชื่อเกี่ยวกับความขลังของโนราโรงครู ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ สามารถประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น พิธีครอบเทริด พิธีผูกผ้าปล่อย พิธีแก้บน พิธีเหยียบเสน พิธีตัดจุก พิธีตัดผมผีขอ เป็นต้น การที่ชาวบ้านและคณะโนราได้มาร่วมในโนราโรงครูนอกจากเพื่อเช่นไหว้ครูโนรา เพื่อแสดงความกตัญญูแก่เวทีกแล้ว การร่วมพิธีกรรมก็จะเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง การรำโนราของตนก็ได้รับการรับรองจากครูหมอโนราด้วย ดังที่ ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ (2523 : 184) กล่าวถึงความเชื่อเรื่องครูหมอโนราตอนหนึ่งว่า

ครูหมอโนรานอกจากจะถือกันว่าเป็นบรมครูผู้มีบุญคุณต่อศิลปินโนราคนนั้น ๆ หรือคณะนั้น ๆ แล้ว ยังถือกันว่าเป็นผู้คุ้มครองคุณไสยให้แก่ศิลปินโนราได้อีกด้วย ที่มองเห็นได้ชัดก็คือในการประชันโนราในสมัยก่อน นอกจากจะแพ้ชนะกันในลีลาการรำและร้องแล้ว ยังอาจจะแพ้ชนะกันได้ด้วยคุณไสยอีกด้วย และบุคคลที่อยู่เบื้องหลังชัยชนะทางคุณไสยที่เวลานี้ ก็คือครูหมอโนรานั่นเอง เรื่องครูหมอโนรากับไสยศาสตร์นี้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางในหมู่ชาวภาคใต้ที่สนใจศิลปะประเภทนี้ จนถึงกับกล่าวกันติดปากว่า โนราดีต้องมีครูหมอดี

ดังนั้นการได้ผ่านขั้นตอนพิธีกรรมของโนราโรงครูที่เชื่อกันว่ามีความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของบรรดาศิลปินโนราไม่ว่าจะเป็นพิธีสวดเครื่อง ครอบเทริด หรือพิธีกรรมอื่น ๆ ในโรงครูย่อมเป็นเครื่องยืนยันถึงความเป็นโนราโดยสมบูรณ์ และประการสำคัญคือการยอมรับจากครูหมอโนราที่จะส่งผลต่ออาชีพการแสดงโนราของตนดังกล่าวแล้ว

2.4 ความเชื่อเรื่องอำนาจเร้นลับของโนรา ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราต่างมีความเชื่อว่า โนราใหญ่ขณะทำพิธีในโนราโรงครูจะมีอำนาจพิเศษหรือที่เรียกว่า "อำนาจ

เร้นลับ" สามารถติดต่อกับคุณวิญญูต่าง ๆ และภูตผีได้ สามารถกำราบทำลายสิ่งผิดปกติ หรือความชั่วร้ายที่เกิดจากอำนาจภูตผีได้ เช่นกำราบผีเจ้าเสน่ห์ที่ทำให้เกิดเสนขึ้นในตัวคนได้ สามารถแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลจากการทำบุญของลูกหลานไปยังตายายโนรา หรือครูหมอโนราได้ สามารถรักษาอาการป่วยไข้บางอย่างได้ หรือสามารถขอให้ครูหมอโนราช่วยต่ออายุให้กับบุคคลที่ชะตาขาดได้ สามารถที่จะทำพิธีตัดผู้มีเชื้อสายโนราแต่ไม่ประสงค์จะรำโนราขาดจากการเป็นโนราโดยไม่ถูกตายายโนราลงโทษได้ ด้วยวิธีที่เรียกว่า "พิธีผูกผ้าปล่อย" เมื่อโนราใหญ่ทำพิธีครอบเทริดให้แก่โนราผู้ใดแล้วก็เชื่อว่าโนราผู้นั้นจะเป็นโนราโดยสมบูรณ์ สามารถทำพิธีโนราโรงครูต่อไปได้

2.5 ความเชื่อเรื่องโรงพิธี ในการสร้างโรงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนรามีความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เป็นเรื่องของโชคลาง ฤกษ์ยาม และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับตำนานโนราด้วย โดยเฉพาะเสาโรงทั้ง 6 เสา นั้นเชื่อว่ามี "ผีโกละแซง"¹ เป็นผู้รักษา ในการสร้างโรงโนราโรงครูจะต้องสร้างด้วยไม้ไผ่สีสุก เพราะคำว่า "สุก" หมายถึงความสุขสมบูรณ์ โรงครูจะไม่สร้าง "ขวางหัววัน" (ขวางตะวัน) แต่จะสร้างให้ "ลอยหัววัน" คือไม่หันหน้าโรงครูไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก แต่ให้หันหน้าไปทางทิศเหนือหรือใต้ การสร้างโรงครูก็ต้องสร้างให้เสร็จภายในเดือนสี่ก่อนการประกอบพิธีในเดือนหก จะไม่สร้างโรงครูในเดือนห้าเพราะเป็นช่วงของประเพณีวันว่างหรือวันสงกรานต์ และโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะต้องมีการตั้งศาลพระภูมิด้วยเพื่อเป็นที่ประทับของท้าวเวสสุวรรณ โнораโรงครูใหญ่วัดท่าแคเชื่อกันว่าเป็นโรงครูของขุนศรีศรัทธาท่าแค ส่วนหลังคาโรงครูตรงกลางจั่วครอบด้วย

¹ผีโกละแซงนั้นเชื่อว่ามีอยู่สองพวกคือ "นางโกละแซงหกเสา" ทำหน้าที่รักษาเสาโรงโนรา และ "นางโกละแซงสองตอน" ทำหน้าที่รักษากระแซงที่มุงหลังคาโรงโนราทั้งด้านซ้ายด้านขวา จึงเรียกว่า "นางโกละแซงสองตอน" โнораโรงครูใหญ่วัดท่าแคมีคนทรงผีนางโกละแซงด้วย คือ นางไล่ ชุมแก่น อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อถึงวันรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค นางไล่ ชุมแก่นก็จะมานั่งอยู่ในโรงจนกระทั่งโนราออกโรง เป็นเวลา 14 ปีมาแล้ว

กระแ่งหรือใบเตย การที่ต้องครอบกระแ่งเอาไว้บนหลังคัจฉานั้นก็เพื่อเป็นที่ระลึกถึงเมื่อครั้ง
ที่นางนวลทองสลึงถูกลอยแพไปในทะเล ก็ได้อาศัยกระแ่งเป็นเครื่องมุงแพเพื่อกันแดดมา
โดยตลอด (จาง เกลี้ยงประไพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ
บ้านเลขที่ 6/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 9
พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

2.6 ความเชื่อเรื่องเครื่องดนตรี ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราก็มีความเชื่อเกี่ยวกับ
เครื่องดนตรีของโนราเช่นเดียวกับดนตรีของการละเล่นอื่น ๆ คือเชื่อว่าดนตรีแต่ละชิ้นมีครูหมอ
จะลบหลู่หรือข้ามกราบไม่ได้ เช่น เชื่อว่าไม้แตระ เป็นดนตรีสวรรค์ ในการจัดโนราโรงครู
จะขาดแตระไม่ได้ ส่วนกลองตามตำนานโนรามีชื่อว่า "กลองสุวรรณเกร์โลก" ในตำนาน
ท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราก็กล่าวถึงเครื่องดนตรีของโนราว่ามาจากการ
เนรมิตของเทพเจ้าเพื่อมอบให้นางนวลทองสลึงหลังจากที่ถูกลอยแพไปอยู่เกาะกะชังแล้ว
คงตัวอย่างในพร้องกลอนตอนหนึ่งว่า

เทพเจ้าจำเพาะ	ให้ไปเกาะกะชัง
นิมิตพิศบัง	นอนนั่งก็สบาย
ยังมีพวกขี้หนอน	ลงรำฟ้อนถวาย
เทพเจ้าทั้งหลาย	เข้ามาเฝ้าสนอง
เกิดโหม่ง ฉิ่ง หับ โทณ	เครื่องโยมมีกลอง
เป็นภูเขาทอง	สีมมปราสาท

ส่วนทับ 2 ลูกนั้น ตามตำนานโนรามีชื่อเรียกว่า "น้ำตาตก" ลูกหนึ่ง กับ "นกเขาขัน"
อีกลูกหนึ่ง ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องดนตรีของโนราสังเกตได้จากการเบิกโรงของโนรา โดย
เริ่มจากการเอาเทียน 3 เล่ม หมากรุก 3 คำ และเงินเหรียญ 3 อัน มาทำพิธี โดย
จุดเทียนทั้ง 3 เล่ม เล่มหนึ่งนำไปปักไว้ที่กลองพร้อมหมากรุก 1 คำ อีก 2 เล่มนำไปปักไว้ที่ทับ
พร้อมหมากรุก 1 เล่ม และหมากรุก 1 คำ เมื่อตั้งนะโม 3 จบ กล่าวชุมนุมเทวดาแล้วก็เอา
หมากรุกเหนือหลังคาโรง 1 คำ เพื่อบูชาเทวดา วางไว้ได้เสื่อปูโรง 1 คำ เพื่อบูชานางธรณี
อีก 1 คำ ใช้ซัดเข้าไปในทับแล้วตีทับรัว ในขณะที่นายโรงตีทับลูกคู่ก็ตีเครื่องดนตรีอื่น ๆ ไป

พร้อมกัน จากการศึกษาโนราโรงครูตำบลท่าแคยังพบความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องดนตรีต่อไปนี้ว่า
 คนตรีของโนราที่ทำเสร็จแล้วถ้าจะให้มิเสี่ยงดั่งตีหรือมีความขลังถึงจุดใจผู้ฟังจะต้องให้ครูหมอ
 โนรา "ขึ้นเสียงให้" เช่น ปี่ นายปี่จะนำเอาปี่ที่เพิ่งทำเสร็จใหม่ ๆ ไปให้ครูหมอโนรา
 เช่น หลวงคง เป็นผู้ขึ้นเสียง โดยนายปี่เตรียมหมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม น้ำ 1 ขัน
 พร้อมปี่เข้าไปกราบครูหมอโนราในร่างทรง เมื่อครูหมอโนรารับแล้วก็จะเสกคาถาเป่าไปปี่
 แล้วสูบปี่ 3 ครั้ง นายปี่จะรับปี่ไปเป่าครูหมอโนราก็จะจับที่ไหลทั้งสองของนายปี่บริกรรมคาถาแล้ว
 สูบขึ้นมานับศีรษะ 3 ครั้งเรียกว่า "พาขึ้น" เชื่อกันว่าคนตรีที่ได้ขึ้นครูแล้วจะมีความไพเราะ
 เสียงดั่ง และมีความขลังยิ่งนัก

2.7 ความเชื่อเรื่องการต่ออายุและดวงชะตา ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนรา
 เชื่อว่าบุคคลทั้งที่เป็นเชื้อสายโนราและไม่เป็นเชื้อสายโนรา อาจจะเป็นที่ต้องการของครูหมอ
 โนราเพื่อให้มารำโนราหรือเป็นคนทรงครูหมอโนรา ส่วนบางคนอาจจะถึงคราวชะตาขาดหรือ
 มีเคราะห์กรรมถึงกับล้มเจ็บป่วยอย่างหนัก บางคนอาจถึงแก่ชีวิต แต่ครูโนราหรือโนราใหญ่
 เช่น โนราแปลก ชนะบาล ได้ไปทำพิธีต่ออายุและดวงชะตาไว้ให้ แต่เมื่อบุคคลนั้นหายจาก
 ป่วยไข้หรือมีชีวิตขึ้นมาจะต้องทำตามความประสงค์ของครูหมอโนราตามที่ครูโนราได้ออกปาก
 สัญญาเอาไว้ ดังเช่นกรณีของ นายเที่ยง ชูศรี ที่ได้กล่าวไปแล้วในความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา
 เมื่อฟื้นชีวิตขึ้นมาก็ต้องเป็นร่างทรงของตาม่วงทอง และจะต้องมาอยู่ประจำที่ศาลาขุนศรีธา
 ในวัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ตลอดไปตามความ
 ประสงค์ของครูหมอโนรา จะกลับไปอยู่บ้านไม่ได้ เพราะเชื่อว่าจะต้องเสียชีวิตอีก หรือกรณี

ของ เด็กหญิงนุชนาฏ คงคำ¹ เกิดเจ็บป่วยมาตลอด ครั้งหนึ่งสลบไปพ่อแม่เข้าใจว่าเสียชีวิตแล้ว แต่ได้มีครูโนราไปช่วยเหลือโดยบอกว่าครูหมอโนราคือตาม่วงทองต้องการให้เด็กรำโนรา หากพ่อแม่ยินยอมตามความต้องการของครูหมอโนราเด็กก็จะหายเป็นปกติ เมื่อพ่อแม่ยินยอม เด็กหญิงนุชนาฏ คงคำ จึงหายเป็นปกติ พ่อแม่จึงต้องนำมารำแก้บนในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ตาม่วงทองในร่างทรงได้ทำพิธีต่ออายุให้ และสวมสร้อยลูกปัดโนราไว้เป็นเครื่องหมายของการต่ออายุและดวงชะตา หากเอาสร้อยลูกปัดออกจากคอของเด็กเมื่อไรเชื่อว่าจะต้องเสียชีวิต เด็กหญิงนุชนาฏ คงคำ จึงต้องสวมสร้อยลูกปัดอยู่เป็นประจำ และมารำโนราแก้บนในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคทุกปี (รูปภาพประกอบที่ 8, 9)

2.8 ความเชื่อเรื่องการถือเคล็ด เคล็ดคือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เชื่อกันว่าเป็นวิธีปัดเป่าหรือกันภัยหรือเหตุร้ายที่จะมีมา ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนรามีความเชื่อในเรื่องเคล็ดที่เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมในโนราโรงครู การถือเคล็ดปรากฏในเรื่องการปลูกสร้างโรง จะไม่หันโรงไปทางทิศตะวันตกโดยเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าจะทำให้โนราตกอับ และโรงจะไม่สร้างให้ขวางหัว แต่จะสร้างให้ลอยหัว คือไม่สร้างโรงครูให้หันหน้าไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก เชื่อว่าจะเป็นอุปสรรคขัดขวางในการประกอบพิธีกรรมนั่นเอง การเข้าโรงครูในวันรำโนราโรงครูก็จะเข้าในเวลาค่ำที่เรียกว่า "เวลานกชุมรัง" ถือเป็นเคล็ดว่าเป็นเวลาที่ทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมกันนั่นเองเปรียบเหมือนนกที่บินกลับมาพร้อมกันที่รวงรังใน

¹เด็กหญิงนุชนาฏ คงคำ อายุ 14 ปี อยู่บ้านคอนศาลา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ปัจจุบันเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหาดใหญ่อำนวยวิทย์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้มารำแก้บนที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ตั้งแต่อายุ 9 ปี ซึ่งโดยปกติแล้วรำโนราไม่ได้ แต่ต้องมารำในโรงครูทุกปีเพราะหากไม่มาจะเกิดความทุกข์กังวล และกลัวว่าจะล้มเจ็บป่วยถึงแก่ชีวิตอีก (นุชนาฏ คงคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

ในเวลาพลบค่ำ การสร้างโรงโนราก็จะทำได้ด้วยไม้ไผ่สีสุกเพราะจะเอาเคล็ดว่าจะมีความสุขร่มเย็น การทำหน้าพรานจะทำด้วยไม้พุท ไม้มะยม หรือไม้ยอ เชื่อว่าจะทำให้ผู้แสดงเป็นพรานพูดเก่งและได้รับความนิยมจากผู้ชม การทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่จะต้องทำในตอนเช้า เพราะถือเคล็ดว่าเวลาเช้าตะวันกำลังขึ้นแรงจะทำให้ชื่อเสียงโนราขึ้นตามตะวันไปด้วย การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในโนราโรงครูนอกจากจะเอาเคล็ดเพื่อให้นำมาซึ่งโชคลาภและความราบรื่นแล้วยังต้องใช้คาถาอาคมกำกับด้วย ไม่ว่าจะเป็นการครอบเทริด การเข้าโรง การทำหน้าพราน อันเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ฝังอยู่ในจิตใจของเหล่าศิลปินและชาวภาคใต้โดยทั่วไป

3. ความเชื่อเรื่องการแก้บน

การแก้บน หมายถึงการทำอย่างหนึ่งอย่างใดให้ขาดจากพันธะสัญญาที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ให้ไว้กับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครูหมอโนรา เป็นต้น การแก้บนเกิดจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้ ชาวภาคใต้เชื่อว่าสามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้โดยผ่านพิธีวงสรวง เช่น ไห้ว และมีคนกลางในการติดต่อ เช่น คนทรง ศิลปิน หมอไสยศาสตร์ เป็นต้น "การติดต่อกับวิญญาณเหล่านั้นมักเนื่องจากการบนบานเพื่อประโยชน์บางอย่าง เรียกกันว่า "เหมฺรย" คือการกล่าวอ้างวิญญาณเหล่านั้นให้ช่วยเหลือหรือเลิกให้โทษต่าง ๆ" (พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข. 2525 : 125) เหมฺรยจึงเป็นพันธะสัญญาที่ผู้บนให้ไว้กับสิ่งที่เคารพนับถือ พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข (2525 : 125) ได้อธิบายเรื่องเหมฺรยเอาไว้ว่า

เหมฺรยมีทั้ง "เหมฺรยปาก" คือการบนบานกับวิญญาณด้วยวาจา และ "เหมฺรยห่อ" เป็นการจัดห่อเหมฺรย มีข้าวสาร หมากพลู ดอกไม้ ธูปเทียน เป็นต้น ห่อเอาไว้แล้วกล่าวบนบาน ผู้เป็นเจ้าของค้ำบนบานต้องเก็บห่อเหมฺรยไว้ ถ้าค้ำบนบานนั้นสัมฤทธิ์ผลต้องจัดการ "แก้เหมฺรย" คือทำพิธีวงสรวงตามที่ตกลงไว้ตอนบนบาน หรือการแก้บน

ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราต่างมีความเชื่อในเรื่องการบนและการแก้บนที่เกี่ยวกับโนราอันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดมีการจัดโนราโรงครูขึ้น ดังที่ สารภี มุสิกปัทมภ์ (2527 : 30) กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดโนราโรงครูเอาไว้ตอนหนึ่งว่า

ประการแรกเป็นการรับช่วงจากบรรพบุรุษที่เขากระทำสืบต่อกันมาโดยจะต้อง "ลงครู" ทุกปี ตามที่พ่อแม่ตายายสั่งเอาไว้ ประการที่สองเกิดจากการบนบานศาลกล่าว เนื่องจากลูกหลานเจ็บป่วยนำไปรักษาแพทย์ก็ไม่หาย จะบนบานขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่ตายายที่ล่วงลับไปแล้วให้รักษาอาการเจ็บป่วยนั้น หากไม่แก้บนอาจถูกลงโทษจากพ่อแม่ตายายได้ เพราะสาเหตุที่ได้บนบานไว้ก่อนแล้ว ประการที่สาม เกิดจากการแก้บนเช่นกัน แต่คนละสาเหตุ สาเหตุประการที่สามนี้เนื่องจากลูกหลานบนบานเพื่อจะให้งานประสบผลสำเร็จในกิจการบางอย่าง พ่อแม่ตายายท่านก็เลือกช่วย เมื่อประสบผลตามปรารถนา ก็มีการแก้บนโดยรับโนรามาเล่นลงครูเช่นเดียวกัน

การบนและการแก้บนของชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราต่อครูหมอโนราหรือตายายโนรามืออยู่ 2 ลักษณะ คือ

3.1 การบนและการแก้บนจากการที่ชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนราบนขอความช่วยเหลือครูหมอโนราหรือตายายโนราในเรื่องต่าง ๆ เช่น บนให้หายจากอาการป่วยไข้ บนให้พ้นจากการถูกเกณฑ์ทหาร บนให้ของหายได้คืน บนให้สอบเข้าเรียนต่อได้ บนให้สามารถสอบเข้าทำงานหรือหางานทำได้ บนเมื่อมีคดีความขึ้นโรงขึ้นศาลให้พ้นโทษหรือได้รับการลดหย่อน บนให้ครอบครัวมีความสุข บนให้คนในครอบครัวเลิกจากอบายมุข ฯลฯ แต่ครูหมอโนราหรือตายายโนราจะไม่รับช่วยเหลือหรือรับบนในเรื่องที่ผิดศีลธรรม จารีตประเพณี เช่น เรื่องขู่สาว การลักขโมย การมุ้งร้ายต่อผู้อื่น การบนจะบนด้วยตนเองโดยใช้วาจา หรือให้ครูโนราหรือคนทรงครูหมอโนราเป็นผู้บนให้ตามความเชื่อว่าเป็นคนโนราและคนทรงครูหมอโนราเป็นผู้ที่สามารถติดต่อกับวิญญาณของครูหมอโนราหรือตายายโนราได้ โดยทั่วไปเรื่องที่จะให้โนราหรือคนทรงครูหมอโนราเป็นผู้บนมักจะเป็นเรื่องที่สำคัญ เช่น การป่วยไข้โดยไม่ทราบสาเหตุติดต่อกันเป็นเวลานาน อาการผอมแห้งแรงน้อยรับประทานอาหารไม่ได้ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากตายายโนราย่าง

คงได้กล่าวมาแล้ว เป็นต้น หากบนด้วยวาจาต้องเตรียมเครื่องบูชาในการบนคือ หมากพลู กล้วยเทียน ดอกไม้ มาจัดใส่พานบูชา แล้วกล่าวออกชื่อครุหมอนิราหรือตายายนิราที่นับถือ กล่าวขอความช่วยเหลือในสิ่งที่ต้องการ และต้องกล่าวคำสัญญาด้วยว่าเมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการ หรือได้รับความช่วยเหลือแล้วจะแก้บนด้วยอะไร¹ เช่น จักอาหารคาวหวานที่เรียกว่า "ที่สิบสอง" เช่น ไหว้ รำโนราแก้บน รำออกพราน หรือจักโนราโรงครุรำถวาย คำสัญญา ที่ให้ไว้กับครุหมอนิราหรือตายายนิราจึงเรียกว่า "เหฺมฺรยปาก" ส่วนการบนอีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า "เหฺมฺรยท่" โดยการจัทท่ "เหฺมฺรย" มีข้าวสาร หมากพลู ดอกไม้ กล้วยเทียน ท่เข้าไว้ด้วยกันแล้วกล่าวคำบนบาน เมื่อบนแล้วจะแก้บนท่เหฺมฺรยนั้นไว้ จะนำออกมาอีกครั้ง เมื่อมีการแก้บนตามคำสัญญาแล้วตัดท่เหฺมฺรยให้ขาดแยกจากกันที่เรียกว่า "ตัดเหฺมฺรย" ซึ่งจะได้ กล่าวต่อไปในเรื่องพิธีกรรม การตัดท่เหฺมฺรยก็เพื่อเป็นเคล็ดว่าเหฺมฺรยหรือพันธะสัญญาที่เคยให้ ไว้แก่ครุหมอนิราหรือตายายนิราขาดกันแล้ว (ดูภาพประกอบที่ 10) ตัวอย่างการบนและการ แก้บนเนื่องจากการขอความช่วยเหลือครุหมอนิราหรือตายายนิรา เช่น นายจำหน่าย สมนัย อายุ 24 ปี ไม่มีเชื้อสายนิรา อยู่บ้านเลขที่ 92 หมู่ที่ 3 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ได้บนครุหมอนิราเอาไว้ คือ ขุนพราน ย่าพราน และจอมเจ้าหน้าทอง ให้ตนเองพ้นจากการถูกเกณฑ์ทหาร โดยจะแก้บนด้วยการรำออกพรานในโนราโรงครุใหญ่ วัดท่าแคเป็นเวลา 3 ปี หรือ 3 ครั้ง หลังจากไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหารตามคำบนบานแล้ว นายจำหน่าย สมนัย จึงได้มารำออกพรานที่โนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี โดยเตรียมเครื่องบูชา มี หมากพลู กล้วยเทียน ดอกไม้ และเงิน 12 บาท² มาเข้าพิธีนิรา

¹จากการสังเกตการบนของชาวบ้านตำบลท่าแคที่ไม่นับถือครุหมอนิราหรือตายายนิรา โดยตรง จะมาบนขอความช่วยเหลือจากขุนศรีศรีธาที่ศาลาขุนหาในวัดท่าแค เพราะนอกจาก ชาวบ้านจะนับถือขุนศรีศรีธาในฐานะครุสำคัญของโนราแล้ว ยังมีความเชื่อในเรื่องความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ด้วย การแก้บนขุนศรีศรีธาส่วนใหญ่ จะปีทองและจุศประตกกันในวันอังคารและวันเสาร์

²เงินค่าบูชาครุหรือเงินแก้บนไม่ได้กำหนดแน่นอนว่าจะต้องเป็น 12 บาท โนราโรงครุ บางแห่งอาจกำหนดมากกว่านี้ต่อการแก้บน 1 ครั้ง เช่น 35 บาท 50 บาท เป็นต้น แต่ โดยทั่วไปนิยม 12 บาท ตามจำนวนครุโนราสำคัญ 12 องค์นั่นเอง

โรงครูในวันพฤหัสบดี เมื่อถึงเวลาแก่นซึ่งต้องทำในเวลาช่วงเช้าเพราะเลยเที่ยงวันไปแล้ว จะแก่นไม่ได้ ยกเว้นการร่ำออกพรานจะต้องร่ำหลังจากเลยเที่ยงวันไปแล้ว โнораใหญ่จะเป็นผู้ทำพิธีโดยการนำผู้แก่นร่ำหออกพราน หรือที่เรียกว่า "จับบหออกพราน" โดยทั่วไปบหร่ำออกพราน จะจับบหจากตอนใดตอนหนึ่งในวรรณคดี เช่น บทพระราชมงคลเนินป่า จากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ บทขุนแผน ตอนขึ้นเรือนขุนช้าง จากวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นต้น ตัวอย่างบทพระราชมงคลที่ใช้ขับกลอนตอนแก่นร่ำออกพรานตอนหนึ่งว่า

บัคเอ๋ยบัคนี้	กล่าวฝ่ายพระราชมงคลให้รู้
บุกบ้นอรัญวาพาลัย	แล้วบุกเพนินเดินไปหังสามองค์
มาชมนกชมไม้รายเรียงไป	ฟังเสียงเสนาะเพราะ ¹ ใจฟังไหลหลง
ปริงปรางช่างคมมันตกหล่นลง	หังมั่งคุดมุดคงมีอยู่นานา

โดยทั่วไปโนราใหญ่จะขับกลอนทาบทเพียงสั้น ๆ แล้วว่าเลยบทคือเปลี่ยนทำนองจากบทร้องเป็นการร่ำหรือเดินนาครานพอเป็นพิธี ผู้แก่นบังคับตัวอย่างคือนายจำหน่าย สงนุ้ย จะต้องแต่งตัวด้วยชุดพรานคือนุ่งผ้ายาวโจงกระเบนใส่หน้าพราน แล้วออกร่ำตามบทของโนราใหญ่ที่กล่าวแล้ว เป็นเสร็จพิธีแก่น (จำหน่าย สงนุ้ย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นางแดง แสงขำ อายุ 60 ปี เป็นลูกหลานตายายโนรา อยู่บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง นับถือครูหมอโนราหรือตายายโนรา คือ ตาหลวงครู แม่จำปี จอมเข่าหน้าทอง ได้บ่นครูหมอโนราเหล่านี้เอาไว้ว่า หากลูกหลานของนางได้เข้าเรียนหนังสือ และมีงานทำกันทุกคนแล้ว จะร่ำโนราโรงครูแก่น หลังจากได้ทำตามที่ต้องการแล้วจึงได้รับโนราแปลก ชะบาล และคณะมาร่ำโนราโรงครูแก่นที่บ้าน แต่เป็นการจัดเพื่อแก่นธรรมดาไม่ได้จัดโรงครูใหญ่ เรียกว่า "โรงครูแก่น หรือโรงครูเล็ก" เป็นการร่ำโรงครูอย่างย่อ คือใช้เวลาร่ำเพียง 1 คืน

¹เพราะ คือไผเราะ

กับ 1 วัน โดยเข้าโรงในเย็นวันพุธไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี การแก้นนอกจากรำโนราแล้วก็ จัดอาหารคาวหวานหรือที่ 12 เช่นไหว้ แล้วตัดหมูรยในตอนบ่ายวันพฤหัสบดีเป็นเสร็จพิธี (นางแดง แสงขำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533)

3.2 การบนและแก้บนจากการที่ชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนราถูกครุหมอนโนราหรือ ตายายโนราลงโทษ ลูกหลานตายายโนราอาจจะได้รับการลงโทษจากครุหมอนโนราหรือตายาย โнораด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่นลูกหลานเพิกเฉยไม่เช่นไหว้ตายายโนรา ไม่ตั้งหิ้งบูชาตายายโนรา ไหว้ที่บ้าน ต้องการให้ลูกหลานคนหนึ่งคนใดสืบทอดการรำโนรา ต้องการให้ลูกหลานหรือชาวบ้าน คนหนึ่งคนใดเป็นคนทรงครุหมอนโนรา ครุหมอนโนราหรือตายายโนราก็จะลงโทษหรือสั่งแดงอาการ ต่าง ๆ ให้ปรากฏ เช่นลูกหลานล้มเจ็บป่วย มีอาการผอมแห้งแรงน้อยที่เรียกว่า "ตายายย่าง" ปวดท้อง เป็นแผลพุพองตามตัว มีอาการบวมตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มีจิตใจไม่ปกติ มีสติหันเพี้ยน เป็นต้น หากอาการเช่นนี้เกิดขึ้นกับใครแล้ว ญาติพี่น้องจะต้องสังเกตและให้ การช่วยเหลือ หลายคนที่ไม่เชื่อในเรื่องนี้เคยนำบุตรหลานไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ไม่หาย นายแพทย์เองก็หาสาเหตุไม่ได้ ตัวอย่างกรณีของนางเจียม นุ่นเกลี้ยง อายุ 61 ปี อยู่บ้าน เลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นลูกหลานตายายโนรา แต่ไม่ได้สนใจนับถือ จึงเกิดอาการไม่สบาย ผอมแห้งแรงน้อย ทำงานไม่ได้ รักษากับแพทย์ แผนปัจจุบันแล้วอาการต่าง ๆ ก็ยังเป็นอยู่เช่นเดิม จึงได้ขอให้โนราแปลก ชะบาล ไปบนให้ โดยสัญญากับครุหมอนโนราว่าจะตั้งหิ้งบูชาที่บ้าน และรำโนราโรงครูถวายทุก 6 ปี อาการต่าง ๆ จึงหายเป็นปกติ (เจียม นุ่นเกลี้ยง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) การบนและการแก้บนที่มีสาเหตุมาจากการลงโทษของครุหมอนโนราหรือตายาย โนรานั้นจะต้องให้โนราหรือคนทรงครุหมอนโนราเป็นผู้บนให้เท่านั้น ครุหมอนโนราหรือตายายโนรา

จึงจะรับ ในบางครั้งการบนจะต้องมีการตั้งหิ้งบูชาตายายและมีการรำถวายหน้าหิ้งบูชาด้วย¹ สาเหตุที่ต้องมีการตั้งหิ้งบูชาตายายก็เนื่องมาจากลูกหลานตายายโนรายังไม่มีที่สำหรับพำนักหรือมีที่เฉพาะของครุหมอนโนราหรือตายายโนรา เพราะไม่เชื่อ ไม่นับถือ หรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติ สืบต่อกันมาบรรพบุรุษที่เคยนับถือ เมื่อรู้ว่าตนเองถูกลงโทษจากครุหมอนโนราหรือตายายโนราจึงต้องจัดที่พำนักคือห้องหรือหิ้งบูชาให้ครุหมอนโนราหรือตายายโนราด้วย ส่วนการรำถวายหน้าหิ้งบูชาเป็นความประสงค์ของแต่ละบุคคลจะมีหรือไม่ก็ได้ การบนด้วยโนราหรือคนทรงครุหมอนโนราจะต้องมีค่า "ราคา" หรือเงินกำนัลให้ผู้บนด้วย เช่นบนอย่างเดียวค่าราคา 350 บาท รำถวายหน้าหิ้งบูชา ค่าราคา 750 - 1,500 บาท แล้วแต่ละตกลงกัน โนราหรือคนทรงครุหมอนโนราจะต้องเตรียมเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งตัวอื่น ๆ ของโนราไปด้วย เช่น เทริด หน้าพราน หน้าทาสี ในขณะที่บนก็ต้องแต่งตัวโนรา ส่วนผู้ต้องการบนจะต้องเตรียมเครื่องบูชาต่าง ๆ คือ ผ้านุ่งห่มชาย 1 ชุด ผ้านุ่งห่มหญิง 1 ชุด ไก่ 1 ตัว เป็ด 1 ตัว เครื่องเขียน 2 สำหรับ หมาก 9 คำ เทียน 9 เล่ม มะพร้าวอ่อน 3 ผล กระจับปี่หรือที่เรียกว่า "สอมนั่ง" ใช้ใส่ข้าวสารหมากพลู ด้ายขาวพันรอบกระจับปี่เทียน 3 ใบ อาหารคาวหวาน 12 อย่าง จัดเป็นสำหรับ 1 ชุด เป็นที่ครู อาหารคาวหวาน 9 อย่าง จัดเป็นที่ชาย หมายถึงครุหมอนโนราฝ่ายชาย 1 ชุด อาหารคาวหวาน 9 อย่าง จัดเป็นที่หญิง หมายถึง ครุหมอนโนราฝ่ายหญิง 1 ชุด ขนมพองลา 3 สำหรับ บายศรีขนาดเล็ก 1 ต้น ผ้าขาวทำเพดาน 1 ผืน เมื่อจัดเตรียมเครื่องบูชาเรียบร้อยแล้ว โนราหรือคนทรงครุหมอนโนราจะทำพิธีบน โดยเริ่มจากกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย กล่าวชุมนุมเทวดา กล่าวเชิญครุหมอนโนราหรือตายายโนรามารับเครื่องสังเวย บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น ขอขมาในความผิดพลาดของลูกหลานต่อครุหมอนโนราหรือตายายโนรา ขอให้ลูกหลานหายจากเจ็บป่วยหรือโรคร้ายที่เกิดจากการกระทำของครุหมอนโนราหรือตายายโนรา แล้วให้คำสัญญาว่าจะเคารพนับถือ เช่นไหว้และจะมีการแก้บน

¹การรำถวายหน้าหิ้งบูชานั้นยังเป็นประเด็นที่โนรามีความเห็นขัดแย้งกัน บางคนบอกว่ารำไม่ได้เพราะโนราจะรำได้เฉพาะที่มีโรงรำเท่านั้นจะไปรำบนบ้านเขาไม่ได้จะเป็นเสนียดจัญไรแก่ตัวโนราและเจ้าของบ้าน แต่ส่วนใหญ่เมื่อโนราบนแล้วจะรำถวายหน้าหิ้งบูชาด้วยยกเว้นโนราที่มีความเชื่ออย่างเคร่งครัด เช่น โนราแปลก ชนะบาล เป็นต้น

โดยเช่นไหวด้วยเครื่องสังเวย รำโนราโรงครูถวายก็ปีต่อครั้ง ในบางครั้งขณะทำพิธีครูหมอโนราหรือตายายโนราอาจจะเข้าทรงลูกหลาน คนทรงครูหมอโนรา ซึ่งลูกหลานก็ได้มีโอกาสซักถามความประสงค์ของครูหมอโนราหรือตายายโนรา การตกลงผัดผ่อนในเรื่องวันเวลาการแก้บนหรือการรำโนราโรงครูถวาย หรือข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่ลูกหลานจะต้องกระทำต่อครูหมอโนราหรือตายายโนรา จากนั้นจะเอาผ้าขาวมาทำเพดาน เอาชั้นไม้หรือโต๊ะบูชาวางเป็นหิ้งบูชาตั้งดอกไม้ธูปเทียน เทริดโนรา ผ้าหุ้ม ผ้าชาย หน้าพราน หน้าทาสี รวมทั้งห่อหมุ่ยเอาไว้ หากมีการรำถวายหน้าหิ้งบูชาโนราผู้นั้นก็จะรำในตอนนั้น เป็นเสร็จพิธีการบน (รูปภาพประกอบที่ 11)

ส่วนการแก้บนนั้นนอกจากลูกหลานตายายโนราจะจัดโนราโรงครูแก้บนที่บ้านหรือตั้งเครื่องสังเวยเช่นไหวแล้วก็อาจจะมาแก้บนที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคได้หากได้รับอนุญาตจากครูหมอโนราหรือตายายโนรา เพราะการจัดโนราโรงครูที่บ้านหรือแก้บนที่บ้านจะต้องใช้ทุนรอนจำนวนมาก การมาแก้บนที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะต้องเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลูจัดเป็นพานเล็ก ๆ พร้อมเงิน 12 บาท หรือมากกว่านั้นมามอบให้กับโนราใหญ่ในตอนเช้าของวันพฤหัสบดี ผู้แก้บนนั่งพนมมือจับสายสิญจน์เชิญครู เมื่อทุกคนที่จะแก้บนพร้อมแล้ว โнораใหญ่ก็เริ่มพิธีโดยกล่าวบูชาพระรัตนตรัย กล่าวชุมนุมเทวดาและชุมนุมครูหมอโนรา กล่าวคำแก้บนแล้วถวายเครื่องบูชาแก่ครูหมอโนรา ในขณะที่ทำพิธีหากครูหมอโนราองค์ใดกำลังเข้าทรงในร่างทรงอยู่ ลูกหลานตายายโนราก็อาจจะนำพานดอกไม้ธูปเทียนไปมอบให้ครูหมอโนราองค์ที่ตนเองนับถือได้โดยตรง จากนั้นจึงกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ตายายโนรา และโนราใหญ่จะทำมากให้ผู้แก้บนที่เรียกว่า "หมากจุกกอก" คนละ 1 คำ เพื่อเป็นสิริมงคล เป็นเสร็จพิธี (รูปภาพประกอบที่ 12)

ตัวอย่างการบนและการแก้บนอาการป่วยไข้ที่มีสาเหตุมาจากครูหมอโนราหรือตายายโนรา เช่น นายพัน เฟ็งมี อายุ 60 ปี เป็นลูกหลานตายายโนรา อยู่บ้านชะโล่ง หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เคยอาศัยอยู่ในตำบลท่าแค ได้เกิดอาการปวดบวมไปทั้งตัวติดต่อกันเป็นเวลานาน ได้ไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันที่โรงพยาบาลจังหวัดพัทลุงแล้วไม่หายและหาสาเหตุไม่ได้ มีผู้แนะนำให้มาหาโนราแปลก ชนบาล จึงได้รู้ว่าเกิดจากครูหมอโนรา โดยครูหมอโนราต้องการให้นายพัน เฟ็งมี เป็นร่างทรงของขุนศรีศรัทธา โнораแปลก ชนบาล จึงทำพิธีบนให้โดยนายพัน เฟ็งมี ยอมรับเป็นร่างทรงของขุนศรีศรัทธา หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า

"ขุนหา" ตั้งแต่บัดนั้นอาการป่วยก็ค่อยทุเลาและหายเป็นปกติเมื่อมาแค้นที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค พร้อมกับเป็นคนทรงของขุนศรีศรัทธามาตั้งแต่ปี 2514 ถึงปัจจุบัน (พัน เฟ็งมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิตยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) (รูปภาพประกอบที่ 13) อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ นางซุ่น พรหมคง อายุ 65 ปี เป็นลูกหลานตายายโนรา อยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เกิดอาการเจ็บป่วยเป็นเวลา 2 - 3 ปี ไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หายจึงได้ให้โนรามานใบให้ แล้วตั้งหิ้งบูชา รับโนราไปเข้าโนราโรงครูที่บ้าน อาการป่วยก็หายเป็นปกติ และจากนั้นมาได้กลายเป็นร่างทรงของแม่แขนอ่อนตามวังทอง โดยเข้าร่วมเป็นคนทรงครุหมอโนราที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคเป็นประจำทุกปี (ซุ่น พรหมคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิตยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533)

ความเชื่อเรื่องการแค้นเป็นความเชื่อที่มีผลกระทบโดยตรงต่อชาวบ้านและลูกหลานตายายโนราในตำบลท่าแคทั้งทางร่างกายและจิตใจ ชาวบ้านและลูกหลานตายายโนราหลายคนต้องตั้งหิ้งบูชาครุหมอโนราหรือตายายโนรา ต้องมีการบวงสรวงเซ่นไหว้ ต้องจัดให้มีการรำโนราโรงครู มีการสืบทอดการรำโนรา เป็นคนทรงครุหมอโนรา ในทางกลับกันชาวบ้านและลูกหลานตายายโนราเชื่อว่าตนเองก็ได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือจากครุหมอโนราหรือตายายโนราในสิ่งที่บนบานขอความช่วยเหลือ ตลอดจนความสุขสงบและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน จึงทำให้ความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา การรำโนราโรงครูและศิลปะการรำรำโนรายังคงดำรงอยู่ในตำบลท่าแค ในจังหวัดพัทลุง และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มาจนถึงปัจจุบัน

4. ความเชื่อเรื่องการครอบเทริด

การครอบเทริดหรือการผูกผ้าใหญ่ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "การโผกผ้า" เป็น "พิธีที่ครูโนราครอบให้แก่ศิษย์ เพื่อรับรองความสามารถและความเป็นโนราที่สมบูรณ์ สามารถทำพิธีเข้าโรงครูได้ โนราที่ไม่ผ่านพิธีนี้แม้จะรำได้ดีเพียงใดก็ถือว่าเป็นโนราไม่สมบูรณ์" (อุดม หนูทอง.

2531 : 170) ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราก็มีความเชื่อเรื่องการครอบเทริดหรือการผูกผ้าใหญ่จะทำให้ผู้นั้นเป็นโนราที่สมบูรณ์ สามารถเป็นนายโรงโนรา มีความขลังมีความศักดิ์สิทธิ์ ประกอบพิธีกรรมและเป็นโนราใหญ่ในโนราโรงครูได้ สามารถเหยียบเสน ตัดผม ผีข่อ ครอบเทริด ผูกผ้าปล่อย รำล่องหงส์ รำแทงเซ่ แก้มบนหรือตัดหูรยได้ โนราที่จะเข้าทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่จะต้องมีอายุครบ 22 ปี และต้องไม่แต่งงาน¹ก่อนทำพิธีครอบเทริด หากโนราคนใดแต่งงานก่อนครอบเทริดก็เรียกว่า "โนราปราชิก" หรือ "โนราหราชิก" เมื่อทำพิธีครอบเทริดแล้วโนราผู้นั้นจะได้รับมอบเครื่องประกอบพิธีกรรมของโนรา เช่น หอก มีดหมอ พระขรรค์ ฯลฯ จากโนราใหญ่เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของโนราโรงครู และยังเชื่อต่อไปอีกว่าการครอบเทริดจะทำให้โนราผู้เข้ารับการครอบมีคาถาอาคมแก่กล้าสามารถถอดร่างได้ หลังจากครอบเทริดแล้วโนราผู้นั้นจะต้องไปรำให้ชาวบ้านดูอย่างน้อย 3 แห่ง เรียกว่า "รำ 3 วัด หรือ 3 บ้าน" แล้วจึงมาเข้าพิธีอุปสมบทจึงจะถือว่าเสร็จสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันเมื่อครอบเทริดแล้วก็จะไปอุปสมบทโดยเข้าวัดทำพิธีหั้นชุดโนรา เรียกว่า "แห่นาคโนรา" จะถอดเครื่องโนราและโกนหัวเมื่อเข้าโบสถ์แล้ว อนึ่งในการทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ทั้งโนราใหญ่และผู้รับการครอบเทริดจะต้องแต่งตัวโนราและมีการ "แต่งพอก" ด้วยจึงจะทำพิธีได้ การแต่งพอกหมายถึงการนุ่งสนับเพลา แล้วนุ่งผ้าลายตามแบบโนรา แล้วเอาผ้าขาวมาผืนหนึ่งพันเข้าเป็นชั้น ๆ อย่างมีระเบียบตามจำนวนเทริดที่ตั้งบนพาไล เช่นตั้งเทริด 7 ยอด ก็ให้พันผ้าขาว 7 ชั้น โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะตั้งเทริด 12 ยอด ก็ต้องพันผ้าขาว 12 ชั้น ผ้าขาวแต่ละชั้นจะต้องใส่หมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 1 บาท เมื่อพันและบรรจุแล้วก็นำมาพันไว้รอบสะเอดแล้วเอาผ้าลายมาคลุมไว้ข้างหลังโดยมีผ้ารัด ที่ผ้ารัดมีพอกห้อยสะเอดข้างละอัน มีผ้าเช็ดหน้า 1 ผืน ในผ้าเช็ดหน้าจะมีหมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 1 บาท

¹โนราที่จะเข้ารับการครอบเทริดหากแต่งงานแล้วก็สามารถแก้ได้เพื่อไม่ให้เป็นปราชิก โดยเอาใบหย่าร่างกับภรรยาซึ่งเขียนขึ้นโดยสมมุติมาแสดงต่อโนราใหญ่และกล่าวว่าจะไม่แต่งงานใหม่จนกว่าจะได้บวชเรียนแล้ว เพื่อเป็นเคล็ดว่าได้เป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีมลทินติดตัวแล้วก็สามารถเข้ารับการครอบเทริดได้

ผูกเป็นข้อไว้หนึ่งครั้ง เอาปลายข้างหนึ่งมาแขวนไว้ข้างสะเอว ต่อจากนั้นจึงนุ่งผ้าลายโดยปกติของโนราห์ลง ใส่ผ้าห้อยหน้า หางหงส์ เครื่องลูกปัดและสวมเทริด เฉพาะโนราห์ใหญ่ ส่วนผู้รับการครอบเทริดจะไม่สวมเทริดจนกว่าจะได้ทำพิธีครอบเทริดแล้ว (รูปภาพประกอบที่ 14) วิทยุ จิตธรรม (2508 : 64) ได้กล่าวถึงพิธีผูกผ้าใหญ่หรือพิธีแต่งพอกของโนราห์โดยสันนิษฐานที่มาของการแต่งพอกเอาไว้ด้วยตอนหนึ่งว่า

ผู้เข้าพิธีทุกคนแต่งตัวโนรา แต่แต่งมากพอกผ้าเข้ามามากกว่าแต่งตามปกติ คือมีผ้าพับและพอกไว้นอกผ้านุ่งธรรมดาอีก 1 ผืน แล้วยังมี "ห่อพอก" ซึ่งทำกับผ้าสีหรือผ้ามีลวดลายก็ได้ ขมวดเป็นปม 2 ข้าง ผูกไว้ข้างสะเอว ห่อพอกเดิมเคยทำเป็นหมอนยัดนุ่นไว้ ขนาดเดียวกับห่อทุเรียนกวนหรือทุเรียนเคี้ยว ห่อพอกหรือผ้าพอกน่าจะเป็นเครื่องแต่งตัวหรือที่เก็บเครื่องแต่งตัวในสมัยก่อน แล้วจำลองลงมาให้เล็กลงเพื่อสะดวกในการผูกไว้กับเอว เพราะตามธรรมดาโนราห์เมื่อออกโรงแสดงแล้วก็มี "ห่อพาย" ด้วยเดินทางไปแสดง ณ ที่ไกล ๆ แล้วเดินทางกันไปเรื่อย ๆ ที่เข้าใจเช่นนั้นเพราะได้เห็นจากเครื่องแต่งตัวพราวน พราวนจะมียามที่เรียกว่า "ห่อพาย" ในห่อพายนั่นมีเคย (กะปิ) ขั้หมั่น (ขมิ้น) คีปลี (พริกขี้หนู) สาร (ข้าวสาร) และเงินไปด้วยเพราะเป็นการเดินทางอยู่เสมอ ฉะนั้นห่อพอกก็น่าจะเป็นเช่นเดียวกัน

5. ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย

การผูกผ้าปล่อย หมายถึงการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้ตนหลุดพ้นหรือตัดขาดจากความเป็นโนราห์ ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราห์มีความเชื่อว่าผู้ที่เคยเป็นโนราห์หรือมีเชื้อสายโนราห์หากเลิกรำโนราห์หรือไม่นับถือครุหม่อโนราห์หรือตายายโนราห์ จะต้องถูกครุหม่อโนราห์หรือตายายโนราห์ลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้ประสบอุบัติเหตุ ไม่มีความสุข ความเจริญในชีวิตและอาชีพการงาน แต่สามารถแก้ไขได้โดยวิธีที่เรียกว่า "ผูกผ้าปล่อย" ดังนั้นเมื่อโนราห์คนใดต้องการจะเลิกรำโนราห์ก็จะมาทำพิธีในโนราห์โรงครู โดยจัดดอกไม้ธูปเทียนเงิน 12 บาทมามอบให้กับโนราห์ใหญ่แล้วกราบขอขมาต่อครุหม่อโนราห์ จากนั้นโนราห์ใหญ่จะมอบเครื่องแต่งตัวโนราห์หรือที่เรียกว่าเครื่องตันให้ ผู้เข้าทำพิธีรับเครื่องแต่งตัวโนราห์แล้วก็ต้อง

แต่งตัวในโรงพิธี แล้วรำนอบต่าง ๆ เพื่อเป็นการถวายครู โดยทั่วไปจะเริ่มรำนตั้งแต่ บทรูสอน สอนรำน ฯลฯ โดยผู้รำนจะแสดงความสามารถทางศิลปะการรำนอย่างเต็มความสามารถเป็นครั้งสุดท้าย เมื่อหยุดรำนแล้วโนราใหญ่จะเรียกเข้าไปถามความสมัครใจอีกครั้งว่า ยืนยันที่จะเลิกรำนอบเช่นเดิมหรือไม่ เมื่อได้รับคำยืนยันจากผู้รำนแล้วโนราใหญ่ก็จะ บริกรรมคาถาเป็นการตัดขาดความเป็นโนรา และให้ผู้รำนออกไปนอกโรงโนราแล้วถอดเครื่อง แต่งตัวโนราออก จากนั้นนำเครื่องโนราทั้งหมดส่งให้โนราใหญ่โดยต้องส่งมาทางข้างหลังตนเอง ไม่หันหน้ามามองโรงโนรา ก็เชื่อว่าได้ทำพิธีผูกผ้าปล่อยและตัดขาดจากความเป็นโนราแล้ว

คังกรณัตว์อย่างของนางสาวเพลินพิศ แก้วสุข อายุ 19 ปี อยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เคยรำนอบอาชีวะมาเป็นเวลา 10 ปี แต่ต้องการจะแต่งงาน เปลี่ยนอาชีพไปค้าขาย และย้ายไปอยู่กับสามีที่กรุงเทพมหานคร จึงได้มาทำ พิธีผูกผ้าปล่อยในวันรำนอบโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ปี พ.ศ. 2533 โดยโนราแปลก ชนะบาล โนราใหญ่ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เป็นผู้ทำพิธีให้ (เพลินพิศ แก้วสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) (ภาพประกอบที่ 15, 16)

6. ความเชื่อเรื่องการตัดจุก

การตัดจุกและการไว้จุกเป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากการโกนผมไฟและความเชื่อเรื่องขวัญ จึงมีการไว้จุกหรือผมแกละ การไว้จุกเป็นเครื่องหมายบอกสถานภาพการเป็นเด็ก และเพื่อให้ผู้ใหญ่เมตตาให้ความอนุเคราะห์ตามควรแก่วัย จนอายุย่างเข้าวัยหนุ่มวัยสาว (ชาย 13 ปี หญิง 11 ปี) จึงจัดพิธีโกนจุกหรือตัดจุก (ธิดา โมสิกรัตน์. 2527 : 780) ชาวบ้านตำบลท่าแคบางส่วนยังให้บุตรหลานของตนไว้จุกกันอยู่ การพาบุตรหลานมาตัดจุกในพิธีกรรมของโนราโรงครูก็เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เด็กคนนั้นโดยที่พ่อแม่ไม่ต้องประกอบพิธีตัดจุกที่บ้าน และเชื่อว่าพิธีกรรมโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่มีความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านบางคนก็เป็นลูกหลานของทายาทโนราจึงปรารถนาให้บุตรหลานได้ตัดจุกจากครูโนรา และยังเชื่อต่อไปอีกว่าโนราใหญ่ผู้เป็นหัวหน้าคณะในโนราโรงครูเป็นผู้มีอำนาจเร้นลับทางไสยศาสตร์ มีคาถาอาคม

แก้ส้า การไว้จุกนอกจากจะปฏิบัติตามประเพณีนิยมแล้ว ส่วนหนึ่งมาจากการบนบานเนื่องจาก
 เด็กเกิดอาการป่วยไข้ หรือประสบเหตุร้ายต่าง ๆ พ่อแม่จึงได้บนขอความช่วยเหลือจากครุหมอ
 โнораหรือตายายโนรา โดยให้เด็กไว้จุกเป็นทานบน เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ก็จะพามาตัดจุก
 ในโนราโรงครูเพื่อเป็นการแก้บนด้วย นอกจากนี้การตัดจุกยังเป็นพิธีกรรมส่วนหนึ่งของการ
 ครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ของโนรา ซึ่งนิยมทำพิธีตัดจุกก่อนแล้วจึงครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่
 การตัดจุกจะทำพิธีในตอนเช้าของวันพฤหัสบดี พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะต้องเตรียม พานดอกไม้
 ฐูปเทียน หมากพลู เงิน 12 บาท มามอบให้โนราใหญ่พร้อมกับตัวเด็ก เมื่อเริ่มพิธีก็จะให้
 เด็กนั่งลงบนผ้าขาว โнораใหญ่และครุหมอโนราที่สำคัญ ๆ ในร่างทรง เช่น ตาม่วงทอง
 ขุนศรีศรัทธา ก็จะร่ายรำโดยขุนศรีศรัทธาถือไม้หวายเขียนพราญ โнораใหญ่หรือตาม่วงทอง
 ถือกริช พร้อมกับน้ำมันประพรมที่ศีรษะเด็ก จากนั้นเอามือจับที่จุกของเด็ก บริกรรมคาถา
 คนตรีเชิด แล้วจึงเอากริชตัดจุกของเด็กพอเป็นพิธี เสร็จแล้วประพรมน้ำมันอีกครั้งมอบเด็ก
 ให้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองพาเด็กไปโกนผมหรือตัดผมจริงอีกครั้งหนึ่ง เป็นเสร็จพิธีการตัดจุก
 (รูปภาพประกอบที่ 17)

7. ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน

เสนเป็นเนื้อที่ออกนูนขึ้นจากระดับผิวหน้าเป็นแผ่นถ้ามีสีแดงเรียก "เสนทอง" ถ้ามีสี
 ดำเรียก "เสนดำ" ไม่ทำให้เจ็บปวดหรือมีอันตราย แต่ถ้างอกบางส่วนของร่างกาย เช่น
 บนใบหน้า จะกวนำเกลียด ถ้าเป็นกับเด็ก ๆ เเสนจะโตขึ้นตามอายุ (อุดม หนูทอง. 2531 :
 171) ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าเสนเกิดจากการกระทำของผีที่เรียกว่า
 "ผีโองะแซง"¹ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่เฝ้าเสาโรงโนรา และส่วนหนึ่งเป็นเพราะการทำเครื่องหมาย
 ของครุหมอโนราเพื่อต้องการเอาเด็กคนนั้นเป็นโนราโดยผ่านทางผีโองะแซง (แปลก ชนะบาล
 เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค

¹โนราบางคนเชื่อว่าเสนเกิดจากการกระทำของผีที่เรียกว่า "เจ้าเสน" (อุดม หนูทอง.
 2531 : 171)

อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2532) เสนอไม่สามารถ
 รักษาให้หายไธ้นอกจากให้โนราทำพิธีเหยียบเสนให้ในวันโนราเข้าโรงครู ซึ่งมักจะทำกันก่อนรำ
 คล้องหงส์ โดยผู้ที่เป็นเสนหรือพ่อแม่ผู้ปกครองเตรียมเครื่องประกอบพิธีมามอบให้โนราใหญ่
 ได้แก่ ขันน้ำหรือดาตีส่นน้ำ หมาก พลุ ธูปเทียน ดอกไม้ มีดโกน หินลับมีด เงินเหรียญ
 เครื่องทอง เครื่องเงิน ญ่าคา ญ่าเข้คมอน รวงข้าว และเงิน 32 บาท (ในอดีตใช้
 12 บาท) จากนั้นโนราใหญ่จะเอาน้ำใส่ขันหรือดาตีส่นน้ำ พร้อมด้วยอุปกรณ์ที่ผู้เป็นเสนเตรียมมาใส่
 ลงในขันน้ำหรือดาตีส่นน้ำ ทำพิธีจุดธูปเทียน ชุ่มนมเทวดา ชุ่มนมครูหมอโนรา ลงอักขระขอมที่หัว
 แม่เท้าของโนราใหญ่ แล้วรำท่าแบบเขียนพราย หรือ "ท่าอย่างสามชุก" มีโนสาหรือครูหมอ
 โนราในร่างทรงรำประกอบโดยถือกริช พระขรรค์ โนราใหญ่เอ้าหัวแม่เท้าไปแตะตรงที่เป็นเสน
 แล้วเอ้าหัวแม่เท้าไปจุ่มลงในขันหรือดาตีส่นน้ำ ยกขึ้นนมวันเทียน แล้วใช้หัวแม่เท้าไปเหยียบเบา ๆ
 ตรงที่เป็นเสนโดยหันหลังให้ผู้ที่เป็นเสน ว่าคาตากำกับในขณะเดียวกันโนราหรือครูหมอโนราใน
 ร่างทรงก็จะเอากฤษ พระขรรค์ไปแตะตรงที่เป็นเสนพร้อมกับบริกรรมคาถา ทำเช่นนี้ 3 ครั้ง
 เสร็จแล้วเอามีดโกน หินลับมีด และของอื่น ๆ ในขันน้ำหรือดาตีส่นน้ำไปแตะที่ตัวผู้เป็นเสนจนครบ
 ทุกอย่างเป็นเสร็จพิธี จากพิธีกรรมดังกล่าวเชื่อว่าเสนจะค่อย ๆ จางหายไป ถ้าไม่หายก็ให้
 ทำซ้ำอีกจนครบ 3 ครั้ง เสนจะหายไปในที่สุด (รูปภาพประกอบที่ 18)

8. ความเชื่อเรื่องการตัดผมผีขอ

ผมผีขอคือผมที่จับตัวกันเป็นกระจุกโดยธรรมชาติเหมือนผูกมัดเอาไว้ตั้งแต่แรกคลอด
 ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าผมผีขอเกิดจากความต้องการของครูหมอโนราหรือตายาย
 โนราที่จะให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาเป็นโนราหรือคนทรงครูหมอโนรา จึงผูกผมเป็นเครื่องหมาย
 เอาไว้ และมักจะเป็นครูหมอโนราหรือตายายโนราฝ่ายอิสลาม ได้แก่ โต๊ะห้าคำ
 ยินมูหมี และลูกสาวของโต๊ะห้าคำคือ จันจุหรี ศรีจุหรี โดยมีโต๊ะห้าคำเป็นหัวหน้าคณะ
 ผมผีขอ (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิตยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค
 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)
 ผมนี้ถ้าใครตัดออกเองจะเกิดโทษภัยแก่ตัวแต่สามารถตัดออกและแก้ไขให้หายจากอาการผิดปกติได้

โดยให้โนราใหญ่ตัดไม้ในพิธีโนราโรงครู ผมที่ตัดแล้วให้เก็บไว้เชื่อว่าเป็นของขลังสำหรับ
 เจ้าของผมหสามารถป้องกันอันตรายได้ แต่โนราใหญ่จะตัดผมผีข่อยออกได้หรือไม่ต้องขออนุญาตจาก
 ครูหมอนอราก่อน เพราะเมื่อตัดผมผีข่อยออกโดยครูหมอนอราหรือตายายโนราไม่อนุญาตก็จะผูกผม
 ผีข่อยใหม่อีก โนราใหญ่จึงต้องทำพิธีขออนุญาตโดยผู้เข้าตัดผมผีข่อยต้องเตรียม ดอกไม้ กล้วย
 หนากพลู เงิน 12 บาท จัดเป็นพานดอกไม้มามอบให้กับโนราใหญ่ ทางคณะโนราจะเตรียม
 กรรไกร มีดหมอหรือพระขรรค์เอาไว้ เริ่มพิธีโดยปริกรรมคาถา ผู้ตัดผมผีข่อยผู้สาวารองรับ
 ผมของตนเอง โนราใหญ่ทำน้มนตรร์รดหัวผู้ตัดผม แล้วว่า "ทำสามย่าง" หรือ "ทำย่างสามขุม"
 ตัดผมที่จับตัวกันโดยตัด 3 ครั้งด้วยกรรไกรหรือมีดหมอหรือพระขรรค์ จากนั้นจึงเก็บผมที่ตัดแล้ว
 3 ครั้ง เรียกว่า "สามหยิบ" มอบให้มารดาหรือผู้ปกครองของผู้ตัดผมผีข่อยเพื่อนำไปเก็บรักษาไว้
 ที่บ้าน เชื่อกันว่าหลังจากตัดผมผีข่อยออกแล้ว ผมที่งอกขึ้นใหม่จะไม่ผูกกันเป็นกระจุกอีกต่อไป

9. ความเชื่อเรื่องการรำผีหัวควาย

เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการบนและการแก้บน โดยแก้บนครูหมอนอราหรือตายาย
 โนราด้วยหัวควาย เชื่อกันว่าครูหมอนอราหรือตายายโนราที่ต้องแก้บนด้วยหัวควายคือ "ทวดเกาะ"
 ซึ่งคำว่าเกาะตามความเข้าใจของชาวบ้านว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือเป็นที่อยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 เช่น ทวดงู ทวดเสือ เป็นต้น คำว่าเกาะจึงเป็นคำนำหน้าชื่อหมู่บ้านเพื่อบอกความหมาย
 ดังกล่าว เช่น บ้านหน้าเกาะ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
 ชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อว่าเป็นที่อยู่ของทวดศักดิ์สิทธิ์เรียกว่า "ทวดเกาะ" หน้าหมู่บ้านมีศาลหรือ
 ศาลาทวดเพื่อเซ่นไหว้บนบานเรียกว่า "หลาทวดเกาะ" ความเชื่อเรื่องการรำผีหัวควายยังมี
 ชาวบ้านและคณะโนราที่เชื่อแตกต่างกันออกไปว่าเป็นพิธีกรรมเพื่อบูชา "ผีแข่ง" ซึ่งเป็นผีจำพวก
 หนึ่งที่มีหน้าที่ประจำเสาและฝ้าโรงโนรา ดังที่ อุดม หนูทอง (2531 : 169) กล่าวไว้ใน
 เรื่องขนบนิยมในการเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรมของโนราตอนหนึ่งว่า

พิธีตีหัวควายทำเหมือนกับการเล่นโนราแก้บนทั่วไป แต่จะตีหัวควายในวันศุกร์
 ตอนเข้าก่อนทำพิธีเจ้าภาพจะฆ่าควาย แล้วนำออก เอาเนื้อมาแบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนหนึ่งทำเป็น 3 หาบ นำไปวางบนคาคบไม้ อีกส่วนหนึ่งนำไปวางบนขอนไม้

3 ขอน เรียกการจัดเนื้อควายเพื่อบูชาผีแข่งเช่นนี้ว่า "สามหาบสามขอน"

หัวควายนำไปวางทางทิศเหนือของโรง พิธีดับหัวควายจะทำหลังจากรำคล้องหงส์

จบ โดยโนราใหญ่รำออกจากโรง เมื่อถึงหัวควายก็ลงอักขระอาคมที่หัวแม่เท้า

ยกเท้าดับกดหัวควายไว้พร้อมกับ "กาด" คือร้องเชิญให้ผีแข่งมารับเครื่องสังเวย

แล้วกลับเข้าโรงว่าบท "อนิจจัง" ส่งครุหมอกลับ แล้วตัดหมูรมย เป็นเสร็จ

พิธี

ส่วนการแก้บนด้วยหัวควายตามความเชื่อของชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนรามืออยู่

3 ลักษณะด้วยกัน คือ

9.1 การรำดับหัวควาย เป็นการแก้บนครุหมอนโนราหรือตายายโนราด้วยหัวควาย
ผู้บนจะรับโนราไปรำโรงครูเช่นเกี่ยวกับการแก้บนทั่วไป แล้วนำหัวควายที่ฆ่าแล้วมาต้มหรือย่าง
ให้สุก จัดถาดเพื่อวางหัวควาย โดยมีผ้าขาวปูรองในถาด แล้วใส่เงินเหรียญ รวงข้าว
ทั้งข้าวเหนียวข้าวเจ้า หมากพลู 9 คำ ถูบเทียน คอกไม้ แพนมีหัว ลงไปในถาด
เอาหัวควายวางลงไปในถาด แล้วนำไปตั้งไว้บนพาไลในโรงครูในวันพฤหัสบดี วันศุกร์เอา
หัวควายลงมาวางไว้ที่พื้นโรงผูกติดไว้กับเสาโรงที่อยู่ใกล้พาไล หลังจากโนราใหญ่ทำบท
คล้องหงส์และแทงเข้แล้วก็ขึ้นไปเช่นไหว้ครุหมอนโนราบนพาไลพร้อมด้วยตัวแทนเจ้าภาพ ส่วนคน
อื่น ๆ จับด้ายสายสิญจน์ที่ต่อลงมาจากพาไล เสร็จแล้วดึงสายสิญจน์ไปพันที่เขาควายเป็นจุดเทียน
บนหัวควาย โนราใหญ่จับบท "ทรพี" จบบทแล้วบริกรรมคาถา รำท่าอย่างสามชুমใช้มีดหมอหรือ
คานพันที่หัวควายเพื่อตัดด้ายสายสิญจน์ แล้วจึงใช้เท้าดับหัวควายให้ออกไปนอกโรงครู เป็นเสร็จ
พิธี (รูปภาพประกอบที่ 19, 20)

9.2 การรำพันหัวควาย¹ เป็นการแก้บนด้วยหัวควายแต่ทำพิธีหรือรำพันหัวควาย พิธีพันหัวควายทำเหมือนกับการรำโนราโรงครูแก้บนทั่วไป แต่เจ้าภาพต้องฆ่าควายแล้วเอามา วางไว้ที่หน้าโรงโนราห์ทั้งตัว เมื่อโนรารำโรงครูจนครบ 3 วันแล้วจึงออกจากโรงไปเป็นการ จบการรำโนราโรงครู แล้วกลับเข้าโรงอีกครั้งเพื่อทำพิธีพันหัวควายหรือรำพันหัวควาย โดยใช้ มีด "อ้ายแดง"² ที่ลงอักขระอาคมแล้วเป็นอาวุธสำหรับพัน โนราจับบทรพีเช่นเดียวกับการ รำตีหัวควาย บริกรรมคาถา แล้วรำท่าอย่างสามชุกไปพันที่หัวควาย ว่าบทอนิจจัง เป็นเสร็จ พิธี

9.3 การรำบ้าย³หัวควาย เป็นการแก้บนด้วยหัวควายเช่นเดียวกับการรำตีหัวควาย และรำพันหัวควาย แต่เมื่อรำโรงครูครบ 3 วันแล้ว โนราก็จับบทรพี แล้วใช้มือและเท้าเข้าไป ที่หัวควาย บริกรรมคาถา หันหัวควายให้เบนหัวไปจากทิศเดิม เรียกพิธีกรรมนี้ว่า "บ้าย หัวควาย" เช่นหัวควายหันหน้าไปทางทิศอีสาน เมื่อทำพิธีบ้ายแล้วให้หัวควายหันหน้าไปทางทิศ ทิศ เป็นต้น

10. ความเชื่อเรื่องการรำสวดเครื่องสวดกำไลหรือสวดไหมร

เป็นพิธีกรรมเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครูโนราว่า "เป็นโนรา" ซึ่งชาวบ้านตำบล ท่าแคและคณะโนรามีความเชื่อว่าผู้ที่จะเป็นโนราหรือเข้าฝึกหัดรำโนราจะต้องได้ผ่านพิธีรำสวด เครื่องสวดกำไล จึงจะได้รับการยอมรับจากครูโนราว่าเป็นโนรา ทั้งได้รับการถ่ายทอดวิชาจาก ครูโนรา และเป็นสิริมงคลแก่ตนเองทำให้มีความก้าวหน้าและมั่นคงในอาชีพศิลปิน การรำ

¹การรำพันหัวควายในบางพื้นที่เจ้าภาพจะแก้บนด้วยควายทั้งเป็น โดยเอามาผูกตรึง ไว้หน้าโรงโนรา เมื่อโนรารำโรงครูครบ 3 วันแล้วจะต้องใช้มีดแทงควายจนตายแล้วจึงทำ พิธีรำพันหัวควาย จากความเชื่อว่า "ทวดเกาะ" เป็นผู้รับบนด้วยหัวควายในบางแห่งจึงต้อง เอาควายไปล่ามไว้ที่ชายป่า สมมุติชื่อสถานที่นั้นว่าเป็นเกาะตามชื่อ "ทวดเกาะ" หรือหากอยู่ ใกล้บ้านที่มีชื่อนำหน้าว่า "เกาะ" ก็จะพาควายไปไว้ที่นั่น เมื่อรำโนราโรงครูครบ 3 วันแล้ว จึงออกไปรำพันหัวควาย

²อ้ายแดง เป็นมีดพร้าชนิดหนึ่ง หัวดัดเฉียง ค้ามสั้น ปลายค้ำโค้งลง ใช้เป็นอาวุธคล้ายดาบ

³บ้าย คือปรับเปลี่ยนให้ตรงกันข้ามกัน

สอดเครื่องหรือที่เรียกว่า "จำผ้า" เปรียบเหมือนการบวชเป็นสามเณรของผู้ที่ฝึกหัดรำโนรา ส่วนการรำสอดกำไลหรือไหมเป็นพิธีกรรมของโนราเพื่อรับศิษย์เข้าฝึกหัดรำโนราทั้งที่หัดรำโนรามาแล้วและยังไม่เคยหัดรำมาก่อน การทำพิธีดังกล่าวจึงเท่ากับเป็นการฝากตัวต่อครูโนรานั้นเอง ผู้ที่จะรำสอดกำไลหรือไหมจะต้องจัดเตรียม ดอกไม้ กล้วยเทียน หมากพลู และเงิน 12 บาท จดใส่พานนำไปกราบครูโนราเป็นการฝากตัว โนราใหญ่จะรับเครื่องบูชาแล้วสอบถามความสมัครใจและการยินยอมของผู้ปกครอง เมื่อได้รับคำยืนยันแล้วโนราใหญ่ก็จะเอากำไลหรือไหมมาสวมมือให้ประมาณ 3 วง แล้วจับมือทั้งสองของผู้เข้าพิธียกขึ้นตั้งวงเพื่อเอาเคล็ดในการรำโนรา ครูโนราคนอื่น ๆ จะประพรมน้ำมนต์และให้อิ้ววาท จากนั้นผู้เข้าพิธีกราบครู 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี ส่วนการรำสอดเครื่องหรือที่เรียกว่าจำผ้านั้น ผู้เข้าพิธีก็ต้องเตรียม ดอกไม้ กล้วยเทียน หมากพลู และเงิน 12 บาท จดใส่พานเข้าไปกราบครูโนรา โนราใหญ่รับพานดอกไม้แล้วก็จะถามความสมัครใจในการเป็นโนราอีกครั้ง เมื่อได้รับการยืนยันก็จะกล่าวอวยพรประพรมน้ำมนต์ เสกเป่าด้วยคาถา แล้วมอบเครื่องแต่งตัวโนราหรือที่เรียกว่าเครื่องคันให้ ผู้เข้าทำพิธีนำไปแต่งตัว จากนั้นจึงออกมารำถวายครูโดยรำบทครูสอน บทสอนรำ ตามเวลาอันสมควร เป็นอันเสร็จพิธี การแต่งตัวโนราหากแต่งด้วยตนเองแล้วรำโนราถือว่าเป็นเรื่องปกติไม่ได้ผูกพันกับครูหมอโนรา แต่ถ้าให้โนราโดยเฉพาะโนราใหญ่เป็นผู้มอบเครื่องแต่งตัวให้ เช่นในพิธีรำสอดเครื่องแล้วก็เชื่อว่าบุคคลนั้นจะเป็นโนราที่มีครู และจะต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมของโนรา มิฉะนั้นอาจจะได้รับการลงโทษจากครูหมอโนราหรือตายายโนราได้ (คุณภาพประกอบที่ 21)

11. ความเชื่อเรื่องการรักษาอาการป่วยไข้

เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าครูหมอโนราและพิธีกรรมโนราโรงครูสามารถรักษาอาการป่วยไข้บางอย่างได้ ซึ่งอาการป่วยไข้นั้นมาจากสาเหตุ 2 ประการคือ

11.1 อาการป่วยไข้อันเกิดจากความผิดปกติของร่างกาย และโรคภัยต่าง ๆ การรักษาเบื้องต้นก็คือการบนบานขอความช่วยเหลือจากครูหมอโนราที่ตนเคารพนับถือให้หายป่วยจาก

โรคนั้น ๆ แล้วจะแก้กันเมื่อหายเป็นปกติ อาการป่วยไข้บางอย่าง เช่น การเสียสติ ถูกคุณไสย ถูกวิญญาณผีร้ายเข้าสิงร่าง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "ผีเข้า" ญาติพี่น้องก็จะต้องพาไปรักษากับครูหมอโนราหรือตายายโนรา โดยผ่านคนทรงครูหมอโนรา ดังกรณีตัวอย่างของนางซ้อย แสงเขียว อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นคนทรงแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายซึ่งเชื่อว่าแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายเป็นเจ้าของยาหรือ "ตันยา" รักษามนุษย์ โดยรับรักษาผู้ป่วยจากที่ต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งนางซ้อย แสงเขียว เชื่อว่าบุคคลที่มารับการรักษาล้วนเป็นลูกหลานของแม่แขนอ่อน นางซ้อย แสงเขียว ให้การรักษาโดยวิธีเชิญแม่แขนอ่อนมาประทับทรงตนโดยมีนายปาน แสงเขียว สามีเป็นผู้ช่วยเหลือและคอยซักถามวิธีการรักษา การรักษาอาการผู้ป่วยจะใช้ทั้งการบน การรดน้ำมนตร์ การต้มยา และการปักเป่าด้วยเวทมนตร์คาถา คนทรงครูหมอโนราที่จะนำมากล่าวอีกคนคือ นางเพียร เพชรย้อย อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นคนทรงแม่ศรีมาลาและจอมเข่าหน้าทอง นางเพียร เพชรย้อย จะให้การรักษาผู้ป่วยด้วยโรคนัยต่าง ๆ เช่น ถูกคุณไสย เสียสติ ถูกวิญญาณผีร้ายเข้าสิง และโรคอื่น ๆ ด้วยการประทับทรงแม่ศรีมาลา มีนายวอน เพชรย้อย สามีเป็นผู้คอยช่วยเหลือสอบถามวิธีการรักษา การรักษาอาการผู้ป่วยจะใช้ทั้งการบน การรดน้ำมนตร์ การต้มยา และการปักเป่าด้วยเวทมนตร์คาถา ซึ่งมีชาวบ้านทั้งในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียงมารับการรักษาที่บ้านของนางเพียร เพชรย้อย อยู่เป็นประจำ หรือคนทรงครูหมอโนราเหล่านี้จะเดินทางไปช่วยเหลือรักษาถึงที่บ้านของผู้ป่วย เพราะบางครั้งอาการป่วยเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับครูหมอโนราจะต้องใช้การบน การตั้งหิ้งบูชา หรือการรำถวายหน้าหิ้งบูชา ซึ่งจะได้นำกล่าวต่อไป

11.2 อาการป่วยไข้อันเกิดจากการกระทำหรือการลงโทษของครูหมอโนรา อันมีสาเหตุมาจากความต้องการของครูหมอโนราที่ต้องการให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นคนทรงครูหมอโนรา เป็นผู้รำโนรา และมาจากความเฉยเมยของลูกหลานตายายโนราที่ไม่เคารพนับถือ บวงสรวงเช่นไหว้ตายายโนรา ดังได้กล่าวมาแล้วในเรื่องความเชื่อเรื่องการแก้กัน ซึ่งผู้ที่มีเชื้อสายโนราหรือลูกหลานตายายโนรามักจะต้องประสบและเกิดอาการป่วยต่าง ๆ เช่น ปวดท้อง เจ็บหน้าอก ปวดบวม ผอมแห้งแรงน้อยที่เรียกว่า "ตายายย่าง" ชาวบ้านตำบลท่าแคและ

คณะโนราเชื่อว่าอาการป่วยไข้อันมีสาเหตุมาจากการกระทำของครุหมอนโนราหรือตายายโนรา จะต้องได้รับการรักษาด้วยวิธีการของโนราเท่านั้นจึงจะหาย และผู้เจ็บป่วยเมื่อหายแล้วก็จะต้องทำตามความประสงค์ของครุหมอนโนราหรือตายายโนรา ไม่ว่าจะเป็นการแก้บน การตั้งหิ้งบูชา การจัดโนราโรงครู การรำโนรา หรือการเป็นคนทรงครุหมอนโนรา อาการป่วยไข้ อันเกิดจากการกระทำของครุหมอนโนราหรือตายายโนราจะต้องให้โนราหรือคนทรงครุหมอนโนรา บางคนเป็นผู้รักษา หรือกล่าวบนบานเช่นไหว้ให้ และจะต้องรำโรงครูถวายครุหมอนโนราจึงจะยินยอม ดังกรณีของโนราสมพงษ์ ชนะบาล อายุ 38 ปี อยู่บ้านเลขที่ 125 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นโนราอาชีพที่มีชื่อเสียงในภาคใต้ ตามความเชื่อของชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าโนราสมพงษ์ ชนะบาล เป็นเชื้อสายของพระเทพสิงห เพราะเป็นหลานโนราแปลก ชนะบาล ซึ่งเป็นโนราใหญ่ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค และเป็นคนทรงพระเทพสิงห แต่โนราสมพงษ์ ชนะบาล ไม่เคยมาร่วมรำโรงครูใหญ่วัดท่าแค ต่อมาเกิดอาการเจ็บปวดตามขาไม่สามารถยืนรำโนราได้ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นเพราะครุหมอนโนราหักขา จึงได้ให้โนราแปลก ชนะบาล เป็นผู้บนให้และสัญญากับครุหมอนโนราว่าโนราสมพงษ์ ชนะบาล จะมาร่วมรำในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคทุกปี ซึ่งได้ปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน อาการเจ็บปวดตามขา ก็หายไปและสามารถรำโนราได้ตามปกติ (สมพงษ์ ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) ความเชื่อเรื่องอาการป่วยไข้และการรักษาอาการป่วยไข้ที่มีสาเหตุมาจากครุหมอนโนราหรือตายายโนราจึงมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเป็นอย่างยิ่ง ดังจะได้กล่าวในบทต่อไป

12. ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรง

การเข้าทรงและร่างทรงเป็นความเชื่อในเรื่องผีสิงเทวดาหรือความเชื่อทางไสยศาสตร์อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่สอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนาระดับชาวบ้านดังได้กล่าวมาแล้ว ประกอบกับชาวภาคใต้มีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษอันเป็นวิญญาณที่ยังไม่ได้ไปสุคติไปเกิด ยังมีความรัก ความห่วงใยลูกหลาน คอยพิทักษ์รักษาลูกหลานทุกคนอยู่ การติดต่อ

กับวิญญาณของผีसांगเทวดาและผีบรรพบุรุษต้องอาศัยพิธีบวงสรวง เช่น ไห้ว และมีคนกลางในการติดต่อ เช่น ศิลปิน หมอผี และคนทรง เป็นต้น ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงจึงปรากฏเด่นชัดในกลุ่มศิลปินโดยเฉพาะโนรา ซึ่งเชื่อว่าวิญญาณของผีบรรพบุรุษและครูตันโนรา ที่เรียกว่าครูหมอนโนราหรือตายายโนรา ยังมีความผูกพันกับลูกหลานทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย การติดต่อระหว่างครูหมอนโนราหรือตายายโนราจะต้องผ่านการเข้าทรงและร่างทรงดังปรากฏในพิธีกรรมของโนราโรงครู ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราต่างมีความเชื่อเช่นเดียวกับชาวภาคใต้ การจัดโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคได้ทำให้บทบาทของคนทรงครูหมอนโนรามีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะได้กล่าวในประเด็นความเชื่อดังต่อไปนี้

12.1 ความเชื่อของร่างทรงที่มีต่อการเข้าทรงของครูหมอนโนราหรือตายายโนรา

ร่างทรงส่วนใหญ่นอกจากจะมีความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ และเรื่องเวรกรรมแล้ว ยังมีความเชื่อว่าการเข้าทรงนั้นเป็นเรื่องจริง กล่าวคือครูหมอนโนราหรือตายายโนราสามารถมาเข้าทรงในร่างของมนุษย์หรือร่างทรงได้ แต่ร่างทรงหรือโนราบางคนไม่เชื่อว่าร่างทรงทุกคน โดยเฉพาะในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะเป็นจริงทั้งหมด เชื่อว่าร่างทรงบางคนแอบอ้าง หรือแอบแฝงจากวิญญาณอื่น ๆ เช่น ลูกกรอก ผีจีน ไม่ใช่ครูหมอนโนราหรือตายายโนราโดยตรง และเชื่อว่าสามารถรู้ได้ว่าร่างทรงใดมีครูหมอนโนราหรือตายายโนรามารับเข้าทรงจริงหรือไม่ เช่น ทดลองโดยการถวายดอกไม้ไฟ คือเทียนจุไฟ เพราะครูหมอนโนราหรือตายายโนราจะกินดอกไม้ไฟ หรือสังเกตจากการเข้าโรงโนราของร่างทรง ร่างทรงที่ไม่ใช่ครูหมอนโนราหรือตายายโนรามารับเข้าทรงจะไม่กล้าเข้าโรงโนรา หากเข้ามาในโรงโนราก็จะไม่กล้าเข้าทางด้านหน้าโรงโนรา เป็นต้น สิ่งที่ร่างทรงมีความรู้สึกร่วมกัน หรือในทำนองเดียวกันก็คือ

ความรู้สึกที่ไม่ต้องการเป็นร่างทรง แต่ก็ไม่ว่าจะอำนาจของครุหมอนิราหรือตายายนิราที่มาเข้าทรงได้¹ ร่างทรงส่วนใหญ่จึงอยู่ในสภาพที่จำยอมในการเป็นร่างทรง หากซักขึ้นก็เชื่อว่า จะถูกครุหมอนิราหรือตายายนิราลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ และส่วนหนึ่งก็เชื่อว่าเป็นเรื่องของเวรกรรมที่ไม่มีผู้ใดหลีกเลี่ยงได้ ประกอบกับร่างทรงส่วนมากเป็นผู้มีเชื้อสายนิรา จึงต้องยอมรับการเป็นร่างทรงเพื่อสนองคุณบรรพบุรุษด้วย ดังนั้นการเข้าทรงและการเป็นร่างทรงครุหมอนิราหรือตายายนิราจึงเป็นความเลื่อมใสศรัทธา และสนับสนุนของร่างทรงเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นการสืบทอดเชื้อสายนิรา ได้ช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อปัจเจกชนและสังคมเป็นอย่างมาก (ภาพประกอบที่ 22)

12.2 ความเชื่อของชาวบ้านที่มีต่อการเข้าทรงและร่างทรง ชาวบ้านตำบลท่าแค โดยส่วนใหญ่จากการศึกษาพบว่ามีความเชื่อต่อการเข้าทรงและร่างทรงว่าเป็นจริง ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นชาวบ้านที่มีเชื้อสายนิราหรือเป็นลูกหลานตายายนิรา กลุ่มนี้มีความเชื่อ เลื่อมใส ศรัทธาต่อการเข้าทรงและร่างทรง เพราะมีความจำเป็นต้องบนบานครุหมอนิราหรือตายายนิรา และได้รับความช่วยเหลือจากคนทรงนิราในการบนบาน การตั้งหิ้งบูชา การจัดนิราโรงครู เนื่องจากการจัดนิราโรงครูที่บ้านและครุหมอนิราหรือตายายนิราที่ตนนับถือก็เป็นครุหมอนิราหรือตายายนิราองค์เดียวกันกับที่มาเข้าทรงร่างทรงคนนั้น ๆ ร่างทรงจึงได้ไปช่วยเหลือในการเข้าทรงของครุหมอนิราหรือตายายนิราถึงบ้านตนเอง และเมื่อบุคคลในครอบครัวมีโรคร้ายไข้เจ็บ หรือต้องการขอความช่วยเหลือจากครุหมอนิราหรือตายายนิราก็ได้อาศัยการเข้าทรงและร่างทรงเป็นผู้บน หรือสอบถามสาเหตุ รวมทั้งการรักษาอาการเจ็บป่วยจากร่างทรงเหล่านั้นด้วย กลุ่มที่สองอาจจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย

นางสาวสุจินต์ ชนะบาล บุตรสาวนิราแปลก ชนะบาล ซึ่งเป็นนิราใหญ่ในนิราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เป็นร่างทรงของแม่แขนอ่อนฝ่ายขวา เนื่องจากนางสาวสุจินต์ ชนะบาล จะไปแต่งงาน แม่แขนอ่อนฝ่ายขวาจึงไม่เอาเป็นร่างทรงอีก แต่เมื่อมีการรำนิราโรงครูใหญ่วัดท่าแคในปัดัดมา นางสาวสุจินต์ ชนะบาล ซึ่งแต่งงานแล้วก็ต้องกลับมาเป็นร่างทรงแม่แขนอ่อนฝ่ายขวาอีก เนื่องจากแม่แขนอ่อนฝ่ายขวายังหาร่างทรงใหม่ไม่ได้ จึงมาเข้าทรงนางสาวสุจินต์ ชนะบาล อีกครั้ง

คือกลุ่มที่เป็นชาวบ้านทั่วไปไม่ได้มีเชื้อสายโนราแต่มีความเชื่อ เรื่องความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของ
ครุหมโนราว่าสามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้โดยอาศัยร่างทรงครุหมโนราเป็นผู้นำ
และทำพิธีแก้บนให้ในบางครั้ง ชาวบ้านในกลุ่มนี้มักจะมาร่วมในพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค
หรือโนราโรงครูที่จัดขึ้นในหมู่บ้านเช่นเดียวกับผู้มีเชื้อสายโนราหรือลูกหลานตายายโนรา ส่วน
กลุ่มย่อยอีกกลุ่มหนึ่งเป็นชาวบ้านทั่วไปที่ไม่เชื่อในเรื่องการเข้าทรงและร่างทรง รวมทั้งไม่เชื่อ
ในเรื่องครุหมโนราด้วย แต่ไม่เคยต่อต้านหรือเข้าไปขัดขวางการกระทำหรือพิธีกรรมต่าง ๆ
บางครั้งก็เข้าไปร่วมกิจกรรมในฐานะเพื่อนบ้าน หรือไปดูโนราในแง่ของความบันเทิง เป็นต้น

12.3 สาเหตุของการเข้าทรงและการเป็นร่างทรง ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนรา
เชื่อว่าผู้ที่มาเป็นร่างทรงครุหมโนราหรือตายายโนรานั้นเป็นเพราะความต้องการของครุหม
โนราหรือตายายโนรา และมักเป็นผู้มีเชื้อสายโนรา มีข้อที่น่าสังเกตจากการศึกษาพบว่าใน
ครอบครัวหนึ่ง ๆ ที่เป็นผู้มีเชื้อสายโนราในตำบลท่าแค คนที่จะเป็นร่างทรงครุหมโนราหรือ
ตายายโนราอาจจะเป็น พ่อ แม่ ลูกหรือหลานก็ได้ แล้วแต่ครุหมโนราหรือตายายโนรา
ต้องการใคร บางครอบครัวที่แม่เป็นคนทรงครุหมโนราเมื่อสิ้นแม่ไปแล้ว ครุหมโนราก็ไม่ได้
มาเข้าทรงใคร หรือให้ใครเป็นร่างทรงแทนแม่ในรุ่นลูก แต่จะมาเข้าทรงและเอาเป็นร่างทรง
ในคนรุ่นหลานก็มี ดังกรณีตัวอย่างของนายผล ขำณรงค์ อยู่บ้านเลขที่ 122 หมู่ที่ 6 ตำบล
ท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นรอยต่อของตำบลท่าแค ปู่ของนายผล
ขำณรงค์ นับถือครุหมโนราคือตาหลวงคงและตาขุนพราน และปู่ของนายผล ขำณรงค์ เป็น
ร่างทรงของตาขุนพราน แต่เมื่อสิ้นชีวิตปู่แล้ว นายแฉ่ว ขำณรงค์ ซึ่งเป็นบิดาของนายผล
ขำณรงค์ ก็ไม่ได้เป็นร่างทรงต่อจากปู่ จนกระทั่งนายผล ขำณรงค์ อายุ 22 ปี เกิดอาการ
ไม่สบาย ผอมแห้ง ทำงานไม่ได้ หามหมอไสยศาสตร์มาดูจึงรู้ว่าถูกครุหมโนราลงโทษ และ
ต้องการให้นายผล ขำณรงค์ เป็นร่างทรงของตาขุนพรานพร้อมกับการรำโนราโรงครู นายผล
ขำณรงค์ จึงต้องรับเป็นร่างทรงตาขุนพราน อาการเจ็บป่วยจึงได้หายไป (ผล ขำณรงค์
เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค
อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) ส่วนสาเหตุสำคัญ
ของการเข้าทรงและมาเป็นร่างทรงเนื่องจากเกิดอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ แก่ผู้ที่จะเป็นร่างทรง

เช่น ปวดตามข้อและส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มีอาการบวมตามตัว ผอมแห้งแรงน้อย ทำงานไม่ได้ เป็นต้น เมื่อคนเหล่านั้นรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันไม่หายจึงได้หาหมอไสยศาสตร์มาดูพบว่าเกิดเพราะความต้องการของครุหมอนโรหรือตายายโนราที่ต้องการให้เป็นร่างทรง จึงต้องหาโนรามานับ ตั้งหิ้งบูชา รับเป็นร่างทรงให้แก่ครุหมอนโรองค์นั้น ๆ อาการเจ็บป่วยต่าง ๆ จึงหายไป และความเชื่อของร่างทรงอีกอย่างหนึ่งเชื่อว่าเมื่อตนเองยอมรับเป็นร่างทรงแล้ว นอกจากอาการเจ็บป่วยจะหายไปยังทำให้ชีวิตตนเองดีขึ้นกว่าเดิม ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ทำมาหากินไม่ฝืดเคือง และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่ชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนรามาชขอความช่วยเหลือในการบนครุหมอนโร รักษาอาการเจ็บป่วย หรือการไปร่วมพิธีกรรมโนราโรงครูในที่ต่าง ๆ เป็นต้น ดังกรณีตัวอย่างของนางขุน พรหมคง อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นผู้มีเชื้อสายโนรา ได้เกิดเจ็บป่วยรักษาไม่หาย ต่อมาได้ให้โนรามานบนครุหมอนโร ตั้งหิ้งบูชา และรับโนรามารำโรงครู อาการป่วยหายไปแต่จะต้องรับเป็นร่างทรงของแม่แขนอ่อนและตาม่วงทอง ในการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงได้มาเป็นร่างทรงทุกปี หากไม่ได้มาจะไม่สบายใจ มีความกังวล นอกจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคแล้ว นางขุน พรหมคง ยังได้ไปเป็นร่างทรงให้โรงครูอื่น ๆ อีก (ขุน พรหมคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิตยา บุขรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533)

12.4 การปฏิบัติตัวในการเข้าทรงและการเป็นร่างทรง หลังจากที่ได้รับเป็นร่างทรงครุหมอนโรแล้วร่างทรงจะต้องตั้งหิ้งบูชาครุหมอนโรไว้ที่บ้าน และจะต้องมีการเซ่นไหว้ครุหมอนโรอย่างน้อยปีละครั้ง ส่วนการปฏิบัติตัวของร่างทรงนั้นเชื่อว่าจะต้องไม่พูดโกหก ไม่ลัทธิโมย ไม่ดื่มเหล้า (ยกเว้นเวลาครุหมอนโรเข้าทรงเพราะครุหมอนโรบางองค์จะดื่มเหล้าด้วย เช่น หลวงคง ขุนพราน จอมเข่าน้ำทอง ในการเซ่นไหว้หรือแค้นจะขาดเหล้าไม่ได้) ไม่เกี้ยวพาราสีลูกเมียผู้อื่น ในวันเข้าพรรษาจะต้องมาฟังธรรมรักษาศีลที่เขื่อนขุนตาในวัดท่าแคอย่างน้อย 3 วัน หากมาไม่ได้จะต้องส่งดอกไม้ธูปเทียนมาแทน เป็นต้น ส่วนการเตรียมตัวเพื่อเข้าทรงหรือเข้าร่วมในโนราโรงครู ร่างทรงจะต้องนุ่งโจงกระเบน ใส่เสื้อสีขาวหรือสีอื่น ๆ มีผ้าสไบพาดเฉียงซึ่งส่วนใหญ่นิยมผ้าขาว และเตรียมเครื่องบูชา ได้แก่ หมากพลู ธูปเทียน ดอกไม้ เงิน 12 บาท รวมทั้งเตรียมขนมเดือนสิบหรือขนมที่ใช้ในประเพณีวันสารท

เดือนสิบของชาวภาคใต้ อันได้แก่ พง ลา ขนมะเจาะหู ขนมะเทียน เป็นต้น ทั้งหมดนำไปเพื่อกราบครูโนรา และตั้งเครื่องสังเวย เช่น ไหว้ครูหมอนโนรา เมื่อเข้าไปในโรงโนราแล้วก็ร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ของโนราโรงครู จนกว่าโนราใหญ่จะกล่าวเชิญครูหมอนโนรา มาเข้าทรง¹ โดยร่างทรงจับด้ายสายสิญจน์ประนมมือเชิญครู (ดูภาพประกอบที่ 23)

1.2.5 พฤติกรรมการเข้าทรงและการเปลี่ยนร่างทรงของครูหมอนโนรา หลังจากมีการเชิญครูหมอนโนราหรือตายายโนราที่เรียกว่า "การซื้อตายาย" แล้ว เชื่อกันว่าเมื่อครูหมอนโนราหรือตายายโนราเข้าทรงในร่างทรงนั้น ผู้ที่เป็นร่างทรงก็จะมีอาการแตกต่างไปจากอาการปกติ เช่น มือ แขนขา ลำตัวสั่น ลำตัวโอนเอียงไปมา น้ำเสียงเจรจาเปลี่ยนไป บางคนจะเจรจาด้วยสำเนียงภาษากลางบ้าง เช่น ร่างทรงแม่ศรีมาลา แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายฝ่ายขวา เป็นต้น เมื่อครูหมอนโนราเข้าทรงเต็มตัวแล้ว ครูหมอบางองค์จะขอดอกไม้ไฟ เช่น ตาม่วงทอง จะใช้เทียนจุไฟ 12 เล่ม แล้วรวบเทียนเข้าปากเรียกว่าการ "เสวยดอกไม้ไฟ" และเชื่อกันว่าหากร่างทรงเสวยดอกไม้ไฟได้ก็เป็นการเข้าทรงของครูหมอนโนราหรือตายายโนราที่แท้จริง สำหรับหน้าตาของร่างทรงบางครั้งก็อาจเปลี่ยนสีหน้าไปบ้าง เช่น หน้าตาคูชั้น หน้าตาเหี้ยมขื่น หากคนตรียังเชิครอบร่างทรงก็จะลุกขึ้นรำรำ ทั้งที่ก่อนเข้าทรงของครูหมอนโนรา ร่างทรงบางคนรำโนราไม่ได้ สิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาคือการที่ร่างทรงครูหมอนโนราปฏิบัติต่อกันจะเป็นไปตามตำนานโนราที่ปรากฏว่าใครมีสถานภาพอย่างไร เช่น เป็นเจ้า เป็นบ่าว เมื่อเข้าทรงแล้วก็จะปฏิบัติตามสถานภาพนั้น ๆ แต่อาจจะมีครูหมอนโนราในร่างทรงบางคนคือถึงไม่ยอมฟังใครหรือแสดงกิริยาอาการไม่สุภาพ อันเป็นไปตามความเชื่อที่ว่าครูหมอนโนราแต่ละองค์สามารถแบ่งภาคต่าง ๆ ได้ทั้งที่เป็นภาคที่เรียบง่ายและภาคที่ดุคั่นดังได้กล่าวมาแล้ว ในขณะที่

¹โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะไม่กล่าวเชิญครูอย่างโนราโรงครูทั่วไปเพราะเชื่อว่าเป็นที่พำนักของครูโนรายู่แล้ว และการเข้าทรงของครูหมอนโนราในร่างทรงไม่แน่นอน จากการสังเกตพบว่าร่างทรงจะเตรียมตัวอยู่ที่บนเขื่อนขุนหา เมื่อโนราเบิกโรงร่างทรงต่าง ๆ ก็จะจุเทียนแล้วรำเข้าโรงโนราตามเสียงคนตรีเชิด เชื่อกันว่าครูหมอนโนราได้เข้าทรงร่างทรงแล้ว

ครุหมอนราหรือตายายโนราเข้าทรงร่างทรงนั้น หากร่างทรงใดครุหมอนรายังเข้าทรงไม่เต็มตัว ครุหมอนราองค์อื่น ๆ ในร่างทรงอาจจะให้การช่วยเหลือถ่ายทอดพลังจิตโดยเอาฝ่ามือทั้งสองไปกดที่หลังของร่างทรงที่ยังทรงไม่เต็มตัว เรียกว่า "การเหยียบทรง" เชื่อกันว่าหากมีการเหยียบทรงแล้วครุหมอนยังไม่เข้าทรงเต็มตัวจะทำให้ร่างทรงนั้นเจ็บปวดไปทั้งตัว วิธีการเดียวกันนี้ครุหมอนราจะใช้เมื่อต้องการเปลี่ยนร่างทรง อาจจะเนื่องมาจากร่างทรงคนเดิมแก่ชราเกินไป มีความประพฤติไม่เหมาะสม หรือร่างทรงบางคนที่เคยเป็นโสเภณีได้แต่งงาน ครุหมอนราก็จะเปลี่ยนร่างทรงใหม่โดยครุหมอนราจะเป็นผู้เลือกร่างทรงเอาเอง ซึ่งมักเป็นผู้มีเชื้อสายโนรา หรือเป็นญาติพี่น้องกับร่างทรงเดิม เมื่อเลือกได้แล้วครุหมอนราในร่างทรงเดิมจะเรียกผู้ที่จะเป็นร่างทรงใหม่เข้ามานั่งประนมมือเพื่อทำพิธีถ่ายทอดทรงซึ่งเรียกว่า "พิธีเหยียบทรง" เช่นเดียวกัน โดยครุหมอนราในร่างทรงจะสั่งให้ดนตรีเชิดแล้วตนเองจะรำท่าต่าง ๆ จากนั้นจะยืนหันหลังให้ร่างทรงใหม่ แล้วใช้ฝ่าเท้าไปแตะที่หน้าผากของร่างทรงใหม่ 3 ครั้ง เป็นเสร็จพิธีเหยียบทรง (ภาพประกอบที่ 24, 25) โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคนั้นมีร่างทรงครุหมอนราหรือตายายโนราเป็นจำนวนมากทั้งที่อยู่ในเขตตำบลท่าแคและตำบลอื่น ๆ ในจังหวัดพัทลุงแล้วยังมีร่างทรงที่มาจากต่างจังหวัดด้วย เช่น จังหวัดตรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น แต่บทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมนอกจากโนราใหญ่คือโนราแปลกขณะบาล แล้วก็มีครุหมอนราองค์อื่น ๆ ในร่างทรง เช่น ตาม่วงทอง ขุนศรีศรัทธาแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย และแม่ศรีมาลา เป็นต้น ส่วนร่างทรงครุหมอนราคนอื่น ๆ จะเข้ามาในลักษณะของผู้มาร่วมพิธีกรรม จะมีบทบาทบ้างก็ในโอกาสที่มีผู้มาแก้บนได้บนครุหมอนราหรือตายายโนราตรงกับที่ตัวเองเป็นร่างทรงอยู่ จึงเป็นผู้รับเครื่องบูชาและเป็นผู้นำในการแก้บนนายจบ ขณะบาล ซึ่งเป็นร่างทรงและลูกคู่ของโนราแปลก ขณะบาล กล่าวว่า "การเข้าทรงของครุหมอนรานั้นจะเข้าทรงในบางครั้งบางโอกาสเท่านั้น บางครั้งก็เข้าแอบร่างเพียงบางส่วนไม่ได้เข้าทรงเต็มตัว ร่างทรงครุหมอนราจึงมีสติรู้สึกตัวว่าควรจะทำอะไรอย่างไร เช่น เวลาจะแก้บนรำออกพราน ครุหมอนราก็จะเข้าทรงร่างทรงพรานเพื่อประกอบพิธีกรรม เป็นต้น"(จบ ขณะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิตยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533)

ดังนั้นเมื่อโนราใหญ่ประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับครุหมอโนราบางองค์โดยตรง ครุหมอโนราที่จะออกจากร่างทรงเรียกว่า "บัคทรง" สังเกตได้จากการที่ร่างทรงจะบอกกล่าวลูกคู่ให้เชิดดนตรี ร่างทรงเข้าไปที่เทียนกราบครู มีอาการสั่นอย่างรุนแรงแล้วสะบัดตัว แน่นิ่งไปหรือล้มตัวลงนอนหมดความรู้สึกไป ร่างทรงอื่น ๆ หรือคณะโนราจะเอนน้ำมนตร์ประพรมจึงมีสติกลับมาเป็นปกติอีกครั้ง การเข้าทรงและการเปลี่ยนทรงของครุหมอโนราจึงเป็นเรื่องของความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาของผู้เป็นร่างทรงเอง ตัวโนรา และผู้มาร่วมพิธีกรรม ซึ่งวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับโนราดังกล่าวนี้อีกแล้ว

ดังนั้นการศึกษาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค ซึ่งปรากฏให้เห็นในรูปของตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา การแสดงออกทางพฤติกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโนรา ล้วนเป็นความเชื่อที่เกิดจากความกลัวทางกาย เช่น กลัวอุบัติเหตุ กลัวภัยพิบัติ กลัวความเจ็บไข้ได้ป่วย ส่วนความกลัวทางใจ เช่น กลัวความทุกข์ยาก กลัวความผิดหวัง กลัวคุณไสย กลัวการถูกลงโทษจากครุหมอโนราหรือตายายโนรา เป็นต้น เกิดจากความต้องการทางกาย เช่น ต้องการตำแหน่งหน้าที่การงาน ต้องการหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์บางอย่าง ต้องการความสุขสบาย ต้องการโชคลาภ ส่วนความต้องการทางใจ เช่น ต้องการที่พึ่ง ต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและการยกย่องจากผู้อื่น ต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น และเกิดจากความเลื่อมใสศรัทธา ส่วนหนึ่งของความเชื่อเหล่านั้นชาวบ้านได้พบเห็นหรือประสบกับตนเองโดยตรง เมื่อได้มีการกระทำหรือแก้ไขปัญหาคความทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเชื่อและขั้นตอนของพิธีกรรมนั้น ๆ แล้ว ปัญหาความทุกข์ความเดือดร้อนเหล่านั้นก็ผ่อนคลายเป็นหรือหมดไปในที่สุด ความสำคัญของความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องการแก้บน ความเชื่อเรื่องการครอบเทริด ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย ความเชื่อเรื่องการตัดจุก ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน ความเชื่อเรื่องการตัดผมผีขอ ความเชื่อเรื่องการรำตีบหัวควาย ความเชื่อเรื่องการรำสอเครื่องสอคำไล ความเชื่อเรื่องการรักษาอาการป่วยไข้ และความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรง ล้วนมีบทบาทต่อวิถีชีวิต

ทั้งส่วนปัจเจกชนและสังคมของชาวบ้านตำบลท่าแค ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับพิธีกรรมของโนรา
โรงครูทั้งโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคและโนราโรงครูทั่วไปในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สนองตอบ
ความเชื่อ ความต้องการ และการแก้ปัญหาความทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโนรา
คงจะได้กล่าวในบทต่อไป

พิธีกรรมในการรำโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค

จากการศึกษาเรื่องโนราโรงครูตำบลท่าแค พบว่าพิธีกรรมในการรำโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแคมีขนบนิยมและรูปแบบการจัดพิธีกรรมทั้งที่มีส่วนใกล้เคียงหรือเป็นแบบแผนเดียวกันกับการรำโนราโรงครูโดยทั่วไป และมีขนบนิยมและรูปแบบการจัดพิธีกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งจะได้นำมากล่าวดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของพิธีกรรมโนราโรงครู
2. จุดมุ่งหมายของพิธีกรรมโนราโรงครู
3. ชนิดของพิธีกรรมโนราโรงครู
4. องค์ประกอบในการรำโนราโรงครู
5. ขั้นตอนการจัดพิธีกรรมการรำโนราโรงครู

1. ความเป็นมาของพิธีกรรมโนราโรงครู

โนราโรงครูเป็นการแสดงเพื่อประกอบพิธีเชิญครูหรือเชิญบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธีเพื่อรับการเช่นสังเวช เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าแก้ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์. 2523 : 112) หรือโนราโรงครูเป็นการแสดงโนราเพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นโนรา ซึ่งเรียกว่าตายายโนรา หรือ "ตาหลวง" มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพื่อความมีสวัสดิมงคลแก่ชีวิตครอบครัว หรือเพื่อแก้บนตามที่ได้นบนานไว้ (สว่าง สุวรรณโร. 2529 : 1822) นอกจากนี้โนรายังมีพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ทำพิธีกรรมเช่นเดียวกับโนราโรงครูคือ พิธีแต่งพอกหรือผูกผ้าใหญ่ ซึ่ง เป็นพิธีไหว้ครูครอบเทริดให้กับโนราที่ได้ฝึกหัดใหม่ และรำได้เป็นอย่างดีแล้ว ซึ่งภาษากลางเรียกว่า ครอบ (ภิญโญ จิตต์ธรรม. 2529 : 1359) ส่วนการรำโนราโรงครูจะมีมาแต่เมื่อใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด สันนิษฐานกันว่าจะมีมาพร้อมกับการเกิดของโนราในภาคใต้เช่นเดียวกับการไหว้ครูของศิลปะ การละเล่น และการแสดงอื่น ๆ ดังที่สมเด็จพระ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ (2507 : 60 - 61) ทรงนิพนธ์เรื่อง
ประเพณีละครโนราชาตรีไว้ในตำนานละครอิเหนาตอนหนึ่งว่า

การฝึกหัดละครโนราชาตรี เมื่อหัดรำเพลงครูได้แล้วครูจึงสอนให้ท่องบท เพราะ
ละครโนราชาตรียังใช้ร้องกลอนสด (เหมือนอย่างเล่นเพลงหรือลิเก) ไม่มีหนังสือ
บทย่างละครในกรุงเทพฯ แล้วสอนให้ร้องและรำทำทไปจนพอทำได้ ผู้เป็นครูหัด
จึงพาไปให้ครูใหญ่ครอบ เรียกว่า "เข้าครู" อันลักษณะครอบละครโนราชาตรีนั้น
จะนิมนต์พระสงฆ์สวดมนต์ฉันเข้าด้วยหรือไม่แล้วแต่ใจไม่จำเป็น การที่ทำพิธี
ครูใหญ่เอาเทริดแขวนไว้ที่กลางโรงพิธี ตรงใต้เทริดนั้นตั้งขันสาครลายสิบสอง
นักษัตรคว่ำและบูหน้าเสื่อไว้บนกันชน ลักษณะที่จะครอบครูใหญ่ให้เด็กขึ้นไปนั่งบน
กันชนแล้วปลดเอาเทริดลงมาครอบศีรษะให้ แล้วให้เด็กลุกขึ้นรำเพลงครูเข้ากับ
ปี่พาทย์จนจบเพลง แล้วเอาเทริดกลับไปแขวนไว้อย่างเดิม ทำอย่างนั้นที่ละคนไปจน
หมดตัวผู้ที่จะเป็นละครก็เป็นเสร็จพิธีครอบ ส่วนตัวจำวอนนั้นเป็นแต่ครูเอาน้ำกา
ใสให้แทนครอบด้วยเทริดไม่ต้องรำ เพราะตัวจำวอนมักเกิดแต่พวกปี่พาทย์หรือลูกคู่
ที่ชอบเล่นเป็นจำวอน เคยเห็นเล่นละครขึ้นเข้าก็เลยเป็นตัวละครไปไม่ได้หัดรำมา
แต่เดิม ...

ตำนานโนราที่เล่าโดยโนราวัด จันทรเรือง ตำบลพังยาง อำเภอรอนดง จังหวัด
สงขลา ซึ่ง อุดม หนูทอง (2531 : 150 - 151) นำมากล่าวไว้ในหนังสือดนตรีและการ
ละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ ได้เล่าถึงการรำโนราโรงครูของอจิตกุมาร ซึ่งเป็นบุตรของนางนวลสำลี
ถึงความตอนหนึ่งว่า

... คณะของอจิตกุมารถึงเมืองปิฎกวันพุธตอนบ่ายโมง เมื่ออจิตกุมารรำคนที่ชอบ
หลงใหล ฝ่ายนางนวลสำลีและพี่เลี้ยงได้เล่าความหลังให้อจิตกุมารฟัง อจิตกุมาร
จึงหาทางจนได้เฝ้าพระเจ้าตา เมื่อทูลถามว่าที่ขี้ไต้ นางนวลสำลีนั้นชาวเมือง
ชอบใจหรือไม่พอใจ เจ้าพระยาสาวย้าพาคว่าไม่รู้ได้ แต่น่าจะไม่พอใจ เพราะ
เห็นได้จากที่พระยาหงส์ทองและพระยาหงส์เหมราชนี้ไปเสีย คงจะโกรธเคือง

ในเรื่องนี้ อจิตกumarถามว่าถ้าพระยาทั้งสองกลับจะซุบเลี้ยงหรือไม่ เมื่อ
เจ้าพระยาสายฟ้าพาคว่า จะซุบเลี้ยงอีก อจิตกumarจึงทำพิธีเชิญพระยาทั้งสองให้
กลับ โดยทำพิธีโรงครู ตั้งเครื่องที่สิบสองแล้วเชิญครูเก่าแก่ให้มาดูการรำ
ถวายของเขา และเชิญมากินเครื่องบูชา เมื่อเชิญครูนั้น ได้เชิญพระยาทั้ง
หก¹ ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงเจ้าพระยาสายฟ้าพาคขึ้นกินเครื่องบูชาด้วย เมื่อทุกคน
ได้เห็นการรำก็พอใจหลงใหล แต่เสียตรงที่เครื่องแต่งกายเป็นผ้าเก่า ๆ
ขาด ๆ จึงหยิบผ้ายกที่จัดไว้เป็นเครื่องบูชาให้เปลี่ยนแทน พอเปลี่ยนแล้วเห็นว่า
รำสวยยิ่งขึ้น เจ้าพระยาสายฟ้าพาคเห็นดังนั้นจึงเปลี่ยนเครื่องทรงและถอด
มงกุฎให้ และกำหนดเป็นหลักปฏิบัติว่า ถ้าใครจะรับโนราไปรำต้องมีขันหมาก
ให้ปลูกโรงรำกว้าง 9 ศอก ยาว 11 ศอก ให้โรงรำเป็นเขตกรรมสิทธิ์ของ
คณะผู้รำ อจิตกumarรำถวายครูอยู่ 3 วัน 3 คืน พอถึงวันศุกร์จึงเชิญครู
ทั้งหมดให้กลับไป เสร็จพิธีแล้วเจ้าพระยาสายฟ้าพาคให้เปลี่ยนชื่อธิดาเพื่อให้
สิ้นเคราะห์จากนวลสำลีเป็นศรีมาลา ให้เปลี่ยนชื่ออจิตกumarเป็นเทพสิงสอน
แล้วพระราชทานศรและพระขรรค์ให้ด้วย

¹พระยาทั้งหกคือ พระยาหงส์ทอง (นายทอง) พระยาหงส์เหมราช (นายเหม)
ขุนพิจิตรบุษบา (นายบุษย์) พระยาไกรยวงศา (นายวงศ์) พระยาหริตัมปัญญา (นายตัน)
พระยาโกนทันราชา (นายทัน) เมื่อพระเทพสิงสอน (อจิตกumar) ออกไปร่ายยังที่ต่าง ๆ
มีพระยา 4 คนขอติดตามไปด้วย ขุนพิจิตรบุษบากับพระยาไกรยวงศาเล่นเป็นตัวตลก
สวมหน้ากากพราน จึงเรียกขานต่อมาว่า ขุนพราน พระยาพราน พระยาโกนทันราชาแสดง
การโถมน้ำ ส่วนพระยาหริตัมปัญญาแสดงการลุยไฟให้คนดู จึงได้นามเรียกขานกันต่อมาว่า
พระยาโถมน้ำ และพระยาลุยไฟ (อุคม หนูทอง. 2531 : 150 - 151)

การรำของอจิตุมารหรือเทพสิงสอนเพื่อถวายครูในครั้งนั้น เชื่อกันว่าเป็นการรำโนราโรงครูครั้งแรกและเป็นที่มาของการรำโนราโรงครูในปัจจุบัน แต่ตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรากล่าวถึงที่มาของการรำโนราโรงครูว่า เมื่อนางนวลทองสลึงถูกเนรเทศโดยการลอยแพ และแพไปติดอยู่ที่เกาะกะชังนั้น นางได้ไปอาศัยอยู่กับตายายซึ่งเทพดาเนรมิตให้ลงมาช่วยเหลือนางคือตาพราหมณ์ ยายจันทร์¹ ส่วนนางนวลทองสลึงก็ได้ช่วยตายายด้วยการปั่นฝ้ายทอดผ้าเป็นการตอบแทนคุณ ครั้นพระยาสาयพ้าพาดทรงนำทหารไป

¹ตาพราหมณ์ยายจันทร์นี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับชื่อตายายพราหมณ์จันทร์และประวัติความเป็นมาของพระพุทธรูปทองคำที่เรียกกันว่า "เจ้าแม่อยู่หัว" แห่งวัดท่าคุระ ตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ในทำนองเกี่ยวกับการถูกลอยแพของนางนวลทองสลึงว่าตายายพราหมณ์จันทร์ได้เป็นผู้อุปการะเจ้าแม่อยู่หัวและพระกุมารน้อยที่ถูกพระสวามีกษัตริย์แห่งเมืองหนึ่งเนรเทศโดยการลอยแพไป เนื่องจากมเหสีคือเจ้าแม่อยู่หัวหมกมุ่นอยู่กับการรำโนรา ครั้นพระสวามีคลายพิโรธแล้ว จึงได้ออกไปรับเจ้าแม่อยู่หัวและพระกุมารกลับบ้านเมืองจากบ้านพราหมณ์จันทร์ ด้วยเหตุนี้ตายายพราหมณ์จันทร์ จึงได้จัดพิธีสงฆ์ตั้งขึ้นในวันพุธแรกข้างแรมเดือน 6 ด้วยการนิมนต์พระสงฆ์มาสวดพระพุทธรูปประสาทร และจัดโนรารำถวายด้วย ในโอกาสที่ท้องจากตายายพราหมณ์จันทร์ เจ้าแม่อยู่หัวจึงได้มอบพระพุทธรูปทองคำซึ่งต่อมาเรียกว่า "เจ้าแม่อยู่หัว" ไว้เป็นที่ระลึกแก่ตายายทั้งสอง แม้จะไม่มีเจ้าแม่อยู่หัวอยู่ที่นั่นแล้ว เมื่อถึงวันพุธแรก ข้างแรมเดือน 6 ตายายก็ได้จัดพิธีถวายเจ้าแม่อยู่หัวเช่นเดียวกันจนกลายเป็นประเพณีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ในวันพุธแรกข้างแรมเดือน 6 ของทุกปี ชาวบ้านท่าคุระ และผู้เลื่อมใสศรัทธาจากที่ต่าง ๆ จะมาจัดงานร่วมกัน โดยเฉพาะการรำโนราแก้บนและสรงน้ำพระพุทธรูปเจ้าแม่อยู่หัว ชาวบ้านเรียกงานนี้ว่า "งานตายายย่าน" (วิชัย อินทวงศ์. 2524 : 1 - 7)

รับนางนวลทองสลึงกลับบ้านเมือง นางจึงได้รำโนราเพื่อถวายเทวดาและบูชาตายายทั้งสอง เป็นการแสดงความกตัญญูทวดที่ต่อตายายที่ได้ให้การช่วยเหลือนาง การรำโนราถวายเทวดาและบูชาตายายของนางนวลทองสลึงในครั้งนี้ ถือว่าเป็นการรำโนราโรงครูครั้งแรกของโนรา แล้วปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (คลอด เมืองหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2532)

ส่วนโนราโรงครูตำบลท่าแคนั้นไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีมาแต่เมื่อใด กล่าวเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคที่จัดกันมาเป็นประเพณีจนถึงทุกวันนี้ เริ่มจัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 โดยเหตุที่ว่าในวัดท่าแค ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง มีหลักฐานบางอย่างที่เชื่อกันว่าเกี่ยวข้องกับโนราและครูโนรา คือสถานที่ที่เรียกว่า "หลักขุนหา" "เขื่อนขุนหา" ทางด้านทิศใต้ของวัดท่าแคซึ่งเป็นอาณาเขตติดต่อกันก็มีสถานที่ที่เรียกกันว่า "โคกขุนหา" ด้วยความเชื่อดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2514 พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพรจึงทรงสร้างรูปปั้นขุนศรีศรัทธาและพรานบุญแล้วสร้างศาลาทรงบริเวณเขื่อนขุนหาขนาด 4 x 6 เมตร นำรูปปั้นไปประดิษฐานไว้เป็นอนุสรณ์หรืออนุสาวรีย์ของขุนศรีศรัทธาเพื่อเป็นที่เคารพบูชาของคณะโนราและชาวบ้านโดยทั่วไป และจากความเชื่อที่ว่าโนราเกิดขึ้นครั้งแรกที่บ้านท่าแค โดยมีขุนศรีศรัทธาเป็นครูคนแรก (จรัส บัวขวัญ. 2529 : 1502) จึงจัดให้มีการรำโนราโรงครูขึ้นในวัดท่าแค มีโนราแปลก ชะบาล ซึ่งเป็นครูโนราอาวุโสของบ้านท่าแคและของจังหวัดพัทลุง เป็นผู้นำที่สำคัญและได้รำติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 14 ปี ดังที่ สถาพร ศรีสังข์ (2529 : 2127) กล่าวถึงโนราแปลก ชะบาล เอาไว้ตอนหนึ่งว่า (ภาพประกอบที่ 26)

โนราแปลกหยุดรับขันหมากการแสดงทั่วไป เมื่ออายุได้ 25 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังรุ่งเรืองที่สุด แต่ยังคงรับงานแสดงโนราโรงครูเพื่อเป็นการแก้เหมูรยหรือแก้บนทั่วไป ชาวบ้านโดยเฉพาะในเขตจังหวัดพัทลุงเมื่อต้องการแก้เหมูรยโนรามักจะมารับโนราแปลกไปแสดง เพราะมีความเชื่อว่าเป็นโนราครู เป็นโนราบริสุทธิ์ มีจริยธรรมสูง สามารถตัดเหมูรยได้ขาด โнораแปลกเป็นโนราชั้นครู รักษาสิลา

การรำและขนบนิยมของโนราโบราณมาโดยตลอด ทั้งยังมีความเชื่อว่าครูต้นของโนราท่านหนึ่งคือ ขุนศรีธรราม อยู่ที่ท่าแค ดังนั้นทุกปีในวันพุธที่ 2 ของเดือน 6 โนราแปลกจะจัดพิธีไหว้ครูโดยรำโนราโรงครูถวายภายในบริเวณวัดอภัยยาราม หรือวัดท่าแค ซึ่งมีศาลพ่อขุนศรีธรรมาตั้งอยู่ ในงานจะมีประชาชนจากหลายแหล่ง ซึ่งเชื่อว่าตัวเองมี "ตายายโนรา" ร่วมกันมาชุมนุมอย่างคับคั่ง นอกจากนั้นผู้ที่ต้องการแก้เหมาต่าง ๆ ก็จะมาแก้กันในงานนี้ด้วย นับเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดการรำโนราแบบโบราณได้อย่างดียิ่ง ...

จึงกล่าวได้ว่าความเป็นมาของโนราโรงครูนั้นนอกจากปรากฏในตำนานโนราและความเชื่อแล้ว โนราโรงครูยังเป็นพิธีกรรมที่มีมาพร้อมกับการเกิดโนราในภาคใต้ เพราะเป็นขั้นตอนของการไหว้ครู ครอบครู เช่นเดียวกับศิลปะการละเล่น และการแสดงอื่น ๆ ที่สำคัญสำหรับโนราหรือผู้มีเชื้อสายโนรา หากไม่เคารพนับถือครู ไม่เช่นไหว้บูชาแล้วก็อาจถูกครุหมอบ โนราหรือตายายโนราลงโทษเอาได้ การกระทำดังกล่าวต้องอาศัยการจัดที่เป็นพิธีกรรมตามความเชื่อและขนบนิยมที่เรียกว่า โนราโรงครู นั่นเอง

2. จุดมุ่งหมายของพิธีกรรมโนราโรงครู

โนราโรงครูมีจุดมุ่งหมายในการจัดที่สำคัญ 3 ประการคือ

2.1 เพื่อไหว้ครูหรือไหว้ตายายโนรา ด้วยเหตุที่โนราเป็นศิลปินมีครู ดังนั้นผู้แสดงโนราก็ดี ลูกหลานตายายโนราก็ดี จึงถือเป็นธรรมเนียมว่าจะต้องมีการไหว้ครูและแสดงกตเวทิตาคุณต่อครูของตนอยู่เสมอ การไหว้ครูและแสดงกตเวทิตาคุณเช่นนี้ก็ทำโดยการรำโรงครูหรือเข้าโรงครูนั่นเอง

2.2 เพื่อทำพิธีแก้บนหรือ "แก้เหมา" และทำพิธีอื่น ๆ เช่น เหยียบเสน ตักจุก ตักผผี่ซ้อ ต่ออายุและดวงชะตา ผูกผ้าปล่อย เป็นต้น นอกเหนือจากธรรมเนียมการไหว้ครูแล้ว ศิลปินโนราและชาวบ้านภาคใต้ยังเห็นว่าครูโนราของตนที่ล่วงลับไปแล้วเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมีเหตุเภทภัยแก่ตน ครอบครัว และญาติมิตร ก็มักจะบนบานขอความช่วยเหลือต่อบรรพบุรุษเหล่านั้น บางครั้งอาจจะบนให้ประสบโชค ซึ่งเมื่อสำเร็จสมประสงค์

แล้วก็จำเป็นต้องแก้บนในพิธีการรำโนราโรงครู นอกจากนี้โนราโรงครูยังประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้าน เช่น ตักจุก เทียบเสน ดังที่กล่าวแล้ว

2.3 เพื่อครอบเทริด ธรรมเนียมมียอดอย่างหนึ่งของศิลปินไทย ก็คือการครอบมือแก่ศิลปินใหม่ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมอันเป็นมิ่งมงคลยิ่งของชีวิตศิลปิน สำหรับศิลปินโนราในภาคใต้ก็ประพฤติปฏิบัติในทำนองเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า "พิธีครอบเทริด" หรือ "พิธีผูกผ้าใหญ่" หรือ "พิธีแต่งพอก" พิธีแต่งพอกหรือผูกผ้าใหญ่ เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของโนรา ทำพิธีเช่นเดียวกับพิธีโนราเข้าโรงครูหรือโนราลงครู แต่โรงครูไม่ต้องมีพิธีทางศาสนา และพิธีโนราลงครูจะมีการเชิญวิญญาณบรรพบุรุษโนรามาร่วมเข้าทรงด้วย (บุญญะ จิตต์ธรรม. 2529 : 1359)

สำหรับโนราโรงครูตำบลท่าแคโดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายของการรำโรงครูดังที่กล่าวมาแล้ว ยังถือเป็นการจัดเพื่อให้ครูหมอโนราหรือตายายโนราได้มาร่วมชุมนุมกันทั้งหมด¹ และครูหมอโนราหรือตายายโนราได้ร่วมพบปะสนุกสนานรับการเช่นไหว้และเครื่องสังเวยจากลูกหลานโดยทั่วกัน โнораโรงครูใหญ่วัดท่าแคยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อปลดภาระรับผิดชอบของลูกหลานตายายโนราให้สามารถมาแก้บนหรือทำพิธีกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกี่ยวข้องกับโนราได้ โดยไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการจัดโนราโรงครูที่บ้านของตนเอง โнораโรงครูใหญ่วัดท่าแคยังเป็นที่ยี่รวมของชาวบ้าน ลูกหลานตายายโนรา คนทรงและคณะโนราทั้งใกล้และไกลที่ได้มาประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูพร้อมกัน จึงมีนัยสำคัญต่อการรักษาและสืบทอดมรดกวัฒนธรรมศิลปะการเล่นโนราของจังหวัดพัทลุงและภาคใต้เอาไว้ด้วย

¹โนราโรงครูโดยทั่วไปครูหมอโนราหรือตายายโนราที่มาเข้าโรงครูจะมีเฉพาะครูหมอโนราหรือตายายโนราที่เจ้าภาพเชิญมาหรือเฉพาะที่ลูกหลานตายายโนรานั้นถือเท่านั้น ส่วนโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เชื่อกันว่าครูหมอโนราหรือตายายโนรามาร่วมทั้งหมด เพราะบ้านท่าแคหรือวัดท่าแคเป็นแหล่งกำเนิดโนรา จึงเป็นที่สถิตหรือพำนักของครูหมอโนราหรือตายายโนรา ดังกล่าวแล้ว

3. ชนิดของพิธีกรรมโนราโรงครู

โนราโรงครูโดยทั่วไปมี 2 ชนิด คือ โรงครูใหญ่กับโรงครูเล็ก

3.1 โรงครูใหญ่ หมายถึง การรำโนราโรงครูเต็มรูป ปกติการรำโนราโรงครูใหญ่ ทำกัน 3 วันจึงจบพิธี เริ่มรำตั้งแต่วันพุธไปสิ้นสุดในวันศุกร์ และจะต้องทำกันเป็นประจำ เช่น ทุกปี ทุกสามปี ทุกห้าปี แล้วแต่จะกำหนด การรำเช่นนี้จำเป็นต้องใช้เวลาเตรียมการนาน ต้องใช้ทุนทรัพย์ค่อนข้างสูง ตั้งแต่การปลูกสร้างโรง การติดต่อกับโนรา การเตรียมเครื่อง เช่น ให้ และ การเตรียมอาหารเพื่อจัดเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน เป็นต้น

3.2 โรงครูเล็ก หมายถึง การรำโรงครูอย่างย่อ ใช้เวลารำเพียง 1 คืน กับ 1 วันเท่านั้น ปกติจะเข้าโรงรำในเย็นวันพุธ ไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี การรำโรงครูเล็ก มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับการรำโรงครูใหญ่ แต่ไม่อาจทำพิธีให้ใหญ่โตเท่ากับการรำโรงครูใหญ่ ได้ เพราะมีข้อหาเรื่องเวลา ความไม่พร้อมในด้านอื่น ๆ ดังนั้นเมื่อถึงวาระที่ต้องทำการบูชา ครูหมอนโนราหรือตายายโนราตามที่ได้ตกลงไว้ เช่น ถึงวาระ 3 ปี 5 ปี จึงได้ทำพิธีบูชา อย่างย่อเสียก่อนสักครั้งหนึ่ง เพื่อมิให้ผิดสัญญาต่อครูหมอนโนราหรือตายายโนรา การทำพิธี อย่างย่อเช่นนี้เรียกว่า "การรำโรงครูเล็ก" หรือ "การค้ำครู"¹ การค้ำครูมีจุดมุ่งหมาย สำคัญเพื่อยืนยันว่าตนเองเป็นเชื้อสายโนรา โดยทั่วไปการค้ำครูก็เพื่อไม่ให้ตัวเองถูกลงโทษจาก ครูหมอนโนราหรือตายายโนรา แม้ว่าผู้ทำพิธีนี้จะไม่รำโนราแล้วก็ตามแต่หากเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากโนราก็ถือว่ายังมีครูอยู่ จำเป็นต้องมาร่วมพิธีนี้เพื่อเป็นการบูชาครูหรือค้ำครู ดังที่ ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ (2523 : 113) กล่าวว่า

ในระหว่างการรำโรงครูเล็ก จะมีการเชิญครูหรือตายายโนรามาศึกษา
ระหว่างเข้าทรงอยู่ก็ต้องบอกกล่าวขอฝึกสอนหรือยืดเวลาการรำโรงครูใหญ่
ออกไปให้นานขึ้น เท่าที่ตนจะเห็นว่าสะดวกและคล่องตัวเป็นที่สุด เช่น อาจจะ

¹ ค้ำครู หมายถึง ค้ำประกัน หรือประกาศยืนยันว่าตนเองเป็นผู้มีเชื้อสายโนรา และยังไม่ลืมเคารพนับถือครูหมอนโนราหรือตายายโนรา

ต้องขอยึดเวลาลงครุจากเดิมไปเป็น 7 ปีต่อครั้ง หรือ 9 ปีต่อครั้ง เป็นต้น หากครุหรือตายายโนราไม่ขัดข้อง การรำโรงครุใหญ่ในครั้งต่อไปก็จะกระทำในวาระใหม่ตามที่ตกลงกัน แต่ถ้าหากครุหรือตายายโนราเห็นว่าเป็นช่วงยาวนานเกินไป ก็อาจจะต่อรองโดยขอให้มีการทำพิธีบูชาครุอย่างย่นย่อหรือสังเขปเสียสักครั้ง ในตอนกึ่งกลางช่วง เช่นขอตกลงว่าจะรำโรงครุใหญ่ทุก 10 ปี ครุหรือตายายโนราก็อาจขอให้มีการบูชาครุอย่างย่นย่อหรือสังเขปในปีที่ 5 เสียสักครั้งหนึ่งก่อน การร่ายอย่างย่นย่อหรือสังเขปในปีที่ 5 นี้ เรียกว่าการรำโรงครุเล็ก หรือการรำครุ ครั้นถึงปีที่ 10 ตามที่ได้ตกลง จึงจะทำพิธีรำโรงครุใหญ่ต่อไป

อนึ่งการรำโรงครุเล็กหรือการรำครุเป็นพิธีกรรมอย่างย่นย่อ ถือกันว่ามีความขลังหรือศักดิ์สิทธิ์น้อยกว่าการรำโรงครุใหญ่ ดังนั้นการแก้บน และการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่จึงไม่นิยมทำในพิธีโรงครุเล็ก แต่จะทำพิธีในโรงครุใหญ่ดังกล่าวแล้ว (น้อม คงเกลี้ยง ผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

จากการศึกษาโนราโรงครุตำบลท่าแค พบว่าการรำโนราโรงครุในตำบลท่าแคมีลักษณะแตกต่างจากโนราโรงครุทั่วไปในรายละเอียดของรูปแบบ พิธีกรรม และขนบนิยมในการปฏิบัติ สามารถแบ่งชนิดของโนราโรงครุตำบลท่าแคออกได้ 3 ชนิดดังนี้

1. โนราโรงครุใหญ่วัดท่าแค นอกจากจะมีขั้นตอนการปฏิบัติเช่นเดียวกับโนราโรงครุใหญ่โดยทั่วไปแล้ว โนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคถือว่าเป็นโรงครุที่เป็นการชุมนุมครุหมอนโนราหรือตายายโนรามากที่สุด หรือเป็นการรวมครุหมอนโนราหรือตายายโนราทั้งหมดก็ว่าได้ โนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคมีพิธีสงฆ์และการไหว้หรือตั้งศาลพระภูมิก่อนทำพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วย ในการประกอบพิธีกรรมไม่จำเป็นต้องกล่าวเชิญครุหมอนโนราหรือตายายโนราเป็นพิเศษ และในวันสุดท้ายของการรำโรงครุก็ไม่ต้องทำพิธีส่งครุอย่างโนราโรงครุทั่วไป เพราะเชื่อว่าวัดท่าแคหรือบ้านท่าแคเป็นที่อยู่ของครุโนราไม่ต้องเชิญให้เข้าทรงและไม่ต้องส่งครุ การรำโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคจึงเป็นการรำเพื่อบูชาครุ เช่นไหว้ครุ แก้บน และผูกผ้า (แปลก ชนะบาล

เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิตยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

2. โнораโรงครุใหญ่ทั่วไป เป็นการรำโนราโรงครุใหญ่ที่คณะโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา หรือลูกหลานตายายโนราจัดขึ้นทั่วไปในเขตตำบลท่าแค โดยมีการรำ 3 วัน 3 คืน อย่างเต็มรูป เพื่อบูชาครุ เช่นไหว้ครุ แก่น และประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ตามความเชื่อและสายครุโนราที่ผู้จัดให้ความเคารพนับถือ ไม่รวมครุโนราทั้งหมดเช่นเดียวกับโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแค ในการประกอบพิธีกรรมจะต้องมีการเชิญครุหมอโนราหรือตายายโนราที่ผู้จัดเคารพนับถือมารับการเช่นไหว้ และต้องมีพิธีส่งครุและการตัดหมู่มวยในการรำโรงครุวันสุดท้ายด้วย

3. โнораโรงครุเล็กหรือการคำครุ เป็นการรำโรงครุอย่างย่อคือใช้เวลารำเพียง 1 คืน กับ 1 วัน เช่นเดียวกับโรงครุเล็กโดยทั่วไป ที่คณะโนราผู้มีเชื้อสายโนราหรือลูกหลานตายายโนราจัดขึ้นทั่วไปในเขตตำบลท่าแค เพื่อบูชาครุ เช่นไหว้ครุ แก่น หรือการคำครุ ชาวบ้านตำบลท่าแคจึงเรียกโนราโรงครุชนิดนี้อีกอย่างหนึ่งว่า "โรงแก่นคำครุ"¹

4. องค์ประกอบในการรำโนราโรงครุ

โนราโรงครุตำบลท่าแคทั้งโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแค โнораโรงครุใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครุเล็กมีองค์ประกอบในการรำโรงครุที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 โнораใหญ่ คือหัวหน้าคณะหรือนายโรงโนราหรือโนราที่ได้ผ่านพิธีการครอบเหน็ดหรือผูกผ้าใหญ่ตามพิธีกรรมและความเชื่อของโนรามมาแล้ว บางแห่งจะเรียกโนราใหญ่ว่า "ครุหมอโนรา" โнораใหญ่เป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในการรำโรงครุ เป็นผู้

¹โรงแก่นคำครุ หมายถึงการรำโนราโรงครุเล็ก เพื่อแก่นครุหมอโนราหรือตายายโนราตามที่ได้จัดได้ขนานเอาไว้ และเป็นการคำครุ เพื่อประกาศยืนยันต่อครุหมอโนราหรือตายายโนราว่าตนยังเคารพนับถือ และจะปฏิบัติตามความต้องการของครุหมอโนราหรือตายายโนราในการนับถือและการรำโรงครุต่อไป

รำคล้องหงส์ รำแทงเข้ ทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ แก่นบน ผูกผ้าปล้อย ฯลฯ เป็นผู้ควบคุมดูแลความเรียบร้อยของโรงครู ขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรม ความถูกต้องของเครื่องบูชาประกอบพิธี การให้จังหวัดหวะคนตรี คอยควบคุมคนทรง วิญญาณครูหมอโนราหรือตายายโนราต่าง ๆ ที่มาเข้าทรงด้วยคาถาอาคมหรือของขลังอื่น ๆ ป้องกันไม่ให้เกิดการเข้าทรงแบบแทรกซ้อนหรือมีวิญญาณร้ายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ครูหมอโนราหรือตายายโนราเข้ามาในโรงครูได้ รวมทั้งมิให้สิ่งเหนือธรรมชาติอื่น ๆ เข้ามาขัดขวางพิธีหรือทำร้ายได้ โนราใหญ่ถือเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในพิธี ทุกคนจะต้องให้ความเคารพและเชื่อฟัง แม้แต่ครูหมอโนราหรือตายายโนราต่าง ๆ ที่มาเข้าทรงก็ต้องให้ความเคารพเชื่อฟัง ในขณะที่ทำพิธีโนราใหญ่กับวิญญาณครูหมอโนราหรือตายายโนราจะเป็นเสมือนที่ปรึกษา คอยช่วยเหลือดูแลร่วมกันจนจบพิธี สำหรับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคคือ โนราแปลก ชนบาล ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นคนทรงหรือเป็นตัวแทนของพระเทพสิงหหรือพ่อเทพสิงห โนราและคนทรงครูหมอโนราทุกคนที่มาเข้าร่วมพิธีโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะเรียกโนราแปลก ชนบาล ว่า "พ่อเทพ" ซึ่งหมายถึงเทพสิงहनั่นเอง ส่วนโนราโรงครูอื่น ๆ ในเขตตำบลท่าแค โนราใหญ่ก็มักจะเป็นหัวหน้าคณะโนราที่เจ้าภาพผู้จัดโนราโรงครูรับมา บางครั้งโนราคณะใหม่ ๆ ยังไม่สามารถประกอบพิธีโนราโรงครูได้ เจ้าภาพหรือคณะโนราก็จะเชิญโนราคนใดคนหนึ่งมาประกอบพิธีได้มาเป็นโนราใหญ่ในการรำโนราโรงครูแต่ละครั้งก็ได้

4.2 คณะโนรา คณะโนราที่มาประกอบพิธีรำโนราโรงครู อาจจะเป็นคณะของโนราใหญ่เองหรือเป็นโนราจากหลาย ๆ คณะรวมทั้งลูกคู่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการประกอบพิธีมาร่วมกัน เพราะนอกจากการทำพิธีโรงครูแล้วจะมีการรำทั่วไปหรือการจับบทร่างต่าง ๆ มาแสดงให้ผู้มาร่วมพิธีได้ชมด้วย คณะโนราจึงมีประมาณ 15 - 20 คน ในเมื่อถือว่าการรำโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์มักจะมีการคัดเลือกโนราและลูกคู่ที่มีความชำนาญและมีประสบการณ์ในการรำโนราโรงครูมาแล้วมาร่วมพิธีเพื่อป้องกันการผิดพลาด และขจัดปัญหาอุปสรรคอื่น ๆ ที่จะทำให้เสียพิธี และยังเชื่อกันต่อไปว่าการจับบทร่างต่าง ๆ ในพิธีกรรม เช่น การรำคล้องหงส์ การรำแทงเข้ ฯลฯ นอกจากโนราใหญ่แล้วก็ต้องมีตัวประกอบอื่น ๆ หากโนราที่เป็นตัวประกอบไม่เคยผ่านโรงครูหรือมีคาถาอาคมป้องกันตัว ในขณะที่รำก็อาจจะเกิดอาการต่าง ๆ แก่ตนเองได้ เช่น เป็นลมหมดสติ เกิดอาการผิดปกติทางจิตหรืออาจเสียสติได้ เรียกอาการเช่นนี้ว่า

"ถูกครุหมอบ" จะต้องได้รับการแก้ไขด้วยคาถาอาคม หรือการประพรมน้ำพระพุทธรูปจึงจะหายเป็นปกติได้ เป็นต้น

4.3 คนทรงหรือร่างทรง คือคนที่เป็ร่างทรงของครุหมอบโนราหรือตายายโนราในการเข้าโรงครุ มักจะเป็นคนทรงหรือร่างทรงประจำของครุหมอบโนราหรือตายายโนราองค์นั้น ๆ หรืออาจจะเป็นผู้มีเชื้อสายโนราหรือลูกหลานตายายโนราซึ่งได้กล่าวมาแล้วในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค

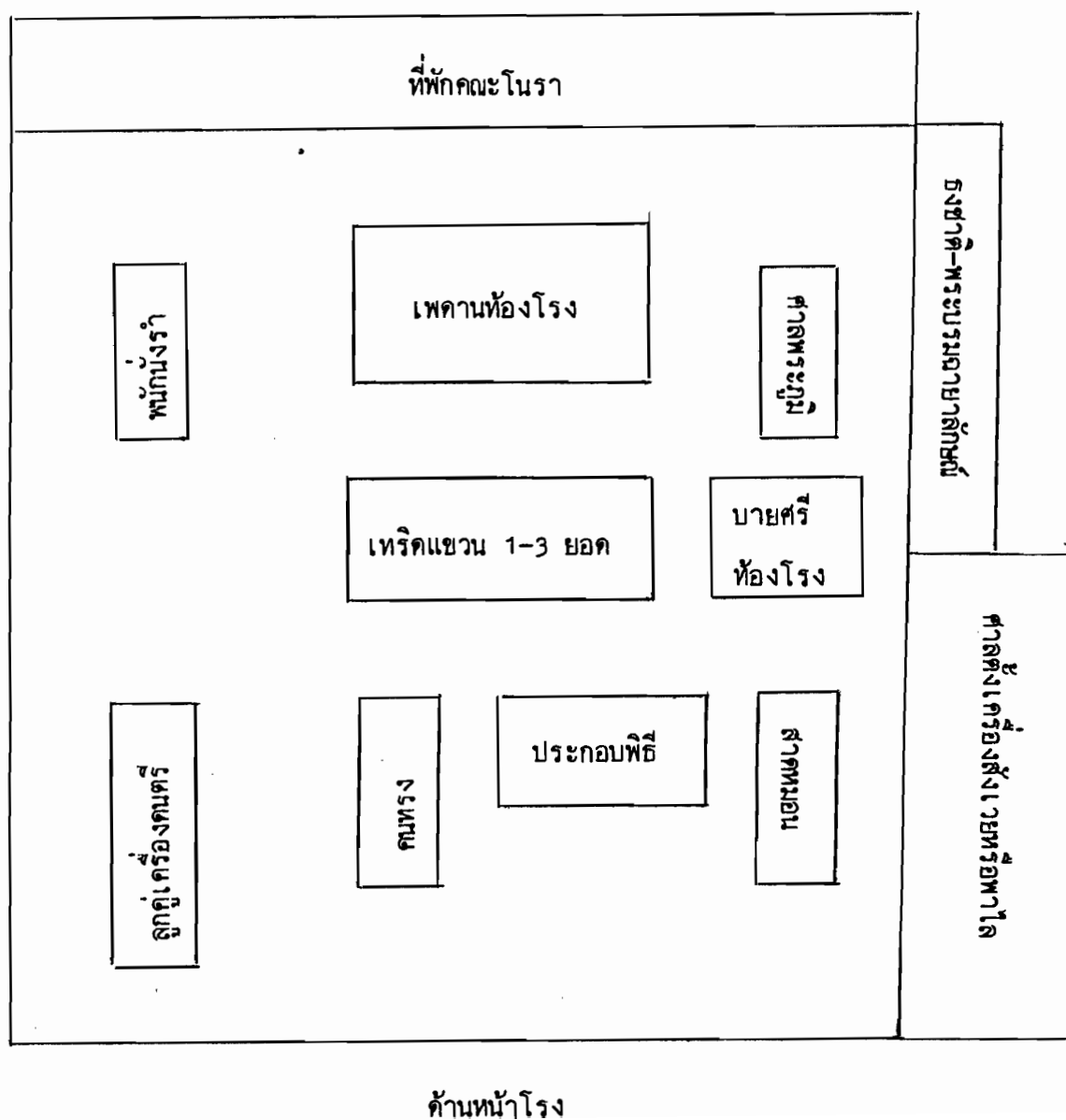
4.4 ระยะเวลาและวันทำพิธี ระยะเวลาที่นิยมประกอบพิธีโนราโรงครุ ก็คือ ฤกษ์แล้ง ซึ่งเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในแถบจังหวัดตรัง มักทำในราวเดือนยี่ถึงเดือนสาม แถบจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลา มักทำในเดือนหกถึงเดือนเก้า¹ โดยไม่จำกัดวันขึ้นวันแรม (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. 2523 : 114) ส่วนโนราโรงครุตำบลท่าแค โดยเฉพาะโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคจะจัดในเดือนหกของทุกปี และเริ่มพิธีหรือเข้าโรงครุวันแรกในวันพุธที่ 2 ของเดือนหก ไปสิ้นสุดพิธีในวันศุกร์ หากปีใดวันพุธหรือวันศุกร์ตรงกับวันพระก็จะเลื่อนไปถึงวันเสาร์ เช่นการรำโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคในปี พ.ศ. 2532 วันศุกร์ซึ่งเป็นวันสุดท้ายตรงกับวันพระก็จะหยุดทำพิธี 1 วัน ไปทำในวันเสาร์แทน ด้วยเหตุว่าวันพระตายายโนราจะไม่มาเข้าโรงครุ เพราะติดงานบุญของตนอยู่หรือต้องรักษาศีลไม่อาจปลีกตัวมาได้ จึงต้องงคทำพิธีเข้าโรงครุ และโรงครุจะทำวันอื่น ๆ ก็ได้แต่ต้องแรกเข้าโรงครุในวันพุธไว้ก่อน เช่นแรกเข้าโรงวันพุธแล้วไปทำพิธีในวันเสาร์ เป็นต้น (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

¹จากการสังเกตและออกสำรวจของผู้วิจัย พบว่าในช่วงเดือนหกถึงเดือนเก้าบริเวณตำบลท่าแค ตำบลร่มเมือง ตำบลท่ามิหรำ ตำบลตำนาน อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง จะมีการรำโนราโรงครุ ทั้งที่เป็นโรงครุใหญ่และโรงครุเล็ก กระจายกันไปเป็นกลุ่ม ๆ และเห็นว่าบริเวณเหล่านั้นล้วนเป็นรอยต่อของพื้นที่กับตำบลท่าแค ซึ่งจัดเป็นบริเวณหรือกลุ่มที่มีวัฒนธรรมเดียวกันหรือร่วมกันได้

4.5 โรงพิธีหรือโรงครู โรงสำหรับใช้ประกอบพิธีโนราโรงครูทั้งโรงครูใหญ่และโรงครูเล็กมีลักษณะคล้ายกับโรงโนรารุ่นเก่า คือสร้างโรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 9 ศอก ยาว 11 ศอก มีเสา 8 เสา ไม่ยกพื้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน เสาตอนหน้าและหลังมีตอนละ 3 เสา ส่วนตอนกลางมี 2 เสา ไม่มีเสากลาง หน้าโรงหันไปทางทิศเหนือหรือใต้ เรียกว่า "ลอยหัว" (ขวางตะวัน) ไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก เพราะเป็นการ "ขวางหัว" ตามความเชื่อของโนราว่าเป็นอัมพมงคล เพราะเท่ากับเป็นการขัดขวางความเจริญหรือความมีชื่อเสียง โรงครูใหญ่วัดท่าแคหันหน้าโรงไปทางทิศใต้เพื่อหันหน้าเข้าหาศาลาขุนศรีธธา สร้างด้วยไม้ไผ่สีสุกเพื่อเป็นการเอาเคล็ดว่ามีความสุขสงบ หลังคาทำเป็นรูปหน้าจั่วมุงด้วยจาก ตรงกลางจั่วครอบด้วยกระแฉ่ง ถ้าไม่มีกระแฉ่งก็ใช้ใบเตยมาแทนได้ การที่ต้องครอบกระแฉ่งบนหลังคาจันยว่าเพื่อเป็นที่ระลึกลงเมื่อครั้งที่นางวลทองสาลีถูกลอยแพไปในทะเลก็ได้อาศัยกระแฉ่งเป็นเครื่องมุงแพเพื่อกันแดดมาโดยตลอด และชาวบ้านตำบลท่าแคยังเชื่อว่าโรงพิธียังมีผีนางโกละแฉ่งดูแลรักษาจึงต้องมีกระแฉ่งเป็นสัญลักษณ์เอาไว้ด้วย ด้านหลังของโรงพิธีทำเป็นเพิงที่พักของคณะโนรา ส่วนที่ต่อออกไปนี้ให้ถือเป็นเสาพิเศษไม่นับรวมกับเสาในโรง ซึ่งมีอยู่ 8 เสา ด้านขวาหรือด้านซ้ายของโรงคาดเป็นร้านสูงจากพื้นเพื่อเป็นที่วางเครื่องบูชาเครื่องสังเวย วางเทริด วางหน้าพราน และเครื่องแต่งตัวโนรา เรียกว่า "ศาล" หรือ "พาไล" โดยใช้ไม้ไผ่คาดผูกกับเสาโรงยื่นออกไปรับกับไม้ชายคาที่ต่อยื่นลงมา ศาลหรือพาไลนี้มีความสูงประมาณระดับสายตา พื้นโรงปูด้วย "สาตคล้า" (เสื่อสานด้วยคล้า) แล้วห่มด้วยเสื่อกระจูด วางหมอนปูผ้าขาวห่ม เรียกว่า "สาตหมอน" บนหมอนวางไม้แตะและไม้กระดานหรือเชิงเทียนติดเทียน เรียกว่า "เทียนครู" หรือ "เทียนภาสครู" โรงครูอาจตกแต่งประดับประดาด้วยผ้า กระดาษสี ธงราย ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ พระพุทธรูปบูชา เช่นเดียวกับการประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ดังเช่นโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ที่เป็นการรวมเอาพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ มาไว้ด้วยกัน ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม คือ การตั้งศาลพระภูมิและไหว้พระภูมิในโรงโนรา การจัดให้มีพิธีสงฆ์ก่อนการเบิกโรงแสดง การประดับธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันส่งผลต่อจิตใจของผู้มาร่วมพิธีกรรมในทางความเชื่อถือ ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น เป็นการสะท้อนให้เห็นความเชื่อทางพุทธศาสนาแบบชาวบ้านอย่างเด่นชัดที่มีการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์ และ

ความเชื่อในเรื่องผีสา่งเทวดา คงได้กล่าวแล้วในความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค จากการสังเกตของผู้วิจัยไม่พบเห็นโนราโรงครูอื่น ๆ ในตำบลท่าแคและตำบลใกล้เคียง มีรูปแบบและขนบนิยมการจัดโรงครูเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค (ภาพประกอบที่ 27, 28)

แผนผังโรงพิธีโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

4.6 อุปกรณ์ในการประกอบพิธี อุปกรณ์ที่จะประกอบพิธีสำหรับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคได้แก่ ศาลพระภูมิ (ปัจจุบันหล่อด้วยปูนสำเร็จรูป) ผ้าเพดานบนศาลหรือพาไล ผ้าเพดานใหญ่ในโรงพิธี ที่วางเทริด (ทำด้วยหยวกกล้วยเสียบไม้ไผ่) เสื้อ หมอน เครื่องเขียนพิธี หมอนน้ำมัน ไม้ทวน ไม้ทอม ที่ตั้งเทียนใหญ่ในพิธี บายศรีเล็กหรือบายศรีปากชามตั้งบนศาลหรือพาไล บายศรีใหญ่หรือบายศรีห้องโรงเพื่อตั้งในโรงพิธี¹ ดอกไม้ ธูปเทียน หอกแทงจระเข้ หยวกกล้วยทำรูปจระเข้ ใบชิงหรือกระแฉ่ง ขันลงหิน หน้าพรานชายหญิง เทริด ย่าม ธนู เขือกคล้องหงส์ เครื่องแต่งตัวโนรา ญ่าคา ญ่าครุน ใบเฉียงพรา ใบหมากผู้ เงินเหรียญ รวงข้าว มีดโกน หินลับมีด พระขรรค์ หนังสือ หนังสือ ส่วนโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปและโรงครูเล็กในตำบลท่าแคไม่มีศาลพระภูมิ แต่อาจจะมีที่วางหมอนน้ำมันต่างออกไปจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ทำด้วยไม้ไผ่ที่เรียกว่า "ตรอม" (ดูภาพประกอบที่ 29)

4.7 เครื่องบูชาประกอบพิธี แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

4.7.1 เครื่องบูชาสำหรับถวายครุหมอนโนราหรือตายายโนราบนศาลหรือพาไล ประกอบด้วย หมาก 9 คำ เทียน 9 เล่ม เครื่องเขียน 1 สำหรับ กล้วย 3 หวี อ้อย 3 ห่อน ขนมในพิธีวันสารทเดือน 10 หรือวันชิงเปรต² ได้แก่ พอง ลา ขนมบัว ขนมเบร้า ขนมเทียน 3 สำหรับ ข้าวสารพร้อมหมากพลูเทียนจัดลงในภาชนะที่เรียกว่ากระสอบนั่งหรือ "สอบราก"³ 3 สำหรับ มะพร้าว 3 ลูก เครื่องคาวหวานหรือที่ 12 จำนวน 12 สำหรับหรือ 12 ชนิด เสื้อ 1 ผืน หมอน 1 ใบ ผ้าขาว 1 ผืน ผ้านุ่งหม่ชาย 1 ชุด ผ้านุ่งหม่หญิง 1 ชุด บายศรีปากชาม 1 ปาก หน้าพรานแล้วแต่จำนวน แต่ต้องมีหน้าพรานชายและหน้าพรานหญิงซึ่งเรียกว่า "หัวอีทาสี" อย่างละหน้าเป็นอย่างน้อย โดยวางหน้าพรานหญิงไว้ทางซ้าย

¹บายศรีห้องโรงสำหรับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค แต่เดิมจัดบายศรี 12 ชั้น ตามจำนวนครุหมอนโนราสำคัญ 12 องค์ แต่ในปัจจุบันหากเตรียมการไม่ทัน ก็จะทำบายศรีห้องโรงเพียง 9 ชั้นเท่านั้น

²การทำขนมวันสารทเดือน 10 บูชาครุหมอนโนราหรือตายายโนรานั้นยึดถือตามประเพณีชิงเปรตเดือน 10 ของชาวภาคใต้ และเชื่อว่าการรับตายายโนราก็เหมือนกับรับพ่อแม่ตายายในวันชิงเปรต จึงต้องทำขนมวันสารทเดือน 10 มารับครุหมอนโนราหรือตายายโนราด้วย

³สอบราก คือกระสอบที่สานด้วยกระจูดหรือเตยมีขนาดเล็ก

หน้าพรานชายไว้ทางขวา นอกจากนั้นก็มีเทริด แล้วแต่จะใช้จำนวนเท่าไร เช่น 7 ยอด 9 ยอด ปกติจำนวนเทริดต้องจัดหามาตามจำนวนปีที่เว้นจากการทำพิธี เช่นช่วง 7 ปีจึงทำพิธีโรงครู ครั้งหนึ่ง ก็ต้องจัดหาเทริดมาวางไว้บนศาลหรือพาไล 7 ยอด ในกรณีที่ไม้อาจหาเทริดได้ครบถ้วน ก็อาจใช้ใบเตยมาทำเทริดจำลองแล้วใช้ทองคำเปลวมาปิดไว้ก็ได้ สำหรับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคใช้เทริดจำนวน 12 ยอด ตามจำนวนครุหมอนโนราสำคัญ 12 องค์ นอกจากนี้ในวันประกอบพิธีของโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคอาจจะมีลูกหลานตายายโนราหรือผู้มีเชื้อสายโนรา นำเอาเทริด หน้าพราน เครื่องแต่งตัวโนราของตนมาเข้าร่วมในพิธีด้วย เครื่องบูชาเหล่านี้ในตอนเริ่มทำพิธีเบิกโรงจะวางไว้ที่ห้องโรงก่อนแล้วจึงนำไปวางไว้ที่ศาลหรือพาไลอีกครั้งหนึ่ง ส่วนที่เพดานของศาลหรือพาไลจะต้องใช้ผ้าขาวสีเหลี่ยมจัตุรัส 1 ผืน ผูกด้วยด้ายขาวทั้ง 4 มุม แล้วชิงเข้ากับหลังคาโรงบริเวณศาลหรือพาไลเพื่อทำเป็น "เพดาน" ของที่บูชา ภายในเพดานใส่ หมาก พลุ กล้วยเทียน และดอกไม้ไว้ บนศาลหรือพาไลจะต้องมีการตั้งราคาหรือค่ากำนัลครูด้ายเงินเหรียญ 3 บาท หรือ 12 บาท สำหรับอาหารคาวหวานหรือที่ 12 จะต้องปักเทียนเอาไว้ให้ครบทุกสำหรับ เพื่อเชื้อเชิญให้ครุหมอนโนราหรือตายายโนรามารับเครื่องเช่นสังเวและต้องเปลี่ยนทุกวัน ในกรณีที่ครุหมอนโนราหรือตายายโนราฝ่ายอิสลาม เช่น แม่จันจุรี ศรีจุหามาเข้าร่วมด้วยผู้จัดจะต้องแยกทำศาลหรือพาไลออกเป็น 2 ศาล ศาลหรือพาไลฝ่ายอิสลามจะต้องไม่มีเครื่องคาวหวานที่ประกอบด้วยหมูหรือหัวหมูมาเช่นไหว้ จากคำบอกเล่าของชาวบ้านที่มาร่วมพิธีกล่าวว่าบางครั้งครุหมอนโนราหรือตายายโนราฝ่ายอิสลามจะเข้าร่วมในร่างทรงแล้วเป็นผู้ฆ่าไก่เพื่อนำไปตั้งเป็นเครื่องสังเวด้วยตนเอง (ภาพประกอบที่ 30)

4.7.2 เครื่องบูชาที่ห้องโรง คณะโนราที่ประกอบพิธีรำโนราโรงครูจะต้องเป็นผู้จัดหาเครื่องบูชา โดยนำมาไว้ที่พื้นกลางโรง ก่อนจะวางลงต้องปูเสื่อซึ่งทำด้วยกะพ้อหรือคล้าให้เต็มพื้นโรง มีข้อแม้ในการปูว่าพื้นกลางโรงจะต้องวางอยู่บนพื้นอื่น ๆ และเชื่อกันว่าจะบดกวาดหรือสะบัดฝุ่นหรือผงใด ๆ ไม่ได้จนกว่าจะเสร็จพิธี นอกจากจะมีเสื่อกะพ้อหรือเสื่อคล้าปูแล้ว จะต้องหาเสื่อกระจูด ผ้าขาว หมอน มาอย่างละ 1 เอาหมอนวางบนเสื่อแล้วเอาผ้าขาวปูทับบนหมอนอีกทีหนึ่ง หลังจากนั้นจึงเอากล้วยเทียน 9 ชูค ติดไม้เป็นแพวางไว้บนหมอนเพื่อให้โนราใหญ่หรือที่เรียกว่า "ครุหมอน" ทำพิธีเชิญครุหมอนโนราหรือตายายโนราเข้ามาเข้าร่วมที่เพดานโรงพิธีจะต้องมีผ้าขาวสีเหลี่ยมจัตุรัสผืนหนึ่งมาผูกไว้เพื่อทำเป็นเพดานโรงเช่นเดียวกับ

เพดานที่บุชานนศาลหรือพาไล ภายในผ้าเพดานนี้ให้ใส่หมาก พลุ ฎป เทียน และดอกไม้ไว้เช่นเดียวกัน เครื่องบูชาที่ห้องโรงต่อไปคือบายศรีห้องโรงขนาด 3 - 12 ชั้น บายศรีที่ชั้นขึ้นอยู่กับจำนวนเทริดที่วางไว้บนศาลหรือพาไล ถ้ามีเทริด 12 ยอด บายศรีก็ทำ 12 ชั้นด้วยจำนวน 1 ต้น เช่นโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคตั้งได้กล่าวแล้ว แต่โนราโรงครูทั่วไปมักทำบายศรีแค่ 3 ชั้น และมีเทริด 3 ยอด อีกอย่างหนึ่งคือ สายสัญญาณสำหรับใช้ทำพิธีเชิญครู สำหรับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะต่อสายสัญญาณมาจากศาลาชุมชนศรัทธา¹ มายังเพดานห้องโรง เพดานบนศาลหรือพาไล แล้วจึงรวบมาใส่ไว้ที่พานเชิญครู ส่วนโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปและโนราโรงครูเล็ก สายสัญญาณจะต้องต่อมาจากเพดานห้องบูชาครุหมอนโนราหรือตายายโนราบนบ้านเจ้าภาพไปยังเพดานห้องโรง เพดานบนศาลหรือพาไล แล้วจึงรวบมาใส่ไว้ที่พานเชิญครู (ดูภาพประกอบที่ 31)

4.8 เครื่องดนตรีและลูกคู่ มีเช่นเดียวกับการรำโนราทั่วไป แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการประกอบพิธีโนราโรงครูคือแตรหรือแกระเพราะเชื่อว่าแตรหรือแกระเป็นดนตรีสวรรค์ดนตรีมีทับ 1 คู่ เป็นตัวคุมจังหวะและเดินทำนอง กลอง 1 ใบ สำหรับเสริมจังหวะทับปี่นอก 1 เล้า สำหรับสร้างบรรยากาศให้สอดคล้องกับทำนองลีลาการรำ โหม่ง 1 คู่ สำหรับประกอบจังหวะและประกอบเสียงร้องกลอนให้ไพเราะ ฉิ่ง 1 คู่ สำหรับเสริมและเน้นจังหวะของทับ และแตรหรือแกระก็คู่กันได้ สำหรับประกอบจังหวะเช่นเดียวกัน แตรหรือแกระนี้ยังใช้เป็นหลักในการร้องกลอนเป็นทำนองเฉพาะคือ "เพลงร่ายแตร" ส่วนลูกคู่ก็มีเท่ากับจำนวนดนตรีที่กล่าวแล้ว (ดูภาพประกอบที่ 32)

4.9 เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด มีเช่นเดียวกับการรำโนราทั่วไป เพราะนอกจากโนราใหญ่จะต้องแต่งตัวโนราในการประกอบพิธีกรรมแล้ว โนราคนอื่น ๆ ที่ออกรำและเป็นผู้ช่วยเหลือโนราใหญ่ คนทรงครุหมอนโนราหรือตายายโนราบางคนก็แต่งตัวโนราด้วย เช่นแม่ศรีมาลา แม่वलทองสำลี เป็นต้น เครื่องแต่งตัวโนรา ประกอบด้วยสิ่งสำคัญต่อไปนี้

¹บนศาลาชุมชนศรัทธาหรือเขื่อนขุนหาจะมีบายศรีใหญ่และเครื่องบูชาครุหมอนโนราจัดไว้อีกต่างหาก 1 สำหรับด้วย

4.9.1 เทร็ด เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือนรใหญ่ ทำเป็นรูปมงกุฎอย่างเตี้ย มีกรอบหน้า มีด้ายมงคลประกอบ ปัจจุบันนรทั้งผู้ชายและผู้หญิงนิยมสวมเทริด

4.9.2 เครื่องลูกปัด ร้อยด้วยลูกปัดสีเป็นลวดลายต่าง ๆ ประกอบด้วย ป่า ปั้งคอ พานนอก บางถิ่นเรียกว่า "พานโครง" หรือ "รอบอก" เครื่องลูกปัดดังกล่าวนี้ใช้เหมือนกันทั้งตัวยืนเครื่องและตัวนาง (รำ) แต่มีช่วงหนึ่งที่คณะชาตรีในมณฑลนครศรีธรรมราช ใช้อินทรี ขั้ทรวง (ทับทรวง) ปีกเหม่ง แทนเครื่องลูกปัดสำหรับตัวยืนเครื่อง (สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2529 : 1807)

4.9.3 ปีกนกแอ่น หรือปีกเหม่ง ทำด้วยแผ่นเงิน ใช้สวมติดกับสังวาลย์ที่ระดับเหนือสะเอว คล้ายตามทิวของละคร

4.9.4 ขั้ทรวงหรือทับทรวง หรือตาบ ทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายขนมเปียกปูนสลักลวดลายสำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรวงอก

4.9.5 ปีกหรือหางหงส์ ทำด้วยเขาควายนก 1 คู่ ติดผู้เหนือปลายปีก และใช้ลูกปัดร้อยทั้ง 2 ข้าง สำหรับสวมคาดทับผ้าถุงตรงระดับสะเอว ปล่อยปลายปีกยื่นไปด้านหลังคล้ายหางกิ้งก่า

4.9.6 ผ้าถุง เป็นผ้ายาวสี่เหลี่ยมผืนผ้า นุ่งทับชายแล้วรั้งไปเหน็บไว้ข้างหลัง ปล่อยปลายชายให้ห้อยลงเช่นเดียวกับหางกระเบน แต่โนราจะรั้งผ้าสูงและรัดรูปแน่นกว่านุ่งโจงกระเบน

4.9.7 หน้าเพลหรือสนับเพล สำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าทับ ปลายขาทำเป็นลวดลาย หรือใช้ลูกปัดร้อยทับเพื่อความสวยงาม

4.9.8 หน้าผ้า ลักษณะเดียวกับชายไหว หรือทำเป็นผ้า 3 แถบคล้ายชายไหว แล้วล้อมด้วยชายแครง

4.9.9 ผ้าห้อย หรือผ้าสีต่าง ๆ ที่คาดห้อยคล้ายกับชายแครง

4.9.10 กำไลต้นแขนและปลายแขน เป็นกำไลสวมต้นแขน เพื่อขบรัดกล้ามเนื้อให้ดูทะมัดทะแมง และเพิ่มความสง่างามยิ่งขึ้น

4.9.11 กำไลสวมมือและเท้าทำด้วยทองเหลือง สำหรับสวมมือและเท้า ข้างละหลาย ๆ วงซ้อนกัน เมื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่าจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะเร้าใจยิ่งขึ้น

4.9.12 เล็บ เป็นเครื่องสวมนิ้วมือทั้ง 2 มือ ข้างละ 4 นิ้ว ยกเว้น หัวแม่มือให้ผูกโยงงาคล้ายเล็บกินร กินรี ทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน

4.9.13 หน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับตัวพรานซึ่งเป็นตัวตลก ใช้ไม้แกะ เป็นรูปใบหน้า ไม่มีส่วนที่เป็นคาง ทำงูย่นยาว และจมูกเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็น ตาคำให้ผู้สวมมองเห็น ทาสีแสดทั้งหมด ส่วนพื้นซึ่งมีเฉพาะพื้นบนทำด้วยโลหะสีขาว หรือทาสีขาว ส่วนบนต่อจากหน้าผากใช้ขนเป็ดหรือขนห่านสีขาวติดทาบไว้ต่างผมหางอก

4.9.14 หน้าทาสี เป็นหน้ากากของตัวตลกหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง นิยมทาสีขาวหรือสีเนื้อ

ส่วนอุปกรณ์เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ชุม ไม้หวาย ศร หมอน้ำมันตร์ หอก พระขรรค์ เป็นต้น

4.10 ผู้เข้าร่วมประกอบพิธีโนราโรงครู ประกอบด้วย โนราใหญ่หรือครูหมอละโนรา คนทรงครูหมอละโนรา ลูกคู่ ผู้กำกับ ผู้ที่ต้องการ ครอบเทริด ผูกผ้าปล่อย รำสวดเครื่อง รำสวดกำไล ตักจุก เขยิบเสน ตัดผมผีขอ ต่ออายุหรือดวงชะตา ผู้มีเชื้อสายโนราหรือลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านโดยทั่วไป

4.11 บทประกอบท่ารำและบทร้อง ในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู มีบทประกอบท่ารำและบทร้องแตกต่างกันออกไปบ้างตามชนิดของโนราโรงครู ซึ่งประกอบด้วยบทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.11.1 บทประกอบท่ารำ หมายถึงบทร้องกลอนของโนราที่มีท่ารำประกอบ และใช้ในพิธีกรรมโนราโรงครู ได้แก่

4.11.1.1 บทครูสอน มีบทร้องประกอบท่ารำ ดังนี้

ครูเอยครูสอน

เสด็จกรต่อง่า

ครูสอนให้ผูกผ้า

สอนข้าให้ทรงกำไล

สอนให้ครอบเทริดน้อย

แล้วจับสร้อยพวงมาลัย

สอนให้ทรงกำไล
 ครูให้เสด็จเยื้องข้างซ้าย
 ครูให้เสด็จเยื้องข้างขวา
 ดินถีบพนัก
 ห่าไหนจะได้เสมื่อนน้อง

สอคใส่ซ้ายใส่ขวา
 ตีค่าได้ห้าพารา
 ตีค่าได้ห้าตำลึงทอง
 ส่วนมือชักเอาแสงทอง
 ห่านองพระเทวคา

4.11.1.2 บทสอนรำ มีบทร้องประกอบท่ารำดังนี้

สอนเอยสอนรำ
 ปลดปลงลงมา
 วาดไว้ปลายอก¹
 ยกขึ้นสูงเสมอน้ำ
 ปลดปลงลงมาได้
 รำท่ากนกกรูวาด
 รำท่ากนกโคมเวียน
 ตัวฉนั้นเสวยนุช
 ตัวฉนั้นนงคราญ
 ยกขึ้นสูงสุด
 ครุฑเจี่ยวนาคได้
 ท่าท่าหนูมาน
 รำท่าเหว
 ท่านางมัทรี
 รำท่าพระคาบส

ครูซ้ำให้รำเทียมบ่า
 ครูซ้ำให้รำเทียมพก
 ยกให้เป็นแผนผาหลา
 เรียกชื่อระย้าพวงคอกไม้
 ครูให้ซ้ำรำโคมเวียน
 วาดไว้ให้เหมือนรูปเขียน
 รำท่ากะเขียนปาดตาล
 พระพุทธเจ้าห้ามมาร
 พระรามจะข้ามสมุทร
 รำท่าพระยาครุฑร้อนมา
 ร้อนกลับไปโนเเวหา
 เหาะทะยานไปเผลองกา
 สารถีชีม้าชักรถ
 จรลีหว่างเขาวงกต
 ลีลาจะเข้าอาศรม

¹โนราในเขตตำบลท่าแคส่วนใหญ่ใช้ว่า "วาดไว้ฉายอก" หรือ "วาดไว้ฝ้ายอก"

ท่านเฝ้าจอม
ฉันทบวร

เรียกพระนารายณ์มาศ
พระรามเฝ้าวงศไป

4.11.1.3 บทประณม มีทรวงประกอบทำรำดังนี้

ตั้งต้นให้เป็นประณม

ถัดมาพระพรหมสี่หน้า

รำท่าสอสร้อย

ห้อยเป็นพวงมาลา

เวโหนโยนเข้า

ให้น้องนอน

รำท่าผาหลา

ชักลงมาเพียงไหล่

พิสมัยร่วมเรียง

เข้ามาเคียงหมอน

รำเป็นท่าต่างกัน

หันให้เป็นมอน

มรคาแขกเต้า

บินเข้ารัง

รำท่ากระต่ายชมจันทร์

พระจันทร์เข้ามาทรงกรด

รำท่าพระรถโยนสาร

มารกลับหลัง

รำท่าชูชาย

นาคกรายเข้าวัง

แล้วมานั่งหมอบเฝ้า

เจ้านครินทร์

รำท่าขึ้นนอนร่อนรำ

แล้วเข้ามาเปรียบท่า

รำท่าพระรามรามมา

ท้าวแก้วศิลป์

ท่าฝูงมัจฉาสาคร

ค่อยล่องมาในวาริน

หลงไหลไปสิ้น

งามโสภา

รำท่าโตเล่นหาง

ท่ากวางโยนตัว

รำยั่วเอาแบ้ง

มาผัดหน้า

รำท่าหงส์ทอง

ลอยล่องว่ายวนน้ำมา

รำท่าเหราเล่นน้ำ

สำราญนัก

รำท่าโตเล่นหาง

ท่ากวางเคียดคง

รำท่าพระสุริยวงศ์

ผู้ทรงศักดิ์

รำทำช้างสารหวานหญ้า	คู่น่ารัก
รำทำพระลักษมณ์แผลงศร	จรัส
รำทำขึ้นนอนพักผ่อน	ยู่พักผ่อน
ขัดจางหยาง ¹ ให้นางรำ	หึ่งสองศรี
ชักขึ้นให้เป็นวง	มานั่งลงให้ได้
สี่ขอสามสาย	ย้ายเพลงรำ
รำทำกระบี่ตีท่า	จีนมาสาวไส้
รำทำชนะร้ายไม้	อยู่เฉื่อยฉ่ำ
เมฆล่อแก้ว	แล้วชักล่านำ
ตามเพลงรำแต่ก่อน	ครูสอนมา

4.11.1.4 บทไชซาย² มีบทร้องประกอบทำรำดังนี้³

ทำเป็นรูปปราจิณ	เพื่อนเข้าไปหยิบหยิบเอายามไถ ³
ไชเอ๋ยไชซาย	มือหนึ่งจูงควายหัวว่าแบกไถ
ควายน้้หมูก ⁴ หนัก	มาเราค่อยชักค่อยไป
หวันเที่ยง ⁵ ขึ้นมาไรไร	ต่อไค ⁶ จะรู้รู้ไปถึงนา

¹ขัดจางหยาง หมายถึงการวางเสาสามเสาให้ปลายขัดกัน แบบเดียวกับรวมไม้พลองของลูกเสือ

²ไชซาย หมายถึง กะหาซาย เป็นคำสรรพนามแทนชื่อชายหนุ่ม

³ยามไถ หมายถึง คันไถ หรือส่วนของคันไถที่ใช้จับเวลาไถนา ชาวภาคใต้เรียกว่า "หางยาม"

⁴หมูก คือจุมูก

⁵หวันเที่ยง หมายถึงเวลาเที่ยงวัน

⁶ต่อไค หมายถึงเมื่อไร

หยิบแอกมาครอบคอควย

นางเมื่อยอยู่ข้างหลัง

ทำไว้ทำพ่อฮ้ายหมา²

สิน³บ้อง⁴น้อยน้อย

หุงแกงเสร็จแล้ว

นั่งลงบัคใจ⁶

ขายนวลทองประศรี

หยิบหัต⁸มาบคฝ้าย

นางนวลทองประศรี

แม่พคของแก่งเสียง

หยิบไม้เอาเข้ามาม้วน

ล่าเวยของน้องฮ้อร้อ⁹

ส่วนหัวมันชายชายไปฉายป่า

หยิบเอาฮ้ายโต¹เข้ามาทำปลา

กลับมาแต่นาพ่อฮ้ายหมาคใจ

ขอกสร้อยสินบ้องใหญ่ใหญ่

นางเดินตลาดแล้วเข้าไปหาใน⁵

ยื่นสินเข้าในเข้าในบันฝ้าย

หยิบลูกหุมรี⁷เข้ามาตั้งไว้

บคได้แต่พแต่เพียง

นั่งคิตหุมรีแต่เข้าจนเที่ยง

เสียงเหอนันคังคังเหมือนสีขอ

แม่หน้านวลหยิบฝ้ายมาห่อ

แลล่าคของน้องกลมกลม

¹ฮ้ายโต คือมีต้อโต

²พ่อฮ้ายหมา หมายถึงพ่อของลูกหรือสามี ชาวภาคใต้มักเรียกลูกผู้ชายเพื่อแสดงความรักว่า "ฮ้ายหมา"

³สิน คือตัด

⁴บ้อง หมายถึงการตัดเป็นท่อน ๆ

⁵ใน คือเครื่องสำหรับกรอฝ้ายหรือไหมเข้าหลอด

⁶บัคใจ หมายถึงทันทันใจ

⁷หุมรี คือสลี, ฝ้าย

⁸หัต หมายถึงเครื่องมือหรือบันฝ้าย

⁹ฮ้อร้อ หมายถึงกะริกกะรี หลกหลิก ผู้หญิงที่ไม่รักนวลสงวนตัวชอบแสดงตัวออกนอกหน้า จะถูกต่อว่าหรือเปรียบเปรยว่าฮ้อร้อ

นางเมียนบุญปลูก
ฉันทันและตันกลม¹
ทอยติหนึ่งทอยตั้งหมาหนอ
แม่ทวงเจ้าเอาไว้

นางยกลูกขึ้นให้กินนม
ชมลูกแล้วแม่ตั้งเอาไว้
ใครมาขอขอแม่ไม่ให้
ทวงไว้ให้เงินมาใหม่

4.11.1.5 บทพาลัน มีบทร้องประกอบทำนองนี้

ฟ้าเอ๋ยพาลัน
สงสารสาวน้อยควีน
โนราเขายกเครื่องไป
สาวเพลินตามผัวโนรา
ฟ้าเอ๋ยพาลัน
เอามือเท้าคาง
สาวพรหมจารี
เอาหลังมาพิงกับตอไม้
ฟ้าเอ๋ยพาลัน
แผ่นดินแผ่นฟ้าสะอื้น
นี่นางไถยยินเสียงฟ้า
สังเวชแก่ตัว

มันลั่นขึ้นมาครื้นครื้น²
สาวเพลินตามผัวโนรา
หัวใจของน้องเหมือนจะบ้า
เป็นบ้าวังเวงใจเอ๋ย
มันลั่นขึ้นมาผางผาง
เอาหลังมาพิงกับตอไม้
คราวนี้จะได้กับพ่อหม้าย
ร้องให้ด้วยพาลัน เอ๋ย
มันลั่นขึ้นมาครึกครื้น
เขาเรียกว่ายานาคมันแปรตัว
นางชักเอาผ้าเข้ามาคลุมหัว
ร้องให้ตามพาลัน เอ๋ย

4.11.1.6 บทพलयงามตามโขลง มีบทร้องประกอบทำนองนี้

เที่ยงแล้วเพิ่งได้มาลงโรง
กลิ้งเกลือกเลือกสนคำร่นร้อง

พलयงามตามโขลงแล้วก็มาเข้าช่อง³
เปลี่ยวเปล่าเศร้าหมองเป็นหนักหนา

¹ตันกลม เป็นคำเปรียบเทียบความน่ารัก รูปร่างหน้าตาที่สวยงาม

²ครื้นครื้น คือครื้นครื้น

³ช่อง คือช่องตู หรือคอกขนาดเล็กเพื่อกักกันสัตว์

เทียม¹ตาหมอเช่าจับได้มา
 เอาเชือกกริ่งชิงแข่งแย่งเอาไว้
 เชือกตรึงริงคอไว้พอดี
 แรกอยู่คงคอนนอนสบาย
 กลิ้งนอนไม้มาไว้ข้าง
 ยามเที่ยงยามสายเจ้าพลายร้อน
 ชักชวนนางพังร่อยซึ้งพี่
 หวันเย็น³สักหน่อยค่อยกลับมา
 เอาจวงมาเกี่ยวเข้าเป็นวง
 แต่ก่อนแสนสุขทุกวันวาร
 ในป่าจะเป็นหญ้ากก
 ที่นอนแมงมุมชักใย

อาลัยในคาออกไม่ได้
 เสียดังตัวไม่ได้ก็หาไม่มี
 ใครจะมาปรานีก็หาไม่มี
 งวงเจ้าหักกิ่งไม้เข้ามารองนอน
 ยกพระเศียรขึ้นวางเกยต่างหมอน
 ตื่นนอนไปสรงพระคงคา
 ไปสรงน้ำที่ด้วยพิหร²
 เดินลัดตัดป่าแล้วมายังลาน
 เป็นเกลียวเป็นวงน่าสงสาร
 ชมสุรางค์นงคราญสำราญใจ
 ที่นอนจะรกเป็นป่าไผ่⁴
 ชัดใจพี่แล้วน้องหนา

4.11.1.7 บทแสงทอง หรือบทแสงทองสวรรค์ มีบทหรือประกอบ

ทำรำดังนี้

เจ้าแสงทองสวรรค์เอ๋ย
 พี่ชายชักผ้าฆ่าขาว
 เจ้าแสงทองสวรรค์เอ๋ย

ฉายฉันทัน⁵ขึ้นมาเวลาเช้า
 กันเจ้าแสงทองสวรรค์เอ๋ย
 ฉายฉันทันขึ้นมาเวลาเที่ยง

¹เทียม คือตั้งแต่

²พิหร คือพิหนา

³หวันเย็น คือตอนเย็นหรือตกเย็น

⁴ป่าไผ่ หมายถึงป่าโปร่งที่มีต้นไม้เล็ก ๆ

⁵ฉายฉันทัน คือส่องแสง

พี่ชายชักผ้า幔เหวี่ยง

เจ้าแสงทองสวรรค์เอ๋ย

พี่ชายชักผ้า幔ดำ

กันเจ้าแสงทองสวรรค์เอ๋ย

ฉายฉันทมาเวลาค่ำ

กันเจ้าแสงทองสวรรค์เอ๋ย

4.11.1.8 บทนางนกจอก มีบทร้องประกอบทำนองนี้^๕

นางนกจอกบินออกช่ายคา

นกไปไม่ได้เพราะขนยังอ่อน

นางนกจอกบินออกช่ายคา

นกไปไม่ได้เพราะนกฟักไข่

นางนกจอกบินออกช่ายคา

นกไปไม่ได้เพราะนกผลัด^๑ขน

ทำปีกวาววาวจะข้ามสาคร

บินข้ามสาครเท่านั้น้องหนา

ทำปีกวาววาวจะข้ามสมุทรไทย

บินข้ามสมุทรไทยเท่านั้น้องหนา

ทำปีกวาววาวจะข้ามทะเลวน

บินข้ามทะเลวนเท่านั้น้องหนา

4.11.1.9 บทนางแดง หรือบทหาแรงกินควาย มีบทร้องประกอบทำนองนี้^๕

เสียเอ๋ยเสียที่

เสียที่เสวนายเพื่อนอา^๒

แต่ไทร^๔น้องเหอแต่ก่อน

มาวัน^๕พี่มาเสียท่า

อุปมาเหมือนม้าเสียเช่น^๓

ไชยานคร^๕ไม่หอน^๖ได้เล่น

^๑ผลัด คือเปลี่ยนหรือผลัดเปลี่ยน

^๒เพื่อนอา หมายถึงเพื่อนรัก

^๓เสียเช่น หมายถึงพิการ

^๔แต่ไทร หมายถึงแต่ก่อนมา

^๕ไชยานคร หมายถึงอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช

^๖ไม่หอน คือไม่เคย

อุปมาเหมือนม้าเสียเช่น

ไม้หมากหลุมพอ

ต่อด้วยไม้ไม้ทองกลาง

ไม้ยางไม้ยางแดงเอย

หลุบหลุบล่อล่อ

ไม้ยางแดงเอย

ทำปีกขวยขวย⁵

ไม้ยางแดงเอย

บินหลบบินหลีก

เล่าเรื่องยางแดง

พี่ชายมาทำนาหว่า⁸

คำนาลงปุ้มันกัด

สำเภาทองน้องเทออัปปาง

ต่อด้วยไม้หมากคาน¹ยาง

ยังเล่า²ไม้ยางไม้ยางแดงเอย

ยังมีแต่แรง³แต่แรงล่อคอ⁴

ล่อคอปลายยางปลายยางแดงเอย

ยังมีแต่แต่แรงกินควาย

กินควายปลายยางปลายยางแดงเอย

ยังมีแต่แรงแต่แรงตากปึก⁶

ตากปึกปลายยางแดงเอย

ป็นข้าวแพงเราไม่ได้ค่า⁷

มันตายด้วยมัน⁹การวง

พอข้าวมันลัด¹⁰น้ำหอมมันท่วม

¹คาน คือกระดาน

²ยังเล่า คือยังมีอีก

³แรง คือนกแรง

⁴ล่อคอ หมายถึงโผล่หัวออกมา

⁵ปีกขวยขวย หมายถึงกระพือปีก

⁶ตากปึก คือตากปีกออกผึ่งแดด

⁷ไม่ได้ค่า หมายถึงไม่มีราคา

⁸นาหว่า หมายถึงนาที่ทำช้ากว่าฤดูกาล

⁹ตายมัน หมายถึงต้นข้าวที่แห้งตายในขณะที่กำลังจะออก

¹⁰ข้าวมันลัด หมายถึงข้าวกำลังแตกหน่อ

ตายด้วยม้าancarว
พี่ชายออกไปแลนา
ควายเหอมนล่งเข้ากิน

ควายเหอมนล่งเข้ากิน
น้ำตามันไหลลงรินริน
มันสิ้นเสียแล้วน้องหนา

4.11.1.10 บทกาน้ำ หรือบทกเปิดกาน้ำ มีบทร้องประกอบ

ทำรำดังนี้^๕

โน่นอะไรมันคำคำ
หักเงี้ยวแล้วค่อยโยนมา
ไซซายเพื่อนแลไปเห็น
ฉวยได้^๑ หอกโกลาหล
พระพุทเจ้าท่านหัวมอเห็น
อ้ายไซซายอ้ายไซซายเออ
ความรู้ของมึงนี่หนา
เอานกเข้ามาเป็นครู
ไซซายทูลสนองไป
ไซซายเพื่อนแสนกลับกลอก
โยนเองแล้วรับเอง
นี่แหละบุญของคุณครู
หอกเหอมนแทงเอาตัวตาย
โธ่น่าอนิจจา
ไซซายมาลบบุญคุณครู
หมากกับพลูน้องนั้นเล่า

เรียกว่ากาน้ำกาน้ำไล่ปลา
เรวยิ่งกว่ายิ่งกว่ามือคน
ค่อยเอามาเรียนมาเรียนเล่นกล
เอามาโยนซ้ายโยนซ้ายรับขวา
ท่านจึงร้องจึงร้องถามมา
เหวอ้ายไซซายอา
มึงได้เรียนมาเรียนมาจากใคร
นี่ก็ให้อุดสู่อุดหัวใจ
ว่าข้าได้รู้ได้รู้มาเอง
ฉวยได้หอกโยนเล่นเป็นเพลง
หอกเหอมนแทงแทงตัวตาย
ลบหลู่ท่านเสียเสียไม่ง่าย
ไซซายมาลบลบบุญคุณครู
อุปมาเหมือนตัวของกู
ไม่เป็นยศเป็นแสง
หาไม่^๒ บุนบุนไม่แดง

^๑ ฉวยได้ คือจับได้

^๒ หาไม่ คือไม่มี

ไม่เป็นยศไม่เป็นแสง
กำเนิดที่เกิณุ่น
ข้าตะพ้อท่านอย่าดูเบา
ตัดว่า²ยามเย็น
เรือช่ายพายมา
สับหัวเรือให้มันเต้น
รักน้องเจ้าทองบรรจง
ลุ่มลงที่ตรงนี้
ปลาอะไรเรียกว่าปลาโลมา
ใครเลยจะช่วยพี่กู
หน้าโกรธหน้าซึ้ง
งามเหมือนเม็คองาเดียว
นานแล้วมิได้พบ
นานแล้วมิได้ทำ
นานแล้วมิได้ผัด
เรียกแบ่งกุลาลูกอ่อน

ข้าตะ¹พ้อท่านอย่าดูเบา
มันเกิดข้างในในกูเขา
ชักแต่สำเภาสำเภาล่องมา
เราเล่นแต่เรือแต่เรือใบผ้า
มันหันแต่³น้ำแต่³น้ำผุยผง
เรือที่เล่นเล่นพายลง
บำทรง³หัวเรือหัวเรือจคง
ใครเลยจะช่วยช่วยพี่กู
มันผูกขึ้นมาวาวู
พี่ผู้แต่ลมลมตาเดียว
น้ำผิงมารครคในข้าวเหนียว
เหนียวหอมมันพองพองเหมือนตาปลา
เรียกว่าแบ่งอบแบ่งอบชานา
เรียกแบ่งกุลาลูกอ่อน
นานแล้วมิได้ร้อน⁴
ยังเล่าสาครสาครแม่หนา⁵

¹ข้าตะ หมายถึงข้าก่อน, ฟังก่อน

²ตัดว่า หมายถึงผ่านเรื่องไป, ยกเรื่องใหม่

³บำทรง คือบำรุ่ง

⁴ร้อน เป็นวิธีการขึ้นหนึ่งในการทำแบ่งลูก

⁵ตั้งแต่บท "ตัดว่ายามเย็น ไปจนถึงยังเล่าสาครสาครแม่หนา" โนราบางคณะเรียกว่า "บทเล่นเรือใบผ้า"

ทั้งนี้^๕

4.11.1.11 บทชี้หนอน หรือบทกินนร มีพร้อมประกอบทำรำ

กล่าวถึงพระโพธิสัตว์	ยังไม่ได้ตรัส ¹ ถึงโศคา
ท่านท้าวเหียวไปในราวป่า	กลับมาอาศัยในคิริ
กล่าวถึงเจ้ากินนร ²	รูปโฉมโสภางามมีศรี
นางเคยเป็นคู่กับภูมี	ชื่อนานาริเจ้าชี้หนอน
นางเคยร่วมรักกับพระบาท	นางเคยเสวยราชย์เมืองนคร
ชื่อนานาริเจ้าชี้หนอน	สมสู่ด้วยองค์พระราชา
พอถึงสุข ³ ก็ถอนทก	นางไม่ได้ร่อนลงมา
ฝนแล้งพระราชา	เชิญพวกบริวารร่อนลงไป
สอศปึกสอศหาง	ร่อนเล่นตามทางกลางเวหาใน
ที่วังร่อนลงไป	ในฝั่งแม่น้ำพระคงคา

4.11.1.12 บทฝนตกข้างเหนือ มีพร้อมประกอบทำรำดังนี้

ฝนตกข้างเหนือ ⁴	โตน ⁵ มันตกลงฉาด
แหงท่อ ⁶ ลงมา	ถูกเขาพระยากรุงจีน ⁷

¹ตรัส หมายถึงตรัสรู้

²กินนร คือกินนร ชาวภาคใต้เรียกว่าชี้หนอน

³สุข มาจากมรสุม หมายถึงช่วงฤดูกลาง

⁴ข้างเหนือ หมายถึงบริเวณที่สูงอันเป็นต้นน้ำ

⁵โตน หมายถึงน้ำตก

⁶แหงท่อ หมายถึงน้ำที่พุ่งจากข้างบนลงมา

⁷กรุงจีน คือเขาพระยากรุงจีน ในเขตอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

ฝนตกข้างหัวนอน¹

ถูกเขาพระยากรุงจีน

พี่ไม่อาจไปตามน้อง

พี่ไปไม่ลืมโรง

ทะเลาะไปถูกประตืน²

ต่อเชิงด้วยเขายาโง้ง³

เหมือนเจ้าพลายทองตามโขลง

โขลงไปไม่ลืมน้องหนา

4.11.1.13 บทโคลงหรือบทอนิจจัง หรือบทขุนหา มีบทร้อง

ประกอบทำรำคัง⁴

โคลงเหยโคลง

ถบถ⁴ลงมา

นิจจาเอ๋ยฝูงคน

บ้างทุกข์บ้างตรอม

นิจจาเหอฝูงคน

กลางบ้างตายเจ็บกลางบ้างตายไข้

ทำบุญเอาไว้ไม่รอดตัว

แก้วแหวนเงินทอง

ผัวตายไปก่อนเมีย

ร้อยไปมันไม่ได้

มันได้แต่เดิน⁵ไฟ

น้ำเอ๋ยมันหลั่งลงชายคา

ยังคำไม่รู้เต็มจอม

กลางบ้างพี่กลางบ้างผอม

กลางบ้างผอมเหมือนไข่

แก่แล้วหล่นเหมือนใบไม้

กลางบ้างเมียตายไปก่อนผัว

กลางบ้างผัวตายไปก่อนเมีย

บ้านเรือนสาบสูญเสีย

ไม่ได้พาอะไรไป

สิ่งที่ได้ติดตัวไป

เดินไฟกับท่อนไม้

¹หัวนอน หมายถึงทิศใต้

²ประตืน หมายถึงทิศเหนือ

³เขายาโง้ง คือเขายาโง้ง ในเขตอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

⁴ถบถ หมายถึงหยดตึง ๆ

⁵เดิน คือ เดิน ท่อน

เอามาจ่อตัวให้ไหม้
ชั้นวัน¹มันไม่รอด

ข้างในป่าช้าสุสาน
แต่เอามาสอดกับบัวงมาร

4.11.1.14 บทสิบสอง มีบทร้องประกอบทำนองนี้

4.11.1.14.1 พระสุธน-นางมโนห์รา

ขอแสดงแจ้งเรื่องในเบื่องบท
กล่าวถึงนางมโนห์ราปรีชาชาญ
ขึ้นมากราบบาทแม่ด้ว
ขอปีกหลักหน้แม่ด้วไป

ครบกำหนดสิบสองทำนองสาร
พญาจารย์จะเอาไปเผาไฟ
ส่งสารตัววิบัติไม่แคล้วจะตัดชัย
ถึงเวียงชัยไกรลาสปราสาทนาง

4.11.1.14.2 พระรถเสน

พระรถ²เข้าทำพลิกไพล่
ลวงให้กินสุราพุดจากกลาง
ได้ดวงเนตรแม่บัวห้อยยาผง

รักใคร่เมรีพี่ไม่เห็นท่า
ถามต่างต่างนางแจ้งไม่แพร่พราย
แล้วขึ้นทรงพาชีเหาะหนีหาย

4.11.1.14.3 พระลักษณวงศ์

กล่าวถึงโฉมเจ้าเกสรwonพี่ชาย
ฝ่ายพระลักษณวงศ์ให้หลงเพื่อ
เกสรเหออย่าไปเขชิงช้า

ให้พี่พาน้องไปเข³ชิงช้า
ละเมอฝันพำรำคาถา
พระเจ้าตาไม่อยู่คู่มิตรี

¹ชั้นวัน คือชั้นสวรรค์

²รถ มาจากสกด

³เข คือขี่ นั่ง

4.11.1.14.4 โคบุตร

พระโคบุตรสุดเพ้อละเมอฝัน	เรียกอำพันมานี้มาเถิดมเหสี
เยื้องย่างจากห้องพระมูนี้	เทวีผวาค่อยคว่ำไขว่

4.11.1.14.5 สังข์ทอง

ห้าวสามลจนจิตให้คิดแค้น	ออกทึบ ¹ แท่นเตียงทองอันผ่องใส
อ้ายเงาะป่ามันพาธิดาไป	เศร้าพระทัยตรมอยู่ไม่รู้วาย

4.11.1.14.6 คาราวงศ์

คาราวงศ์ทรงเผยผอบแก้ว	เปิดแล้วเห็นเส้นเกศาสาย
หอมตระหลบอบทองละอองอาย	มันคล้ายคล้ายนุมนพวง ² ดวงสมร

4.11.1.14.7 พระอภัยมณี

ศรีสุวรรณผันพักตร์มาชักชวน	ทราชมสงวนเจ้าเกษราพางอน
พารู้ว่าเมียนนี้เป็นไซ้	ไทร ³ พื้ไม่ได้เหลียวแลแม่ดวงสมร
ตั้งแต่วันนี้ไปแม่อย่าอาวรณ์	พางอนสุจริตพื้ไม่บิดพลิ้ว

4.11.1.14.8 จันทโครบ

โคมโมราเมื่อตายกลายเป็นชะนี	ร้ายพฤษีหัวโหยให้โหยหัว
ยามเย็นวิตกถอนองปลิว	พระพายฉิวพัดพาโศกาพลัน

¹ทึบ คือกระทึบ

²นุมนพวง หมายถึงหญิงคนงาม หญิงที่รัก

³ไทร คือท่าไม้

4.11.1.14.9 สีนุราช

สินุราชประพาสดรตามงเยาว์	ทุกลำเนาเนนพนาวัน
นกอินทรีบอกให้รู้เหตุ	ว่าแก้วเกศบุผายังไม่อาสัญ
สั่งให้ยกทัพจรจัน ¹	กรุงสนธินันขุนยักษ์ลักพาไป

4.11.1.14.10 สังข์ศิลป์ชัย

แล้วค่อยแลลดสอดตาไป	เห็นเจ้าพิมสายทองย่องกันเข้ามา
มาถึงประตูจู่เข้าห้อง	หึ่งสองพุดพร้อมเจรจา

4.11.1.14.11 มณีพิชัย

พระมณีพิชัยเที่ยวไขว่คว้า	ฉวยหัตถาพราหมณ์น้อยชะม้อยชม
สำคัญว่ายอพระกลิน้อย่ากินแทนง	เรียนท่าแกลังฉวยคว่ำชักภูษาห่ม
kujrit ไม่ผิดกับแม่ทราชม	หึ่งแก้มนมคอคางเหมือนกับนางเกี่ยว

4.11.1.14.12 ไกรทอง

ชาละวันผันไกรธโคคน้ำผลูง	รีบหมายมุ่งเอาแพไม้แลเหลียว
นายไกรยืนร่ายมนตร์อยู่คนเดียว	กุมภีลเหลียวพาดทางเข้ากลางแพ
นายไกรขึ้นขี่หลังไม่ยั้งหยุด	กุมภีลมุคล่องไปในกระแสน
สิบสองบทควไว้พอได้แล	งดแต่เพียงนี้พระราชครู

4.11.1.15 บทคล้องหงส์ หรือรำคล้องหงส์ ใช้รำเฉพาะในพิธี
ผูกผ้าใหญ่หรือครอบเทริด และพิธีโนราโรงครู เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามความเชื่อ มีท่าร้อง
ประกอบท่ารำดังนี้

¹จัน คือประจัญ

นิจจาเอ๋ยเจ้านางโน้รา
 วันนีร้อนรุ่มให้กลุ้มใจ
 เสร็จแล้วมาชวนทั้งหกพี่
 พี่เข้าปอบเจ้าใจดี
 ปีกหางของเราหาไม่
 เจ็ดคนตั้งใจรีบไคลคลา
 นางหนึ่งสะกิบบอกว่า
 แล้วเยี่ยงย่องเข้าห้องใน
 พบปีกพบบางของนางน้อง
 พี่รีบแต่งตัวเข้าไวไว
 สอดปีกสอดหางไวไว
 ผู้พี่บินก่อน
 เสร็จแล้วมาถึง
 บัณฑิตีวร้อนลงสระ

กล่าวถึงพระโพธิสัตว์ (ข้าข้าเจ้าพญาหงส์เหอ) ยังไม่ได้ตรัสถึงโสดา
 พอได้ขับขับพวงบุปผา

(ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)

ตั้งแต่นางทิพย์จินดา
 สมสู่อยู่ด้วยพระภูมิ (ข้าข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)
 (ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)
 แลหน้าแลตาเจ้าดีดี

อยู่ในแท่นไสยานอนไม่หลับไหล
 จะหนีหน้ามารดาไปหวังจะไคลคลา
 ไปสงรวารีกันดีทวา¹
 น้องจงเชื่อพี่เถิดกัลยา
 คือมารดาซ่อนไว้ในเชิง²ผา
 เข้ามายังห้องหามารดาไท
 คุณท่านมารดาอย่างนอนไม่หลับไหล
 เทียวค้นหามาไปแท่นไสยา
 ค่อยเลยออกจากห้องของมารดา
 สอดปีกสอดหางเกิดเจ้างามเอย
 เราหวังจะไปทีในสระ
 พร้อมทั้งหกหล่อนร้อนตามหลังมา
 จับตันไทรอิ่งแล้วจันรจา³
 มาชำระสระสงพระคงคา

เข้ามาอาศัยในเขาคีรี

รูปโฉมโสภางามมีศรี
 ชื่อว่านางเทพขันทอน
 ปีกเจ้าอ่อนร้อนลงในดงป่าไผ่
 เหตุไทรไปมีผิวเมืองไกล

¹ดีทวา คือดีทว่า

²เชิง หมายถึงเพดานที่เก็บของได้ ช่องผาบ้าน

³จันรจา หรือจันจา คือเจรจา

ร่อนลงในดงป่าไผ่
 (ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)
 แลหน้าแลตาเจ้าคิตี
 ร่อนลงในดงขี้เหล็ก
 (ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)
 แลหน้าแลตาเจ้าคิตี
 ร่อนลงในดงป่าหมาก

(ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)
 ปีกเจ้าอ่อนร่อนลงในดงขี้เหล็ก
 เหตุไหรไปมีผัวเด็ก
 (ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)
 ปีกเจ้าอ่อนร่อนลงในดงป่าหมาก
 เหตุไหรไปมีผัวคนยาก
 (ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)

ฯลฯ

4.11.1.16 บทแห่งเซ่ (จระเซ่) หรือบทนายไกร ใช้รำในพิธี
โนราโรงครู มีบทร้องประกอบทำนองดังนี้

เรื่องราวจะกล่าวทไป
 ต้องไปหาตาพระครูผู้ชำนาญ
 รักข้าเหตาทาพระครู
 พ่อจะสอนให้เจ้าเรียนวิชามนตร์
 ให้เจ้าเรียนมนตร์กตสละมผลสมยา
 มนตร์ขบ¹ตัวทำฤทธานิมิตกาย
 เสก³ยากินให้คงกระพัน
 พร้อมทั้งอาคมผลสมยา

ถึงโฉมเจ้าไกรน้ำใจหาญ
 ลูกกราบกรานขอเรียนวิชามนตร์
 พ่อมีใจเอ็นดูกับบุตรตน
 หั่งคำผูกคล้องทนกำบังกาย
 หว่านลงในดงคาน้ำแห้งหาย
 มนตร์โผก²ปากสัตรีร้ายในดงคา
 กวดขันแข็งเขี้ยวเป็นหนักหนา
 สัตรีที่ในดงคาทำไหร⁴เจ้าไม่ได้

¹ขบ คือชุบชีวิต

²โผก คือผูก

³เสก คือปลุกเสก

⁴ทำไหร คือทำอะไร

แล้วพ่อจะให้หอกใหญ่เท่าใบพาย
 พร้อมทั้งมีค้อนไม่หลอเหลือ
 ประสาทประสิทธิวิชัยชาญ
 ใต้คังปรารณาขอลาครู
 ไปหาสหายทั้งหลายยัง
 เจ้าเกลอเอออวยลงลอยตาม
 อ้ายชาละวันนอกคตญวนทุรชน
 พอมมาถึงเรือนแล้วเราเลี้ยงเหล้า
 ลูกเศรษฐีโภกามพราหมณ์เสนา
 ให้ฆ่าชาละวันเสียให้บรรลัย
 ปลุกโรงพิธีที่ริมชล
 โรงครูผ้าขาวมาปลุกาด
 ขึ้นหาตาครูผู้ชำนาญ
 ให้นายไกรชำระ³สะสางกาย
 วันเสาร์เช้าขึ้นตาครูลั่นโหม่ง
 พร้อมด้วยบิครและมารดา
 ตาครูจุดเทียนเวียนแวนหัว
 หมู่พวกขุนโขนคนงาน
 มวยออกกว้าง่าตั้งท่าขัน
 พวกแขกโลหิตถ่อกริชวิ
 มารำกระบี่ตีไม้สอง

ชื่อว่าวันนารายณ์เพชรสังหาร
 พระครูให้จงเชื่อทุกประการ
 มาอยู่นานครบถ้วนสิบห้าวัน
 ตาโอยชัย¹อยู่ให้สุขขัง
 เล่าความตามหลังถ้วนทุกคน
 เราจะขามหมันโยอฤศล
 ฆ่าเสียให้จนม้วยบรรลัย
 เกลอ²เอยรุ่งเช้าจัดการทำงานใหญ่
 สหายยาลูกชายเกลอเจ้าไกร
 บอกแต่เดือนวันไปแจ้งอาการ
 ขมมนตร์หุงยาปลุกโรงศาล
 ขาวสะอาดแต่ส่วนผ้าเพดาน
 ให้มาคฤฤกษ์พานยามเมื่อจะเข้าโรง
 นุ่งผ้าจีบชายตะเบน⁴โจง
 ให้ไกรทองเข้าโรงพระพิธี
 ให้ญาติวงศามานั่งใกล้บายศรี
 วาดไว้เก้าที่ร้องเชิญขวัญ
 หัวล้านนมนานเล่นไปพลัน
 สองเท้าประจันกันเข้าลอง
 มือจับกระบี่ตีกระบอง
 นั่งยองมองรับเข้าจับกัน

¹ โอยชัย คืออวยชัย อวยพร

² เกลอ คือเพื่อนรัก เพื่อนร่วมสถาบัน

³ ชำระ คือชำระ

⁴ ตะเบน คือกระบะหรือหางกระบะ

แสนสนุกกรีกครั้นเจ็ดคืนวัน
 พร้อมพหูหมู่เพื่อนถ้วนหน้า
 จัดไว้ให้ครบสิบสอง
 ตั้งเรือตั้งพายอัดแอ
 แล้วเชิญหอกพิชัย
 หอกเพื่อนเกลอหึ่งเจ็ดคน
 นายไกรเลือกหอกกรอกค้ำ
 เล่มที่สองคอกกระวยแทงแล้วฉวยไม้ทั้น
 เล่มที่สามใบตะกงแทงตรงไปแล้วไม่ผิด
 เล่มที่สี่ปากฉะ²
 เล่มที่ห้าปดวะค้ำไม้คันทร่ง
 เล่มที่หกจิตตะโลหะร้าย
 เล่มที่เจ็ดมหาชัยค้ำไม้ไผ่รวก
 ให้เอาศีลลามาคนละอัน
 ลับด้วยมันช้างมันกวางมันหมู
 ลับแล้วนายไกรลองผม
 ลับเอยลับทอก

มาเล่นงานทำขวัญเจ้าไกรทอง
 ให้หากล้วยพังลา¹ เอาที่มีห้อง
 นายไกรทองมาร้อยเข้าเป็นแพ
 หึ่งเรือหึ่งแพข้ามฉพล
 ให้เข้าโรงพิธีประเดี้ยวคล
 เราจะให้นามชื่อต่างต่างกัน
 ค้ำไม้หมากส้มมีอยู่หลายพรรณ
 ประจักษ์ใส่ค้ำไม้พลับพลา
 ค้ำไม้ชัยฤทธิอันคมกล้า
 ค้ำไม้ฟ้าผ่าประจุพราย
 แทงตรงไปต้องเอาที่ตาย
 แทงศีลลา³ ได้ไม้คั่นแหล่ง
 แทงเข้าเหมือนแทงหยวกตายนับแสน
 ลับวันลับเข้าลับเย็นร้อนเอาอาคม
 มันเยื่อ⁴ มันแลน⁵ มันลั่นลม⁶
 แขนยาสมด้วยพระคาถา
 มือซ้ายจับจอกจอกน้ำสุรา

¹กล้วยพังลา คือกล้วยตานี

²ฉะ คือฉาก เป็นชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่งจัดอยู่ในพวกปลากระเบน

³ศีลลา คือศีลา

⁴มันเยื่อ คือน้ำมันของเหี้ย

⁵มันแลน คือน้ำมันของเหี้ยหรือตะกวด

⁶มันลั่นลม คือน้ำมันของนางอาย

ต่างน้ำนี้แหละพระคงคา
 ขอให้พ่อเหอประสิทธิ์
 พระแพ็คหนูกรรณ
 เคชะชาติศาสตราคม
 ให้มีคัมภีร์ไปทั่วสถาน
 นายไกรลับเสร็จสำเร็จพลัน
 บัดเหอบัดนั้น
 อยู่ในถ้ำทองอันผ่องศรี
 ทานห้าวรำไพอัยกา
 คือห้าวรำไพผู้เป็นพระโป²
 ถ้ำทองกุหาพามาไว้
 พวกเข้เข้าไปในกุหา
 นิमितเป็นมนุษย์สุดสง⁴
 มานอนแนบแอบโฉมโฉมน้อง
 หลับสนิทพิสมัยในคั่นนั้น
 ผันว่าถ้ำทองที่กุหา
 ผันว่าเพลิงเรืองลุกขึ้นมาทั่วกาย
 หลุดพรากสูญหายจากกายร่าง

มาลับพระแพ็คหนูกรรณ¹
 ยังเล่ามีฤทธิ์มีเดชแข่งขัน
 เชิญท่านมาช่วยสังหาร
 มนตร์พระพรหมอันเชี่ยวชาญ
 หึงไถ่น้ำนี้แหละพระคงคา
 เสกมวงคลกกันแล้วเอามาแชยา
 ไข้อาละวันศักดิ์สิทธิ์กุมภีรา
 แท่นแก้วมณีรจนา
 ชบชอบกุหาถ้ำทองให้
 ห้าวโคจรอิสโรพาเข้ามาไว้
 พร้อมด้วยมณีสีแสงทว³
 ต้องแสงจินดาถูกระจ่าง
 เปรียบอย่างเหมือนห้าวเหวัน
 โฉมเจ้าภาพทองดวงสวรรค์
 บังเกิดอัศจรรย์ผ่นเห็นกลาง
 หักพังลงมาทบกายร่าง
 เชี่ยวแก้วชวาช้ายทั้งสองข้าง
 กาแรงแคว้งคว้าง⁵บินโผนผ่น

¹แพ็คหนูกรรณ คือพระวิษณุกรรม ชาวภาคใต้เชื่อว่าเป็นเทพที่ทำให้อาวุธมีคม

²โป คือปู่

³ทว³ คือสว่าง

⁴สุดสง⁴ หมายถึงสุดสะอาดหรือสะอาด

⁵แคว้งคว้าง คือแคว้งคว้าง

เกาะอยู่เรียงรายปลายพฤษภา
 สะดุ้งตื่นฟื้นตัวกายรวไหว
 วันนั้นพี่เข้ามาปลุกเจ้า
 นางเมื่อยรู้ว่าผัวผัน
 พรุ่งนี้ให้พี่ไปหาพระโป
 ว่าแล้วรุ่งรางสว่างฟ้า
 นิमितเป็นคนकिनปนชนหญิงชาย
 เคนมาริมท่า
 มาถึงสระสงรงกงศาลัย
 ทานห้าวรำไพอัยกา
 เมลิน³ เนตรขึ้นมา
 มิ่งนี้เข้ามาธุระไหร
 มิ่งผันสิ่งไหรบอกไปพลัน
 ท้าวรำไพผู้ไปภูไร⁴คือ
 มิ่งผันเห็นแรงผันเห็นกา
 มิ่งผันเห็นแรงคือนายไกร
 มิ่งกินตากับยายตายแล้ว

บ้างบินลงมาจิกกายัน¹
 มันหลากแหลกแปลกใจในความผัน
 พี่จะเล่าในเรื่องอัศจรรย์
 หูตกกันว่าใครจะทำนาย
 ท้าวโคจรอิสโรทำนายให้
 ออกจากคูหาประเดี้ยวตาย²
 ผูกคนไม่ได้เข้ามาสงสัย
 ผูกคนเคนมาแล้วผันไป
 แปลงตัวเข้าไปที่ในคูหา
 มีฤทธิ์เป็นคนธรรมชาติสัจจา
 เห็นอ้ายชาละวัน
 ชาละวันบอกไปว่าผมผัน
 ชาละวันบอกเล่าอย่างทีกล่าวมา
 มิ่งผันว่าอัคคีไหม้คูหา
 เวราของมิ่งมันตามเข้ามาทันแล้ว
 ผันเห็นกานั้นไซร์คือตะเภาแก้ว
 หนนี้ไม่แคล้วม้วยมรณา

¹กายัน คือกายา

²ประเดี้ยวตาย คือเดี้ยวตาย โคตเดี้ยว

³เมลิน คือลืมตา

⁴ไร คือรู้

4.11.1.17 บทตั้งเมือง ใช้รำในพิธีผูกผ้าใหญ่หรือครอบเทริด และพิธีโนราโรงครู ซึ่งจะมีเฉพาะโนราโรงครูใหญ่เท่านั้น มีท่อนประกอบทำนองดังนี้

จะแจ้งเรื่องเบื่องบรรพ์แรกครั้งประถม ยังไม่มีบรมกษัตริย์ชัชติยา

แรกคราวครั้งศาสนาของพระภัทรกับ

ผมนั่งนับมานับหมื่นปีทว่า

ท่านผู้เฒ่าเล่าคำจำได้มา

เรื่องโบราณโบราณคำของโบราณ

ประจวบสมัยครั้งนั้นเดิมก่อนนุ่งแต่ใบไม้

เอาป่าใหญ่พื้งผักเป็นหลักฐาน

ไหว้พระอาทิตย์พระจันทร์บันดาล

พระอังคารพระพุธหัส¹ศุกรเสาร์รา

ไหว้พระอิศวรพ่อทองเนื้อนิล

เป็นผู้ตั้งแผ่นดินตั้งแผ่นฟ้า

พ่อตั้งแผ่นดินเท่าลูกหมากบัว

ตั้งแผ่นฟ้ามันใหญ่เท่าใบบอน

พ่อมาตั้งดินตั้งฟ้า

พ่อได้ปลูกหญ้าคาหญ้าเช็ดมอน²

ตั้งยานาค³ไว้ก่อน

หญ้าเช็ดมอนตั้งไว้เมื่อภายหลัง

ตั้งดินตั้งฟ้าป่าชะมว⁴

พ่อได้ปลูกบัวนาบัวครึ่ง

เช็ดมอนตั้งไว้เมื่อภายหลัง

พ่อตั้งดวงอาทิตย์ดวงพระจันทร์

พระจันทร์รักษาดอนกลางคืน

พระอาทิตย์งามขึ้นเต็นกลางวัน

ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์

สว่างฉับไปทั่วโลกพระโลกา

พ่อตั้งสิ้นตั้งสุด

ตั้งพวกชาวมนุษย์ไว้ได้หล้า

ตั้งหญิงคนชายคน

ได้เป็นพืชเป็นผลสืบต่อมา

ได้ตั้งนางเอื่อยเป็นเจ้าเท⁵

เสร็จแล้วตั้งนางเฮ้เป็นเจ้านา

¹หัส คือพฤหัสบดี หมายถึงเทพเจ้าองค์หนึ่ง

²เช็ดมอน คือพืชชนิดหนึ่งเป็นยาสมุนไพร

³ยานาค คือพระยานาค

⁴ป่าชะมว เป็นป่าที่มีต้นไม้ขนาดเล็กขึ้นในที่โล่งเป็นหย่อม ๆ หรือที่เรียกว่าป่าละเมาะ

⁵เจ้าเท คือเจ้าที่

พ่อตั้งนายคงเป็นเจ้าแทน
 พ่อตั้งอาทิตย์ดวงพระจันทร์
 ให้หัวหน้าอาทิตย์โคจร
 เชอ² เมืองของพระองค์
 ตรงนั้นแม่เมืองราชา
 พวกจีนไทยแขก
 ตั้งร้านค้าขาย
 ในเมืองของพระองค์
 ตั้งร้านสองแถว
 รักข้าเหอลางนาง
 วอนพ่อวอนแม่วอนข้า
 นางหนึ่งนั่งกินยาเคี้ยว
 ให้เอาเครื่องยามาให้
 รักข้าเหอลางนาง
 ทำเป็นพระราศไหว้ครู
 เป็นถิ่นของพระเจ้า
 เมืองนครจุลโลก
 รักข้าเหอลางนาง
 ผูกส่วยดอกไม้เงินไร

ตั้งนายไกรพลแสนเฝ้ารักษา
 ตั้งปีตั้งเดือนตั้งคืนวันถัดกันมา
 ได้ตั้งเมืองอุครบิญา¹
 นับได้ห้าพันวา
 นับไว้ได้ห้าโยชน์ปลาย
 แจกจ่ายไปทั่วพาวาย³
 ร้องถวายพระพรแจ้วแจ้ว
 ยังมีแต่ต้นพื้แพว⁴
 ในเมืองอุครบิญา
 ขึ้นไปวอนยายวอนย่า
 ให้เอารากยามาให้
 นางหนึ่งนั่งเคี้ยวรากไม้
 ทำเป็นพระราศไหว้ครู
 ใส่สายสะพายตุ้มหู
 พร้อมแล้วทั้งเมืองจุลโลก
 ปีนี้น้ำแพงของโถก
 ผูกส่วยดอกไม้เงินไร
 ใส่สายสะตั้งรังไหม
 เต็มไปทั้งเมืองพระพารา

¹อุครบิญา คือเมืองอุครบิญา ในชาดกเรื่องพระสุธน-นางมโนห์รา

²เชอ คือชื่อ

³พาวาย หมายถึงพารา หรือบ้านเมือง

⁴พื้แพว เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง

4.11.1.18 บทพระราชม ใช้อำนาจในพิธีโนราโรงครูเพื่อแก้บน
ตัดเหมูมรย มีบทร้องประกอบทำรำดังนี้

บัดเอ๋ยบัดนั้น
บุกบันรื้อวาทนาลัย
มาชมมกชมไม้รายเรียงไป
ปริงปรางข้างคกมันตกหล่นลง
ยามเมื่อจะเกิดเหตุเภทภัย
รักข้าเทอบัดนั้น
ตรัสห้ามทรงเดชพระเชษฐา
ไม่รู้ว่ายักษ์มันชักมา
มันทำกลลวงล่อให้เราพอใจ
รักข้าเอยพระราม
เอ็นดูนารีสร้อยสีดา
เห็นสนุกสุขสานต์สำราญใจ
จึงออกโอรสไปรบปรานกับฉานทรา³
น้องเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าเพียงอาสัญ

กล่าวฝ่ายพระรามภูมิฤทธิ์ไกร
แล้วบุกเพนินเดินไปทั้งสามองค์
เสียงเสนาะเพราะใจฟังไหลหลง
ทั้งมั่งคุดมุดคง¹มีอยู่นานา
ทั้งสามเจ้ารีบไปให้ถึงศาลา
นี่เจ้าลักษมณ์สายสุคนธสา
ว่าศาลาแห่งนี้้องประหลาดใจ
ขอบรรณศาลาให้เราได้อาศัย
ยังเห็นเป็นไทรพีเณร²ข้าเอยเชษฐา
เมื่อฟังความเจ้าลักษมณ์กราบทูลมา
เพราะกลยาไม่เคยเดินทางไกล
อรทัยไหววอนแก้ผ้าขวัญ
เมตตาเกิดหนาพระทรงธรรม
หยุดพักสักวันที่ศาลา

4.11.1.19 บทขุนแผน ใช้อำนาจในพิธีโนราโรงครูเพื่อแก้บน
ตัดเหมูมรย เช่นเดียวกับบทพระราชม มีบทร้องประกอบทำรำดังนี้

¹มุดคง คือละมุดป่า

²พีเณร คือคำเรียกแทนตัวผู้ชายที่บวชเรียนแล้ว

³ฉานทรา คือฉันทนา

กล่าวถึงขุนแผนแสนสะท้าน
 ลงยันต์ปถมังตั้งตัวนะ
 แป้งน้ำมันใส่ขันสัณนิตน้อย
 บริสุทธิ์ผุดผ่องไม่หมองมัว
 มากินเครื่องอา²ว่านยา
 มากินว่านยาทาน้ำมัน
 แหว่นไพรอด³สอคิไสวชู้ชวา
 แต่งตัวเสร็จสรรพหยัย⁵
 เรียกพลายกุมารอันหาญกล้า
 เงยเหงนคูฟ้าหาฤกษ์บน
 เค้นตรงลงโรงอ้ายสีหมอก
 ทำด้วยเงินงามอร่ามไป
 แลคู่ลู่ลั่นลายนก
 พานหน้าพานหลังทั้งพานท้าย
 เหยียบโซลนโถงถ่อขึ้นบนหลัง
 สีหมอกกลับกลอกคณองแรง
 กุมารทองนำหน้าเข้าป่าระหง

เป็นยอดทหารเอกนั่งเสกพระคาถา
 เสกรูปภควัมไว้สำหรับตัว
 หึงลูกกรูดสัมปอยเสกสระหัว¹
 แต่งตัวเหมือนเทวดา
 ใส่เสื้อสีฟ้าไว้นอกน้า
 หอกดาบคมพันกันทั้งป็น
 โผกเช็ดหน้าผ้าเจีย⁴สองผืน
 จับสายฟ้าพันยืนอ่านมนตร์
 เยี้ยคยัคกันมาโกลาหล
 หลีกให้พ้นผีหลวงกาละไทย⁶
 ถอดครวณออกแล้วเอาบังเหียนใส่
 หังใบโพพุทธอยงามพรรณราย
 สายรัดอกเผือกวันกระสันสาย
 สองข้างขวาซ้ายลายพันแดง
 มือรั้งสายคักไปชักแสง
 ออกจากแขวงบุรีพร้อมผีพราย
 ออกพันคงคัตหุงจิตมุ่งหมาย

¹สระหัว คือสระผม ในที่นี้หมายถึงประพรมศีรษะ

²เครื่องอา หมายถึงเครื่องกิน เครื่องเช่น

³ไพรอด คือพืรอด หมายถึงแหวนที่ใช้เป็นเครื่องรางของขลัง

⁴ผ้าเจีย คือผ้าประเจียค หมายถึงผ้าที่ใช้เป็นเครื่องรางของขลัง

⁵หยัยยืน คือขยับยืน

⁶กาละไทย หมายถึงช่วงเวลาที่ไม่เป็นมงคล คำว่า "ผีหลวงกาละไทย" บางแห่งว่า "ผีหลวงและผีพราย"

ทางลัดทางเกียน¹ เตียนสบาย
 ร่มรื่นเหมือนร่มฉัตร
 หอมดอกสุกกรมมโคย
 คึดคึดเสียดายนักไม่รักตัว
 เหมือนดอกไม้โรยกลิ้งสั่นละออง
 ขุนแผนคร่ำครวญทรทวน²หา
 พอวันบ่าย³ ซ้าย⁴ เย็นเห็นนกยูง
 พฤษภาสูงมูยงยางส้างไศล
 ล่อลือกลอกออกเตียน
 เหล่าหญ้าคาหญ้าแพรกแตกหน่อ
 ไก่ฟ้าพาเหมีย⁷ เทียวเขี้ยวคู่
 นึกถึงวันทองแม่น้องรัก
 พี่จึงรับขันม้าจนตาลาย
 ข้ามห้วยหัวพาน⁸ ตามเฉลียง

เหมือนเขาแก้งเอาทรายมาปรายโปย
 พระพายพัดกลิ้งพยอมหอมระโยย
 ดอกดวงร่วงโรยเหมือนกลิ้งแม่วันทอง
 อ้ายขุนช้างเอาเป็นผ้าที่มัวหมอง
 เวรกรรมของน้องรักเข้ามาชักจูง
 ขันม้ารีบเดินตามเนินสูง
 ผุ่งพ้อนทางอยู่กลางเตียน⁵
 กุซอุมพุ่มไทรใบไม้เขียว
 กุตะโล่งตลอดเคลื่อนเตียนตะลุย
 หังกำ⁶ กอเราะรายหวายตายปุย
 คินฟุ้งจุกจุกกระจายราย
 พี่แค้นนักดังเคียดไม่เหือดหาย
 มุ่งหมายข้ามคลองคะนองมา
 หวันเหวียง⁹ เลี้ยวลัดเข้าชายป่า

¹เกียน คือเกวียน

²ทรทวน ในที่นี้คือโหยหา คำนี้หงา

³วันบ่าย คือตะวันตก

⁴ซ้าย หมายถึงเวลาบ่าย

⁵เตียน หมายถึงราบเรียบ

⁶กำ คือระกำ

⁷เหมีย คือตัวเมีย

⁸หัวพาน คือหัวสะพาน

⁹วันเหวียง หมายถึงตะวันเบี่ยง หรือเลยเวลา

หวนบ่ายน้อยหนึ่งถึงทุ่งนา
 เคี้ยวหนึ่งถึงบ้านอ้ายขุนช้าง
 ร่ำไถ่ทำไหมมีงใส่โคง¹

สุริเยเวลาห้าชั่วโมง
 เหย้าเรือนขุนนางช่างโอโง
 โลงโถงเคลื่อนแก้มส่วนแขกไทย

4.11.1.20 บทอันทอง ใช้รำในพิธีโนราโรงครูเพื่อแก้บน

ตัดเหมูรย เช่นเดียวกับพระรามและบทขุนแผน มีบทร้องประกอบทำรำดังนี้

สองตายายพันต้นขึ้นมาพลัน
 วันเสาร์แต่เข้ามาพูดแจ้ว
 สองตายายตระหนกตกกำหนด²
 ประคองสอตกอดแก้วให้เสวยนม
 มาจูบแก้มแกมปรางข้างละที่
 นิจจาเอ๋ยแม่เจ้าไม่พราง³
 ลูกเหี่ยวพา⁴ป้าพนาลัย
 เป็นบุตรห้าวพรหมทัตชยิเยศ
 รูปโฉมรลักษ์นักกีนี
 บุตรของห้าวไทไอศวรรย์
 ขอเชิญแม่ไปขอน้องเจ้าทองพราย
 ครอบครองธานีบุรีรัตน์

ไคยินเสียงสนั่นเข้าในเคหา
 เสียงเจ้าคือปีแ้วในเมืองฟ้า
 กายาเสียวลิ้นทั้งอินทรี
 คาเขยยายชมพ่อโฉมศรี
 อันแก้วแววศรีให้รำไร
 ลูกเล่าให้แม่ได้เข้าใจ
 มาพบเจ้าคอรไทสรงนที
 ได้ครอบครองนครเรศบุรีศรี
 เทวีสุดห้องงามละอองพราย
 ลูกพึงพอใจกันได้สัญญาไว้
 อย่าให้เสียวงศ์พงศ์กษัตริย์
 เสวยรมย์สมบัติกษัตรา

¹โคง คือเสากระโคง

²ตกกำหนด คือตกประหม่า

³พราง คืออำพราง

⁴พาส คือประพาส

บัดเอ๋ยบัดนั้น

ปากคำสำหรับมือจับพรา
อ้ายสัตว์ขี้ตัว²ตัวเท่านี้วก้อย
ไม่เจียมว่าเชยใจ
พ่อหมั่นกะเค่อ³แม่หมั่นกะเค่อ
ยายได้ฟังเหมือนคังทอกเข้ามาตอกหู
โมโหโกรธาหนวยตา⁶ยายแดง
รูปข้างมันเหมียเปลี้ยลงพลัน

บัดเอ๋ยบัดนั้น

เห็นพระมารดามาโกรธาไท
ลูกเข้าก้นกลางมาขวางหน้าไว้
น้อยหรือใจบาปเมื่อย่าหยาบซ้ำ
ขอฝากชนนี้ไว้ด้วยหรา
ตาได้ฟังโอรสยศไกร
พ่อไปขอมุตรไทและไอศวรรย์
ยายนุ่งกากำหม่มแพรแดง

ครันตาสร้อยได้ฟังซังโกรธา

ชอบจะตอย¹เกศาเสียให้บรรลัษ
มึงอวดแรงแข็งข้อลูกหนาวะครองราชัย
นับถือนมโนลูกอ้ายสัตว์หน้าหนู
หน้าเหมือนเสนเสื่อ⁴ปลายขนคุดคู่
ใส่หมิงใส่กุ⁵แลดูขบขัน
สองหมัดยายแวงคือมรหัน⁷
แรงกูหย่อนทวาสู่มันไม่ไหว
เจ้าอันแก้วแววศรีฤทธิไกร
ทุบตีวังไขว่อยู่ไปมา
คุณพ่อลูกไหวให้คุณแม่ลูกไหวได้เมตตา
ถ้าแม่ไม่เมตตาลูกจะขอลาไป
กุมาราร่ำพาลทางปราศรัย
อย่าร้องไห้รำไรไปเลยลูกบาว⁸อา
แต่งตัวเข้าพลันเถิดน้องเจ้าทองสา
นี่ตานุ่งก้านแย่งหม่มสีไข่กา

¹ตอย หมายถึงทุบตี

²ขี้ตัว คือขี้ประติ๋ว

³เค่อ หรือเคอะ หมายถึงโง่ เช่อ

⁴เสนเสื่อ หมายถึงเช่อซ่า

⁵ใส่หมิงใส่กุ หมายถึงว่ามึงว่ากู หรือต่อว่าต่อขาน

⁶หนวยตา คือลูกตา หรือนัยน์ตา

⁷มรหัน เปรียบเหมือนความตายที่เข้ามาใกล้

⁸ลูกบาว หมายถึงลูกชายที่เป็นหนุ่ม

ลงเลขเสกแป้งน้ำมันทา
 ตานั่งคุกเข่าแล้วเบิกทางลม
 ขึ้นเศษสามยามจันทร์แค่อุ่นคี่
 ออรักร้าเอ๋ยช่องช่อง¹
 มาถึงห้องโรง²คัลเร็วทันใด
 เรื่องราวจะกล่าวบทไป
 ผันเห็น³ยายกับตา
 มีไทรจะได้คังใจไป
 บัดเอ๋ยบัดนั้น
 ผมรับพระราชกำหนดพระภุชชสา
 ยังมีลูกชายใช้ให้มา
 ได้เป็นทองแท่นแผ่นเดียวกัน
 ขอพระราชธิดาบุตรท้าวไท

ลงยันต์ข้ายผ้าให้ตายายท่ม
 คุกในอารมณ์ตาคีใจ
 ได้ฤกษ์อธิศัตถ์ค้อมมีชัย
 นีตาเดินถึงห้องตลาดใหญ่
 ยกมือไหว้ไปเสียไม่ได้ช้า
 ถึงท้าวพรหมหัตถ์ตอกชกเกศา
 ยายเหอขึ้นมารุระอะไร
 นีบอกกล่าวเล่าไปเกิดเหวียยาย
 สองเช่าบังคมประนมไหว้
 ชั่วของทั้งหลายไม่ปรารถนา
 มาขอพระราชธิดาบุตรท้าวไท
 โทษทัณฑ์ของฉันทเพียงจะตักขัย
 พระองค์ทรงชัยได้เมตตา

บทประกอบทำรำที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมโนราโรงครูที่กล่าวมาแล้วมีทั้งบทที่ใช้ร่วมกัน
 ทั้งในพิธีโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็ก ในตำบลท่าแค
 และใช้เฉพาะโนราโรงครูบางชนิด กล่าวคือ บทครูสอนใช้กับโนราโรงครูทุกชนิด บทสอนรำ
 บทประณม บทไชยชัย บทฟ้าลั่น บทแสงทอง บทนางนงออก บทยางแดง บทกาน้ำ บทขึ้นนอน
 บทฝนตกข้างเหนือ บทโศกั๋ง รวมเรียกว่า "เพลงสิบสอง" หรือ "สิบสองเพลง" ใช้เป็นบท
 ประกอบทำรำในโนราโรงครูทุกชนิด ส่วน "สิบสองบท" อันได้แก่ บทพระสุธน-นางมโนห์รา

¹ช่องช่อง คือคล่องคล่อง

²ห้องโรง คือห้องพระโรง

³ผันเห็น คือหันมาเห็น

พระรตเสน พระลักษณะวงศ์ โคนบุตร สังข์ทอง คาราวงศ์ พระอภัยมณี จันทโครบ
 สีนุราช สังข์ศิลป์ชัย มณีพิชัย ไกรทอง ไข่เฉพาโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค และโนราโรงครู
 ใหญ่ทั่วไป เรียกรวมกันว่า "รำสิบสองบทสิบสองเพลง" สำหรับบทคล้องหงส์ บทแทงเซ่
 บทตั้งเมือง จะใช้ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค และโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป โดยเฉพาะบท
 ตั้งเมือง หากโรงครูใดมีการตั้งเทร็ดก็ต้องมีการรำบทตั้งเมือง โรงครูใดไม่ตั้งเทร็ดไม่ต้องรำ
 บทตั้งเมือง (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค
 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)
 ส่วนบทพระราม บทขุนแผน บทอันทอง โนรานิยมใช้เป็นบทประกอบการรำแก้บนและตัดเหฺมูรย
 ในโนราโรงครูทั้ง 3 ชนิด กล่าวคือ โนราใหญ่จะเป็นผู้นำในการจับบทหรือดำเนินเรื่องตามบท
 นั้น ๆ แล้วให้ผู้ที่ต้องการแก้บนทำบทและร้องกลอนตามโนราใหญ่อีกทีหนึ่ง โดยทั่วไปจะดำเนิน
 เรื่องหรือจับบทเพียงสั้น ๆ พอเป็นพิธีก็ถือว่าได้แก้บนแล้ว และในโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปกับโนรา
 โรงครูเล็ก โนราใหญ่ก็นิยมจับบทพระราม บทขุนแผน หรือบทอันทอง บทใดบทหนึ่งมาดำเนิน
 เรื่องเพื่อเป็นการตัดเหฺมูรยให้แก่เจ้าภาพในตอนสุดท้ายของการรำโนราโรงครู นอกจากบท
 พระราม บทขุนแผน และบทอันทองแล้ว โนราอาจจะใช้บทประกอบทำรำอื่น ๆ มาดำเนินเรื่อง
 หรือจับบทเพื่อแก้บนและตัดเหฺมูรยก็ได้ เช่น บทแม่หม้าย บทรามสูร บทหึงเมีย บทราหู
 จับจันทร เป็นต้น

4.11.2 บทร้อง หมายถึงบทร้องกลอนของโนราที่ไม่มีทำรำประกอบ และ
 ใช้ในพิธีกรรมโนราโรงครู ได้แก่

4.11.2.1 บทภาศครู ประกอบด้วยบทต่าง ๆ ดังนี้

4.11.2.1.1 บทขานเอ มีบทร้องกลอนดังนี้

รินเอयरรินริน	จะไห่ นางธรณีผึ่งแผน
เอาหลังมาพิงเป็นแท่น	รองตีนมนุษย์ทั้งหลาย
ตีนซ้ายรองหญิง	ยังเล่าตีนขวารองชาย
นาคเจ้าภาสาย	ขานไห่โนเนโนโน

ขานมาชาต้อง¹

เพลงครวญคิดมา

เพลงส่ำลิ้มลิ้มใน

ลมเอยรยรย

หอมรสครุฑ

หอมมาสาแค้น³

หอมฟุ้งสุราลัย

ลมว่าวคาหระ⁶

ลูกก็ชักใบแล่น

ไกลหลัง⁸ไกลผ้ง

เพื่อนบ้านนับปี

เอาเกาะกะซังเป็นเรือน

ทำนองเหมือนว้าวชักไถ

ทรทวน²หัวใจ

พี่ไปไม่ลืมน้องหนา

ยังหอมแต่รสแบ่งทา

ส่งกลิ่นหอมมาไรไร

ลูกเหลียวไปแล⁴หอมไกล

ไคล⁵เข้าในโรงน้องหนา

พัดโต้ด้วยลมหลาดัน⁷

กลางคืนมาเป็นกลางวัน

เอาเกาะกะซังเป็นเรือน

นวลทองส่ำลิ้มเค็มน

เป็นแทนที่นอนน้องหนา

4.11.2.1.2 บทหน้าแดระ มีบทร้องกลอนดังนี้

แล้วตั้งฤกษ์ตั้งงามส่วนยามมันแคล้ว

บ้านี้ได้ฤกษ์จึงเบิกโรง

ดีแล้วขอบยามพระเวลา

จะบวงสรวงราชครูถ้วนหน้า

¹ชาต้อง คือได้ยินเสียงชักกล่อม ชาหมายถึงชักกล่อม

²ทรทวน หมายถึงปั่นป่วน

³สาแค้น คืออยู่ใกล้ ๆ

⁴ไปแล คือไปดู

⁵ไคล คือครรไล ไป

⁶คาหระ คือลมเหนือหรือลมอุตตรา

⁷หลาดัน คือลมสลาตัน

⁸หลัง คือตลิ่ง

พระราชครูของข้า
 ถูกยกขึ้นข้ามแม่เสียไม่รอด¹
 แม่ศรีมาลาเป็นครูทัน
 ได้แย้มพระโอษฐ์มาโปรดเกล้า
 พ่อขุนศรีธำมธรอยู่ท่าแค
 ถ้าพ่อสมักรักลูกจริง
 จะไหว้พ่อเทพสิงทร
 สอนมาเป็นเหล่าสอนมาเป็นหลั่น
 จับเริ่มเคิมมา
 คาหมั่นแสนท่านเป็นครูพัก
 ถัดนั้นแต่สันดาน
 จะไหว้ตาหลวงคงคอ
 เมื่อพ่อลาห้าวมาเข้าสู่เมือง
 พ่อได้สอนศิษย์เอาไว้แทนตัว
 สิบนิ้วข้าหรือคือลำเทียน
 ลูกนทน์จะขอเป็นดาน
 ลูกเปรียบเหมือนเรือไม้ไผ่
 เกศาโลมาและหนังหัว
 ลูกรักสิ้นรักสุด
 ลูกไหว้ตากงราชไหว้ตาบัวทอง

แม่ศรีมาลาเป็นครูทัน
 จะก้มลงลอดก็ไม่พ้น
 มารดาศรัทธาอยู่ท่าแค
 มาเป็นคนเช่าคนแก่
 ถัดแต่พ่อเทพสิงทร
 เข้ามาอวยสิ่งอวยพร
 ท่านได้สอนสืบสืบต่อกันมา
 ตั้งแต่นั้นนั้นเล่าแหละหนา
 คือพ่อขุนศรีธำมธรผู้เป็นประธาน
 เป็นหลักหลักเลง²แต่โบราณ
 จะไหว้หลวงเสนไปทั้งสองเมือง
 ผมหมอไหว้ห้าววิจิตรเรื่อง
 ลือเลื่องความรู้ลูกได้เล่าเรียน
 ไม่อยากจะกลัวเรื่องความเพียร
 สถิตเสถียรขอไหว้ไป
 เพื่อจะทอดสะพานให้พ่อได้ไต่
 ถึงจะเอนจะค้อมให้พ่อยุด³
 จะควั่นจะเผื่อเข้ามาเป็นสายหยุด
 รักราชครูถ้วนหน้า
 ลอยแล้วให้ล่องกันเข้ามา

¹ไม่รอด คือไม่ไหว ทำไปไม่ได้

²หลักเลง หมายถึงศิลปิน นักแสดง ผู้ชำนาญการในเรื่องนั้น ๆ

³ยุด คือ ยึด จับ

ไหว้พ่อตาศรีขวัญกับพ่อตาจันทร์แก้ว
 ไหว้ตาราคจะไหว้ตาซา
 สอนลูกให้เล่นให้เดินให้รำ
 ศรีมหาพอลมเฉื่อย
 ไหว้ตาหลวงสุดพ่อตาหลวงสอน
 หลวงสุดพ่อตาหลวงเสน
 พ่อตายแล้วนี้เกิดมา
 เล่นไหนดำไหนพ่อทองทราหมปลอด
 ไหว้พระยาพ่อตาโฉมน้ำ
 ลูกไหว้พระยาสายฟ้าฟาด
 พระยามือเหล็กพระยามือไฟ
 ตรึงลูกชายได้แทนมา
 ลูกไหว้ผมตรงและทรงคอ
 จะไหว้หลวงคงไหว้หลวงนาย
 หลวงคงกระหยายปราจิต
 แต่พ่อรู้แล้วว่าเรือพ่อหนัก
 เรือพ่อล่มลงบัดเดียว
 ถ้าพ่อตายเจ็บหรือตายไข้
 ในฝั่งแม่น้ำย่านยาว
 ถ้าพ่อไปตายฝ่ายบก
 ถ้าพ่อมาตายฝ่ายเล³

ลูกแล้ว¹แต่โรงเอาไว้ทำ
 ศรีมหาพอลมเฉื่อย
 แต่ยังคำไม่รู้จักเหนื่อย
 เรือนทองของพ่อมีแต่ปัญญา
 จะหลับจะนอนไม่เต็มตา
 หลวงคงวังเวนครูของข้า
 ชื่อว่าพระยาโฉมน้ำ
 ลูกไม่หาญ²ลอคไม่หาญข้าม
 โฉมงามพระยาไหว้ศาลุยไฟ
 ลงโรงจะร้องประกาศไป
 ไหว้โยตาหลวงคงคอ
 ชื่อจันทร์กระยาหม่อม
 หม่อมหลวงคงปราจิต
 ใจคอพ่อร้ายซึ่งความคิด
 พ่อผิดด้วยความคำเคียว
 แก่งชักเข้าไปขวางแม่น้ำเคียว
 ในฝั่งแม่น้ำย่านยาว
 ลูกรักจะได้ไปถามข่าว
 ชีวิตของพ่อม้วยมรณา
 ได้เป็นเหยื่อนกเหยือกกา
 ต้องเป็นเหยื่อจระเข้เหรา

¹แล้ว หมายถึงเตรียมเอาไว้ จัดเอาไว้

²ไม่หาญ คือไม่กล้า ไม่บังอาจ

³เล คือทะเล

พ่อตายข้างฝ่ายเหนือ
 น้ำเน่าลูกไวลายจันทน์
 โศก¹แข่งหรือโศกขา
 เที่ยงเที่ยงและสายสาย
 ทำให้กลัดผม
 พ่อร้อยชั่งแก้ว
 ถ้าพ่อร้อยชั่งรักข้า
 ถ้าพ่อตัดลูกเหมือนตัดตาล
 ตัดรักเสียให้ม้วย

ให้น้ำเน่าน้ำเหงื่อไหลลงมา
 น้ำมันลูกชายลายแปงหา
 ลูกยาจะได้ทำให้กลัดผม
 ลูกรักจะได้คลายออกชม
 ชมต่างพ่อร้อยชั่งแก้ว
 สองแถวพ่อร้อยชั่งอา
 พ่ออย่าตัดรักเสียให้ม้วย
 แต่พ่ออย่าราน²หลานเหมือนรานกล้วย
 เอ็นดูด้วยช่วยรำนโนราห์

4.11.2.1.3 บทร่ายแดระ มีบทร้องกลอนดังนี้

ลูกกาศราชครูเท่านั้นแล้ว
 ให้บริวาร³ราชา
 ลูกไหวแม่โศควดี⁴
 ภูมิมาทาลาหาชัย
 ปากคนทักคือปากผีทักไซ้
 เจ้าที่ไม่หวังตาหลวงไม่ทัก
 ในตอนคืนคำลูกรำถวาย
 พระราชครูของข้า

ให้คลอเคล้ากับเพลงคาถา
 ภูมิมาทาลาหาชัย
 ธรณีเนื้อเย็นได้เป็นใหญ่
 ยอดไยอย่าหวังอย่าหัก
 ลูกยกมือไหว้สาเกล้า⁵หนัก
 ลูกรักมารำนโนราห์
 พระหัตถ์เบื่องซ้ายเบื่องขวา
 ป่านมาแล้วถึงแล้ว

¹โศก คือกระดูก

²ราน คือตัด โค้น

³บริวาร คือปฐพี

⁴โศควดี คือแม่โพสพ หรือโพสพ

⁵สาเกล้า คือเกรงกลัว

อย่าให้ลาลาบ¹สาบสูญ
 มาแล้วถึงแล้ว
 ลงโรงจะไหว้ครูพัก
 ลูกหนอยอกร
 ไหว้คุณมารดา คือหัวเหวน
 ไม่ลืมคุณบิดา
 น้านหรือข้าวบ้อน
 ลูกเงยเห็นฟ้ายังก้มแลดิน
 พอลงถึงโรงจะไหว้คุณ
 ศรัทธาแย้มศรัทธาราม
 ศรัทธาเทพศรัทธาเกลา
 พระราชครูของข้า
 ผ่าฟ้ามาเกิดมาแหละ
 ให้พ่อมาอยู่กันให้พร้อม
 ขอที่ตั้งเขียน³ตั้งฉัตร
 สถานที่ตรงนี้ชาวบ้านเขาเลื่องโด่ง⁶
 ขอที่โรงรำเขาทำให้ข้า

เชิญนั่งเถิดพ่อขุนกระหม่อมแก้ว
 ลูกแก้วไหว้ศีล²วันหนา
 ครูได้พิทักษ์รักษา
 ไหว้คุณบิดมารดา
 มั่นหนักแล้วยิ่งกว่าแผ่นดิน
 หนักแล้วยิ่งกว่าแผ่นดิน
 แม่เคียวแม่คายให้ลูกกิน
 ไม่ลืมคุณพระมารดา
 ทารือพ่อขุนศรัทธา
 โฉมงามเบิกหน้านายตา
 แต่บรรดาเป็นเหล่ามนิราห์
 คั่นนี้เชิญมากันให้พร้อม
 แต่ราชครูอย่าแวงอย่าอ้อม
 ได้มานั่งห้อมล้อมอยู่ซ้ายขวา
 ที่ตั้งมัต⁴โรงเบญจา⁵
 จึงปลูกเป็นโรงมนิราห์
 นางโอกะแข่งทั้งหกเสา

¹ลาลาบ หมายถึงชักช้า โอ้เอ้

²ไหว้ศีล คือบั้งคม

³เขียน คือเขียนหมาก

⁴มัต คือโรงมัต หรือโรงเครื่องมัต

⁵โรงเบญจา คือโรงทำพิธี หรือโรงรดน้ำคำหัวคนเข้าคนแก่

⁶โด่งโด่ง คือโอโด่ง

ภัยอันตราย
 นางโอรุจะแข่งทั้งหกเส้า
 จะให้วันางธรณีแม่เจ้าข้า
 ลูกเล่นเต็นรำอยู่บนเหนือแม่
 ลูกคุ้มกันบัวนน้ำลายกลางคนค้ายหมากใส่
 ปากคนหักคือปากผีหักใช้
 เจ้าที่ไม่ท้วงตาหลวงไม่หัก
 ไหว้ภูมิสถานคือท่านเจ้าที่
 ไหว้ภูมิตีนครกพระภูมินันใด
 พระภูมิเส้าแรกพระภูมิเส้าห้อง
 พระภูมิทั้งเก้าที่เฝ้าเคหา
 แลรูปแลร่างแลอุบขัน
 ถือบองเงื่องว่าทำท่าจะตี
 พระกายเพชรพร้อมมวลละม่อมมวลละไม
 แลรูปแลร่างท่าทางน่าดู
 ขบเขียวเคี้ยวกรามคำรามเหยียงฟัน⁴
 รูปร่างมู่ทุ่แลอุหมคจค
 ไหว้บนนทรีหญิงอยู่ประตูลาย
 ไหว้ภูมิแม่ใดทั้งเส้าห้า
 แม่ไปไหนไปเสียมิได้

อย่าเข้ามาใกล้โหมเรา
 ขอสมา¹อย่ามีจิงไหร²
 หลีกเกล้าเกล้าเสียให้ไกล
 ลูกแหล่จะขออภัย
 แต่ยอดไยอย่าท้วงอย่าหัก
 ลูกยกมือไหว้สาธุแล้วหนัก
 ยอดรักมาแลแต่ตา
 ไหว้วันางธรณีเมขลา
 ถัดไปลูกไหว้ภูมิชายคา
 ถัดแล้วให้ร้องกันเข้ามา
 มิต³กายกายาเป็นนันทรี
 ไม่สูงไม่ต่ำคำเหมือนหมี่
 ขบขันหยันคีน่าไคร่ดู
 ผมเกรียนเวียนไขว้ปลายคุดคู่
 ลำสันมู่ทุ่อุหมคจค
 ปีกาจทั้งนั้นกลัวไปหมด
 ปรางภูมิอยู่ทั้งเมืองพระพารา
 ไหว้บนนทรีชายอยู่ประตูลาย
 นามกรชื่อว่าตึงสาคร
 นงคราญโฉมฉายได้ลูกอ่อน

¹ขอสมา คือขอขมา ขอภัย

²จิงไหร คือจัญไร เสนียดจัญไร

³มิต คือนิมิต

⁴เหยียงฟัน หมายถึงแยกเขี้ยว แสยะ

นามกรชื่อว่าถึงสาคร
 ลูกเข้ามาเล่นมาเต็มมารำ
 รักษาลูกอ่อนทั้งห้าองค์
 ถ้าท่านทำไทรขอให้คล่อง
 จะขึ้นจะลงอย่าให้พลัด
 คั่นลูกร่ำมนิราห์
 ลูกผิดตรงไหนให้ท่านช่วย
 ลูกกาฬให้สิ้นให้เสร็จ
 ตรงนี้เจ็ดนางมโนห์รา
 นางหนึ่งได้ปีกไค้หาง
 ลูกสาวท้าวอุทุมพร
 ตั้งชื่อนางพินนางพัก
 ออกชื่อเจ้าจำได้
 นื่องเอยอาบนน้ำในสระ
 นำสงสารนายพรานทำบ่วงไปคล้อง
 พอค้างได้พานางเดิน
 นายพรานพานางมา
 แลหน้าสมเพชเจ้าร่วมห้อง
 รันรูกนุกป่าไม้รังเรียง
 นายพรานพานางเดิน
 นายพรานชัก¹ร้านจะพา
 ใครเข้า²แค้น³กาโมกาไป³

รักษาลูกอ่อนทั้งห้าองค์
 ให้ท่านช่วยชูคำช่วยบำพร
 เด็กขึ้นเด็กลงอย่าให้พลัด
 อย่าได้เที่ยวช้องเที่ยวขัด
 ขอให้ท่านเจ้าวัดเขาร่ำร่าย
 ราชครูของข้ามาอยู่ด้วย
 เห็นด้วยราชครูมนิราห์
 กาศเจ็ดนวนางสาวฟ้า
 ลูกสาวของท้าวอุทุมพร
 นางเหมือนอย่างนางขึ้นนอน
 ไปต้องบ่วงนายพรานพฤษภา
 นางศรีจุรัสพัชดา
 นางจันจุตรีศรีจุตรา
 ด้วยนางเจ็ดคนพี่น้อง
 เอาหนูสุดห้องมโนห์รา
 คัดช่องเพนินห้วยเหวผา
 รันรูกนุกป่าไม้รังเรียง
 ร้อยชั่งนางร้องสุดเสียง
 สมเพชกับเจ้าสาวโนห์รา
 คัดช่องเพนินห้วยเหวผา
 มาซ่อนเอาไว้ใต้กาหลง
 มนุษย์เข้าใกล้ให้วงง

¹ชักร้าน หมายถึงชักเกี้ยว

²เข้าแค้น หมายถึงเข้าใกล้

³กาโมกาไป หมายถึงอาการลืมน้ำลืมหหลัง งวยงง

ขอนไว้ได้กาหลง
 โนห์ราเนื่ออุ้นบุญเจ้าหนัก
 ทานไปคล้องช้างที่กลางป่า
 หันมาส่งน้องแม่ทองค้ำ
 เอานางโนห์ราบูชาเพลิง
 โฉมเจ้าโนรีบิ่นหนีแม่ผัว
 ทนทางเจ้าไปเมืองไกรลาส
 เขาว่าแดนนรกกับแดนสวรรค์
 ทนทางเจ้าไปเมืองมนุษย์
 นาสงสารโนห์รานารี
 หมู่เทพไทหึงสับทักขึ้น
 ทานอวยพรให้กับลูกเล็กเล็ก
 ทานมาอวยมิ่งสิ่งพร

พาไปถวายพระสุธนราชา
 ศรีสุธนทวงรักเป็นนักหนา
 อยู่ข้างหลังโนราฎบุชาเพลิง
 สั่งให้เปิดจากไว้สามเหลึง¹
 โฉมฉินโนรีบิ่นหนีไป
 พาตัวไปไม่ถึงซึ่งวังใหญ่
 นั้นยากหนักหนาชาวมนุษย์
 หึงสองแดนนั้นไกลที่สุด
 มียักษ์กับครุฑอยู่คู่กัน
 สร้างความดีไม่ถึงซึ่งสวรรค์
 ทานมาอวยมิ่งอวยสิ่งพร
 อวยให้กับเด็กอ่อนอ่อน
 ให้โรครุณาารทุกเวลา

4.11.2.1.4 บทเพลงโทน มีทรวงกลอนดังนี้

ไม้ดอกทั้งสองทองเกล้า
 หัตถ์ทั้งสองประคองเคียร
 ไหว้มนานาพระศาสดา
 ไหว้คุณทีลาพระบารมี
 ครุฑยักษ์ปักขามาพยาบาล
 ในจักรวาลทั่วแผ่นฟ้าครอบ
 ท้าวเวสสุวรรณเจ้าบุญ

ลูกยกเหนือเคียรเกล้าคองคอกปทุมมา
 นั่งไหว้เวียนมาแต่ซ้ายย้ายหาขวา
 พุทธังธัมมังสั่งมาไหว้อาจารย์
 เวลาป่าจะนี้ไหว้พระคุณท่าน
 พร้อมศัตรูหม่มารขอให้หลบหลีกหนี
 ไปทั่วทุกชั้นชั้นขอบในขอบพระโลเก
 ไหว้ครุฑนาาคีไหว้ฤาษีสม²

¹สามเหลึง หมายถึงจากมุงหลังคา 3 แถว

²ฤาษีสม คือฤาษีที่อาศัย

พระบวชพระเรียนจำเนียรนาถ
 ครุฑนาทืไหว่ฤาษีสม
 ไหว่พระอิศวรพ่อทองเนื้อนิล
 ตั้งแผ่นดินเท่าลูกหมากบัว
 พ่อตั้งยานาคเอาไว้ก่อน
 ตั้งดินตั้งฟ้าป่าชะมัว
 เชื่อมอนตั้งไว้เมื่อภายหลัง
 พระจันทร์รักษาในตอนค่ำคืน
 ตั้งดวงอาทิตย์และดวงพระจันทร์
 พ่อมาตั้งสิ้นมาตั้งสุด
 พ่อตั้งหญิงคนชายคน
 ต่อมาอาทิตย์และดวงพระจันทร์
 บทนี้เปลืองปลดงคไว้
 ไหว่พ่อหลวงคงพ่อหลวงคำ
 ลูกเล่นเล่นรำแต่คืนค่ำไหน
 บรรดาสมภารที่ในใต้หล้า
 เห็นลูกเล็กเล็กเด็กอ่อนอ่อน
 ไม่เจาะไม่จงเอาท่านองค์ใด
 แลต่ำสมภารจะของคไว้
 ศักดิ์สิทธิ์ศักดิ์ชนในตำบลนี้ในจังหวัดนี้
 ศักดิ์สิทธิ์สำคัญและอันยิ่งยวด
 ลูกกาศไม่เหลือไม่เหลือ¹

ไหว่ลายลักษณ์พระบาทองค์พระยายม
 ลูกนั่งไหว่บังคมทุกเวลา
 ท่านเป็นผู้ตั้งแผ่นดินตั้งแผ่นฟ้า
 ตั้งแผ่นฟ้ามันใหญ่เท่าใบบอน
 แต่หญ้าเชื่อมอนตั้งไว้เมื่อภายหลัง
 พ่อได้ปลุกบัวนาปลุกบัวครั้ง
 ได้ตั้งดวงอาทิตย์ดวงพระจันทร์
 พระอาทิตย์งามขึ้นเตินกลางวัน
 สว่างฉ่นทั่วโลกโลกา
 ตั้งพวกมนุษย์ไว้ใต้หล้า
 แต่มันเป็นพืชเป็นผลสืบต่อมา
 ตั้งปีตั้งเดือนตั้งคืนวันถัดนั้นมา
 จะนั่งกราบไหว่สมภารอาจารย์ข้า
 ลูกกาศทุกที่ร่ำมนราห์
 ให้โถมงามตามไปช่วยรักษา
 ลูกไม่จำเพาะไม่เจาะจงว่าองค์ใด
 ผมทขอพรนั่งขอชัย
 คิ่นนี้โอยพรชัยส่งให้มา
 นั่งกราบไหว่ศักดิ์สิทธิ์ในใต้หล้า
 ได้เบิกร้างสร้างที่แต่ก่อนมา
 ลูกกราบไหว่ตาหวดไปทุกศาลา
 ศักดิ์สิทธิ์กลางท้อง²กลางนา

¹ หล้า คือ หลงเหลือ

² ท้อง คือ หุ้งหรือท้องทุ่ง

ศักดิ์สิทธิ์ตรอกบางตามหว่างเขา
 ศักดิ์สิทธิ์ เรี่ยวแรงแข็งแกร่ง
 งามปลอดคพ้อยอดเสน่ห์
 ลูกไหว่นาราพ้อตาหมอช่อง
 ลูกร้องประกาศอยู่เกณฑ์เกณฑ์¹
 ลูกไหว่ม่วงทองที่ปากน้ำตรัง
 พ้อ เรี่ยวแรงแข็งแกร่ง
 นาวาลำเคี้ยวของพ่อไม่น้อยไม่เล็ก
 นาวามากลายเป็นธาตุหิน
 ยังองค์หนึ่งเล่าพอทองแขนสวย
 ลูกไหว่นาราอยู่ปละ³น้ำตก
 ไหว่ทวดสมกไม้ฟาค
 อยู่กลางหว่างคางคา
 ไหว่หินแบกทวดสะบ้าย้อย
 แพรกหนึ่งรักษาไทย
 สร้อยทองทั้งสองแพรก
 ราjabผมเทียวมาจบ
 ไหว่น้ำร้อนทวดคนน้ำเย็น
 เวรกรรมภูโหรเหลย
 หลุมพองทองและขวางท่า

ถือน้ำลำเนาห้วยเหวผา
 ลูกจะไหว่บูชาตาหมอช่อง
 ช่วยรคช่วยเทอย่าให้ขัดช่อง
 ลอยแล้วให้ล่องกันเข้ามา
 จะไหว่ทวดคุณเขมเขาเทียมป่า
 ที่ริมรอบขอบฝั่งแม่น้ำกระตังดา
 สำนาวาให้กลายเป็นธาตุหิน
 พวกเง็กไทยแขกจีน
 ทรัพย์สินจมลงในเลตะวันตก
 จะไหว่ทวดละลายเข้ามาดวยฉก²
 ทวดสมกไม้ฟาคและท้าวเหว
 ถัดมาหินแบกทวดสะบ้าย้อย
 พระพายพัดมาดอยดอย
 ลูกไหว่สร้อยทองที่อยู่สองแพรก
 ยังแพรกหนึ่งไซ้ไปรักษาแขก
 ถัดมาน้ำร้อนทวดแม่น้ำเย็น
 ไม่เคยพบไม่เคยเห็น
 จะไหว่หลุมพองทองที่อยู่ขวางท่า
 นอนขวางแม่น้ำพระคงคา
 ถัดมาขามเฒ่าทวดตาว่าง

¹เกณฑ์ คือกะเกณฑ์ บังคับ หรือด้วยภาวะจำยอม

²ดวยฉก หมายถึงเข้ามาต้อง หรือถูกกระทำ

³ปละ คือข้าง ฝ่าย

ผมย่าวและชาวหมค
 ขามเผ่าทวดตาวาง
 ถิ่นฐานบ้านไม้แค
 ทวดชัยสุริยวงศ์
 ทวดบ้านแร้วทวดบ้านสวน
 ยางทองบ้านนางลาด
 เข้ากราบบาทาท้าวฝ่าละออง
 ทวดเขากังทวดวังเนียง
 ศักดิ์สิทธิ์ทั้งฝ่ายเล
 ให้ถักให้เคลื่อนให้เลื่อนกันมา
 ออย่าให้ล้าลาบสาบสูญ
 เกาะหนูเกาะแมว
 อยู่ข้างหว่างคางคก
 หึ่งเกาะแก้วและเกาะยอ
 จะไหว้เกาะราบไหว้เกาะขุน
 เกาะแก้วกีนรา
 ทราบปลดคยอคเสนห์
 ทวดปากบางทวดนางเรียม
 นั่งบนสาค¹แล้วภาศนดิน
 ขึ้นบนภาศจนหมค
 ข้างใต้ก็ภาศลงมา
 มีปลาและอานนท์
 จดนาคนาคาใต้บาดาล

รักษาอยู่ที่คคไม้ม่วงขวาง
 ถัดมาทวดชัยสุริยวงศ์
 เหนือโพท่าแคเรียกโทะพะพันหงส์
 แบ่งองค์ส่งญาติให้ท่านแลมา
 ทวดหัวคอนทวดบ้านยา
 ขอร้องประกาศอาราธนา
 ลูกไหว้ทวดโศทองที่วัดคูหา
 ฟังเสียงลูกร้องภาศหา
 เทวาเกาะเสเกาะห้า
 จะไหว้เกาะหนูเกาะแมว
 หารือพ่อขุนกระหม่อมแก้ว
 ลูกไหว้เกาะแก้วเกาะยอ
 พระพายพัดพาสอสร
 ผมหมอยูพรางที่หว่างคางคก
 เกาะหมากปากญมมณอยู่ฝ่ายท่า
 ถัดมาปากบางทวดแม่นางเรียม
 คุณของแม่นี้ใครจะเทียบเทียม
 ทราบเสี่ยงรักงามให้ตามลูกมา
 ลูกขอให้ไฉนยินไปถึงชั้นฟ้า
 ให้จดเอาพรหมทั่วโลกพระโลกา
 ให้จดเอานาคนาคาใต้บาดาล
 ได้เอาทางเกี้ยวรอบขอบหิมพานต์
 พ่อแบ่งองค์ส่งญาติเสี่ยงแลมา

¹ สาค คือ เสื่อ

บทนี้เปลื้องปลดงคเอาไว้
ลูกกาศไปนานเห็นชักช้า

มันใกล้สมควรเข้าแล้วหนา
ขอเทวมาประชุมอยู่หึ่งสี่มโรง

4.11.2.2 บทสรรเสริญครู มีบทร้องกลอนดังนี้

คุณเอยคุณครู
คิ่นคิ่น¹จะแห้งไหลมา
สิบนิ้วลูยกยกขึ้นคำเหิน²
ลูกจำศีลอยู่แล้วยังไม่บริสุทธ์
ไหว้พระพุทธรูปธรรมเจ้าพระสงฆ์เจ้า
เล่นไหนให้คิมิคนรัก
ยกไว้ใส่เกล้าใส่ผม
ไหว้พระสมุทรสุดสาคร
ไหว้ท้าวอาทิตย์ฤทธิ
มีคุณแก่ข้าเป็นหนักหนา
ฝูงคนเลียบเดินนับได้หมื่นแสน
ขอเอยยกไหว้
ลูกไหว้พระจันทร์อันส่องแสงใส
พระอินทร์พระพรหมพระยมพระกาล
ไหว้ท้าวอินทร์โพชนิโสฬส

เหมือนผั่งแม่น้ำพระคงคา
ยังไม่รู้สิ้นรู้สุด
สอเสริญ³ถึงคุณพระพุทธรูป
ไหว้พระเสี้ยก่อนต่อสวคมนตรี
ยกไว้ใส่เกล้าใส่ผม
หยุดพักให้คิมิคนชม
ขอไหว้บังคมทูลราตรี
เมขลาพาจรไนในที่
ไหว้นางธรณีผิงแผ่น⁴
เอากายมารองเป็นแท่น
ไม่เคลื่อนไม่แคลนไม่วันไหว
พระอิศวรณารายณ์ยกไหว้ไป
แจ้งจบครบไปในโสฬส
อยู่ไม่ได้นานลงมาหมด
ขึ้นได้ไหว้หมดในคิ่นนี้

¹คิ่นคิ่น หมายถึงมาเรื่อย ๆ มาเบา ๆ เช่นน้ำไหลคิ่นคิ่น

²คำเหิน คือคำเนิน ยกเรื่องราว

³สอเสริญ คือสรรเสริญ ยกย่อง

⁴ผิงแผ่น หมายถึงปึกแผ่น หรือยิ่งใหญ่

ยอเยยโยไหว
 ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงคี่
 กลางคืนลูกไหวพระจันทร์เจ้า
 บทบาทพลาตพลึงยังผิด
 สรรเสริญไปด้วยปัญญ²
 ขอศัพท์ขอเสียงให้ดังก้อง
 ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงใส
 โอคแล้ววาคไไว้

คุณครูท่านได้ปราณี
 ลูกนี้กล่าวคำรำกล่าวจิต
 เข้าเข้าลูกไหวพระอาทิตย์
 ลูกน้อยจะขอความอภัย¹
 สะสมไปด้วยปัญญา
 เหมือนส่องสว่างที่หล่อใหม่
 ไหลมาเหมือนท้อธารา
 รำถวายพระเทวคา

4.11.2.3 บทสรรเสริญคุณมารดา (ทำนองเพลงหน้าตนะ)

มีบทร้องกลอนดังนี้

ไหวบุญคุณครูเสียแล้ว
 ไหวคุณอาจารย์ท่านเสียก่อน
 ไหวคุณอาจารย์ท่านเสร็จสรรพ
 พระแม่ข้าเหอเลี้ยงลูกมา
 เลี้ยงลูกแต่น้อยจนคุ่มใหญ่
 ระหว่างลูกจะรอดขึ้นมาเป็นตัว
 หลับตาจะนอนไม่ห่อน³ได้รุ่ง
 ยามค่ำยามเช้าแม่เฝ้าถนอม
 ผูกเปลเวข้าเอาผ้ามาวาง
 จนรุ่งแม่นอนไม่ห่อนหลับ

ไหวบุญคุณแก้วคุณครูสอน
 ท่านได้สั่งสอนข้าพเจ้ามา
 กลายกลับไปไหวคุณมารดา
 แม่พิทักษ์รักษาจนได้รอดตัว
 น้ำใจแม่ไม่ให้ลูกชั่ว
 คุณแม่อยู่หัวจนผ่ายผอม
 กลัวร้อนกลัวหนาวจะไต่คอม
 ค่ำเช้าแม่กล่อมให้ลูกหลับ
 กลัวละอองฝนจะลงทับ
 ตรีบ⁴หูกอยู่ฟังเสียงลูกร้อง

¹อภัย คืออภัย

²ปัญญา คือปัญญา

³ไม่ห่อน คือไม่เคย

⁴ตรีบ คือสับ หมายถึงสับตรีบฟัง

ยามเมื่อพระแม่เสวยข้าว
ไต่ย็นเสียงลูกตื่นสะอื้นร้อง
มาถึงสองมือแม่ค่อยชูก
พระคุณแม่มากล้นพันคนนา
ยามลูกตัวร้อนแม่นอนไม่ได้
ใครรู้เลยยาม²เพียวดามเขา

คุณแม่เจ้าไมทันจะอ้อมท้อง
แมื่อย่องย่องมองเข้ามา
สากลัวลูกจะตกจากเปลผ้า
เราท่านที่เกิดมาอย่าดูเบา
พระแม่ร้องให้นั่งชุกเขา¹
ชุกเขาเง่อเงื่อน³ทุกเรือนไป

4.11.2.4 บทบาลีหน้าศาล ไม่ได้เป็นพร้องเพื่อประกอบพิธีกรรม
โนราโรงครูโดยตรง แต่นิยมว่าในโรงครูเพื่อบอกเล่าตำนานโนราและขั้นตอนของพิธีกรรมโนรา
โรงครู โดยทั่วไปจะว่าก่อนทำพิธีเชิญครูหรือเช่นไหว้ครูโนรา มีพร้องกลอนดังนี้

ยกหัตถ์ตั้งตั้งนะโม
กรกรายไหววอน
แล้วจะตั้งสักเค
ขอประกาศเหว
ผมหนอขอล่า
จะขึ้นข้อต่อตั้ง
ในทวีปชมพู
เรื่องราวยาวรี
อย่าฟังแต่เพราะ
นิยมถมกับ

จะไหว้ครูเสียก่อน
นั่งขอพรเหว
เอเตภูมิมา
ช่วยสดับตรับฟัง
เล่าเรื่องแต่หลัง
ครั้งเมื่อเกิดชาติ
ตรัสรู้ด้วนดี
บาลีลิลกลับ
นุเคราะห์⁴ตามฉบับ
นับเอนกแสนกัลป์

¹ชุกเขา คือซิมเขา เสร้าหมอง

²แลยาม หมายถึงทุฤกษยาม

³เง่อเงื่อน คือเงื่อนงำ

⁴นุเคราะห์ คือวิเคราะห์

คืออาจารย์ท่านคิด
 บอกบาลีนั้น
 ขอพระพุทธรูปเจ้า
 โอวาทคำสอน
 บอกบาลีขานเอ
 ลักเลงผู้ใด
 ถ้าแต่งชูเคิมได้
 ซาติเชื้อโนรา
 ตั้งพระไตรโลกแล้ว
 ยังขัดข้องซึ่ง
 ไม่ได้ตั้งชาตรี
 ระวังกับโศก
 มาชุมนุมพร้อมกัน
 เทพเจ้าจัดไว้
 ให้ขึ้นไปทูลจิต
 อรหันต์ทั้งสององค์
 ขึ้นกราบบาทบาท
 รับอาสาห้าว
 ว่าในไตรโลกนี้
 เชิญองค์พระธรรม
 มาช่วยสอนคำกล่าว
 ร้องเพลงโอชา

ได้ประสิทธิ์ไว้ให้ฉัน
 ไว้ให้ฉันแต่งตอน
 มาโปรดเกล้าอวยพร
 ให้ข้าพเจ้าเข้าใจ
 ว่าโนเนโนโน
 ถ้าพบในตำรา
 เหมือนพลายช้างงา
 เป็นเกรเมือง¹คนหนึ่ง
 พระแก้วรำพึง
 สิ่งหนึ่งไม่โลก
 ไว้เป็นที่ประโลมโลก
 สนุกสบาย
 อรหันต์ทั้งหลาย
 อรหันต์ทั้งสององค์
 ตามคิดตกลง
 เสด็จตรงขึ้นไปเฝ้า
 พระผู้เป็นเจ้า
 เหมือนที่กล่าวขันท้า
 หาไม่มีคนจะรำ
 ให้เสด็จลงมา
 ให้ข้าพเจ้าทั้งห้า
 สวัสดิ์สัตโต

¹เกรเมือง หมายถึงพระผู้ใหญ่ว่าประจำเมือง

อะโหพทโธ
 อะโหสังโฆ
 สิทธิสังฆัง
 เทพเจ้านิมนต์
 กราบเท้าครูเดิม
 มาสมมุติเอาบุตรหัว
 นามชื่อเจ้าหล่อ
 รู้เยื้องรู้ย่าง
 บทบาทภาษา
 รำเล่นอยู่ด้วย
 ล้อเล่าเข้าไป
 ว่าลูกเจ้าฟ้า
 สั่งให้จับตัว
 ชวนน้ำสงให้
 ผูกปลาห้อมแห่
 เทพเจ้าจำเพาะ
 นิमितปิณฑัง
 ยังมีพวกขี้หนอน
 เทพเจ้าทั้งหลาย
 เกิดโหม่งชิงทับทิม
 เป็นภูเขาทอง
 นางปิตุอาไว
 ไม่ได้รับอนุญาต
 ถือตามธรรมยุต
 ทานสั่งให้ทำ

อะโหธัมโม
 ชัยโยยันตัง
 ตามคำสั่งครูเดิม
 สองคนไว้ไม่ลืม
 ที่ได้เริ่มสั่งสอน
 ลูกพระเจ้านคร
 ว่าแม่ศรีมาลา
 รู้ทางรู้ท่า
 ถึงไม่เล่าก็เข้าใจ
 กับสาวสวยชาวใน
 ถึงพระเจ้าอยู่หัว
 นีมาประพาศชั่ว
 เขียนส่งลงแพ
 ลอยไปในกระแส
 ฝ่าแลตามหลัง
 ให้ไปเกาะกะชัง
 นอนนั่งสบาย
 ลงรำฟ้อนถวาย
 เข้ามาเนืองนอง
 เครื่องโยนปีกทอง
 สีมุมปราชสา
 คติหมายประกาศ
 นางไม่เบิกโรงรำ
 วันพุธแก้คำ
 ตามคำครูสอน

ไหว้ภูมิโรงม	พอนกชุมรังนอน
ปฐาคลาคหมอน	เบี้ยก้อน ¹ หมากเขียน
ด้ายพันเฉียงพรา ²	มาลาธูปเทียน
น้ำใส่ขันเขียน	จุดเทียนอ่านมนตร์
คาถาหมาเหิน ³	ทำให้เป็นท่าฝน
เครื่องตีปี่บน	น้ำมันตร์ประปราย
อุครราชสีห์	มีฤทธิ์เหลือหลาย
ครูแพ่กล่าวไว้	เข้าฝ่ายอุคร
ทำตามครูนี้	เป็นที่ถาวร
เยี่ยงบาทซ้ายก่อน	อย่าเหลียวหลังแล
ให้ว่าออนอ	ออฟ้ออแม่
ออออออแอ	เวียนแหวะห้องโรง
คาถาผูกวัด ⁴	กำจัดผีโป่ง
เขียนพลุเบิกโรง	ทำเชิงจุกอก ⁵
ซักภาเข้าในทับ	ยอรับไม้ให้ตก
ตัวอาเหน็บ ⁶ พก	ยกเอาตัวภก
เหนียค ⁷ ไว้ได้สาด	นาคบาศรู้ลึก

¹ก้อน คือมาตรานับจำนวนเงินในอดีต เช่น 15 สตางค์ เป็น 1 ก้อน เป็นต้น

²เฉียงพรา คือพืชชนิดหนึ่งใช้ใบประพรมน้ำมันตร์

³หมาเหิน หมายถึงคาถาที่บริกรรมเพื่อให้เกิดความร่มเย็นและได้รับความเมตตา

กรุณา

⁴ผูกวัด หมายถึงคาถาที่บริกรรมเพื่อไล่ผีสง

⁵ทำเชิงจุกอก เป็นวิธีห่อหมากพลุเพื่อใช้ในพิธีกรรม

⁶เหน็บ คือพกดัดตัว

⁷เหนียค คือสอดใส่

ตัวภาโศภก
 ตีเครื่องหวายครู
 พุทธสุมชา
 กาศครูผู้ใหญ่
 ร้อนรูกปลุกหัว
 รำเล่นตามคิด
 ถ้าง่างโนราใหญ่
 แต่งหมากเข้าสักเขียน
 ให้ว่าสิบสองบท
 เวลาตั้งเมือง
 พระอาทิตย์อุทัย
 ชันนอนพาลา
 ว่าชุมนุมครู
 ถ้วนสิบสองบท
 ขอเชิญเทวา
 สิ่งของต้องใจ
 ที่ในแก้วจอก
 ผ้าไหมใส่ของ²
 เขียนรายเกล้าเล่ม

ให้เหนียคไว้หลังคา
 ว่านะโมเมตตา
 วันทาต่อไป
 ถัดไปอมฤต
 แต่งตัวลูกศิษย์
 ตามวิชาเรียน
 เอาเทริดใส่สวมเศียร
 จุดเทียนแล้วตั้งเมือง
 ความทุกข์ปลดปล่อย
 ให้จับบทโนห์รา
 อัครบิดร
 ถัดมาบท¹
 มาอยู่พร้อมหมด
 รับผิดชอบ
 เข้ามาสถิตใน
 มีในเนืองนอง
 ที่นอกสิบสอง
 ไว้สักสองคู่
 ติดแต้มไว้ที่³

¹รต คือบทพระรตในบทสิบสอง

²ยของ คือพานดอกไม้ หรือพานที่ทำด้วยทองเหลือง

³ขอ คือชื่อ

เฉียดพราหมณ์¹

พร้อมด้วยแป้งจันท์

เทียนใหญ่ใส่ป้อม

อาจารย์ท่านห้าม

อัคคินิยม

ถ้าแต่งพอกเก้าชั้น

จงเตรียมเปรี่ยม³รับ

พอวันห์สัจจสรรค์

พอคาคฟ้าขาว

ชุมนุมครูเสร็จ

เช่นสรวบวงครู

สิ่งของแต่งรับ

เสร็จแล้วกราบกราน

โรงครูโผกผ้า

เอาหนังสือหนังหมี่

พร้อมเมค⁶พับ

เงินบาทสามอัน

แช่อยู่ในออม²

น้ำมันธูปหอม

เทียนล้อมกันลม

เมื่อยามปฐม

รักษาไว้อย่าให้ดับ

ลานนั้นเก้าหมุ่รับ

ให้เหมือนกับคำกล่าว

เสียให้ทันหัวเข้า

ยกขึ้น⁴เชิญครู

เสด็จมาทุกหมู่

ให้รับประทาน

สำหรับบนศาล

ประมาณเก้าที่

ผมจะว่าให้⁵

เขี้ยววงสารพัน

หินลับน้ำมัน

ครอบขันนางทรง⁷

¹หมากผัด คือปาล์มชนิดหนึ่งลำต้นคล้ายต้นหมาก

²ออม คือกระออม

³เปรี่ยม คือตระเตรียม

⁴ยกขึ้น คือขึ้น

⁵ว่าให้⁵ หมายถึงกล่าวให้ละเอียด

⁶เมค คือมีด

⁷ขันนางทรง คือขันลงหินชนิดหนึ่ง

ให้หาทรายห้องคลอง
 ครอบขันนางทรง
 ทับทรวงตาบสร้อย
 พระครูรู้แจ้ง
 ให้แต่งตัวศิษย์ไว้
 แล้วจึงมือเข้ามา
 เครื่องใส่ผ้าผ่อน
 พระครูรู้เจน
 แต่งศิษย์ชายขวา
 แล้วให้ว่าพุทธัส
 เกศาโลมา
 เสร็จแล้วดับแดง³
 ญาติมิตรหน้าหลัง
 ให้นั่งภาวนา
 เขียวหนังหุ้มมูล
 พอได้นาที
 เอาเทริดลงยันต์
 เสกสาร⁵ซัดไว้

ที่ละองค์เม็ดผง
 บรรจงเครื่องแต่ง
 ผ้าห้อยเพลาะแพร
 แต่งพอกออกมา
 ให้นั่งซ้ายนั่งขวา
 วันทามอบเคน¹
 อ่อนวอนพระเถร
 รับเวรแล้วมอญยติ²
 คือพระอรหันต์
 ธัมมัสสุชา
 ว่าหน้าถอยหลัง
 ออกไปแต่งกายยัง
 ให้มานั่งพร้อมมูล
 หันหน้าโสนุรพ⁴
 รองไว้ได้ชั้น
 ฤกษ์ดีสามชั้น
 ด้ายพันโผกให้
 อย่าให้ผีพลอย

¹เคน คือประเคน

²ยติ คือปรียติ

³ดับแดง คือจกแดง

⁴โสนุรพ คือสูทศบุรพา

⁵สาร คือข้าวสาร

ช้างหนึ่งหน้อย^๕
 ตายายเขาไม่ลง
 เสรีจการเขยอครุ
 หอยติหนึ่งดิงช้า
 ยังมีนางหงส์
 แต่งสะเบียงใส่พาย
 เขียกยาวแก้วา
 เสรีจแล้วไม่ไล^๑
 ถ้าตายายเขาไม่ลง
 แทนโลกบ้องตา^๒
 ลูกศิษย์ทั้งเพ
 จะแทงให้ได้
 เหน่นแหล่พี่น้อง

แล้วค่อยเขยอครุ
 บรรจงคิดดู
 ให้จับบนางหงส์
 ปีกอ่อนร้อนลง
 ลงสระแก้วมโนห์รา
 ให้นายพรานป่า
 สำหรับคล้องหงส์
 พรานไปโดยตรง
 ให้บรรจงแทงเซ
 ใหว่าสิโรเม
 อย่าแทงให้ต้อง
 แทงให้ลอคห้อง
 ทำนองโรงครู

4.11.2.5 บทเขยอครุหรือบทชุมนุมครูหรือบทเชื้อครูหมอ มีบท
 ร้องกลอนแตกต่างกันไปตามชนิดของโรงครูดังนี้

4.11.2.5.1 บทเขยอครุหรือบทชุมนุมครูโนราโรงครู
 ใหญ่วัดท่าแค จากการศึกษาพบว่าในแต่ละวันของการประกอบพิธีกรรมจะกล่าวบทเขยอครุที่มี
 รายละเอียดแตกต่างกันไป เช่นในวันแรกของการประกอบพิธีคือวันพุธ จะกล่าวเขยอครุเพื่อมา
 ร่วมชุมนุมเท่านั้น แต่ในวันที่สองวันที่สามคือวันพฤหัสบดีและวันศุกร์จะกล่าวเขยอครุมาชุมนุมและ
 รับการเช่นสังเวจจากเครื่องบูชาด้วย บทเขยอครุหรือบทชุมนุมครูโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงมี
 2 รูปแบบดังนี้

^๑ไม่ไล คือไม่ชักช้า ไม่เสียเวลา

^๒บ้องตา คือเป้าตา

บทเชิญครูแบบที่ 1 (ชุมนุมครูในวันแรกของการประกอบพิธีกรรม)

ฤกษ์งามยามดี	ป่าน์ ^๕ ชอบยามพระเวลา
ขอบฤกษ์จะร้องเชิญ	คำเหนินพระราชครูถ้วนหน้า
ขอบฤกษ์ครูข้า	ถึงยามเวลาของพ่อแล้ว
อย่าให้ล้าลาบสาบสูญ	คำเหนินเชิญพุทธกระหม่อมแก้ว
ป่าน์ ^๕ ได้ฤกษ์ของพ่อแล้ว	ลูกแก้วนั่งเชิญเชิญให้พ่อมา
พ่อแม่ตายายหลายองค์	มาเอาหัวใจลงเสียแล้วหนา
ขุนศรีทธาเขาเป็นคัมเขียก ^๑	คินัน์ ^๕ ลูกร้องเรียกหา
ไหว้พรามบุญพฤกษา	ช่วยประจักษ์หน้าราชครู
ขุนศรีทธาเขามาแล้ว	พ่อมาพูดแผ่วแผ่วอยู่ข้างหู
คินัน์ ^๕ พระราชครู	เชิญท่านมาอยู่ให้พร้อมหมด
องค์ไหนจะรักองค์ไหนจะเกลียด	ท่านอย่าได้ถือเกียรติถือยศ
ให้พ่อมาอยู่กันให้พร้อมหมด	พระราชครูของน้องสิบสององค์
นี้ผมร้องเชิญอยู่ใจใจ	ลูกยกมือไหว้ใบ้ทั้งวง
ราชครูของน้องทั้งสิบสององค์	คำลงพ่อเชิญเสด็จมา
หญิงหกชายหก	อย่าได้ขาดตกเสียเลยหนา
ฝ่ายหญิงแม่แขนอ่อน	แม่ไม่เจ็บไม่ร้อนให้แม่มา
ลูกนั่งเชิญอยู่ใจใจ	แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายทั้งฝ่ายขวา
ลูกนั่งร้องเชิญแม่वलทองสำลี	พร้อมแล้วแม่ศรีมาลา
แม่वलทองสำลีแม่ศรีคอกไม้	ลูกลืมเสียไม่ได้ร้องเรียกหา
ขอเชิญแม่เภาแม่เมาเคลื่อน	ป่าน์ ^๕ ลูกเชิญเชิญให้แม่มา
ลูกไหว้แม่เจ้าไม้ทันเพียง	แม่เสียงหวานเสียงเกลี้ยงให้มาหา

^๑คัมเขียก คือคัมเขือก หมายถึงเป็นหัวหน้าคณะ

แม่จันจุตรีศรีจุฬา
 แลตำโรงครุฑนทา
 ร้องเชิญฝ่ายชายตาม่วงทอง
 ลูกโหว่ม่วงทองหม่อมรองไม้พาค
 ทหารม่วงทองมีหลายองค์
 แลตำครุชวงกันมา
 องค์ไหนจะรักองค์ไหนจะเกลียด
 คนไหนทรงเทพสิงหหรือไม่ว่า
 ผมให้โอกาสท่านทั้งหมด
 ตายายนี้มากันมาก
 แม่แขนอ่อนของลูกแก้ว
 คนทรงที่นั่งอยู่หน้า
 มากันพ่อแม่ตายาย
 ผลัดผ้าเข้ามากราบครุ
 ขอให้ทุกท่านได้สนุก
 ขอให้เข้าในร่างทรง
 มาเดิคนาท่านมา
 นี่เราบายเนื้อเราบายใจ
 พระราชครูลูกจะไหว้
 มันได้ฤกษ์เวลา
 พ่อแม่ตายายคนทรงทั้งหลาย

แม่เขาเป็นภรรยาของตาม่วงทอง
 ตายายท่านมาไม่ขัดข้อง
 ขอเรียกร้องให้พ่อเสด็จมา
 ลูกนั่งประกาศอาราธนา
 ที่หาไม่ทรงผมไม่ว่า
 นี่โรงครุชวงมากันหมด
 พ่ออย่าได้ถือเกียรติดิ้อยศ
 แสดงกิริยาให้ปรากฏ
 องค์ไหนจะทรงขอให้ลงมา
 มาโดยลำบากพ่อไม่ว่า
 ทหารมาแล้วให้ร้องหา
 ต่อเดียว¹ผลัดผ้า²มากกราบครุ
 รักใครได้เอ็นดู
 บอกให้รู้บรรดาที่เป็นทรง
 ไม่มีความทุกข์ไปทุกองค์
 แม่เหอโดยเต็มใจ
 ขุนศรัทธาไม่ว่าใคร
 ให้โดยพรชัยให้โนรา
 พระหัตถ์เบื้องซ้ายเบื้องขวา
 ป่านี่ผมจะราเอาพ่อไว้
 ไม่ว่าฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา

¹ต่อเดียว คือต่อไป ประเดี๋ยว

²ผลัดผ้า คือเปลี่ยนเสื้อผ้า

ผมร้องกาศไปเสียแล้ว

แลคำฝ้ายลงฝ้ายบัว

แม่เห่โรงครูขุนหา

แม่แขนอ่อนฝ้ายซ้าย

แม่เห่ตายายหลายองค์

สำหรับสิ่งของต้อนรับ

นี้หลวงคงคนหวงรัก

ให้หลวงคงลงมาค้า

คื่นนี้หลวงคงตัดทรงให้¹

มันคึกมาไรไร

ลูกตั้งสัศเคกาเม

ออว่าวันทิตตะวา

คื่นนี้สนุกกันจ้ง

องค์เป็นต้นเขียกกี่มาแล้ว

ผมจะนำเขียนหมากเข้าไปสู่

ผมขอตั้งสัศเคกาเม

ตายายหึ่งฝ้ายโปฝ้ายย่า

พร้อมหึ่งฝ้ายตาฝ้ายยาย

ตายายไม่มาว่าเขาไม่ได้

ผมบอกให้แม่บังคับ

คื่นนี้มาลงกันเสร็จสรรพ

ประทับเอาไว้แล้วพ่อนา

ให้ชักชวนเพื่อนกันเข้ามา

เทพสิงหรไม่ว่าว่าสิ่งไหน

ลูกบาวบาวก็ชอบใจ

ชอบไปด้วยยามพระเวลา

ชุมนุมครูหมอมโนราห์

ราชครูของข้ามากันพร้อมแล้ว

ตายายมานั่งกันเป็นแถว

ลูกแก้วไหวพลันวันทนา

นำเขียนพลุเข้าไปหา

ชุมนุมครูหมอมโนราห์

บทเชิดครูแบบที่ 2 (ชุมนุมครูหมอมโนราห์ในวันที่สองวันที่สามของโรงครู และเพื่อการเซ่นไหว้ครู
โนราด้วย)

¹ตัดทรง หมายถึงการทำพิธีเปลี่ยนร่างทรงจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง หรือการทำพิธี
ตัดขาดจากความเป็นร่างทรงครูหมอมโนรา

ศรีศรีศักดิ์ ¹ ของข้าเฮย	เชิญท่านมาสังคัข้าทรา
ลูกน้อยขอเรียนนรรด	ขอเรียนตรัสทั้งคาถา
ออกซื้อศัทรูยามีมา	ขอจงวินาศวินายสาย
ศรีศรีจำเริญสุข	ออกซื้อภัยกับทุกข์ขอให้มันเหือดหาย
ลามมาอย่าขาดสาย	ขอให้มิชัยสิทธิเม
มือข้าทั้งสิบนิ้ว	สอดขึ้นหว่างคิ้วไม่ได้เอ
ตั้งนะโมพุทธาเย	ข้าขอยกยอพระศรีอารีย
ลูกยกมือไหว้พระศรีสงฆ์	ตั้งใจงานองค์นิรพาน
คุณครูคุณอาจารย์	ท่านได้สอนข้าพเจ้ามา
นะโมแลกอขอ	อีกสิทธิอแลกอกา
กนกครจหนา	กมเกยขอมไทย
ทุกสิ่งครูสอนข้า	บมิเว้นเท่าของโย
สอนจบถ้วนครบไป	ที่ในร่างพระกายา
นั่งไหว้พ่อตาม่วงทอง	ลอยแล้วให้ล่องกันเข้ามา
พ่อขุนศรัทธาเข้าด้วยกัน	มันเป็นโรงครูของโนรา
พ่อเทพสิงหของลูกแก้ว	พ่อรู้แล้วไม่ทอนไค้อยู่ข้า

¹ศักดิ์ เป็นบทสำหรับทำพิธีไหว้ครูก่อนที่จะทำกิจกรรมหรือพิธีกรรมอื่นใด เช่นก่อนจะเรียนหนังสือ แก่นบ ทำพิธีไหว้ครูหมอ ของชาวภาคใต้ การไหว้ศักดิ์มี 2 อย่างคือ ไหว้ศักดิ์น้อย เป็นการไหว้อย่างสังเขป การไหว้ศักดิ์ใหญ่เป็นการไหว้สัสดิอย่างพิสดาร โดยกล่าวสรรเสริญคุณของผู้มีพระคุณทั้งหลาย พิธีกรรมโนราโรงครูก่อนที่จะกล่าวบทเชิญครูมารับเครื่องเซ่นสังเวยจะต้องว่าบทศักดิ์น้อยก่อน และในการทำพิธีแห่เข้าจะต้องมีการไหว้ศักดิ์ใหญ่ด้วย "ศักดิ์นี้มีความหมายลึกซึ้ง ครอบคลุมถึงพระเจ้าทั้งสิบห้าองค์ ซึ่งมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณพ่อคุณแม่ ครูอาจารย์ รวม 5 องค์ และมีเทเวศ์ผู้รักษาทั้งสิบทิศอีกด้วย" (เทพ บุญยประสาธ. 2520 : 1)

ตัวลูกนั่งยอไหว
 วันนั้นคำเหนินเชิญให้มา
 ขอเชิญราชครูพ่อยอดสร้อย
 มาถึงแล้วอย่าเพิ่งไป
 ลูกแต่งหมากพร้าวเล่าตาล
 พร้อมทั้งที่เก้าที่สิบสอง
 พ่อมาเถิดมาค้า
 ตัวโลกเหมือนรวงข้าว
 มาตราเอาตัวเล่น
 พ่อเล่นเข้ามากับเสียงกลอง
 พ่อเล่นอยู่ดับดับ
 ลูกไหวหัวร่าหมาด² ห้างเสสิบเส³
 ถ้าว่านายดาบเตรียมดาบ
 สูเร่งหาบหมอนคอนผ้า
 สายสิญจน์คือกระดาน
 เชิญพ่อมาไวไว
 ลูกแต่งที่เก้าแต่งที่สิบสอง
 ลูกแต่งไม้ขัดไม้ซ่อง
 หมากพร้าวเล่าตาล

แขนอ่อนฝ่ายซ้ายทั้งฝ่ายขวา
 ตัวลูกโนรานั่งกาศไป
 ไม่ว่าองค์น้อยและองค์ใหญ่
 ขอเชิญบนบรรณศาลา
 ทั้งของควาของหวานมีอยู่นานา
 พร้อมไปทั้งข้าวพองข้าวลา
 มาตราเท่านั้นและพ่อเวตัวเล่น¹
 ให้พ่อเจ้าเป็นนกเต้น
 ให้พ่อเล่นอยู่ดับดับ
 พ่อย่องเข้ามากับเสียงทับ
 ลูกรำรับพระราชครูถ้วนหน้า
 เทียวท่องล่องเร่พระเวหา
 ยังเล่านายม้าให้เตรียมม้า
 เร่งพาเจ้านายมาไวไว
 ลูกจะทอดสะพานให้พ่อไต่
 มารับเอาเครื่องบูชา
 ลูกแต่งรับรองเอาไว้ท่า
 พร้อมทั้งข้าวพองข้าวลา
 ของควาของหวานมีนานา

¹ เวตัวเล่น คือกระโดดโลดเต้นไปมา

² หัวร่าหมาด หมายถึงครุหมอลายฝ่ายมุสลิม

³ เสสิบเส คือสี่สิบสี่ ในที่นี้หมายถึงครุหมอลายฝ่ายมุสลิมทั้ง 44 องค์ เช่น
 โศก้าคำ ยินหมูหมี่ จันจุหรี ศรีจุหรี เป็นต้น

ลูกแต่งไม้ซ่องไม้ซัด	ผ้าปลัดลูกแต่งเอาไว้ท่า
ราชครูของข้า	เชิญพ่อมากันให้พร้อม
มาเกิดมาแหละ	ราชครูอย่าแะอย่าอ้อม
เชิญมาให้พร้อม	มาชุมนุมบนบรรณศาลา
แต่ไทรแต่ก่อน	ราชครูไม่ห่อนอยู่ข้า
ราชครูของข้า	ปาน ^๑ ท่านมากันพร้อมแล้ว
วัน ^๒ สนุกจัง	ราชครูมานั่งอยู่เป็นแถว
พ่อกับพ่อกันสิ้นแล้ว	ลูกแก้วจะได้บูชา
ลูกยกเทียนหมากเข้าไปสู่	ลูกยกเทียนพลูเข้าไปหา
พวกหมรูน ^๑ ซ้ายหมรูนขวา	สู่ช่วยเช่น ^๒ วัก ^๒ ตักแทน
ตรงไหนจะหลั่งอย่าให้หลั่ง	ตรงไหนจะแวง ^๓ อย่าให้แวง
สู่ช่วยเช่น ^๒ วักตักแทน	ของกำนัลบนบรรณศาลา

4.11.2.5.2 บทเชิญครู หรือบทชุมนุมครูโนรา

โรงครูใหญ่ทั่วไปและโรงครูเล็กในตำบลท่าแค จากการศึกษาพบว่ามีส่วนคล้ายกันและแตกต่างกันในรายละเอียดตามครุหมอนโนราหรือตายายโนราที่นับถือแต่ละองค์ แต่มีบทเชิญครูหรือบทชุมนุมครูที่มีบทร้องกลอนร่วมกันดังนี้

บทร้องเชิญครูแบบที่ ๑

ศรีศรีศักดิ์ของข้าเหย	เชิญท่านมาสังคัข้าหรา
ลูกน้อยขอเรียนนรรค	ขอเรียนตรัสทั้งคาถา

^๑หมรูน หมายถึงคนที่ทำหน้าที่บนบานติดต่อกับครุหมอนตายายหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

^๒วัก คือเช่นไหว้

^๓แวง คือขาด ไม่ครบ

ออกซื้อศักรูยามีมา
 ศรีศรีจำเรียดุข
 ลามมาอย่าขาดสาย
 มือข้าทั้งสิบนิ้ว
 ตั้งนะโมพุทธานะ
 ลุกยกมือไหว้พระศรีสงฆ์
 คุณครูคุณอาจารย์
 นะโมแลกลอขอ
 กงกครจนา
 ทุกสิ่งครูสอนข้า
 สอนจบถ้วนครบไป

ฤกษ์งามยามดี

ขอบฤกษ์ครูข้า
 ตัวลูกนี้หรือเป็นคนสุภาพ
 ทารือเทวาพระมั่งทอง
 โอ้เจ้าพระคุณของลูกอา
 มั่งทองหม่อมรองไม้ฟาด
 ทารือให้จบครบทั้งแม่หนุ่ย
 หัววรรณท้าวไกร
 แม่เภาหรือแม่เมาเคลื่น
 จอมเข่าน้ำทองของลูกแก้ว
 พ่อมาเกิดมาต้า
 ตัวลูกเปรียบเหมือนรวงข้าว
 มาทราได้เวตัวเล่น
 เข้ามาตามเสียงกลอง
 เดินเข้ามาฉับฉับ

ขอจงวินาศวินายสาย
 ออกซื้อภัยกับทุกซ์ขอให้มันเหือดหาย
 ขอให้มิชัยสิทธิเม
 สอดขึ้นหว่างคิ้วไม่ได้เอ¹
 ข้าขอยกยอพระศรีอารีย์
 ตั้งใจจำนององค์นิรพาน
 ท่านได้สอนข้าพเจ้ามา
 อักสิทธอแลกลอกา
 กมเกยขอมไทย
 บ่มีวันเท่าของโย
 ที่ในร่างพระกายา
 ป่านชอบยามพระเวลา
 ขอเชิญเทวาพระมั่งทอง
 มานั่งกราบบาทาฝ่าละออง
 พร้อมแล้วหม่อมรองทั้งไม้ฟาด
 ฟังเสียงลูกยาร้องประกาศ
 พร้อมทั้งหัววรรณอีกท้าวไกร
 พร้อมแล้วแม่หนุ่ยแม่ใจไว
 ถัดไปแม่เภาแม่เมาเคลื่น
 คำเหนินเชิญมาเกิดแม่มา
 รู้แล้วไม่ทอนไค้อยู่ข้า
 มาทราได้เวเอาตัวเล่น
 พ่อเจ้าเหมือนนกกกระจอกเดิน
 พ่อเดินเข้ามาฉับฉับ
 พ่อย่องเข้ามาตามเสียงทับ
 ร้องรับราชครูถ้วนหน้า

¹เอ คือโอ้เอ้ ชักช้า

วันนี้เป็นวันดี
 บนไว้เมื่อยามทุกข์
 มาเกิดมาค้า
 ลงมาตามสายด้าย
 มาแล้วอย่าได้หันไป
 สิ่งของแต่งพร้อมสรรพ
 หมากริ้วแล้วตาล
 บนไทรแก่สิ่งนั้น
 เพดานม่านคัต
 ที่เก้าที่สิบสอง³
 หัวหมูเบ็ดไก่
 คนใช้หายแล้วหนา
 ขอให้สุขขีสุขขี
 ทุกองค์ที่บนเอาไว้
 พุทธัง อัมมัง สังฆัง ชุมม
 มาพร้อมแล้วหรือหนา
 ชาวตลาดมากหนา⁴

ถึงวันขึ้น¹เข้าแล้วหนา
 ยามสุขได้ร่ำมโนราห์
 มาแล้วพ่อย่าได้หันไป
 พ่อร้ายลงมาตามสายไหม
 ชุมมบนบรรดศาลา
 ดอนรับครุหมอมโนราห์
 ของคาวของหวานมีนานา
 เขาทำตามนัดตามสัญญา
 ผ้าผลัด²ลูกแต่งไว้ถ้า
 มีทั้งพองทั้งลา
 เต็มไปบนบรรดศาลา
 รับโนราห์มารำให้
 เจ้าเรือนมั่งมีเหลือหลาย
 วันนี้เชิญให้พ่อได้มา
 ชุมมครุโนรา
 ถูยกายกเครื่องขึ้นประเคน
 ถูได้รับชาน⁵ได้รับเชน⁶

¹ขึ้น คือช้อตกลาง สัญญา

²ผ้าผลัด คือผ้าครุที่เตรียมไว้ให้ครุหมอที่มาเข้าทรงเปลี่ยนนุ่ง

³ที่เก้าที่สิบสอง หมายถึงของสังเวยคาวหวาน 9 ที่ 12 ที่ ใส่ไว้ในถ้วยตะไลแล้ว
 รวมไว้ในถาดหรือสำหรับเดียวกัน

⁴มากหนา หมายถึงผู้คนทั่วไป

⁵ชาน คือของที่เหลือจากครุหมอสังเวยแล้ว

⁶เชน มีความหมายเช่นเดียวกับชาน

ลูกยายกเครื่องขึ้นประเคน

เล่าเหลยร้องเชิญ

ให้ตัดให้เคลื่อนเข้ามา

พ่อย่าไ้รวนไ้เร

เล่าเหลยร้องเชิญ

ขอเชิญพ่อมาวันนี้

เล่าเหลยร้องเชิญ

พ่อมาทรงเครื่องพราयพรัม

เล่าเหลยร้องเชิญ

รับแต่งรับคัม

เล่าเหลยร้องเชิญ

ให้รับผ้นรับผ่อน

เล่าเหลยร้องเชิญ

ขอให้จำเพาะเหาะทะยาน

พุธังธัมมังสังฆังชุนนุ

เวรให้ราชครูถ้วนหน้า

เทวดาศักดิ์สิทธิ์ทิศนุรพา

เชิญเทวดาศักดิ์สิทธิ์ทิศอานะ¹

ขอเชิญพ่อมาให้หมคสัน

เทวดาศักดิ์สิทธิ์ทิศหนตี²

ฝ่าท้าวทรงเครื่องพราयพรัม

เทวดาศักดิ์สิทธิ์ทิศปัจฉิม³

ฝ่าท้าวยังแต่งยังคัม⁴

เทวดาศักดิ์สิทธิ์ทิศพายัพ

ขอให้รับผ้นรับผอน⁵

เทวดาศักดิ์สิทธิ์ทิศอุคร

ขอให้จำเพาะเหาะทะยาน

เทวดาศักดิ์สิทธิ์ทิศอีสาน

ลงมาจากสถานพิมานฟ้า

ชุนนุครุหมอทั้งท้าวเทวา

¹อานะ คือทิศตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาคเนย์

²หนตี คือทิศตะวันตกเฉียงใต้ หรือหริ

³ปัจฉิม คือทิศตะวันตก หรือประจิม

⁴คัม คือคัมแดง หมายถึงจัดแจงแต่งตัว พิถีพิถัน

⁵ผอน คือผ้นผ่อน หมายถึงไปหรือมา

บทร้องเชิญครูแบบที่ 2¹

ฤกษ์งามยามดี	บ้านชอบยามพระเวลา
ชอบฤกษ์เบิกโรง	บวงสรวงราชครูถ้วนหน้า
ราชครูของข้า	ลูกร้องเรียกหาอยู่แฉ้วแฉ้ว
ครูหมอโนราเจ้าเรือนนับถือ	ลูกร้องหาหรือทุกองค์แล้ว
ร้องกาศอราธนาอยู่แฉ้วแฉ้ว	พ่อไต่ยีนแล้วอย่าอยู่ช้า
เชิญลงเถิดพ่อลง	ลูกจะแต่งคนทรงเอาไว้ท่า
คนทรงหนุ่มน้อย	หนุ่มน้อยงามโสกา
ลูกแต่งคนทรงเอาไว้ท่า	เหมือนราพา ² คอยท่าไฟ
เชิญเถิดพ่อทองยอดสนธิ	ลงให้หายกลุ้มจิตกลุ้มใจ
เชิญลงให้ไวไว	เจ้าเรือนจะได้ไต่ไต่ตาม
พวกผมยังเด็กไม่รู้ถ้อย	ช้าน้อยคนโง่ไม่รู้ความ
เจ้าเรือนไต่ไต่ไต่ตาม	ไต่รู้เนื้อความไปวันหน้า
แต่ไทรแต่ก่อน	ตายายไม่หอนไต่อยู่ช้า
ให้เหยียบทรงแค่บ่าซ้าย	ยักย้ายเหยียบทรงแค่บ่าขวา
จับลงแค่หว่างคิ้ว	ให้รื้อรื้อจับลงเข้าหว่างตา
จับลงเข้าชายผ้า	ให้ระนะระนะ ³ เข้าหัวใจ
ให้พ่อจับลงแค่เทียนหลักยอด	ให้จับลงแค่เทียนชัย
ลูกยาไต่ตามไต่ไต่	ว่าตายายองค์ไหนที่มาทรง
เชิญมาเถิดพ่อเจ้าข้า	มาตามที่ถูกยานี้ประสงค์
ถ้าคุณพ่อไม่มาทรง	ลูกหลานไม่นับถือไปวันหน้า

¹บทร้องเชิญครูแบบที่ 2 นอกจากจะเป็นบทร้องเชิญครูแบบทั่วไปแล้ว ยังเป็นบท
ต่อว่าต่อขานหรือกล่าวประชดประชันครูหมอโนราหรือตายายโนรา เนื่องจากครูหมอหรือตายาย
บางองค์ร้องเชิญแล้วไม่ยอมเข้าทรง จึงต้องกล่าวถ้อยคำรุนแรง

²ราพา คือกิ่งไม้ที่ตัดมาสูมกองเอาไว้เพื่อจุดไฟเผา

³ระนะระนะ คือค่อยซึมซาบหรือแผ่ซ่านไปทั่ว

พ่อแม่ตายายลูกอีกดอกทอง

ไทรแค่นี้²

เชิญลงมาเถิดมาค้า

ผมร้องเรียกอยู่แฉ่วแฉ่ว

ยังเกินเน้นซ้ำอยู่ว่าไหร

พ่อแม่ตายายหรือไปตายโหง

ถ้าพ่อไม่ลงให้เขาวันนี้

หนมโค⁶หนวย⁷ใหญ่ใหญ่

หลอน¹กินแต่พองแต่ลา

เหมือนเอาขี้ชั้นเพ็จ³เข็ดเข้าหว่างขา

ยังเกินเน้นซ้ำอยู่ว่าไหร

ถ้าพ่อมาแล้วอย่าพันไป

สิงเข้าในคนทรงเกิดพ่อหนา

ไม่สู้มา⁴เข้าโรงมโนราห์

บายศรีลูกโยนใส่ขี้กร⁵

เอาขี้คอกออกไปให้ฝูงหมา

4.11.2.6 บทชาครุหมอ หรือบทบูชาครุหมอ เป็นบทร้องกลอน เพื่อกล่าวคำบูชาครุหมอโนราหรือตายายโนรา โดยลูกหลานหรือเจ้าภาพจะรวบรวมเงินทองเพื่อ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ครุหมอโนราหรือตายายโนรา เรียกว่า "ชาครุหมอ" หรือ "ชาตายาย" โดยโนราใหญ่จะเป็นผู้ร้องบทกลอนบูชา แล้วกล่าวขอพรจากครุหมอโนราหรือตายายโนราให้แก่ ลูกหลานหรือเจ้าภาพ ซึ่งเป็นขั้นตอนของพิธีกรรมโนราโรงครูที่พบในโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปและ โนราโรงครูเล็กในตำบลท่าแค มีบทร้องกลอนดังนี้

¹หลอน คือหลอก , ปล้นปล้อน

²แค่นี้ คือชา , เย็นชา

³ขี้ชั้นเพ็จ คือขี้หรือยางไม้อย่างเหนียว

⁴ไม่สู้มา คือไม่กล้ามา , เกรงกลัว

⁵ขี้กร คือน้ำครำใต้ถุนห้องครัว

⁶หนมโค คือขนมโค

⁷หนวย คือลูก

สองเอ๋ยสองซ้ง	เจ้าบ้านเขาตั้งเข้ามา
ขอบใจแล้วแหละ	ไม่นั่งแลแต่ตา
หยิบเอาเบี้ยมา	บูชาครูหมอ
จิตใจเป็นบ่วง	ไม่ได้ลวงได้ล่อ
บูชาครูหมอ	ขอมีงสิงพร
ขอให้ลูกเล็ก	พร้อมแล้วหึ่งเต็กอ่อนอ่อน
ขอมีงสิงพร	ยกไว้ใส่เกล้าเกศา
ช่วยคุ้มลูกเล็กเต็กอ่อนอ่อน	กุมารหลานนอนแปลผ้า
คุ้มวัวควายปลายเขียง	เรือกสวนไร่นา
ช่วยพิทักษ์รักษา	ช่วยคุมวางขวางไว้
สุขี่สุขี่	ร้อยป้อย่ามีความเจ็บไข้
ความชั่วอย่าเข้ามาใกล้	ความไข้ให้ไกลกายา
ลูกหลานยกย้ายไปข้างไหน	ตายายตามไปช่วยรักษา
ลูกหลานจะไปทำไร่	ให้ข้าวงามได้เทียมปลายป่า
ลูกหลานจะไปทำนา	ให้ข้าวงามได้เทียมภูเขา
เจ้าทองแสงแท้ ¹	ตีแกะ ² ตีเคียวไม่เกี่ยวเอา
ข้าวงามได้เทียมภูเขา	ได้เม็ด ³ เจ็ดเกวียน
เจ้าทองผสมหมอ	ลากมาด้วยล้อด้วยเกวียน
ให้ได้เม็ดเม็ดเจ็ดเกวียน	ให้ได้เลียง ⁴ เลียงเจ็ดถุง

¹แสงแท้ มีความหมายเดียวกับคำว่าทองร้อยซ้ง หรือหมายถึงลูกอันเป็นที่รัก

²แกะ คือเครื่องมือที่ใช้เก็บข้าวของชาวภาคใต้

³เม็ด คือเมล็ด

⁴เลียง คือข้าวมัดหนึ่ง ๆ

เจ้าทองโฉมฉาย	ให้ได้เหมือนหมายมุ่ง
ถ้าเลี้ยงเจ็ดถุง	สมมาคปรารถนา
ระไวระเวก	ขนหางนกเหวก ¹ ตกลงมา
ตกลงหลังคา	ทะลุลงมาแท่นที่นอน
ตกลงเหนือสาค	กวาดมาไว้เหนือหมอน
ตกลงแท่นที่นอน	กลายเป็นงูเหลือมปากเปิด ²
ทรัพย์ของพระอินทรา	กลายเป็นหัวนิลหัวเพชร
กลายเป็นงูเหลือมปากเปิด	คู่ทรัพย์คู่ทำกิน
ไม้แห้งเหือดหาย	ไหลมาเหมือนสายวาริน
คู่ทรัพย์คู่ทำกิน	ให้ได้ฉันนั้นเล่าแหละหนา
เชิญฟังเจ้าฟัง	ร้อยซึ่งใจศรัทธา
ใจดีข้าอา	บุผ้ามารับพรไว้
ไช้พรของข้า	พรเทวาส่งมาให้
บุผ้ามารับพร	ให้ตัวอ่อนเหมือนด้าย
บุผ้ารับพรไว้	ให้สิทธิ์สวาโหม
รัศมีสีแสงเจ้า	รุ่งเรืองเล่าดังแสงโคม
นางฟ้าถวายโคม	ปฏิโลมเล่าแหละหนา
ซึ่งหนึ่งเติมข้าง	ซึ่งหนึ่งเล่าเติมม้า
เติมคนเติมข้า	มาสิร้อยห้าร้อย

¹นกเหวก คือนกการะเวก

²งูเหลือมปากเปิด ชาวบ้านเชื่อว่าเกิดจากขนหางนกการะเวกที่ตกลงมาบนพื้นดิน หากใครมีไว้ครอบครองแล้วจะนำโชคลาภ เงินทอง และความสุखความเจริญมาให้ ส่วน ขนนกการะเวกที่ตกลงบนต้นไม้จะกลายเป็นนกเขาชวาหรือนกเขาเล็กซึ่งชาวบ้านเลี้ยงไว้เพื่อ ฟังเสียงไพรเราะ และเพื่อความมีโชคลาภเช่นเดียวกัน

เติมสาวสาว	ยังเล่าบ่าวว่าน้อยน้อย
เติมมาสีร้อยห้าร้อย	มานั่งพัดนั่งวี
พัดโบกจากหมอน	หมากพญูหรี
พัดโบกค้ำวี	นั่งวีซ้ายวีขวา
ร้องเรียกเบยเบย	ใครชาเหลยเร่งว่ามา
หาไม่แล้วหนา	พวกโนราจะลาโรง

4.11.2.7 บทส่งครูหรือบทส่งตายาย เป็นบทร้องกลอนส่งครูหมอโนราหรือตายายโนรา หลังจากที่ได้เชิญมาเข้าทรง รับเครื่องเช่นไหว้ การแก้บนจากลูกหลานตายายโนราแล้ว ก็จะเชื้อเชิญตายายกลับด้วยพิธีส่งครูและมีบทร้องกลอนดังนี้

ซ้าย ¹ มาแล้วพวกเรา	โบไม้มันเหงาเหงาไปหังป่า
ซ้ายแล้วเวลา	พวกโนราจะลาโรง
ไม่อาจบ้ำไปตามน้อง	เหมือนเจ้าพลายทองตามโขลง
ข้างไปไม่ลืมโรง	โขลงไปไม่ลืมน้องหนา
ตัดว่าร้องส่ง	ทุกองค์พระเทวคา
แรกเข้าเชิญมา	ถึงเวลาร้องส่งให้พ่อไป
ไปหน้าให้มีลาก	ลูกอยู่หลังให้มีชัย
เชิญไปพ่อไป	ส่งเทียมทางสองแพรก
แพรกหนึ่งไปไทย	แพรกหนึ่งไปแขก
ถึงทางสองแพรก	แยกไปเกิดพระเทวคา
ผู้หญิงลงซ้าย	ผู้ชายลงขวา
หาบหมอนคอนผ้า	พาเจ้าพนายสู่ไป
ไหนด่วยไหนดเวอ	พวกชาวธนูชูหางไก่
คับเข้าให้ไวไว	ไปสู่สถานที่ท่านมา

¹ซ้าย คือตะวันซ้าย เวลาบ่ายคล้อย

นายช่างแต่งช้าง
 แต่งคนแต่งราชครูโนรา
 เชิญพ่อมานั่งนี้
 ราชครูโนรಾಯ่าไป
 ตัคว่าคอยอยู่
 นาวาพราจากอุ
 พี่ไปไม่นานนัก
 กลับนำตาเอาไว้
 ตัคว่าคอยอยู่
 คิดถึงงามสรรพ
 นางโอะกะแข่งสองตอน
 ตัคว่าคอยอยู่
 อยู่เถิดน้องทองตาเพรา
 ตัคว่าคอยอยู่
 อยู่เถิดคนงามค่อยกลับ
 หน้าสาหน้าสม
 จำปาทองชายเอ๋ย
 ครูหมอเจ้างาน
 ราชครูของข้า

นายม้าแต่งม้า
 ของลูกจะพาไป
 ลูกน้อยถอยที่ให้นั่งใน
 ชุมชุมเหนือเกล้าเกศา
 ยามป่าจะนี่คอยอยู่
 แมงภู¹พราจากคอกไม้
 อยู่หลังอย่าลัก²ร้องให้
 ทำชายค่อยมาเล่าเหลย
 นางโอะกะแข่งสองตอน³
 เอาหน้ามาทับกับหมอน
 แม่หนูอยู่ก่อนพี่ขอลา
 นางโอะกะแข่งหกเส้า
 ไปแล้วมาเล่าเหลย
 นางโอะกะแข่งจากคั⁴
 ค่อยกลับมาเล่าเหลย
 ไม่น่าชมหน้าเซย
 ไรยแห้งแล้วน้องหนา
 ท่านขึ้นสู่เคหา
 พวกโนราจะพาไป

¹แมงภู คือแมลงภู

²ลัก คือลักลอบ แอบ

³บางแห่งว่านางโอะกะแข่งสามตอน

⁴คั คือลักษณะนามของจากมุงหลังคา เช่น 2 คั 3 คั เป็นต้น

อยู่ที่เทริดน้อย

ครุหมอโนราอย่าไป

พุทธรังธัมมังสังฆา

จับสร้อยพวงมาลัย

ส่งใยพระเทวดา

ตัดขาดนุญดา¹ในโรงโนรา

5. ขั้นตอนการจัดพิธีกรรมการรำโนราโรงครู

คงได้กล่าวแล้วว่าโนราโรงครูในตำบลท่าแคมีอยู่ 3 ชนิด คือโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็กหรือโรงแก่นนาคำครู ดังนั้นการกล่าวถึงขั้นตอนการจัดพิธีกรรมการรำโนราโรงครูในตำบลท่าแคจึงต้องกล่าวถึงพิธีกรรมของโนราโรงครูทั้ง 3 ชนิด โดยจะกล่าวในรายละเอียดเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ส่วนโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็กจะนำมากล่าวเพียงบางส่วนเพื่อการเปรียบเทียบกันดังต่อไปนี้

5.1 โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค มีขั้นตอนการจัดพิธีกรรมดังนี้

5.1.1 พิธีกรรมในวันแรก ซึ่งเป็นวันพุทธตอนเย็น พิธีกรรมวันแรกจะมี 10 ขั้นตอน คือ พิธีไหว้พระภูมิโรง พิธีพระ การเข้าโรง การเบิกโรง การลงโรง การภาสครู การเชิญครู การกราบครู โนราใหญ่รำถวายครู การจับบทตั้งเมือง การรำทั่วไป คงจะได้กล่าวในรายละเอียดที่ละขั้นตอนดังนี้

5.1.1.1 พิธีไหว้พระภูมิโรง จากการศึกษาพบว่า การไหว้พระภูมิโรงของโนราก่อนเข้าโรงครูในตำบลท่าแคมีเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคเท่านั้น และจะไหว้พระภูมิโรงก่อนประกอบพิธีพระและการยกเครื่องเข้าโรงของคณะโนรา พิธีไหว้พระภูมิโรงหรือการตั้งศาลพระภูมิทำเช่นเดียวกับการตั้งศาลพระภูมิของบ้านเรือนทั่วไป และเป็นขั้นตอนที่ยังไม่เกี่ยวข้องกับการรำโนราโรงครูแต่ทำตามความเชื่อเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คณะโนราและผู้มาร่วมประกอบพิธี เพราะการปลูกสร้างโรงโนราใหม่เท่ากับเข้าไปจับจองที่ใหม่เช่นเดียวกับการสร้างบ้านเรือนหรือเมืองใหม่ โรงโนราเปรียบเหมือนการสร้างเมืองใหม่ด้วยมีสิทธิเต็มที่ภายในขอบเขตของโรง จึงต้องไหว้พระภูมิขอที่ขอทาง บังคับเหนี่ยวนำจิตวิญญาณและพลิกแผ่นดินเป็น

¹นุญดา คืออนุญดา

ของตัวเอง (แปลก ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2532) ด้วยการยกศาลพระภูมิซึ่งปัจจุบันเป็นศาลพระภูมิที่ทำสำเร็จรูปจากร้านหรือโรงงานหล่อปูนนำมาวางไว้ในโรงโนรา แล้วจึงทำพิธีไหว้พระภูมิตามความเชื่อที่กล่าวแล้วว่าคณะโนราโรงครูใหญ่ วัดท่าแคหรือชาวภาคใต้ต่างมีความเชื่อว่า สถานที่ต่าง ๆ ย่อมมีเทวดารักษาคุ้มครอง การทำสิ่งใดก็ตามจึงควรบอกกล่าว หรือทำด้วยความคารวะจึงจะเป็นมงคลแก่ตน และยิ่งกว่านั้นความกตัญญูรู้คุณก็เป็นสมบัติอย่างหนึ่งที่ต้องมีพร้อมไว้ (อุคม หนูทอง. 2524 : 4) (ภาพประกอบที่ 33) อุปกรณ์ในการประกอบพิธีไหว้พระภูมิโรงโนรามือของหวานของควา เพื่อจัดเป็นที่ 12 และใส่บัตรพลี ซึ่งแล้วแต่จะจัดแต่สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ ยำเนื้อหรือยำดิบ ส่วนของหวานคือ ขนมโค นอกนั้นมีสุรา แป้งจันทน์ มันทอม กล้วยเทียน ของที่จัดเตรียมโดยทั่วไปมี ข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ขนมต้มแดง ขนมต้มขาวหรือขนมโค ไข่ไก่ ปลามีหัวมีหาง ยำเนื้อหรือยำดิบ กล้วย อ้อย ขนมถั่ว ขนมงา แกงเผ็ด หมากพลู (ทำให้ละเอียดย) ดอกไม้ 9 ดอก เงินใส่พานครู 12 บาท กล้วย 16 ดอก เทียน 21 เล่ม ดอกไม้ (สำหรับดอกไม้ถ้าไหว้พระภูมิ เวลาเช้า ใช้ดอกไม้สีแดง ถ้าเวลาค่ำใช้ดอกไม้สีขาว) บัตรพระภูมิ มีบัตรชนิดกลม บัตรรูปสี่เหลี่ยมคางหมู บัตรรูปสามเหลี่ยม บัตรรูปสี่เหลี่ยม ธง ผ้า เครื่องเงิน เครื่องทอง ของแต่ละอย่างมีความหมายเฉพาะ เช่น ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง อาหารต่าง ๆ เป็นเครื่องบวงสรวง ธง เป็นเครื่องประดับเกียรติ ผ้า เป็นตัวแทนปัจจัยสี่ บัตรชนิดกลมสำหรับนางธรณี บัตรรูปสี่เหลี่ยมคางหมูสำหรับพระภูมิชายคา เป็นต้น (ภาพประกอบที่ 34) สำหรับผู้ประกอบพิธี แต่เดิมเป็นหมอที่ได้ศึกษาทางไตรเพท เป็นพราหมณ์ แต่ภายหลังใช้ผู้ศึกษาเรียนรู้สืบทอดกันมาและเป็นชาวพุทธเสียส่วนใหญ่ การไหว้พระภูมิในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคมีผู้ประกอบพิธีร่วมกัน 3 คน และทำติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี คือ นายเชย แก้วสุข อายุ 68 ปี นายรัก ขุนเพชร อายุ 76 ปี นายกลับ ถึงมุสิก อายุ 78 ปี ทั้งสามคนเป็นหมอพื้นบ้านในตำบลท่าแค (ภาพประกอบที่ 35) ส่วนการประกอบพิธีเมื่อจัดเครื่องบูชาเสร็จแล้วผู้ประกอบพิธีจะใช้ผ้าขาวปูเพื่อรองบัตรและที่ 12 โดยใช้บัตร 3 ชั้นสำหรับบริวารวงพาลี่ พระยานาค นางธรณี แล้วก็มีบัตรทิศสี่เหลี่ยมแปดทิศวางเป็นของเจ้าที่ต่อไป การนั่งทำพิธีไหว้พระภูมิต้องนั่งปลายเท้าของพระภูมิเสมอ ถ้านั่งทางศีรษะพระภูมิจะไม่รับเครื่องสังเวย เช่น

วันอาทิตย์ พระภูมิหันศีรษะไปทางทิศบูรพา วันจันทร์ พระภูมิหันศีรษะไปทางทิศอาคเนย์
วันอังคาร พระภูมิหันศีรษะไปทางทิศทักษิณ วันพุธ พระภูมิหันศีรษะไปทางทิศหรีดี เป็นต้น การ
ทำพิธีจะเริ่มด้วยการบูชาพระรัตนตรัย ระลึกถึงคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ กล่าวชุมนุม
เทวดา และขอเชิญมารับเครื่องสังเวท มีพระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ
พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ พระราหู พระเกตุ พระอินทร์ พระพรหม พระอิศวร
พระนารายณ์ ท้าวบริดว ท้าวกรุงพลี พระยานาค นางธณี ท้าวมหาลาก ท้าวมหาชัย
ทำนันมนตรี เรียกว่า "นัมนตร์ธณีสบ" กันอุบารห์และเสนียดจัญไร กล่าวขอพรต่อเทวดา
และพระภูมิโรงโนรา เพื่อขอที่ขอทางตั้งโรงโนรา ขอความคุ้มครองป้องกันช่วยขับไล่ภูติผี
และสิ่งไม่ดีออกไปจากโรงโนรา ขอความเป็นสิริมงคลแก่คณะโนราและผู้มาร่วมประกอบพิธีโนรา
โรงครู กล่าวส่งเทวดา ทำพิธีพลิกดินพลิกฟ้าโดยการพลิกสาดพลิกหมอน ออกจากโรงโนรา
ทำพิธีปิดโรงโนราไม่ให้สิ่งอุบารห์และเสนียดจัญไรเข้าโรงโนรายกวันครุหมอนโนราหรือตายาย
โนรา เป็นเสร็จพิธีไหว้พระภูมิ (รูปภาพประกอบที่ 36)

5.1.1.2 พิธีพระ หลังจากพิธีไหว้พระภูมิหรือตั้งศาลพระภูมิแล้ว
คณะโนราและผู้เข้าร่วมพิธีจะประกอบพิธีทางศาสนาโดยนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 5 รูป มาสวด
ชัยมงคลคาถาเพื่อความเป็นสิริมงคล พิธีจะเริ่มตั้งแต่โนราใหญ่ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชา
พระรัตนตรัย อาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร พระสวดชัยมงคลคาถา ทำพิธีพระजनพระ
สวดขยันโต ประพรมน้ำพระพุทธรูป จึงเสร็จพิธีทางศาสนา (รูปภาพประกอบที่ 37)

5.1.1.3 เข้าโรง หลังจากพิธีทางศาสนาแล้ว ซึ่งเป็นเวลาเย็น
หรือย่ำค่ำที่ชาวภาคใต้เรียกกันว่า "เวลานกขุมรัง" คณะโนราผู้ประกอบพิธีก็จะเตรียมตัวเข้าโรง
โดยเตรียมยกอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่วางไว้นอกโรง มีเทริด หน้าพราน หน้าทาสี เครื่องแต่งตัว
โนรา เครื่องดนตรี กระซิงกันฝน ไม่ทำพนักรำ หอก คาน ธนู หม้อนัมนตร์จากศาลา
ขุนศรีทธาหรือเขื่อนขุนหา เพื่อเข้าโรง จากนั้นคนทรงหรือร่างทรงขุนศรีทธาจะถือไม้หวาย
หรือไม้เขียนพราयर่ายรำนำหน้าคณะเข้าโรง ถูกคู่ก็จะประโคนเครื่องดนตรีทุกชิ้นเดินเข้าโรง
พร้อมกัน ในการเข้าโรงผู้นำคณะจะต้องว่าคาถาดังนี้ "ออนอ ออพ่อ ออแม่ อออา
ออแอ เวียนแหว่ห้องโรง" แล้วนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปวางไว้ที่กลางห้องโรงหรือหน้าพาล
เรียกว่า "ตั้งเครื่อง" นำเทียนมาปักไว้ที่เครื่องบูชา เครื่องสังเวท หน้าพราน หน้าทาสี

และยอดเทริดทุกยอด สำหรับชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนราที่นำเอาเทริด หรือหน้าพราน มาเข้าร่วมพิธีโรงครูก็จะนำมาวางรวมกันไว้ในตอนนี้ (ภาพประกอบที่ 38)

5.1.1.4 เบิกโรง หมายถึงการเปิดโรงพิธีเพื่อเชื้อเชิญให้ครูหมอโนราหรือตายายโนราได้เข้ามาร่วมชุมนุมในพิธีที่จัดขึ้น การเบิกโรงเริ่มจากการจัดพานดอกไม้ธูปเทียน 2 พาน พานแรกจุดเทียน ใส่หมากพลู และดอกไม้วางไว้เป็นพานครู พานที่สองเอาเทียน 3 เล่ม หมาก 3 คำ เงินที่เรียกว่า "ค่าก่านล" จำนวน 3 บาท หรือ 12 บาท นำมาใส่พานพร้อมกับเล็บที่สวมมือ 3 อัน กำไลมือ 3 วง วางลงบนพื้นโรง จุดเทียน 3 เล่ม พร้อมกับเทียนใหญ่หรือเรียกว่า "เทียนครู" นำไปปักไว้บนเสาพระภูมิโรงเทียนครูนี้จะต้องจุดติดต่อกันไม่ให้ดับตลอดเวลา 3 วันของการประกอบพิธีโนราโรงครู แล้วนำเทียน 3 เล่มไปปักไว้ที่กลอง 1 เล่มพร้อมกับหมาก 1 คำ อีก 2 เล่มปักไว้ที่ทับใบละ 1 เล่ม พร้อมกับหมากใบละ 1 คำ จุดเทียนที่เครื่องสังเวย บนหน้าพราน หน้าทาสี บนยอดเทริด โนราใหญ่และผู้เข้าร่วมพิธีจับสายสิญจน์ที่ต่อมาจากศาลาชุมชนหรือเชื่อมขุนทามายังเพดานห้องโรง พาไลและห้องโรงที่ประกอบพิธีกรรม แล้วยกพานหมากพร้อมกับจุดเทียนใหม่ที่พานอีก 1 เล่ม กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย กล่าวชุมนุมเทวดา บริกรรมคาถา จากนั้นจึงว่าบท "ชุมนุมครู" เมื่อกล่าวชุมนุมครูแล้วจึงทำพิธีชดหมาก โดยเอาหมากคำแรกซึ่งวางไว้ที่กลองไปเหน็บหลังคาโรงเพื่อบูชาเทวดา หมากคำที่ 2 ซึ่งวางไว้ที่ทับใบแรกไปสอดไว้ใต้เสาเพื่อบูชานางธรณี หมากคำที่ 3 ซึ่งวางไว้ที่ทับใบที่ 2 ให้ถือกำไว้กับเทียนทั้ง 3 เล่ม แล้วสอดไปในกำไลมือเสียก่อน 3 รอบ จากนั้นชดเข้าไปในทับแล้วตีทับรัว ในขณะที่โนราใหญ่ตีทับลูกคู่ก็ตีดนตรีอื่น ๆ พร้อมกัน เป็นอันเสร็จขั้นตอนการเบิกโรง (ภาพประกอบที่ 39)

5.1.1.5 ลงโรง หมายถึงการโหมโรงด้วยดนตรีล้วน ๆ ประมาณ 12 เพลง การลงโรงจะเริ่มขึ้นภายหลังการเบิกโรงเสร็จลงสักครูหนึ่ง จากนั้นโนราใหญ่ก็จะทำพิธีกาศครู

5.1.1.6 กาศครู เมื่อลูกคู่ลงโรงหรือโหมโรงแล้วโนราใหญ่จะเริ่มแต่งตัวโนราโดยนำเอาเครื่องแต่งตัวบางส่วนมาแต่ง เช่น นุ่งสับเพลา หน้าผ้า ผ้าห้อย ปีกหรือหางหงส์ เป็นต้น โดยจะนั่งแต่งตัวโนราอยู่ในโรงพิธี จากนั้นจึงยกพานหมากขึ้นบูชา กล่าวบูชาพระรัตนตรัย ว่าบทกาศครู เริ่มตั้งแต่บทขานเอที่ขึ้นต้นว่า "รินเอยริน

จะให้นางธิดีฝั่งแผน เอาหลังมาพิงเป็นแท่น รองคันทนุญทั้งหลาย" ต่อด้วยบทหน้าพระที่
 ขึ้นต้นว่า "แล้วตั้งฤกษ์ตั้งงามส่วนยามมันแล้ว ตีแล้วขอบยามพระเวลา ป่านี้ได้ฤกษ์จึงเบิกโรง
 จะบวงสรวงราชครูถ้วนหน้า" ต่อด้วยบทท้ายพระที่ขึ้นต้นว่า "ลูกกาศราศครูเท่านั้นแล้ว
 ให้คลอเคล้ากับเพลงคาถา ไหว้บริติวราชา ภูมิมาทาลาหาชัย" แล้วจึงว่าบทเพลงโหมที่
 ขึ้นต้นว่า "ไม้ดอกทั้งสองทองแก้ว ลูกยกเหนือเคียวเกล้าคังคอกปทุมมา หักถัฟทั้งสองประคอง
 เคียว นั่งไหว้เวียนมาแต่ซ้ายย้ายหาขวา" ในขณะที่โนราใหญ่กาศครูผู้ร่วมพิธีหรือคณะโนราก็จะ
 ช่วยกันแต่งตัวโนราให้โนราใหญ่จนเสร็จ เมื่อว่าบทกาศครูจบแล้วโนราใหญ่จะว่าบทบาลีหน้าศาล
 เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของโนราโรงครู และขั้นตอนของพิธีกรรมดังกล่าวอย่างบทบาลี
 หน้าศาลตอนหนึ่งว่า

ยกหัตถ์ตั้งตั้งนะโม	จะไหว้ครูเสียก่อน
กรกรายไหว้วอน	นั่งขอพรเทวา
แล้วจะตั้งสักเค	เอเตภูมิมา
ขอประกาศเทวา	ช่วยสดับตรับฟัง

5.1.1.7 เชิญครู เมื่อกาศครูเสร็จแล้วโนราใหญ่ก็จะกล่าวเชิญครู
 หรือเป็นการชุมนุมครูโดยไม่มีการเซ่นไหว้ด้วยเครื่องสังเวย เป็นเพียงเชิญครูให้มาพร้อมกันที่
 โรงโนรา แต่จากการสังเกตการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค่นั้น เมื่อโนราใหญ่ทำพิธีเบิกโรง
 หรือขณะกล่าวคำกาศครูบรรดาครูหมอโนราหรือตายายโนราก็จะเข้าทรงในร่างทรงซึ่งจะมาร่วมกัน
 ประกอบพิธีกรรมหรือมาชุมนุมพร้อมกันอยู่ที่ศาลาขุนศรีทธาหรือเขื่อนขุนทา เมื่อเข้าทรงแล้ว
 ครูหมอโนราหรือตายายโนราก็จะจุดเทียนรายรำตามจังหวะดนตรีจากศาลาขุนศรีทธาหรือเขื่อน
 ขุนทามาเข้าโรงโนรา การเชิญครูเริ่มด้วยโนราใหญ่จับสายสิญจน์ ยกพานหมากขึ้นบูชา
 กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ว่าบทชุมนุมครูอีกครั้ง ดังตัวอย่างข้อความตอนหนึ่งว่า "ครูข้าอยู่แห่งใด
 เชิญมาทุกสถาน มาเสวยเมี่ยงหมาก ภูปเทียนชวลา ขอเชิญท่านมา อยู่ในปากข้า ของจง
 ประสิทธิการ" แล้วกล่าวบทเชิญครู (ในวันแรก) ดังตัวอย่างตอนหนึ่งว่า

พ่อแม่ตายายหลายองค์	มาเอาหัวใจลงเสียแล้วหนา
ขุนศรีธธาเขาเป็นคันเขียก	คั่นลูกร้องเรียกหา
ไหว้พรานบุญทุกขา	ช่วยประจักษ์หน้าราชครู
ขุนศรีธธาเขามาแล้ว	พ่อแม่ผูกแหว่แหว่อยู่ข้างหู

5.1.1.8 กราบครู เมื่อโนราใหญ่กล่าวคำเชิญครูแล้วก็จะมีการกราบครู โดยผู้ร่วมประกอบพิธีจะนำไม้รางเทียนบูชาครู ซึ่งมีเทียน 9 เล่ม หมากรุก 9 คำ มาให้โนราใหญ่จุดเทียน เพื่อเตรียมกราบครู และรำถวายครูต่อไป เสร็จแล้วนำไปวางไว้บนหมอนซึ่งเป็นที่ครูอีกครั้ง จากนั้นจึงพร้อมกันกราบครูจำนวน 9 ครั้ง เมื่อกราบครูแล้ว โนราใหญ่คนทรงครุหมอนโนราหรือตายายโนรา ผู้ร่วมประกอบพิธีร่วมกันกรวดน้ำแผ่เมตตาไปให้ครุหมอนโนราหรือตายายโนราและบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลาย เมื่อกรวดน้ำแล้วโนราใหญ่จะยกกระสอบราคาที่มีข้าวสาร หมากรุกและเทียนใส่เอาไว้ ขึ้นมาบริกรรมคาถาแล้วตั้งจิตอธิษฐานเพื่อแจ้งให้ครุหมอนโนราหรือตายายโนราทราบว่า วันนี้ลูกหลานจะเริ่มทำพิธีโนราโรงครู ขอให้ครุหมอนโนราตายายโนราได้มาร่วมพิธีและคุ้มครองป้องกันให้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง และขอให้การรำโนราโรงครูในครั้งนี้ลุล่วงไปด้วยดี (รูปภาพประกอบที่ 40)

5.1.1.9 โนราใหญ่รำถวายครู เมื่อทุกอย่างได้ดำเนินมาเรียบร้อยแล้ว โนราใหญ่จะเป็นผู้รำก่อนในคืนแรกเพื่อเป็นการถวายครูด้วยบทร่ายหน้าแด่ระ คังด้วยอย่างบทร้องตอนหนึ่งว่า

ดึกเอยดึกตรง	น้ำค้างตกลงตรงหลังคา
แต่งองค์ทรงเครื่องปลดเปลื้องภูษา	ลงมาในโรงพระบรรจง
ไหว้เทพเจ้าในค้ำวแดนคง	กุมขำมาลงในโรงรำ
ไหว้สัสคืออย่าให้กระผมมีภัย	อันตรายสิ่งใดช่วยบำพร่ง
ไหว้เทพเจ้าในค้ำวแดนคง	กุมขำมาลงในโรงรำ
ไหว้ราชครูให้พ่อแม่อยู่เหนือเกล้า	ปกคุ้มข้าพเจ้าทุกเช้าค่ำ
ไม่ใช่เด็กอ่อนเพิ่งสอนรำ	ครูได้แนะนำในคำกลอน

ลักษณะ คือพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ครู และแก้บนลักษณะหนึ่ง และพิธีกรรมเพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ พิธีกรรมการตัดจุก พิธีกรรมการร่ำสวดเครื่องสวดคำไล พิธีกรรมการผูกผ้าปล่อย อีกลักษณะหนึ่ง พิธีกรรมทั้งสองลักษณะมีขั้นตอนการปฏิบัติแตกต่างกันออกไป คงจะได้กล่าวถึงพิธีกรรมในวันที่สองไปที่ละขั้นตอนดังนี้

5.1.2.1 ลงโรง เมื่อถึงวันที่สองหลังจากที่คณะโนราเตรียมการต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วก็จะเริ่มโหมโรงด้วยดนตรีล้วน ๆ ในขณะที่ลูกคู่โนรากำลังโหมโรงอยู่นั้น โนราใหญ่และโนราผู้ช่วยอีก 2 คนก็จะแต่งตัวโนรา สำหรับโนราใหญ่จะแต่งตัวเป็นพิเศษเพราะจะทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ด้วย การแต่งตัวของโนราใหญ่เรียกว่า "แต่งพอก" (ในบางปีหากไม่มีโนรามาขอทำพิธีครอบเทริดก็ไม่จำเป็นต้องแต่งพอก) อนึ่งในการทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ ผู้เข้ารับการครอบเทริดจะต้องแต่งตัวโนราและแต่งพอกด้วย เพียงแต่ไม่ต้องสวมเทริด การแต่งพอกหมายถึงการนุ่งสนับเพลาแล้วนุ่งผ้าลายตามแบบโนรา แล้วเอาผ้าขาวมาผืนหนึ่งพับเข้าเป็นชั้น ๆ อย่างมีระเบียบตามจำนวนเทริดที่ห้อยบนพาไล โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคตั้งเทริด 12 ยอด ก็ต้องพับผ้าขาว 12 ชั้น และต้องจัดพองลาให้ครบ 12 ส่วรับเพื่อเซ่นไหว้ครูด้วย ผ้าขาวแต่ละชั้นจะต้องใส่หมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 1 บาท เมื่อพับและบรรจุแล้วก็นำมาพันไว้รอบสะเอวแล้วเอาผ้าลายมาคลุมไว้ข้างหลังโดยมีผ้ารัด ที่ผ้ารัดมีพอกห้อยสะเอวข้างละอัน มีผ้าเช็ดหน้า 1 ผืน ในผ้าเช็ดหน้าจะมีหมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 1 บาท ผูกเป็นข้อไว้หนึ่งครั้ง เอาปลายข้างหนึ่งมาแขวนไว้ข้างสะเอว ต่อจากนั้นจึงนุ่งผ้าลายโดยปกติของโนราทับลง แล้วจึงใส่ผ้าห้อยหน้า หางหงส์ เครื่องลูกปัก และสวมเทริดเพื่อทำพิธีในขั้นตอนต่อไป (รูปภาพประกอบที่ 43)

5.1.2.2 กาศครู การกาศครูก็จะเริ่มว่าบทกาศครูเช่นเดียวกับวันแรกตั้งแต่ บทขานเอ บทหน้าแตระ บทร้ายแตระ บทเพลงโหม

5.1.2.3 เชิญครู เมื่อกาศครูจบแล้วโนราใหญ่จะกล่าวเชิญครูในวันที่สองเพื่อมารับการเซ่นไหว้และเครื่องสังเวย เริ่มตั้งแต่การไหว้สัจดีแล้วกล่าวบทเชิญครูดังตัวอย่างตอนหนึ่งว่า

ขอเชิญราชครูพ่อยอดสร้อย
มาถึงแล้วอย่าเพิ่งไป
ลูกแต่งหมากพร้าวเล่าตาล
พร้อมทั้งที่เก่าที่สิบสอง

ไม่ว่าองค์น้อยและองค์ใหญ่
ขอเชิญบรรณศาลา
ทั้งของควาของหวานมีอยู่นานา
พร้อมไปทั้งข้าวพองข้าวลา

ในขณะที่โนราใหญ่กล่าวเชิญบรรณศาลาหรือร่างทรงครุหมอนโนราหรือตายายโนราที่กำลังทำพิธีเช่นไหว้ขุนศรีศรัทธาด้วยเครื่องบูชาและเครื่องสังเวชน์เกี่ยวกับที่โรงโนราบนศาลาขุนศรีศรัทธาหรือเขื่อนขุนทาจวนั้นก็จะมีอาการแตกต่างไปจากอาการปกติ เช่น มือ แขนขา ลำตัวสั่น ลำตัวโอนเอียงไปมา แสดงว่าครุหมอนโนราหรือตายายโนราได้มาจับทรงหรือเข้าร่างทรงแล้ว แต่ยังไม่ได้เต็มตัว เมื่อเข้าทรงเต็มตัวแล้วคนทรงหรือร่างทรงต่าง ๆ ก็จะจุดเทียนแล้วร่ายรำออกจากศาลาขุนศรีศรัทธาหรือเขื่อนขุนทามาเข้าโรงโนรา และในช่วงนี้อาจจะมีคนทรงหรือร่างทรงที่ไม่ได้มาเข้าร่วมพิธีในโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแค แต่จะถูกครุหมอนโนราหรือตายายโนราจับทรงหรือเข้าทรงมาจากที่ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นคนทรงหรือร่างทรงในตำบลท่าแคและตำบลอื่น ๆ บางครั้งอาจจะมาจากต่างจังหวัด เช่น จังหวัดตรัง จังหวัดสงขลา เป็นต้น ดังกรณีตัวอย่างของ นายสมพล ค้างพุด อายุ 30 ปี อยู่บ้านโคกม่วง ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นร่างทรงของ "ศาลหลวงวัง" และเชื่อว่าตนเป็นหัวหน้านายทหารรักษาวังและเข้ารับใช้ของแม่แขนอ่อน ครั้งแรกตั้งใจจะไม่มาร่วม แต่ก็ต้องเดินทางมาโดยไม่รู้ตัวตามคำสั่งของแม่แขนอ่อน อีกตัวอย่างหนึ่งคือคนทรงแม่ศรีมาลาภาค 2 จากจังหวัดตรังที่ถูกจับทรงหรือเข้าทรงจากครุหมอนโนราคือแม่ศรีมาลาภาค 2 แล้วเดินทางมาร่วมในโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแค โดยไม่รู้ตัว จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ตลอดระยะเวลา 3 วันของการรำโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคโดยเฉพาะพิธีกรรมในวันที่ 3 จะมีคนทรงหรือร่างทรงถูกครุหมอนโนราหรือตายายโนราจับทรงหรือเข้าทรงแล้วพามาเข้าร่วมในพิธี ในบางครั้งชาวบ้านซึ่งเป็นลูกหลานตายายโนราหรือมีเชื้อสายโนราก็อาจจะถูกครุหมอนโนราหรือตายายโนราจับทรงหรือเข้าทรงในขณะที่กำลังนั่งชมการประกอบพิธีกรรมของคณะโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคอยู่ก็เป็นได้ (รูปภาพประกอบที่ 44)

5.1.2.4 พิธีเอาผ้าห่มโพ ตามความเชื่อของคณะโนราและชาวบ้าน ในตำบลท่าแคนั้นเชื่อว่าต้นโพใหญ่ในวัดท่าแค ซึ่งขึ้นอยู่ทางทิศเหนือของศาลาชุมชนศรีศรัทธาหรือเขื่อนขุนหาเป็นที่เผาศพและฝังกระดูกของขุนศรีศรัทธาครูต้นคนสำคัญของโนรา เมื่อประกอบพิธีกรรม โนราโรงครูในวัดท่าแคจึงต้องเอาผ้าไหมไปห่มต้นโพเพื่อเป็นการสักการะบูชาขุนศรีศรัทธาและความเป็นสิริมงคลแก่คณะโนรา พิธีเริ่มด้วยโนราใหญ่ นำเอาผ้าผืนใหญ่มาเจิมลงเลขยันต์ กล่าวคำอุทิศให้แก่ขุนศรีศรัทธา จากนั้นคณะโนรา คนทรง นำโดยคนทรงหรือร่างทรงขุนศรีศรัทธา นำผ้าไปห่มต้นโพแล้วกรวคน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ขุนศรีศรัทธาและครูหมอโนรา เป็นอันเสร็จพิธีเอาผ้าห่มโพ (ดูภาพประกอบที่ 45)

5.1.2.5 เช่นไหว้ครูหมอตายาย หลังจากพิธีเอาผ้าห่มโพแล้ว คณะโนราก็จะกลับมาเข้าโรงโนราเพื่อทำพิธีเช่นไหว้ครูหมอตายาย ในตอนนั้นชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนราที่บนบานเอาไว้และสัญญาเอาไว้ว่าจะแก้บนด้วยสิ่งของ ไม่ว่าจะเป็นของคาวของหวานหรือวัตถุเครื่องใช้ เครื่องแต่งตัวโนรา เช่นผ้าห้อย ปีกหรือหางหงส์ หน้าผ้า เป็นต้น ก็จะนำเข้ามาส่งให้โนราใหญ่พร้อมพานหมาก และเงินทำบุญที่เรียกว่า "เงินชาตายาย" ตามที่ได้บนไว้หรือตามกำลังศรัทธาของแต่ละคน ในการรับของแก้บนและพานหมากจากผู้มาแก้บนนอกจากโนราใหญ่แล้วก็มีคนทรงแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย คนทรงตาม่วงทอง หรือผู้แก้บนอาจจะนำพานหมากและของแก้บนไปมอบให้กับคนทรงที่เป็นร่างทรงของครูหมอโนราหรือตายายโนราที่ตนเองบนเอาไว้ ก่อนเริ่มพิธีโนราจะจุดเทียนที่เครื่องสังเวย เทียนบนยอดเทริด เทียนบนศาลหรือพาไล เทียนครูที่ห้องโรง จากนั้นโนราใหญ่ยกพานหมากขึ้นบูชาพร้อมกับจับสายสิญจน์ ในขณะที่เดียวกันคณะโนรา คนทรง ผู้มาแก้บนประนมมือและจับสายสิญจน์พร้อมกัน โนราใหญ่กล่าวนำบูชาพระรัตนตรัย กล่าวชุมนุมเทวดา กล่าวชุมนุมครูหมอ กล่าวคำแก้บน เช่นไหว้ และเชื้อเชิญครูหมอโนราหรือตายายโนรามารับเครื่องสังเวยและอวยพรแก่ลูกหลานด้วยการออกชื่อครูหมอโนราหรือตายายโนราที่สำคัญทั้ง 12 องค์ รวมทั้งพวกบ่าวไพร่ พวกหาบหมอนคอนผ้านายหมื่นซ้ายหมื่นขวา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ดังตัวอย่างคำกล่าวเช่นไหว้และแก้บนตอนหนึ่งว่า "ครูชาอยู่แห่งใด เชิญมาทุกสถาน มาเสวยเมี่ยงหมาก ฐูปเทียนชวาลา ขอเชิญท่านมาอยู่ในปากข้า ขอจงประสิทธิการ อัญเชิญครูเอยมาพลัน หั่งกระแจะจวงจันทร์ คอกไม้ น้ำมันทา ลูกน้อยเรียกหา ด้วยคำยำเกรง อัญเชิญครูต้น อย่าได้ขัดแย้ง ครูช้ำคำแดง

มาเอาสังเวย เจ้าหาคมาทลา ราพัครำเพย มาเอาสังเวย ลูกหลานทุกคน ... บรรดา
 คุรุโนราทั้ง 12 องค์ที่ลูกหลานได้บนได้บน ผัดวันกันพรง เมื่อถึงเช้าแล้วลูกหลานก็มาตามค่าน
 เอาข้าวของมาตั้งตามที่เขานบนไทรแก่นั้นขอให้ท่านมารับเอา ถ้าตายายฝ่ายพราณก็ให้ขุนพราณ
 เป็นหัวหน้า ขอร้องว่าเขาแก่แล้วอย่าโลกเขาเล่า ถ้าฝ่ายชายก็ให้พระมวงทองช่วยเหล่งกัน"
 ต่อจากนั้นโนราใหญ่ก็จะกล่าวคาถาเช่นไหว้หรือบูชาครุหมอโดยให้ผู้ที่มาร่วมแค้นบนว่าตามดังนี้
 "พุทธัสบูชา ครุหมอโนรา บูชายนติ อัมมัสบูชา ตายายโนรา ฝ่ายซ้ายฝ่ายขวา ฝ่ายโบ
 ฝ่ายย่า ฝ่ายตาฝ่ายยาย บูชายนติ สังฆัสบูชา อากาศเทวดา บูชายนติ" เมื่อกล่าวคำบูชา
 แล้วโนราใหญ่ก็จะนำผู้เข้าร่วมพิธีกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้พ่อแม่ตายายและผู้ที่เกี่ยวข้อง
 ไปแล้ว สำหรับเงินที่นำมาทำบุญหรือบูชาตายายนั้นโนราใหญ่จะเป็นผู้กล่าวคำอุทิศส่วนกุศลไปให้
 ผู้มอบเงินเพียงแต่ตั้งจิตอธิษฐานออกชื่อคุรุโนราที่ตนนับถือเท่านั้น เหตุที่ต้องให้โนราใหญ่เป็นผู้
 กล่าวคำอุทิศให้ก็เพราะเชื่อว่าโนราเท่านั้นที่จะติดต่อกับวิญญาณครุหมอโนราหรือตายายโนราได้
 และสามารถนำผลบุญไปถึงตายายได้ ต่อจากนั้นโนราใหญ่ก็จะนำเอาหมากและพลุมมาบริกรรม
 คาถาแล้วมอบให้ผู้มาแค้นบนทุกคนคนละ 1 คำ นำไปกินเพื่อความเป็นสิริมงคล เรียกหมากนี้ว่า
 "หมากจุกอก" เป็นอันเสร็จพิธีการเช่นไหว้คุรุโนราและการแค้นบนด้วยสิ่งของ (ภาพประกอบ
 ที่ 46)

5.1.2.6 โнораทั่วไปรำถวายครุหลังจากพิธีเช่นไหว้ครุหมอตายาย
 และการแค้นบนด้วยสิ่งของแล้วก็จะเป็นการรำถวายครุของโนราทั่วไป โнораโรงครุใหญ่วัดท่าแค
 มักจะรำโดยคนทรงตาม่วงทองหรือพระมวงทอง คือนายเที่ยง ชูศรี เชื่อกันว่าก่อนรำรำ
 คุรุโนราคือตาม่วงทองหรือพระมวงทองจะเข้าทรงอย่างเต็มตัว เพราะเมื่อคนตรีบรรเลง
 คนทรงจะขอเสวย "คอกไม้ไฟ" คือการรวบเทียนหลายเล่มแล้วนำมาจุดไฟจ่อเข้าปาก 2 - 3
 ครั้ง อันเป็นการแสดงว่าคุรุโนราได้เข้าทรงจริง ๆ และเชื่อกันว่าเป็นการเพิ่มพลังให้แก่คุรุ
 โนราด้วย บทที่รำถวายครุก็จะเริ่มตั้งแต่บทสรรเสริญคุรุ บทครุสอน บทสอนรำ ฯลฯ
 แต่ในบางปีคนทรงตาม่วงทองหรือพระมวงทองจะรำท่าตัวอ่อนจนสามารถม้วนตัวเข้าไปอยู่ในถาด
 รองอาหารได้เรียกว่า "การรำพคในถาด" เพื่อเป็นการแสดงความสามารถหรืออิทธิฤทธิ์บางอย่าง
 ของตาม่วงทองหรือพระมวงทองดังกล่าวแล้ว (ภาพประกอบที่ 47)

5.1.2.7 การร่ำสวดเครื่องสวดกำไล การร่ำสวดเครื่องหรือที่เรียกว่า "จำผ้า" เปรียบเหมือนการบวชเป็นสามเณรของผู้ที่ฝึกหัดรำโนรา การร่ำสวดเครื่องก็เพื่อให้ครูโนราได้ยอมรับความ "เป็นโนรา" ของบุคคลนั้น ๆ ส่วนการร่ำสวดกำไลหรือไหม้เป็นพิธีกรรมของโนราเพื่อรับศิษย์เข้าฝึกหัดการรำโนรา ทั้งที่หัดรำโนรามานานแล้วและยังไม่เคยหัดรำมาก่อน การทำพิธีสวดกำไลหรือไหม้จึงเท่ากับเป็นการฝากตัวต่อครูโนรานั้นเอง หลังจากโนราทั่วไปรำถวายครูแล้ว บรรดาผู้ปกครองที่ต้องการให้ลูกหลานของตนเข้าฝึกหัดรำโนราหรือเพื่อให้ครูได้ยอมรับความเป็นโนราและทำพิธีสวดกำไลหรือไหม้ให้ก็จะจัดเตรียม ดอกไม้ กล้วยเทียน หมากพลู และเงิน 12 บาท ให้เด็กที่ประสงค์จะฝึกหัดรำโนราใส่พานเข้าไปกราบครูโนราเป็นการฝากตัว โนราใหญ่จะรับมอบเครื่องบูชาแล้วสอบถามความสมัครใจและการยินยอมของผู้ปกครอง เมื่อได้รับคำยืนยันจากผู้ปกครองว่ายินดีให้ลูกหลานฝึกหัดรำโนราแล้วโนราใหญ่ก็จะนำเอากำไลหรือไหม้มาสวมมือให้ประมาณ 3 วง แล้วจับมือทั้งสองของเด็กคนนั้นยกขึ้นตั้งวงเพื่อเอาเคล็ดในการรำโนรา ครูโนราคนอื่น ๆ จะประพรมน้ำมนต์และให้โอวาทแนะนำตักเตือน จากนั้นผู้รับการสวดกำไลหรือไหม้จะกราบครูโนรา 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี ส่วนการร่ำสวดเครื่องหรือที่เรียกว่า "จำผ้า" นั้น ผู้เข้าทำพิธีจะต้องเตรียม ดอกไม้ กล้วยเทียน หมากพลู และเงิน 12 บาท ใส่พานเข้ามากราบครูโนรา โนราใหญ่รับพานแล้วก็จะสอบถามความตั้งใจและสมัครใจในการเป็นโนรา เมื่อได้รับการยืนยันแล้วก็จะกล่าวอวยพร รคน้ำมนต์เสกเป่าด้วยคาถา จากนั้นจึงมอบเครื่องแต่งตัวโนราหรือที่เรียกว่าเครื่องคันไฟ ผู้เข้าทำพิธีสวดเครื่องรับแล้วนำไปแต่งตัว แล้วออกมารำถวายครูโดยรับทูลร่อน บทส่อนรำ ตามเวลาอันสมควร เป็นอันเสร็จพิธี (รูปภาพประกอบที่ 48)

5.1.2.8 โนราใหญ่ทำพิธีตัดจุก หลังจากรำถวายครูและการร่ำสวดเครื่องสวดกำไลแล้ว โนราใหญ่ทำพิธีตัดจุก ซึ่งชาวบ้านตำบลท่าแคบางส่วนยังให้บุตรหลานของตนไว้จุกกันอยู่และจะพามาตัดจุกในพิธีโนราโรงครูเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เด็กคนนั้น และเป็นไปตามความเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่มีความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะโนราใหญ่ผู้เป็นหัวหน้าคณะโนราโรงครูนั้นเชื่อว่าเป็นผู้มีอำนาจเร้นลับทางไสยศาสตร์ มีคาถาอาคมแก่กล้า การไว้จุกของบุตรหลานชาวบ้านตำบลท่าแคส่วนหนึ่งมาจากขนบงานขอความช่วยเหลือครูหมอโนราหรือทายายโนรา เนื่องจากบุตรหลานเกิดอาการป่วยไข้ หรือประสบเหตุร้าย

ต่าง ๆ จึงให้เด็กไว้จุกเป็นทานบน เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ก็พามาตัดจุกในโนราโรงครูเพื่อเป็นการแก้บนด้วยและจะทำพิธีในตอนเช้าของวันพฤหัสบดี โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะต้องเตรียม พานดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู เงิน 12 บาท มามอบให้โนราใหญ่พร้อมกับตัวเล็ก คณะโนราจะให้เด็กนั่งลงบนผ้าขาว โนราใหญ่และครูหม่อที่สำคัญ ๆ ในร่างทรง เช่นตาม่วงทอง หรือพระม่วงทอง ขุนศรีศรัทธา ก็จะร่ายรำขุนศรีศรัทธาถือไม้หวายเขียนพราย โนราใหญ่หรือตาม่วงทองถือกริชพร้อมกันนำน้ำมันตราประพรมที่ศีรษะเด็ก จากนั้นเอามือจับที่จุกของเด็ก บริกรรมคาถา คนตรีเชิด แล้วจึงเอากฤษัตัดจุกของเด็กพอเป็นพิธี เสร็จแล้วประพรมน้ำมันตราอีกครั้งมอบเด็กให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองพาเด็กไปโกนผมหรือตัดผมจริงอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันเสร็จพิธี (รูปภาพประกอบที่ 49)

5.1.2.9 ทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่คือพิธีที่ครูโนราครอบให้แก่ศิษย์เพื่อรับรองความสามารถและเป็นโนราที่สมบูรณ์ สามารถทำพิธีเข้าโรงครูได้ พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่จะทำหลังจากพิธีตัดจุกแล้วหรือหากได้ผ่านการตัดจุกมาแล้วในวันครอบเทริดก็ไม่ต้องมีพิธีตัดจุกอีก โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะครอบเทริดให้โนราที่มีอายุครบ 22 ปี และต้องไม่แต่งงานก่อนทำพิธีครอบเทริดแต่หากแต่งงานมาแล้วก็ให้ทำใบหย่าร้างกับภรรยาโดยสมมุติเพื่อมิให้เป็นปราชิตตามความเชื่อ เพราะหลังจากครอบเทริดแล้วในโอกาสจะต้องไปรำโนราให้ครบ 3 ครั้ง เรียกว่า "รำ 3 วัด หรือ 3 บ้าน" แล้วจึงมาเข้าพิธีอุปสมบทจึงจะถือว่าสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันเมื่อครอบเทริดแล้วจะไปอุปสมบทเลยก็ได้ พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่เริ่มตั้งแต่ โนราใหญ่ โนราผู้ช่วย 2 คน แต่งพอก ส่วนผู้เข้าพิธีจะต้องแต่งพอกด้วย แต่ยังไม่วาดเทริดถือพานซึ่งมีดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู และเงิน 12 บาท เข้ามากราบครู จากนั้นโนราใหญ่จะจัดให้นั่งบนชั้นสิบสองนักษัตรที่วางคว่ำครอบชั้นอีกใบหนึ่งซึ่งใส่น้ำ มีดโกน หินลับมีด ใบเงิน ใบทองกลาง ใบยอ แต่บางแห่งก็เอาใบทองกลางกับใบยอวางซ้อนกันบนเสื่อกลางโรงให้ผู้เข้าพิธีนั่งบน เหนือที่นั่งจะผูกเทริดห้อยไว้โดยมีสายสิญจน์ผูกโยงไปให้โนราใหญ่ ซึ่งตอนนี้เรียกว่า "อุบ้ชฌาย์" โนราผู้ช่วยอีก 2 คน เรียกว่า "คู่สวด" เส้นหนึ่ง หากผู้ทำพิธีนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมพิธีด้วยก็จะผูกโยงสายสิญจน์ไปให้พระภิกษุ

ถือไว้เส้นหนึ่ง¹ อีกเส้นหนึ่งผูกโยงไปให้บิดามารดาและญาติของผู้เข้าพิธีถือไว้ เมื่อจะ
 กรอบเทริดผู้ถือสายสัญญาณทั้ง 3 เส้นจะค่อยผ่อนเชือกหย่อนเทริดลงมา โนราคนใดคนหนึ่งจะจับ
 เทริดให้กรอบลงศีรษะพอดี ขณะที่หย่อนเทริดหากไม่มีพระภิกษุร่วมพิธีโนราใหญ่และโนราผู้ช่วย
 จะสวดมนตร์เช่นเดียวกับพระให้ชยันโต เมื่อเสร็จแล้วฝ่ายที่ผูกเทริดจะพันเทริดเอาไว้ จากนั้น
 โนราใหญ่จะทำพิธีมอบเครื่องหมายความเป็นโนราหรืออุปกรณ์ในการรำ มี พระขรรค์
 หอกแทงเข้ เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถเป็นโนราใหญ่และประกอบพิธีโรงครูได้ต่อไป หลังจาก
 นั้นโนราที่ได้รับการกรอบเทริดจะรำถวายครูโดยเริ่มรำที่หนักซึ่งจัดเตรียมไว้ ตั้งแต่บทสรรเสริญครู
 บทครูสอน บทสอนรำ บทประณม และรำทำบทพอเป็นพิธี เป็นอันเสร็จพิธีกรอบเทริด (ดูภาพ
 ประกอบที่ 50)

5.1.2.10 พิธีแก้บนด้วยการรำโนราถวายครูและการรำออกพราน
 หลังจากพิธีกรอบเทริดแล้วโนราใหญ่ก็จะทำพิธีแก้บนให้แก่โนราหรือชาวบ้านทั่วไปที่ได้บนเอาไว้
 กับครูโนราและจะแก้บนด้วยการรำโนราถวาย หรือรำออกพรานถวาย สำหรับผู้ที่แก้บนด้วย
 การรำออกพรานจะต้องทำพิธีหลังจากเที่ยงวันไปแล้ว เรื่องที่โนราและชาวบ้านทั่วไปบนให้ครู
 โนราช่วยเหลือ เช่นบนให้หายจากเจ็บไข้ได้ป่วย บนไม่ให้ถูกเกณฑ์ทหาร บนเพราะเชื่อว่า
 ถูกตายายลงโทษที่เรียกว่า "ตายายย่าง" บนเพราะต้องคดีขึ้นโรงขึ้นศาล บนเพราะของหาย
 เป็นต้น พิธีแก้บนด้วยการรำโนราถวายครูและการรำออกพรานมีดังนี้

5.1.2.10.1 พิธีแก้บนด้วยการรำโนราถวายครู

เมื่อถึงเวลาแก้บนผู้ทำพิธีจะต้องแต่งตัวโนราแล้วนำพานที่มีดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู
 เงิน 12 บาทหรือตามจำนวนที่ครูโนรากำหนด นำไปมอบให้โนราใหญ่หรือครูหมอนโนราใน
 ร่างทรงที่ตนเองได้บนเอาไว้ จากนั้นโนราใหญ่หรือโนราผู้ช่วยจะเป็นผู้นำในการรำแล้วให้ผู้
 แก้บนรำตาม บทที่ใช้รำแก้บนมีบทสรรเสริญครู บทครูสอน บทสอนรำ ซึ่งจะรำบทต่าง ๆ

¹จากการสอบถามคณะโนราผู้ร่วมประกอบพิธีว่าจะต้องมีพระสงฆ์ด้วยหรือไม่ ได้รับ
 คำตอบว่าขึ้นอยู่กับเจ้าภาพจะนิมนต์พระสงฆ์หรือไม่ก็ได้ คณะโนราทำตามความต้องการของ
 เจ้าภาพ

พอเป็นพิธี หากมีผู้เก็บจำนวนมากก็อาจจะแบ่งออกเป็นกลุ่มเก็บครั้งละหลาย ๆ คนพร้อมกัน เมื่อทำบทต่าง ๆ แล้วโนราใหญ่หรือโนราผู้ช่วยก็จะนำไปกราบครู และประพรมน้ำมนต์อีกครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี (รูปภาพประกอบที่ 51)

5.1.2.10.2 พิธีเก็บนด้วยการร่ำออกพรานหรือจับทออกพราน จะทำในเวลาที่ย่ำเที่ยงวันไปแล้ว ผู้เข้าพิธีจะต้องแต่งชุดออกพรานให้เรียบร้อย แล้วนำพานที่มี ดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู เงิน 12 บาท หรือตามจำนวนที่ครูโนรากำหนด นำไปมอบให้โนราใหญ่หรือมอบให้ขุนพรานในร่างทรง จากนั้นโนราใหญ่หรือโนราผู้ช่วยจะเป็นผู้นำในการร่ำออกพรานหรือจับทออกพรานแล้วให้ผู้เก็บนร่ำตามพอเป็นพิธี บทที่ใช้ร่ำออกพรานเป็นบทที่นำมาจากตอนใดตอนหนึ่งในวรรณคดี เช่นเดียวกับจับทเก็บนหรือแก้เหิมรยในโรงครูทั่วไป ที่นิยมใช้มากคือบทพระราม บทขุนช้างขุนแผน บทอันทอง จากนั้นจึงนำผู้เก็บนมากราบครู และประพรมน้ำมนต์อีกครั้งเป็นอันเสร็จพิธี (รูปภาพประกอบที่ 52)

การเก็บนในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคถืออย่างหนึ่งที่จะนำมากล่าวคือ การเก็บนเพื่อต่ออายุและดวงชะตา ซึ่งโนราหรือบุคคลที่เชื่อว่าตนได้รับการต่ออายุและดวงชะตาจากครูโนราคงได้กล่าวแล้วในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค เมื่อถึงวันร่ำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคในวันที่สอง บุคคลผู้นั้นจะต้องมาเก็บนด้วยการร่ำโนราถวายครูด้วย การเก็บนก็ทำเช่นเดียวกับการเก็บนด้วยการร่ำโนราถวายครูโดยทั่วไป

5.1.2.11 การผูกผ้าปล่อย หมายถึงการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้ตนหลุดพ้นหรือตัดขาดจากความเป็นโนรา และจะไม่ถูกครูหมอโนราหรือทายายโนราลงโทษนั้นจะต้องมาให้โนราใหญ่ทำพิธีผูกผ้าปล่อยให้ หลังจากพิธีเก็บนแล้วหรือในเวลากลางคืนของวันพฤหัสบดี ผู้ที่จะเข้าพิธีผูกผ้าปล่อยก็จะเตรียมพาน มีดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู และเงิน 12 บาท มามอบให้โนราใหญ่และกราบขอขมาครูโนราบอกความจำเป็นที่ต้องเลิกร่ำโนรา จากนั้นโนราใหญ่จะมอบเครื่องแต่งตัวโนราให้ ผู้เข้าทำพิธีนำไปแต่งตัวแล้วออกมาร่ำโนราเป็นครั้งสุดท้าย ตั้งแต่บทสรรเสริญครู บทครูสอน บทสอนร่ำ ฯลฯ อย่างเต็มความสามารถ เมื่อหยุดร่ำแล้วโนราใหญ่จะเรียกเข้าไปถามความสมัครใจอีกครั้ง เมื่อได้รับคำยืนยันจากผู้เข้าทำพิธีแล้วโนราใหญ่จะบริการมคาถาให้ตัดขาดจากความเป็นโนรา หลังจากนั้นให้ผู้เข้าทำพิธีออกไปนอกโรงโนราแล้ว

ถอดเครื่องแต่งตัวโนราออก จากนั้นนำเครื่องแต่งตัวโนราทั้งหมดส่งให้โนราใหญ่โดยต้องส่งมาทางข้างหลังตนเองโดยไม่หันมามองโรงโนราเป็นอันเสร็จพิธี

5.1.2.12 การรำทั่วไป เป็นการรำหลังจากพิธีกรรมต่าง ๆ ได้จบสิ้นลงไปแล้ว รวมทั้งการรำในเวลากลางคืนของวันพฤหัสบดีด้วย โดยทั่วไปจะเป็นการรำของโนราใหม่ ๆ หรือโนราที่มาร่วมพิธีโนราโรงครู นอกจากรำเพื่อให้คนทั่วไปได้ชมแล้วยังถือว่าเป็นการรำถวายครู และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองที่ได้มาร่วมในพิธีโนราโรงครู (รูปภาพประกอบที่ 53)

5.1.3 พิธีกรรมในวันที่สาม การรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคในวันที่สาม คือ วันศุกร์ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายอันเป็นวันที่คณะโนราจะประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ เพื่อให้ครบองค์ประกอบของการรำโนราโรงครู คือการจับบท 12 เพลง 12 บท การรำคล้องหงส์ การรำแทงเข้ และยังมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเพื่อให้การช่วยเหลือชาวบ้าน คือ ตัดผมผีขอ เหยียบเสน ดังจะได้กล่าวถึงพิธีกรรมในวันที่สามไปทีละขั้นตอนดังนี้

5.1.3.1 ลงโรง เมื่อถึงวันที่สามหลังจากที่คณะโนราเตรียมการต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วก็จะโหมโรงด้วยดนตรีล้วน ๆ

5.1.3.2 กาศครู หลังจากลงโรงหรือโหมโรงไประยะหนึ่งแล้วก็จะมีการกาศครูเช่นเดียวกับวันที่หนึ่งและวันที่สอง เริ่มตั้งแต่ บทชานเอ บทหน้าแตระ บทร้ายแตระ บทเพลงโชน ตามลำดับ

5.1.3.3 เชิญครู หลังจากกาศครูแล้วโนราใหญ่ก็จะเชิญครูเช่นเดียวกับวันที่สอง และในวันนี้ครูหมอนโนราในร่างทรงซึ่งนั่งประจำอยู่ที่ศาลาขุนศรีทธาหรือเขื่อนขุนทา ก็จะจับทรงหรือเข้าทรงแล้วลงมาเข้าโรงครูโดยพร้อมเพรียงกันเช่นเดียวกับวันก่อน ๆ และอาจจะมีคนทรงครูโนราที่ถูกจับทรงหรือเข้าทรงใหม่ที่ยังไม่ได้มาร่วมพิธีในวันก่อน ๆ มาเพิ่มขึ้นอีกในวันนี้

5.1.3.4 การรำทั่วไป หลังจากเชิญครูแล้วก็จะมีการรำทั่วไปของโนราต่าง ๆ เพื่อถวายครู อาจจะเป็นโนราเด็ก ๆ ที่ได้ทำพิธีราสอเครื่องไปแล้วมารำถวายครูและให้ประชาชนที่มาร่วมพิธีได้ชม

5.1.3.5 รำทสิบสองเพลงสิบสองบท หลังจากการรำทั่วไป คณะโนราก็จะรำทหรือจับบทสิบสองเพลงสิบสองบทต่อไป เริ่มตั้งแต่รำสิบสองเพลง มีบทสอนรำ บทประณม บทไชซาย บทพัลัน บทพलयงามตามโฆลง บทแสงทอง บทนางนงจอก บทยางแดงหรือบทยาแรงกินควาย บทกาน้ำหรือบทนกเปิดกาน้ำ บทฝนตกข้างเหนือ บทโศกังหรือบทอนิจจังหรือบทขุนหา ต่อจากนั้นจึงรำสิบสองบท มี บทพระสุธน-มโนห์รา พระรถเสน พระลักษณวงศ์ โศบุตร สังข์ทอง คาราวงศ์ พระอภัยมณี จันทโครบ สินธุราช สังข์ศิลป์ชัย มณีพิชัย ไกรทอง ในการรำทสิบสองเพลงสิบสองบทนั้น มีทั้งบทร้องกลอนและบทเจรจา สลับกันไป (ดูภาพประกอบที่ 54)

5.1.3.6 เหยียบเสน หลังจากคณะโนรารำทสิบสองเพลงสิบสองบทแล้วก็จะทำพิธีเหยียบเสน เสนเป็นเนื้อที่ออกนูนขึ้นจากระดับผิวหน้าเป็นแผ่น ถ้ามีสี่แฉกเรียกว่า "เสนทอง" ถ้ามีสี่คำเรียกว่า "เสนคำ" เสนไม่ทำให้เจ็บปวดหรือมีอันตราย เสนอาจจะงอกบนศีรษะ บนใบหน้า บางส่วนของร่างกาย ทำให้ดูน่าเกลียด ถ้าเป็นกับเด็ก ๆ เสนจะโตขึ้นตามอายุ เพื่อให้เสนหายจะต้องแก้โดยให้โนราทำพิธีเหยียบเสนให้เวลาเข้าโรงครู ซึ่งมักจะทำกันก่อนรำคล้องหงส์โดยผู้ที่เป็เสนหรือผู้ปกครองเตรียมเครื่องประกอบพิธีมามอบให้โนราใหญ่ ได้แก่ ขันน้ำหรือดาดใส่น้ำ หมากพลู กล้วยเทียน ดอกไม้ มีดโกน หินลับมีด เงินเหรียญ เครื่องทอง เครื่องเงิน ญาคา ญ่าเข้คมอน รวงข้าว และเงิน 32 บาท (ในอดีตใช้ 12 บาท) จากนั้นโนราใหญ่จะเอาน้ำใส่ขันหรือดาด พร้อมด้วยอุปกรณ์ที่ผู้เป็นเสนหรือผู้ปกครองเตรียมมาใส่ลงในขันน้ำหรือดาด ทำพิธีจุศูญเทียน ชุ่มนมเทวดา ชุ่มนมครูหมอโนรา ลงอักขระขอมที่หัวแม่เท้าของโนราใหญ่ แล้วรำท่าแบบเมียนพราย หรือ "ท่าอย่างสามชুম" มีโนราหรือครูหมอโนราในร่างทรงรำประกอบโดยถือ กริช พระขรรค์ โนราใหญ่เอาหัวแม่เท้าไปแตะตรงที่เป็นเสน แล้วเอาหัวแม่เท้าไปจุ่มลงในขันหรือดาด ยกชั้นนมควันเทียน แล้วใช้หัวแม่เท้าไปเหยียบเบา ๆ ตรงที่เป็นเสนโดยหันหลังให้ผู้ที่เป็นเสน ว่าคาถากำกับในขณะเดียวกันโนราหรือครูหมอโนราในร่างทรงก็จะเอากริช พระขรรค์ไปแตะตรงที่เป็นเสนพร้อมกับบริกรรมคาถาทำเช่นนี้ 3 ครั้ง แล้วเอามีดโกน หินลับมีด และของอื่น ๆ ในขันน้ำหรือดาดไปแตะที่ตัวผู้เป็นเสนจนครบทุกอย่าง เป็นอันเสร็จพิธี (ดูภาพประกอบที่ 55)

5.1.3.7 ตัดผมผีเสื้อ เมื่อทำพิธีเหยียบเสนแล้วหากมีชาวบ้านต้องการตัดผมผีเสื้อโนราใหญ่ก็จะทำให้ ผมผีเสื้อคือผมที่จับตัวกันเป็นประจุโดยธรรมชาติเหมือนผูกมัดเอาไว้ตั้งแต่แรกคลอด แต่สามารถตัดออกและแก้ไขหายจากอาการผิดปกติได้โดยให้โนราใหญ่ตัดให้ในพิธีโนราโรงครู ผู้เข้าพิธีตัดผมผีเสื้อต้องเตรียม พาน มีดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู เงิน 12 บาท มามอบให้กับโนราใหญ่ ทางคณะโนราจะเตรียมกรไกร มีคหมอหรือพระขรรค์เอาไว้เริ่มพิธีโดยบริกรรมคาถา ผู้เข้าพิธีปูผ้าขาวรองรับผมของตนเอง โนราใหญ่ทำน้ำมนตร์รดหัวผู้เข้าพิธี แล้วว่า "ท่าสามย่าง" หรือ "ท่าย่างสามขุม" ตัดผมที่จับตัวกันโดยตัด 3 ครั้งด้วยกรไกรหรือมีคหมอ หรือพระขรรค์ จากนั้นจึงเก็บผมที่ตัดแล้ว 3 ครั้ง เรียกว่า "สามหยิบ" มอบให้ผู้ปกครองหรือเจ้าตัวนำไปเก็บรักษาไว้ที่บ้านเพราะเชื่อกันว่าเป็นของขลังสำหรับเจ้าของผมสามารถป้องกันอันตรายได้ เป็นอันเสร็จพิธี

5.1.3.8 การรำคล้องหงส์ ใช้รำเฉพาะในพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่และพิธีเข้าโรงครูเท่านั้น เพื่อให้พิธีสมบูรณ์ในการรำใช้ผู้รำ 8 คน โดยโนราใหญ่เป็น "พญาหงส์" โนราคนอื่น ๆ อีก 6 คนเป็นหงส์ และผู้รำเป็นพราน 1 คน วิธีรำสมมุติห้องโรงเป็นสระโนคาต ดังความในบทร้องกลอนรำคล้องหงส์ตอนหนึ่งว่า

สอดปีกสอดหางไวไว	เราหวังจะไปทีในสระ
ผู้พี่บินก่อน	พร้อมทั้งหกหล่นร้อนตามหลัง
เสร็จแล้วมาถึง	จับต้นไทรอิงแล้วจินรจา
ปักขี้ตี่วงร้อนลงสระ	มาชำระสระสงพระคงคา

จากนั้นจึงร้องกลอนบททำนองพญาหงส์ ดังตัวอย่างบทร้องกลอนตอนหนึ่งว่า

(ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)	ปีกเจ้าอ่อนร้อนลงในคงป่าไผ่
แลหน้าแลตาเจ้าคี่คี่	เหตุไหรไปมีผัวเมืองไกล
ร้อนลงในคงป่าไผ่	(ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)
(ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)	ปีกเจ้าอ่อนร้อนลงในคงขี้เหล็ก

แลหน้าแลตาเจ้าคี่
ร่อนลงในกงขี้เหล็ก

เหตุไหรไปมีผัวเด็ก
(ทอยติหนึ่งตั้งข้าเจ้าพญาหงส์เหอ)

ตอนที่หงส์กำลังร้องกลอนบทพำนองพญาหงส์ พราวนจะออกมาด้อม ๆ มอง ๆ เพื่อเลือก
คล้องพญาหงส์ พอจบบทพราวนเข้าจุโจมไล่คล้องหงส์ คนตรีเชิด หงส์วิ่งหนีเป็นรูป "ยันต์
เต่าเลือน"¹ นายพราวนไล่คล้องได้พญาหงส์ พญาหงส์ใช้สติปัญญาจนสามารถหลุดจากบ่วง
เป็นจบการรำ มีข้อที่น่าสนใจเกี่ยวกับการรำคล้องหงส์ของโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เชื่อกันว่า
ผู้แสดงเป็นพญาหงส์คือโนราใหญ่ (โนราแปลก ชนะบาล) และผู้แสดงเป็นพราวน (โนราจบ
ชนะบาล) นั้นในขณะที่กำลังแสดงมีครูโนราเข้าทรงด้วย ในการไล่คล้องพญาหงส์จึงต้องไล่จับ
ให้ได้จริง ๆ ตัวพญาหงส์วิ่งหนีขึ้นบนหลังคาโรงโนราพราวนก็ต้องไล่ตามขึ้นไป พญาหงส์จะคอย
หลบหนีไปตามสถานที่ต่าง ๆ รอบวัด ต้องวิ่งไล่จับกันเป็นเวลานานจึงจะสามารถจับตัวหรือ
คล้องพญาหงส์ได้ (คุณภาพประกอบที่ 56, 57)

5.1.3.9 รำแทงเซ้ ใช้รำเฉพาะในพิธีกรรมคือรำในโนราโรงครู
เท่านั้น โดยจะรำหลังจากคล้องหงส์แล้ว ผู้รำมี 7 คน โนราใหญ่รำเป็น "นายไกร"
(ไกรทอง) ที่เหลืออีก 6 คน เป็นสหายของนายไกร อุปกรณ์มีเซ้ (จระเซ้) 1 ตัว ทำจาก
ต้นกล้วยพังลา (กล้วยตานี) ตันโต ๆ ขุดให้ติดเหง้านำมาแกะสลักส่วนเหง้าให้เป็นหัวเซ้
ขาใช้หยวกตัดเป็นรูปขาแล้วใช้ไม้เสียบไว้ หางทำด้วยทางมะพร้าว เมื่อเสร็จแล้วใช้ไม้ขนาด
2 คืบ 4 อัน ปักเป็นขาหยั่ง เชื่อกันว่าคนที่จะทำตัวจระเซ้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้ทาง
เวทมนตร์คาถา เพราะหลังจากทำตัวจระเซ้เสร็จแล้วจะต้องทำพิธีบรรจุธาตุ เรียกวิญญาณไปใส่
เบิกหูเบิกตา เรียกเจตภูตไปใส่ หากทำไม่ถูกต้องก็อาจจะเป็นเสนียดจัญไรแก่ตนเอง ก่อนนำ
เข้าพิธีคนทำจระเซ้ต้องทำพิธีสังเวยครูด้วยหมากพลู ดอกไม้ กล้วยเทียน และเหล้าขาว แล้ว

¹ยันต์เต่าเลือน บางแห่งเรียกว่า "ยันต์พญาเต่าเรือน" เป็นยันต์ที่เขียนหรือลงอักขระ
บนรูปตัวเต่าหรือกระดองเต่าเพื่อใช้ป้องกันตัวป้องกันเสนียดจัญไร และให้เกิดโชคลาภเกิด
เมตตาการุณา มักจะเขียนรูปตัวเต่าคู่กันเพื่อความสมบูรณ์ เรียกว่า เต่าเลือนตัวผู้และเต่าเลือน
ตัวเมีย

นำไปวางข้างโรงโนราด้านตะวันตกให้จระเข้หันหัวไปทางทิศเหนือ หากหันหัวไปทางทิศใต้
โนราจะไม่แทง บนตัว หัว และหางจระเข้ติดเทียนไว้ตลอด ด้านหน้าโรงที่จะไปแทงเข้
จะต้องเอาหยวกกล้วยพังลา (กล้วยตานี) 3 ท่อน มาทำเป็นแพเพื่อให้โนราเหยียบก่อนออกไป
แทงเข้ นอกจากนี้มีทอก 7 เล่มมีชื่อต่างกั้บตร้องกลอนตอนหนึ่งว่า

แล้วเช็ดทอกพิชัย	ให้เข้าโรงพิธี่ประเคียวคล
ทอกเพื่อนเกลอทั้งเจ็ดคน	เราจะให้นามชื่อต่างต่างกั้
นายไกรเลือกทอกกรอกค้ำ	ค้ำไม้หมากส้มมีอยู่หลายพรรณ
เล่มที่สองคอกกระบวยแทงแล้วฉวยไม้ทัน	ประจักษ์ใส่ค้ำไม้พลับพลา
เล่มที่สามใบตะกบแทงตรงไปแล้วไม่ผิด	ค้ำไม้ชัยฤทธิ์อันคมกล้า
เล่มที่สี่ปานฉะ	ค้ำไม้ฟ้าผ่าประจุพราย
เล่มที่ห้าปดวะค้ำไม้คันทร	แทงตรงไปต้องเอาที่ตาย
เล่มที่หกจิตตะโลหะร้าย	แทงศิลาได้ไม้คั่นแหล่
เล่มที่เจ็ดมหาชัยค้ำไม้ไผ่รวก	แทงเข้เหมือนแทงหยวกตายนับแสน

การรำแทงเข้จะเริ่มด้วยโนราใหญ่จุดเทียนตรงบายศรีและที่ครู แล้วขึ้นบทเพลงโชน
เนื้อความเป็นการทำขวัญนายไกรและการละเล่นในพิธี่ทำขวัญ จากนั้นโนราจะเปลี่ยนบทมาจับ
เรื่องราวฝ่ายชาละวันว่าเกิดนิमितฝนประหลาดจึงต้องไปหาพระอัยกาให้เป็นผู้ทำนายฝัน พระอัยกา
ได้ทำนายความฝันให้ดังบตร้องกลอนตอนหนึ่งว่า

ห้าวรำไฟผู้ไปกู้ไรรู้	มึงฝันว่าอค์คือไหม้คูหา
มึงฝันเห็นแรงฝันเห็นกา	เวรของมึงมันตามเข้ามาทันแล้ว
มึงฝันเห็นแรงคือนายไกร	ฝันเห็นกานันไซร์คือตะเภาแก้ว
มึงกินตากับยายตายแล้ว	หนนี้ไม่แคล้วม้วยมรณา

จากนั้นคนตรีทำเพลงเชิด โนราว่าบทสัคดีใหญ่ ร่ายรำด้วยท่ารำที่แสดงอำนาจ
องอาจสง่างาม แล้วออกจากโรงไปแทงเข้ ก่อนออกจากโรงบริกรรมคาถาแทงเข้โดยเอา
หัวแม่เท้ากดพื้นแล้วกล่าวว่า "พุทัง ระงับจิต อัมมัง ระงับจิต สังฆัง สู้ไป ตัวสู้คือท่าน

ตัวกูคือพระกาล อัมมัง พุทธัง อะระหัง สุธยาอ้อ บรรดาศัตรู เขี่ยบดิน กินน้ำ หายใจเข้าออกต้องแสงพระอาทิตย์พระจันทร์ ทำร้ายแก่ข้าพเจ้าไม่ได้ มีญาเตร จาเม ปวิสติ" จากนั้นโนราออกนอกโรง ใช้เท้าซ้ายเหยียบแพหยวกแล้วกล่าวบริกรรมคาถาว่า "นางณเฝ้าข้า ตัวยังหรือไม่ สังขาคัง โลกังชา นาติ ติ โล กาวีหุ ข้าพเจ้าจะออกไป อย่าให้มีภัยอันตราย พุทธัง ระงับจิต อัมมังระงับใจ สังขังสุไป ตัวกูคือท่าน ตัวกูคือ พระกาล อัมมิพุทธัง อะระหัง สุธยาอ้อ บรรดาศัตรู เขี่ยบดินกินน้ำ หายใจเข้าออก ต้องแสงอาทิตย์พระจันทร์ ทำร้ายแก่ข้าพเจ้าไม่ได้ มาอยู่แก่ข้าพเจ้าให้หมด" จากนั้น โนราใหญ่ ผู้รำเป็นสหายนายไกร ครูหมอนโนรา ก็รำรำไปยังตัวพระเช้ จากนั้นโนราใหญ่ กล่าวบริกรรมคาถากำกับว่า "โอมธณีสาร ภูคือผู้ผลาญ อุบาทว์ให้ได้แก่เจ้าไพร จังโหร ให้ได้แก่นางธณีส ลิทธิได้แก่ตัวกู" แล้วจึงใช้ทอกแทงเช้ เอาเท้าถีบให้เช้หงายท้อง โนรา คนอื่น ๆ ก็ใช้ทอกแทงเช้ต่อจากโนราใหญ่ แล้วว่าบทปลงอนิจจัง กรวดคนน้ำให้ชาละวัน จบแล้ว ว่าคาถาดอนเสด็จจากเช้เป็นอันจบกระบวนรำ (ดูภาพประกอบที่ 58, 59, 60)

หลังจากจบบทแทงเช้แล้วสำหรับพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคก็ถือว่าจบสิ้นแล้วโดยไม่ต้องมีการส่งครูและตัดหมูรยเพราะเชื่อว่าวัดท่าแคและบ้านท่าแคเป็นที่พำนักของครู การร้อง บทส่งครูก็เท่ากับเป็นการไล่ครูดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่หากมีโนราหรือชาวบ้านที่ไ้บนเกี่ยวกับ ครูหมอนโนราเอาไว้ว่าจะแก้บนด้วยการรำโนราโรงครูและต้องการตัดหมูรย คณะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคก็จะทำพิธีตัดหมูรยให้เช่นเดียวกับโนราโรงครูทั่วไป

5.2 โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป หมายถึงโนราโรงครูใหญ่ที่จัดขึ้นในตำบลท่าแคนนอกเหนือจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปก็เพื่อการ ไหว้ครูหรือไหว้ตายายโนรา เพื่อแก้บน เพื่อครอบเทริด แต่การรำโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปจะต้องมีเจ้าภาพในการจัด อาจจะเป็นโนราหรือชาวบ้านทั่วไปที่นับถือครูหมอนโนราหรือตายายโนรา ระยะเวลาในการจัดอาจจะไม่ได้ทำต่อเนื่องกันทุกปีเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อตกลงหรือสัญญาระหว่างครูหมอนโนราหรือตายายโนรากับผู้เป็นเจ้าภาพ เช่น สามปี ครั้ง ห้าปีครั้ง หรือจัดโนราโรงครูเพราะเจ้าภาพได้บนบานไว้กับครูหมอนโนราหรือตายายโนราในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อถึงเวลาตามสัญญาหรือทานบนที่ทำเอาไว้ก็ต้องจัดโนราโรงครูถวาย

การจัดโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปเจ้าภาพหรือลูกหลานตายายโนราต้องจัดหาหรือรับคณะโนรามาทำโนราโรงครูที่บ้าน ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้ :

5.2.1 องค์ประกอบในการรำโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป

5.2.1.1 โนราใหญ่คือหัวหน้าคณะโนราที่เจ้าภาพรับมาหรืออาจจะเป็นโนราคนหนึ่งคนใดที่เจ้าภาพเชื้อถือและรับมาเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูเป็นพิเศษนอกจากคณะโนราที่รับมาตามปกติแล้ว

5.2.1.2 คณะโนรา เป็นคณะโนราที่มีความสามารถจะรำโนราโรงครูได้ หรือเมื่อเจ้าภาพติดต่อนโนราคณะหนึ่งคณะใดมาแล้วก็ให้เป็นหน้าที่ของคณะโนรานั้นรับผิดชอบจัดหาโนราอาวุโสหรือผู้ที่สามารถประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูได้มาเอง

5.2.1.3 คนทรงหรือร่างทรงอาจจะเป็นตัวเจ้าภาพเอง ลูกหลานหรือเชิญคนทรงจากที่อื่นที่เป็นร่างทรงครูหมอนโนราหรือตายายโนราตรงกับครูหมอนโนราหรือตายายโนราที่เจ้าภาพนับถือมาช่วยในการรำโนราโรงครูครั้งนั้น ฯ

5.2.1.4 ระยะเวลาและวันทำพิธี แล้วแต่เจ้าภาพจะกำหนด ในช่วงวันพุธถึงวันศุกร์ของเดือนหกหรือเดือนเก้าของปีนั้น

5.2.1.5 โรงพิธีหรือโรงครูปลูกสร้างเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องสร้างในเดือน 4 เช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

5.2.1.6 อุปกรณ์ในการประกอบพิธีที่แตกต่างไปจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค คือบายศรีที่ห้องโรงกับบายศรีหน้าหิ้งบูชาครูหมอนบนเรือน เจ้าภาพไม่ต้องทำ 12 ชั้น ขึ้นอยู่กับจำนวนเทริดที่เจ้าภาพจัดมาตั้งบนศาลหรือพาไล โดยทั่วไปจะทำเพียง 3 ชั้น และไม่ได้จัดให้มีศาลพระภูมิเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

5.2.1.7 เครื่องบูชาประกอบพิธีหิ้งเครื่องบูชาบนศาลหรือพาไล และหน้าหิ้งบูชาครูหมอนโนราบนเรือนเจ้าภาพ ที่แตกต่างออกไปจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค คือจำนวนเทริดที่วางบนศาลหรือพาไล ขึ้นอยู่กับจำนวนปีที่เว้นจากการทำพิธี เช่น 5 ปี ก็ต้องจัดเทริดไว้บนศาลหรือพาไล 5 ยอด แต่โดยทั่วไปจะจัด 3 ยอด ส่วนเครื่องคาวหวานอาจจะ

จัดพิเศษตรงตามครุหมอนโนราหรือตายายโนราที่เจ้าภาพนับถือ และจะต้องจัดเครื่องบูชาไว้หน้าห้องบูชาครุหมอนบนเรือนเจ้าภาพด้วย

5.2.1.8 เครื่องดนตรีและลูกคู่ มีเช่นเกี่ยวกับการจัดโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคหรือโนราโรงครูทั่วไป

5.2.1.9 เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด มีเช่นเกี่ยวกับการจัดโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคหรือโนราโรงครูทั่วไป

5.2.1.10 ผู้เข้าร่วมประกอบพิธีโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป นอกจากคณะโนรา เจ้าภาพ คนทรงแล้วก็อาจจะมีญาติของเจ้าภาพ และชาวบ้านทั่วไป

5.2.1.11 บทประกอบท่ารำและบทร้อง ในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป มีที่แตกต่างไปจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคคือบทภาสครุ ซึ่งจะมีรายละเอียดแตกต่างตามคณะโนราที่มาประกอบพิธีกรรม บทเชิดครุหรือบทชุมนุมครุหมอนขึ้นอยู่กับครุหมอนโนราหรือตายายโนราที่เจ้าภาพนับถือเพราะอาจจะมีรายละเอียดของการเชิดครุหมอนแต่ละองค์แตกต่างกันไป บทชาครุหมอนหรือบทบูชาครุหมอนมีรายละเอียดเช่นเดียวกับบทเชิดครุหรือบทชุมนุมครุหมอน บทส่งครุหรือบทส่งตายายโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปจะต้องมีบทส่งครุหรือบทส่งตายายด้วย

5.2.2 พิธีกรรมในโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป

5.2.2.1 พิธีกรรมในวันแรก โнораโรงครูใหญ่ทั่วไปจะต้องเข้าโรงในวันพุธเช่นเดียวกัน แต่ไม่มีพิธีไหว้พระภูมิโรงหรือตั้งศาลพระภูมิ ไม่มีพิธีพระ ส่วนพิธีอื่น ๆ ทำเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

5.2.2.2 พิธีกรรมในวันที่สอง เป็นพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้ครุและการแก้บน หลังจากเตรียมการต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วคณะโนราก็จะลงโรง ภาสครุ กล่าวเชิดครุรวมทั้งครุหมอนโนราหรือตายายโนราที่เจ้าภาพนับถือ แล้วทำพิธีเซ่นไหว้ครุหมอนโนราหรือตายายโนราและเป็นการแก้บนตามที่เจ้าภาพได้สัญญาหรือทำทานบนเอาไว้กับครุหมอนโนราหรือตายายโนราทั้งโนราใหญ่และเจ้าภาพจะร่วมกันทำพิธีเซ่นไหว้หรือบวงสรวงด้วยเครื่องสังเวยโดยจุดเทียนที่ติดเครื่องเช่นทุกที่ เทียนติดยอกเทริด เทียนบนศาล เทียนที่ห้องโรง รวมทั้งเทียนที่ติดบนเครื่องเซ่นหน้าห้องบูชาบนเรือนเจ้าภาพด้วย แล้วเชิดครุหมอนโนราโดยออกชื่อครุทั้งหมดมาให้มารับ

เครื่องเช่น เสร็จแล้วโนราใหญ่ออกรำ เริ่มตั้งแต่บทสรรเสริญครู บทครูสอน บทสอนรำ บทปฐมนิเทศเมือง (หากยังไม่จับบทตั้งเมืองในคืนวันแรกของพิธี) จากนั้นจะเชิญครูหมอโนรา หรือตายายโนราที่เจ้าภาพนับถือมาเข้าทรง (บางแห่งจะเชิญครูหมอโนราหรือตายายโนรา มาเข้าทรงในตอนกลางคืนของวันพฤหัสบดี) เจ้าภาพจะต้องบอกรายชื่อครูหมอโนราหรือตายายโนรา ที่ตนนับถือแก่โนราเพื่อจะได้เชิญให้ถูกต้องครบถ้วน ตัวอย่างเช่นการจัดโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป บ้านหน้าเกาะ ของนางเพียร เพชรน้อย บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค นางเพียร เพชรน้อย¹ นับถือแม่ศรีมาลาและจอมเจ้าหน้าทอง โнораใหญ่จึงต้องกล่าวเชิญทั้งแม่ศรีมาลาและ จอมเจ้าหน้าทอง การเชิญต้องมีคนทรงหรือร่างทรง คือผู้ที่ให้วิญญาณครูหมอโนราหรือตายาย โнораเข้าสิงดังกล่าวแล้ว คนทรงจะนั่งประนมมือที่ห้องโรงพิธีหรือนั่งอยู่ที่หน้าหิ้งบูชาครูหมอบน เรือนเจ้าภาพ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปและโนราโรงครูเล็กใน ตำบลท่าแคคนทรงจะนั่งอยู่ที่หน้าหิ้งบูชาครูหมอบนเรือนเจ้าภาพ มีผ้าขาวม้าหรือผ้าสไบพาดบ่า จับสายสิญจน์ที่ทอดลงมาจากหิ้งบูชาครูหมอบนเรือนเจ้าภาพมายังเพดานห้องโรง ศาลหรือพาไล ในโรงพิธี การเชิญครูหมอโนราหรือตายายโนรา โนราจะเริ่มร้องบทสวดสั้นๆ แล้ว "เชื้อ" คือร้องเชิญครูหมอโนราหรือตายายโนราเข้ามาเข้าทรงหรือจับทรงที่ละองค์ ขณะที่เชื้อคนทรงจะทำ เพลงเชิด จนครูหมอโนราหรือตายายโนราเข้าทรงหรือที่เรียกว่า "จับลง" หากคนทรงนั่งอยู่ที่หน้าหิ้งบูชาบนเรือนเจ้าภาพก็จะลงมายังโรงโนราคงตัวอย่างบทร้องกลอนเชิญครูคนหนึ่งว่า

จอมเจ้าหน้าทองของลูกแก้ว	รู้แล้วไม่ทอนไต่อยู่ช้า
พ่อมาเกิดมาค้า	มาทราได้เวเอาตัวเล่น
ตัวลูกเปรียบเหมือนรวงข้าว	พ่อเจ้าเหมือนนกกระจอกเต้น
มาทราได้เวตัวเล่น	พ่อเต้นเข้ามาฉับฉับ
เข้ามาตามเสียงกลอง	พ่อย่องเข้ามาตามเสียงทับ

¹นางเพียร เพชรน้อย เป็นคนทรงหรือร่างทรงของแม่ศรีมาลาและจอมเจ้าหน้าทอง เมื่อต้องการให้ครูหมอโนราองค์ใดเข้าทรงก็กล่าวเชิญองค์นั้น แต่ในการรำครั้งนี้ได้เชิญคนทรง จอมเจ้าหน้าทองมาอีกคนคือ นายเดิม เกลี้ยงจ้อย มาทรงแทน

เดินเข้ามาฉับฉับ	ร้องรับราชครูถ้วนหน้า
วันนี้เป็นวันดี	ถึงวันขึ้นชีเข้าแล้วหนา
บนไว้เมื่อยามทุกข์	ยามสุขได้ร่ำมนราห์
มาเถิดมาค้า	มาแล้วพ่อย่าได้พันไป
ลงมาตามสายค้าย	พ่อย่ำลงมาตามสายไหม
มาแล้วอย่าได้พันไป	ชุมนุมบนบรรณศาลา

เมื่อตายายลงมายังโรงโนราแล้ว ก็จะขึ้นไปบนศาลหรือพาไลเพื่อตรวจดูเครื่องสังเวย และตรวจดูเครื่องบูชาที่ห้องโรง หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดครุหมอนโนราหรือตายายโนราก็ดึงหักทวง เจ้าภาพก็ต้องจัดหามาให้ครบตามต้องการ ดังกรณีตัวอย่างการจัดโนราโรงครูเล็กบ้านสวนศพน หมู่ที่ 6 ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ซึ่งอยู่ติดกับหมู่ที่ 4 ตำบลท่าแค เมื่อมีการเชิญครู ปรากฏว่าเจ้าภาพลืมตั้งหมากพลูและจุดเทียนที่หัวหมู ทำให้ครุหมอนโนราใน ร่างทรง คือตาหลวงคง และแม่ทาสี ไม่พอใจ เจ้าภาพต้องเจรจาขออภัย ขอขมาเป็นเวลา นาน ครุหมอนโนราจึงยอมและให้ทำพิธีต่อไป ครั้นครุหมอนโนราหรือตายายโนราลงมานั่งยังโรง พิธีแล้ว เจ้าภาพและลูกหลานก็จะเข้าไปกราบสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ ขอลาขอยพรจากครุหมอนโนรา และขอความช่วยเหลือในเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งการจัดโนราโรงครูในโอกาสต่อไป สำหรับการรับเครื่องเช่นไหว้หรือเครื่องสังเวยของครุหมอนโนราหรือตายายโนราเมื่อลูกหลานกล่าวเชิญ นั้น บางแห่งครุหมอนโนราหรือตายายโนราจะใช้เทียนที่จุดแล้วส่องวนไปตามเครื่องสังเวยแล้ว อดควันเทียน จากนั้นครุหมอนโนราหรือตายายโนราจะออกจากร่างทรง โดยดนตรีทำเพลงเชิด ทันทีที่ครุหมอนโนราหรือตายายโนราออกจากร่าง คนทรงจะสะบัดตัวอย่างแรงแล้วทุกอย่างกลับสู่อาการปกติ เรียกว่า "บักทรง" เมื่อครุหมอนโนราหรือตายายโนรากลับไปแล้ว หากไม่มี พิธีการตัดจุก ครอบเหรีหรือผูกผ้าใหญ่ ก็จะเป็นการร่ายรำทั่วไปของคณะโนราเพื่อให้ผู้มาร่วม พิธีชม รวมทั้งการร่ายรำทั่วไปในตอนกลางคืนของวันพฤหัสบดีด้วย เป็นอันเสร็จพิธีกรรมแก่น ในวันที่สอง (ภาพประกอบที่ 61, 62, 63)

5.2.2.3 พิธีกรรมในวันที่สาม เป็นวันสุดท้ายของพิธี¹ จะทำการส่งครูและตัดเหมฺรย หลังจากเตรียมการต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วคณะโนราห์จะลงโรง กาศครู กล่าวบทชุมนุมครูชุมนุมเทวดา จากนั้นจึงมีการรำถวายครูโดยโนราใหญ่และคณะ ตั้งแต่บทสรรเสริญครู บทครูสอน บทสอนรำ บทประณม บทสรรเสริญคุณมารดา และการรำทำบทต่าง ๆ เช่นบทนางนกเขา บทชายงามตามนก เป็นต้น จากนั้นโนราใหญ่จะจับบท 12 เพลง และ 12 บท ตั้งแต่บทฝนตกข้างเหนือ บทโคก้ง บทไชซาย บทกาน้ำหรือบทนกเป็ดกาน้ำ บทแข่งเรือ บทพลายงามตามโขลง บทลมหักช่ายเขา บทฟ้าลั่น บทนางตามผัว บทแสงทองสววรรค์ บทซ้หนอนหรือบทกินนร แล้วต่อด้วย 12 บท คือ พระสุธน-นางมโนห์รา พระรถเสน พระลักษณวงศ์ สังข์ทอง คาราวงศ์ พระอภัยมณี จันทโครบ สินธุราช สังข์ศิลป์ชัย มณีพิชัย ไกรทอง เมื่อจบรำ 12 บทแล้ว โนราจะรำบทคล้องหงส์ (หากเจ้าภาพต้องการ) ทำพิธีเหยียบเสน รำบทแหงแซ่ (หากเจ้าภาพต้องการ) จากนั้นโนราใหญ่จึงร้องบทชาครูหมอบ โดยเจ้าภาพลูกหลานตายายโนราจะนำเงินมาบูชาครูหมอบตามกำลังศรัทธา เมื่อชาครูหมอบแล้ว โนราใหญ่จะกล่าวขอพรจากครูหมอบโนราหรือตายายโนราให้แก่เจ้าภาพ ดังตัวอย่างบทร้องกลอนชาครูหมอบตอนหนึ่งว่า

สุขี่สุขี่	ร้อยป้อย่ามีความเจ็บไข้
ความชั่วอย่าเข้ามาใกล้	ความไข้ให้ไกลกายา
ลูกหลานยกย่างไปข้างไหน	ตายายตามไปช่วยรักษา
ลูกหลานจะไปทำไร	ให้ข้าวงามได้เทียมปลายปา
ลูกหลานจะไปทำนา	ให้ข้าวงามได้เทียมภูเขา

¹ในวันสุดท้ายของพิธีคือวันที่สาม ครูหมอบโนราหรือตายายโนราจะเข้าทรงในร่างทรง แล้วลงมายังโรงพิธี เช่นแม่ศรีมาลาเข้าทรงนางเพียร เพชรน้อย มานั่งชมการรำรำคล้ายกับเป็นประธานในพิธี บางครั้งครูหมอบโนราจะลุกขึ้นรำและร่วมทำบทด้วย

เจ้าทองแส้แท้	ตีแกะตีเคียวไม่เกี่ยวเอา
ข้าวงามได้เทียมภูเขา	ได้เม็ดเจ็ดเกี่ยว
เจ้าทองผมหมอ	ลากมาด้วยล้อด้วยเกี่ยว

เมื่อร้องบทชาครุหมอแล้วโนราใหญ่เจ้าภาพก็จะกรวคน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ตายาย จากนั้นโนราใหญ่จึงร้องบทส่งครู เพื่อส่งครูหมอโนราหรือตายายโนรากลับแล้วจึงทำพิธีตัดเหฺมฺรย ซึ่งเป็นพิธีตัดเครื่องบูชาและเครื่องเซ่นไหว้ตายายให้ขาดแยกจากกัน เป็นเคล็ดว่า "เหฺมฺรย" หรือพันธะสัญญาที่เคยให้ไว้แก่ครูหมอโนราหรือตายายโนราได้ขาดกันแล้ว สิ่งที่โนราใหญ่ตัด ได้แก่ บายศรีห้องโรง เชือกมัดข้อโรง จากบนศาลหรือพาไล 3 คืบ เชือกผูกผ้าคาดศาล หรือพาไล 1 มุม เชือกผูกผ้าคาดเพดานห้องโรง 1 มุม และห่อเหฺมฺรยซึ่งวางอยู่บนศาลหรือพาไล วิธีตัดเหฺมฺรย โนราใหญ่จะถือมีดหมอ 1 เล่ม เทียน 1 เล่ม หมากพลู 1 คำ ไว้ในมือขวา แล้วร่ำทำตัดเหฺมฺรย โดยตัดแต่ละอย่างตามที่กล่าวแล้วไปตามลำดับ ขณะที่ตัดจะว่าคาถากำกับไปด้วย เสร็จแล้วเก็บเครื่องบนศาลหรือพาไลไปวางไว้นอกโรง ทำพิธีพลีเสก พลิกหมอน รำบนสาค แล้วถอดเทริดออก เป็นอันเสร็จพิธี แต่หากเจ้าภาพบนครุหมอโนราหรือตายายโนราเอาไว้ว่าจะแก้บนด้วยหัวควาย ซึ่งมีอยู่ 3 ลักษณะคือ แก้บนด้วยการรำถีบหัวควาย แก้บนด้วยการรำพันหัวควาย แก้บนด้วยการรำบายหัวควาย โนราใหญ่หรือโนราที่สามารถจะหาพิธีได้ก็จะต้องหาพิธีแก้บนด้วยหัวควายให้แก่เจ้าภาพดังได้กล่าวมาแล้วในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค

5.3 โนราโรงครูเล็กหรือโนราโรงแก้บนค้ำครู ซึ่งเป็นการรำโรงครูอย่างย่อ คือใช้เวลารำเพียง 1 คืบ กับ 1 วัน ปกติจะรำในเย็นวันพุธ ไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี จุดมุ่งหมายของการรำโนราโรงครูเล็กก็มีเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปคือ ทำพิธีเซ่นไหว้ครูหมอโนราหรือตายายโนราอย่างย่อเสียก่อนหนึ่งครั้ง และเพื่อการแก้บนจึงได้เรียกการทำพิธีอย่างย่อนี้ว่า "โรงแก้บนค้ำครู" ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากโนราโรงครูใหญ่ วัดท่าแคและโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป ดังจะได้กล่าวต่อไป

5.3.1 องค์ประกอบในการรำโนราโรงครูเล็กมีที่แตกต่างออกไปจากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคและโรงครูใหญ่ทั่วไป คือระยะเวลาในการทำพิธีทำเพียง 1 คืบ กับ 1 วัน

ไม่ต้องมีศาลพระภูมิ ไม่ต้องนำเทริดมาวางไว้บนศาลหรือพาโลก็ได้ หากมีเทริดก็จะจัดไม่เกิน 3 ยอด บทประกอบท่ารำ โนราโรงครูเล็กไม่ต้องรำ 12 บท รำแค่เพียง 12 เพลง แล้ว โนราจะจับบทขุนแผน อันทอง พระราม เรื่องใดเรื่องหนึ่งมารำแก้บน

5.3.2 พิธีกรรมในโนราโรงครูเล็ก

5.3.2.1 พิธีกรรมในวันแรก คณะโนราจะต้องไปเข้าโรงในวันพุธ เช่นเดียวกัน ไม่ต้องมีศาลพระภูมิ หากเจ้าภาพไม่ได้ตั้งเทริดไว้บนศาลหรือพาโลก็ต้องจับบทหรือรำทตั้งเมือง ดังตัวอย่างการรำโนราโรงครูเล็กบ้านยาง ของนางแดง แสงชำ บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค เป็นการจัดโนราโรงครูเล็กเพื่อกันครุโนราที่นับถือคือ จอมเข่าน้ำทอง ตาหลวงครู และแม่จ่าปี โดยบนครุโนราไว้เมื่อ 6 ปีที่แล้วว่าให้ลูกหลาน ได้เข้าศึกษาต่อและมืงานทำกันทุกคน เมื่อได้ตั้งปรารภแล้วจึงรับโนรามาำโรงครูแก้บน (แดง แสงชำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัลุง จังหวัดพัลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) หลังจากคณะโนราเข้าโรงแล้วก็จะทำพิธีเบิกโรง ลงโรง กาศครู เชิญครู โนราใหญ่ออก รำถวายครู การรำทั่วไป ออกพราหมหรือรำพราหมบอกเลิกการแสดงในคืนนั้น เป็นอันเสร็จพิธี (รูปภาพประกอบที่ 64)

5.3.2.2 พิธีกรรมในวันที่สอง เป็นการแก้บน ส่งครู และ คัดหมู่ยุ้ย หลังจากคณะโนราเตรียมการต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วก็จะเริ่มลงโรง กาศครู เชิญครู โดยเฉพาะครุหมอโนราหรือตายายโนราที่เจ้าภาพนับถือมารับการเช่นไหว้และเครื่องสังเวย และเป็นการแก้บนด้วย ในวันที่เจ้าภาพจะจัดเครื่องบูชาและเครื่องสังเวยเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และต้องจัดเครื่องสังเวยหน้าหิ้งบูชาครุหมอโนราบนเรือนเจ้าภาพด้วย สำหรับการเข้าทรงของครุหมอโนราหรือตายายโนรานั้นเจ้าภาพได้เชิญนางเพียร เพชรย้อย ซึ่งเป็นคนทรงหรือร่างทรงจอมเข่าน้ำทองมาเป็นคนทรงในวันนี้ เมื่อครุหมอโนราเข้าทรงแล้ว ก็จะลงจากเรือนเจ้าภาพมายังโรงโนรา เจ้าภาพลูกหลานตายายโนราก็จะเข้าไปกราบขอพร เชิญรับเครื่องเช่นสังเวย เจริญจากลงเรื่องการจัดโนราโรงครูในโอกาสต่อไปกับครุหมอโนรา จากนั้นครุหมอโนราในร่างทรงก็จะนั่งเป็นประธานในพิธีและอาจจะเรียกลูกหลานบางคนเข้ามาพบ

พูดจาซักถามเรื่องต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงเป็นการรำถวายครู โดยโนราเด็ก ๆ เมื่อจบการรำถวายครูแล้วโนราใหญ่จับบท 12 เพลง ตั้งแต่บทครูสอน ไปจนถึงบทโศกถึงหรือบทอนิจจัง จากนั้นจึงจับบทออกพราวน โดยมีโนราใหญ่และผู้รำพราวนอีกคนหนึ่ง โดยโนราใหญ่รำบทขุนแผน ซึ่งมีทั้งบทร้องกลอนและบทเจรจา ดังตัวอย่างบทร้องกลอนตอนหนึ่งว่า

ร่มรื่นเหมือนร่มฉัตร	พระพายพัดกลิ่นพยอมหอมระไทย
หอมดอกสุกรมยมโดย	ดอกดวงร่วงโรยเหมือนกลิ่นแม่วันทอง
คึกคึกเสียคายนักไม่รักตัว	ไอ้ขุนช้างเอาเป็นผ้าที่มัวหมอง
เหมือนดอกไม้โรยกลิ่นสิ้นละออง	เวรกรรมของน้องรักเข้ามาชักจูง

ในขณะที่โนราใหญ่จับบทออกพราวนเจ้าภาพจะต้องนำพาน มีดอกไม้ 12 ดอก หมากรุก 12 คำ พลุ 12 คำ เงิน 12 บาท มามอบให้ โนราใหญ่รับพานแล้วยกขึ้นบริกรรมคาถาและกล่าวคำแก้บนต่อครูหมอโนราให้แก่เจ้าภาพ เมื่อจบบทขุนแผนแล้วโนราใหญ่จะร้องบทซาหรือบูชาครูหมอโนรา เจ้าภาพและลูกหลานโนรานำเงินมารวมกัน เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ตายายโนราตามกำลังศรัทธา (เงินนี้จะตกเป็นของโนราใหญ่หลังจากซาครูหมอโนราแล้ว) เมื่อจบบทซาครูหมอแล้วเจ้าภาพลูกหลานตายายโนรารวคนำอุทิศส่วนกุศลและแม่เมตตา จากนั้นโนราใหญ่ร้องบทส่งครู ครูหมอโนราในร่างทรงถือพานธูปเทียนลุกขึ้นรำเมื่อจบบทส่งครูคนตรีเชิด เมื่อได้เวลาแล้วก็จะขึ้นกลับไปยังหน้าห้องบูชาบนเรือนเจ้าภาพ ช่วงระยะหนึ่งก็จะออกจากร่างทรงหรือบัตรง โนราใหญ่จะทำพิธีตัดหมู่มวย พลิกสาคพลิกหมอน ประพรมน้ำมนตร์ในโรงโนรา เป็นอันเสร็จพิธี (รูปภาพประกอบที่ 65)

กล่าวได้ว่าพิธีกรรมในการรำโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค ทั้งโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป โนราโรงครูเล็ก มีขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรมทั้งส่วนที่คล้ายกัน เป็นอันเดียวกัน และส่วนที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในรายละเอียดที่ขึ้นอยู่กับคณะโนราผู้ประกอบพิธี เจ้าภาพ ครูหมอโนราหรือตายายโนราที่นับถือ และความเคร่งครัดของคณะโนราผู้ประกอบพิธี ประเด็นสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาคือการจัดโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป โนราโรงครูเล็ก

หรือโรงแก้น้ำครุในช่วงระยะเวลาเดือน 6 ถึงเดือน 9 ของทุกปี มีการจัดกันอยู่ทั่วไปเกือบทุกหมู่บ้าน บางหมู่บ้านมี 2 - 3 โรงในระยะเวลาเดียวกัน ในการจัดโนราโรงครูแต่ละครั้ง คณะเจ้าภาพลูกหลานตายายโนรา ญาติมิตร ทั้งใกล้และไกลรวมทั้งเพื่อนบ้านก็จะมาร่วมพิธีพร้อมทั้งนำสิ่งของหรือเงินทองมาช่วยเหลือ เจ้าภาพเตรียมอาหารคาวหวานไว้จัดเลี้ยงเช่นเดียวกับงานศพงานแต่งงาน การมาร่วมพิธีนอกจากร่วมชมการรำรำของคณะโนราแล้วบางส่วนก็เข้าร่วมพิธีกรรม นำลูกหลานมาตัดจุก เหยียบเสน สอดเครื่องสอดกำไล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นบทบาทและหน้าที่ของโนราโรงครูที่มีต่อชาวบ้านตำบลท่าแคอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตำบลท่าแค

จากการศึกษาเรื่องโนราโรงครูตำบลท่าแค พบว่าโนราโรงครูมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคและชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้เพราะโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมทางความเชื่อที่เป็นความเชื่อทางพุทธศาสนาระดับชาวบ้าน อันหมายถึงความเชื่อในหลักคำสั่งสอนของพุทธศาสนาซึ่งผสมผสานกับลัทธิพราหมณ์และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์หรือผีสิงเทวดา (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. 2533 : 21) อันรวมไปถึงการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ การเข้าทรง และพิธีกรรมทางความเชื่ออื่น ๆ ที่ปรากฏในโนราโรงครู ความเชื่อและพิธีกรรมโนราโรงครูจึงมีบทบาทและหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลและต่อสังคมส่วนรวม ตามลักษณะของพุทธศาสนาระดับชาวบ้าน (ฉลาคชายุ รมิตานนท์. 2527 : 72) เพราะ ศาสนาจะเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ของปัจเจกชนและประชาชนในสังคม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. 2533 : 121) ปัญหาค่าดังกล่าวเป็นปัญหาค่าพื้นฐานของสังคมมนุษย์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ ปากท้อง ความขัดแย้ง การอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ ความลึกลับและอำนาจเหนือธรรมชาติ ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ การติดต่อสื่อสารกัน การแสดงออกและการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น (งามพิศ สัตย์สงวน. 2531 : 20) จากความสำคัญในบทบาทและหน้าที่ของโนราโรงครูจึงพบว่าโนราโรงครูมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคดังต่อไปนี้

1. การสืบทอดการรำโนรา
2. การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้
3. การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม
4. การสร้างอาชีพ

5. การสร้างเอกภาพและสัมพันธภาพในสังคม
6. การสร้างเสริมความรู้และสติปัญญา

1. การสืบทอดการรำโนรา

กล่าวได้ว่าการรำโนรามีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและระบบความเชื่อตั้งแต่เริ่มต้นของการเป็นโนราจนถึงขั้นจัดตั้งเป็นคณะโนราออกรับงานแสดง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก การรับชั้นหมากคือเครื่องแสดงข้อผูกพันแทนสัญญา การทำพิธียกเครื่อง การทำพิธีเบิกโรง การลงโรง หรือโหมโรง การภาศครู จนไปถึงการร่ายรำบางอย่าง เช่น การรำขอเทริด การรำเขียนพราย การรำเหยียบลูกมะนาว เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยพิธีกรรมและระบบความเชื่อโดยเฉพาะความเชื่อทางไสยศาสตร์ ซึ่งเมื่อปฏิบัติแล้วก็เชื่อว่าจะส่งผลดีแก่ตนเองและหมู่คณะในด้านต่าง ๆ แต่หากละเลยไม่ปฏิบัติก็จะส่งผลต่อตนเองและหมู่คณะในด้านที่ตรงกันข้าม ระบบความเชื่อโดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ความเจริญทางวิทยาการยังเข้าไปไม่ถึงนั้นจะมีอิทธิพลครอบคลุมพฤติกรรมทุกอย่างของชีวิตคน เพราะจะเป็นตัวอธิบายให้เหตุผลต่อการกระทำและกิจกรรมทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง หรือแม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น อาหารการกิน กิริยามารยาทต่าง ๆ และแน่นอนย่อมมีอิทธิพลอย่างมากต่อผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา หรือที่เราเรียกว่าศิลปะด้วย (ปรานี วงษ์เทศ. 2532 : 53)

พิธีกรรมโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่เชื่อกันว่ามีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นผู้ที่ได้ผ่านกระบวนการของพิธีกรรมโนราโรงครูก็ย่อมจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามพันธะสัญญาหรือข้อตกลงที่ได้ให้ไว้กับครูหมอโนรา หรือจะต้องปฏิบัติตามขนบนิยมที่ได้สืบทอดกันมา เช่นความเชื่อที่ว่าผู้มีเชื้อสายโนรานั้นจะต้องนับถือครูหมอโนราหรือตายายโนรา และจะต้องมีการเซ่นไหว้บูชามิฉะนั้นจะถูกครูหมอโนราหรือตายายโนราลงโทษ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลให้เชื้อสายโนราสืบทอดกันมาไม่ขาดสาย นอกจากนี้ในระยะเวลาหนึ่งเวลาใดผู้ที่นับถือครูหมอโนราหรือตายายโนราจะต้องได้มีโอกาสจัดโนราโรงครูไม่ว่าจะเป็นการจัดโนราโรงครูใหญ่หรือโนราโรงครูเล็ก อันเนื่องมาจากการบนบานขอความช่วยเหลือหรือถึงวาระครบรอบพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครูหมอโนราหรือตายายโนรา และเชื่อกันว่าผู้มีเชื้อสายโนราในรอบปีหนึ่ง ๆ จะต้องได้มีโอกาสรำโนราถวาย

ครุโนราอย่างน้อยหนึ่งครั้งแม้จะไม่ได้รำโนราเป็นอาชีพ และจะต้องมารำในโรงครุ อาจจะ
เป็นโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแค โรงครุที่จัดขึ้นเองหรือโรงครุที่เพื่อนบ้านจัดขึ้น มิฉะนั้นจะถูก
ครุหมอโนราหรือตายายโนราลงโทษ โดยบันดาลให้เกิดโทษภัยต่าง ๆ เช่น สัมเจ็บป่วย
ประสบอุบัติเหตุ หรือผอมแห้งแรงน้อยที่เรียกกันว่า "ครุหมอย่าง" หากลูกหลานผู้ใดเพิกเฉย
ไม่นำพา ไม่เชื่อหรือไม่ได้ตั้งหิ้งบูชาเอาไว้ที่บ้านครุหมอโนราหรือตายายก็จะสำแดงอาการให้
ปรากฏด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว และยิ่งเชื่อต่อไปอีกว่าหากครุหมอโนราหรือตายายโนรา
ต้องการให้ลูกหลานคนใดเป็นโนราก็จะบันดาลให้เกิดผลต่าง ๆ แก่ลูกหลานคนนั้น เช่น สัมเจ็บป่วย
เบื่ออาหาร เก็บตัวเงียบอยู่คนเดียว พุดจาพุงช่าน ฯลฯ หรือในบางครั้งครุหมอโนราหรือ
ตายายโนราก็จะเข้าทรงหรือที่เรียกว่าจับลงให้รำโนรา ญาติพี่น้องจะต้องไปหาครุโนรามานบน
และยอมให้ลูกหลานคนนั้นรำโนราอาการจึงจะหายเป็นปกติ ตัวอย่างเช่น นายขจรเกียรติ
ชำนาญค์ อายุ 19 ปี เป็นลูกหลานตายายโนรา อยู่บ้านเลขที่ 124 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค
อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ตอนเล็ก ๆ เกิดไม่สบายมีอาการชักกระตุกทุกวัน บิดาจึง
หาครุโนรามานบนและยอมให้รำโนรา อาการป่วยจึงหายเป็นปกติ ตั้งแต่นั้นมานายขจรเกียรติ
ชำนาญค์ ต้องมารำโนราถวายครุที่โนราโรงครุใหญ่วัดท่าแคทุกปี และตั้งใจไว้ว่าเมื่ออายุครบ
22 ปีจะมารอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ในโนราโรงครุใหญ่วัดท่าแค (ขจรเกียรติ ชำนาญค์ เป็นผู้
ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอ
เมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) อีกตัวอย่างหนึ่งคือ
นายสมพงษ์ ชนบาล หรือมโนราห์สมพงษ์น้อย คาวรุ่ง อายุ 37 ปี เป็นลูกหลานตายายโนรา
อยู่บ้านเลขที่ 125 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ได้เล่าว่าเมื่อ
ตนอายุ 12 ปี ครุหมอโนราคือแม่แซนอ่อนได้มาเข้าทรงที่สาวของตนและบอกว่าตนเองจะต้อง
เป็นโนรา จากนั้นจึงนำตนเองไปสอนให้รำโนราที่ถ้ำมัลย์ (ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง
พัทลุง จังหวัดพัทลุง) เป็นเวลา 3 วัน 3 คืน จนตนสามารถรำโนราได้อย่างชำนาญ จากนั้น
ก็ออกโรงเป็นนายโรงโนราระดับสมพงษ์น้อยคาวรุ่งมาจนถึงปัจจุบันนี้ (สมพงษ์ ชนบาล เป็นผู้ให้
สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมือง
พัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) จากความเชื่อและการปฏิบัติของ
ลูกหลานตายายโนรา ผู้มีเชื้อสายโนราดังกล่าวมาแล้วนั้นได้ส่งผลให้มีการสืบทอดการรำโนรา

ต่อไปไม่ขาดสาย หากจะเปรียบเทียบกับศิลปะการละเล่นประเภทอื่น ๆ ในภาคใต้แล้ว ไม่ว่าจะ เป็นหนังตะลุง เพลงบอก ลิเกป่า ฯลฯ จะพบว่าความเชื่อในเรื่องครูหมอและการปฏิบัติต่อครูหมอของตนนั้น โนราจะเชื่อถือและปฏิบัติกันอย่างจริงจังมากกว่าศิลปะการละเล่นประเภทอื่นที่กล่าวแล้ว นอกจากนี้พิธีกรรมบางอย่างที่ทำกันในโนราโรงครูและถือว่เป็นพิธีที่มีความขลังความศักดิ์สิทธิ์นั้นมีส่วนสำคัญในการสืบทอดการรำโนราและการรักษาขนบธรรมเนียมของโนราที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา พิธีกรรมที่กล่าวถึงคือพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ให้แก่โนราใหม่ เพื่อให้เป็นโนราที่สมบูรณ์ สามารถเป็นโนราใหญ่และทำพิธีในโนราโรงครูต่อไปได้ นับได้ว่าการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่เป็นการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมด้านนี้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ผู้ที่เข้าทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ก็มีความเชื่อในเรื่องความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนั้น เพราะภาวะแวดล้อมทางด้านสถานที่และเวลา ผู้กระทำพิธีคือโนราใหญ่ ครูหมอโนราได้สร้างระบบความเชื่อที่เป็นเรื่องของจิตวิญญาณและไสยศาสตร์ ทำให้เกิดความมั่นใจในการเป็นโนราและการรำโนรารวมทั้งการสืบทอดรักษารูปแบบธรรมเนียมนิยมของโนราเอาไว้ เมื่อได้เป็นโนราใหญ่แล้วก็จะไปตั้งคณะโนราของตนเองและต้องมีผู้ร่วมคณะทั้งคนรำ คนแสดง และลูกคู่ ซึ่งเป็นผลโดยตรงของการสืบทอดการรำโนรา นอกจากการทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่แล้ว พิธีรำสวดเครื่องสวดกำไลหรือสวดไหม้ เพื่อการยอมรับความเป็นโนราของครูโนราต่อบุคคลนั้น ๆ ที่เข้าทำพิธี การที่บุคคลเหล่านั้นได้ผ่านพิธีกรรมที่เชื่อกันว่ามีความขลังมีความศักดิ์สิทธิ์ย่อมจะส่งผลทางด้านจิตใจให้เกิดความเชื่อ ความรัก และความศรัทธาในการรำโนรามากยิ่งขึ้น และจะช่วยกันสืบทอดการรำโนราต่อไป นับเป็นวิธีการทางจิตวิทยาหรือเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในการสร้างและสืบทอดมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน พิธีกรรมโนราโรงครูได้ต่อยอดถ่ายทอดและหน้าที่ของศิลปินที่มีต่อบัจเจกบุคคลและสังคมในการทำหน้าที่ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องการบนบาน การแก้บน การตัดจุก การเหยียบเสน ที่สำคัญคือการบำบัดอาการทางจิตอันเกิดจากความกลัว ความวิตกกังวล กลายเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน และการบำบัดอาการทางกายภาพ เช่น ตั๊กผม ผีซ่อ การรักษาอาการป่วยไข้ เหยียบเสน เป็นต้น ด้วยเหตุคั้งนั้นวัฒนธรรมใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคมทั้งทางจิตและชีวะภาพตามทฤษฎีการปฏิบัติหน้าที่

(Functionalism) ก็จะดำรงอยู่และได้รับการสืบทอดต่อไป ในขณะที่เดียวกันประชาชนที่ได้เข้ามาร่วมพิธีกรรมไม่ว่าจะมาร่วมเพื่อชมการแสดงหรือด้วยจุดประสงค์อื่นใด เมื่อได้มาเห็นหรือได้มีส่วนร่วมย่อมก่อให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา และให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมโนราโรงครู และการรำโนราให้คงอยู่ยั่งยืนสืบไป จึงกล่าวได้ว่าชาวบ้านตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียงเป็นจำนวนมากมีส่วนร่วมและมีส่วนส่งเสริมกิจกรรมโนราโรงครู การรำโนรา ทั้งผู้ที่ เป็นเชื้อสายโนราโดยตรง ลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านทั่วไป ดังจะเห็นได้จากโนราและคณะโนราอาชีพที่มีชื่อเสียงในภาคใต้อยู่ในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นลูกหลานของชาวท่าแค เช่น คณะโนราสมพงษ์น้อยดาวรุ่ง คณะโนราฉลองน้อยพัทลุง คณะโนราผันเสียงศิลป์น คณะโนราสายศิลป์สอง เป็นต้น

2. การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้

กล่าวได้ว่าโนราโรงครูมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการที่จะให้ชาวบ้าน โนรา ลูกหลาน ตายายโนราได้ผ่านกระบวนการตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครูหมอโนราหรือตายายโนรา นั่นคือ การบนและการแก้บน เพราะการบนบานขอความช่วยเหลือครูหมอโนราหรือตายายโนรามักจะต้องแก้บนด้วยการรำโนราโรงครู หรือไปทำพิธีแก้บนในโนราโรงครู สำหรับชาวบ้านตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียงส่วนหนึ่งจะมาทำพิธีแก้บนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโนราที่โรงครูใหญ่วัดท่าแค เพราะมีความเชื่อถือและศรัทธาว่าโรงครูใหญ่วัดท่าแคเป็นโรงครูสำคัญเป็นที่รวมของครูโนรา รวมทั้งความเชื่อและศรัทธาในตัวโนราใหญ่ ผู้ทำพิธีคือโนราแปลก ชนะบาล ซึ่งเป็นโนราอาวุโสและจะรำโนราเฉพาะในพิธีโนราโรงครูเท่านั้น และยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่ต้องเสียเวลา หากจัดโรงครูเองที่บ้านจะต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากและต้องเสียเวลาในการดำเนินการ แต่ชาวบ้านบางส่วนก็จัดโนราโรงครูที่บ้านทั้งโนราโรงครูเล็กและโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป ผลของการรำโนราโรงครูทำให้ต้องมีคนทรงครูหมอโนราหรือตายายโนรา คนทรงหลายคน ได้มีส่วนในการช่วยบนครูโนราให้แก่ชาวบ้านที่ต้องการความช่วยเหลือหรือไม่สามารถบนบานครูโนราด้วยตนเองได้ ชาวบ้านเชื่อว่าพิธีกรรมโนราโรงครูมีส่วนช่วยให้ลูกหลานตายายโนรามีชีวิตอยู่อย่างปกติ ไม่ถูกครูหมอโนราหรือตายายโนราลงโทษ เพราะได้มาทำพิธีแก้บนหรือเช่นไหว้

คุมหมอนราหรือตายายโนราในโรงครูโดยไม่ต้องทำพิธีเช่นไหว้ครูโนราที่นับถือที่บ้านตนเองอีก
 บางคนจำเป็นต้องมารำถวายครูโนราในโรงครูอย่างน้อยปีละครั้ง จึงจะได้รับการยอมรับจาก
 คุมหมอนราหรือตายายโนราว่ายังนับถือคุมหมอนราหรือตายายโนราอยู่ บางคนมีความต้องการ
 จะเป็นโนราหรือฝึกหัดโนราหรือเพราะบนเอาไว้กับครูโนราเพื่อให้คุมหมอนราได้ยอมรับความ
 เป็นโนราที่จะต้องมาทำพิธีรำสวดเครื่องสวดกำไลหรือไหม้ในโรงครู จึงจะถือว่ามีความซ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์และเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ชาวบ้านส่วนหนึ่งนำบุตรหลานของตนมาทำพิธีตัดจุกในโรงครู
 เพราะเชื่อว่าโนราโรงครูมีความซ่ง ความศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะโนราใหญ่ผู้ประกอบพิธีกรรม
 โนราโรงครูนั้นเชื่อกันว่ามีอำนาจ รั้นลับทางไสยศาสตร์หรือเพราะบางคนได้บนครูโนราเอาไว้
 โดยให้บุตรหลานไว้จุกเป็นการทำทานบนไว้กับครูโนรา ครั้นถึงกำหนดตามพันธะสัญญาหรือเด็ก
 ล่วงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ก็จะมาทำพิธีตัดจุกในโนราโรงครูเป็นการแก้บนไปด้วย ประเด็นสำคัญอีก
 ประการหนึ่งคือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ตายายโนราที่เรียกว่า "ซา" ตายาย จะต้องทำ
 โดยการผ่านโนราคือให้โนราเป็นผู้กล่าวอุทิศให้ตายายโนราจึงจะถือว่าผลบุญนั้นไปถึงตายายที่
 ตัวเองต้องการทำบุญอุทิศซึ่งจะทำการในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู ประเด็นที่จะต้องนำมา
 พิจารณาต่อไปคือการประกอบพิธี "ผูกผ้าปล่อย" ในโนราโรงครูให้แก่โนราที่ต้องการตัดขาดจาก
 ความเป็นโนราและครูโนราโดยโนราใหญ่เป็นผู้ทำพิธีให้ พิธีผูกผ้าปล่อยได้สะท้อนให้เห็นบทบาท
 ของโนราใหญ่ และพิธีกรรมโนราโรงครูที่มีต่อชาวบ้านตำบลท่าแค จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์
 ระหว่างโนราโรงครูกับชาวบ้านตำบลท่าแคนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการ
 มีโนราโรงครู แต่ในขณะเดียวกันชาวบ้านก็มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการรำโนราโรงครูให้ได้รับ
 การสืบทอดและดำรงอยู่ เมื่อชาวบ้านมีความจำเป็นต้องบนขอความช่วยเหลือจากครูโนราไม่ว่า
 จะเป็น การบนให้หายจากอาการป่วยไข้ บนไม่ให้ถูกเกณฑ์ทหาร บนเพราะต้องคดี บนเพราะ
 ของหาย และอื่น ๆ สิ่งที่ชาวบ้านทำทานบนหรือสัญญาไว้กับครูโนราว่าจะแก้บนเมื่อได้ดังปรารถนา
 มักจะต้องแก้บนด้วยการจัดโนราโรงครู หรือนำสิ่งของไปแก้บนในโนราโรงครู เพราะเชื่อว่า
 การบนเช่นนั้นจะทำให้ประสบผลสำเร็จ และมีผู้ดำเนินการให้คือโนราใหญ่ที่สามารถแก้บนและ
 ตัดเหิมุรยให้ขาดจากพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครูโนราได้ ตัวอย่างเช่น นางแดง แสงขำ
 บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ได้จัดโนราโรงครูเล็ก

ที่บ้านขึ้นเพื่อแก้บนครุหมอนโหราหรือตายายโหราที่นับถือคือ จอมเพ้าหน้าทอง ตาหลวงครู
แม่จ่าปี เนื่องจากได้บนขอความช่วยเหลือครูโหราให้ลูกหลานของตนได้เข้าศึกษาต่อและมืงานทำ
กันทุกคน หลังจากบนมาแล้วเป็นเวลา 6 ปี และประสบผลสำเร็จดังปรารถนาจึงได้จัดให้มี
โหราโรงครูเล็กเพื่อแก้บนขึ้นที่บ้านดังกล่าวแล้ว อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นายจำหน่าย สงนุ้ย
อายุ 24 ปี อยู่บ้านเลขที่ 92 หมู่ที่ 3 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
ไม่มีเชื้อสายโหรา ได้บนครุหมอนโหราไว้ว่าหากตนเองพ้นจากการถูกเกณฑ์หรือคัดเลือกทหาร
จะมาแก้บนด้วยการร่ำออกพรานในโหราโรงครูใหญ่วัดท่าแคเป็นเวลา 3 ปี ปรากฏว่าไม่ต้อง
ถูกเกณฑ์หรือได้รับคัดเลือกไปเป็นทหารตามที่บนเอาไว้ จึงมาแก้บนด้วยการร่ำออกพรานใน
โหราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจนครบ 3 ปี (จำหน่าย สงนุ้ย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารักษ์
เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อ
วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533)

ส่วนการรักษาอาการป่วยไข้ในโหราโรงครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ขั้นตอนของการ
รักษามีความสมบูรณ์ เพราะหลังจากที่ชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโหราหายจากป่วยไข้แล้วก็จะ
มาแก้บนในโหราโรงครูหรือจัดโหราโรงครูแก้บน ชาวบ้านและลูกหลานตายายโหราส่วนหนึ่งใน
ตำบลท่าแคเชื่อว่าอาการป่วยไข้บางอย่างมีสาเหตุมาจากครูโหรา กล่าวคืออาการป่วยไข้อัน
เกิดจากครูโหราต้องการให้ลูกหลานสืบทอดการร่ำโหราหรือเป็นคนทรงครุหมอนโหราก็จะบันดาลให้
บุคคลนั้นมีอาการต่าง ๆ เช่น ล้มเจ็บป่วย เบื่ออาหาร ผอมแห้ง เป็นต้น ญาติพี่น้องก็ต้อง
หาครูโหราหรือคนทรงมารักษาด้วยการบน เมื่อหายแล้วก็จะไปแก้บนในโหราโรงครู หรือจัด
โหราโรงครูแก้บน อีกสาเหตุหนึ่งมาจากการที่ครูโหราก็ก่เถื่อนหรือลงโทษลูกหลานตายายโหรา
ที่ไม่นับถือหรือพากันเพิกเฉยด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ล้มเจ็บป่วย ผอมแห้ง ปวดเมื่อยตาม
ร่างกาย เป็นต้น ญาติพี่น้องก็ต้องไปหาครูโหราหรือคนทรงบางคนมาบน เมื่อหายแล้วก็อาจ
จะต้องไปแก้บนในโหราโรงครูหรือจัดโหราโรงครูแก้บนเช่นเดียวกัน เพราะหากอาการป่วยไข้
มีสาเหตุมาจากครูโหราแล้วก็ต้องรักษาด้วยการบนขอความช่วยเหลือจากครูโหรา เชื่อกันว่าจะ
รักษาด้วยวิธีอื่นไม่หาย ดังตัวอย่างเช่น นายพัน เฟ็งมี อายุ 60 ปี เป็นลูกหลานตายาย
โหรา อยู่บ้านชะโล้ง หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เดิมอาศัย

อยู่ในตำบลท่าแค ได้เกิดอาการปวดมวนไปทั้งตัวติดต่อกันเป็นเวลานาน ได้ไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันที่โรงพยาบาลจังหวัดพัทลุงแต่ไม่หายและหาสาเหตุไม่ได้ จึงมีผู้แนะนำให้ไปหาโนราแปลก ๓ หนาบาล จึงได้รู้ว่าเกิดจากครุหมอนโนราต้องการให้ตนเองเป็นร่างทรงของขุนศรีศรัทธาโนราแปลก ๓ หนาบาล จึงทำพิธีขึ้นให้โดยนายพัน เเพ็งมี ยอมรับเป็นร่างทรงของขุนศรีศรัทธาตั้งแต่นั้นมาอาการป่วยก็ค่อยๆ เล่าและหายเป็นปกติเมื่อมาแก้บนที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ซึ่งเรียกกันว่า "โรงครูขุนหา" พร้อมกับการเป็นคนทรงของขุนศรีศรัทธามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน (พัน เเพ็งมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมือเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นางสาวจาร์ เกลี้ยงจ้อย อายุ 17 ปี อยู่บ้านเลขที่ 101 หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งนารี อำเภอบ้านดอน จังหวัดพัทลุง บิดาคือนายเต็ม เกลี้ยงจ้อย เป็นชาวตำบลท่าแค และเป็นร่างทรงจอมเจ้าหน้าทอง ต่อมานายเต็ม เกลี้ยงจ้อย ได้มีอาการปวดสะเอวจนทำงานไม่ได้ ไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันในตัวจังหวัดพัทลุงแล้วไม่หายจึงได้หาครุโนรามาทำพิธีขึ้นให้และทราบว่าครุหมอนโนราต้องการให้นางสาวจาร์ เกลี้ยงจ้อย รำโนรา นายเต็ม เกลี้ยงจ้อย จึงพานางสาวจาร์ เกลี้ยงจ้อย มาฝึกรำโนราและรำสวดเครื่องเป็นการแก้บนในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคเมื่อปี พ.ศ. 2533 ซึ่งต่อไปนางสาวจาร์ เกลี้ยงจ้อย จะต้องมารำโนราถวายครุในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคทุกปี (จาร์ เกลี้ยงจ้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมือเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) นอกจากการรักษาอาการป่วยไข้ที่เชื่อว่ามีสาเหตุมาจากครุหมอนโนราหรือตายายโนราแล้ว ชาวบ้านตำบลท่าแคส่วนหนึ่งเชื่อว่าแม้อาการป่วยไข้โดยปกติทั่วไป ก็อาจจะสามารถขอความช่วยเหลือจากครุโนราให้ช่วยรักษาโดยการผ่านคนทรงโนราหรือให้คนทรงโนราเป็นผู้ทำพิธีให้ ซึ่งอาจจะใช้วิธีบนขอความช่วยเหลือจากครุหมอนโนราหรือตายายโนราหรือรักษาด้วยวิธีการเย็บยาควบคู่ไปกับการบนขอความช่วยเหลือจากครุหมอนโนราหรือตายายโนราไปด้วย ตัวอย่างเช่น นางแก้ว ยอดแก้ว อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 60 หมู่ที่ 3 ตำบลลำสินธุ์ อำเภอมือเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ไม่ได้เป็นผู้มีเชื้อสายโนราแต่มีความเชื่อในเรื่องครุโนรา เมื่อเจ็บไข้ไม่สบาย มักจะบนครุหมอนโนราโดยเฉพาะขุนศรีศรัทธาแล้วจะมาแก้บนที่โนราโรงครูใหญ่

วัดท่าแค โดยนำพานดอกไม้ธูปเทียนและเงินจำนวนหนึ่งมามอบให้โนราใหญ่เป็นผู้ทำพิธีแก้บนให้ (แก้ว ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นางชื่นใจ เขมานวงศ์ อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 121 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ไม่ได้เป็นผู้มีเชื้อสายโนราแต่มีความเชื่อในเรื่องครุโนรา เมื่อตนเองหรือลูกหลานเจ็บไข้ไม่สบายก็จะบนครุหมอโนราและมักจะมาบนที่ศาลาชุมชนหรือศาลาหรือเขื่อนขุนตาในวัดท่าแค และจะแก้บนเมื่อมีการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคเช่นเดียวกัน (ชื่นใจ เขมานวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) นอกจากนี้ยังพบว่าคนทรงครุหมอโนราในตำบลท่าแค เช่น นางซ้อย แสงเขียว ซึ่งเป็นคนทรงแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค จะเป็นผู้รับรักษาอาการป่วยไข้อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับครุโนรา เช่น การเสียสติ การถูกคุณไสย การเป็นมะเร็ง ฯลฯ โดยอาศัยการเยียวยา และการบนขอความช่วยเหลือจากแม่แขนอ่อนหรือการเข้าทรงเพื่อให้แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้ายซึ่งเชื่อว่าเป็นหมอยาหรือต้นยาที่จุติมาคอยรักษามนุษย์โดยทั่วไป จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าที่บ้านนางซ้อย แสงเขียว จะมีชาวบ้านที่เป็นลูกหลานตายายโนราและชาวบ้านทั่วไปทั้งในเขตตำบลท่าแคและในที่อื่น ๆ มารับการรักษาอาการป่วยไข้จากนางซ้อย แสงเขียว อยู่เป็นประจำ เมื่อหายจากอาการป่วยไข้แล้วผู้รับการรักษาาก็มักจะไปแก้บนทั้งที่บ้านนางซ้อย แสงเขียว และที่โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นางเพียร เพชรน้อย ซึ่งเป็นคนทรงแม่ศรีมาลาและจอมเจ้าหน้าทองในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ก็รับรักษาอาการป่วยไข้เช่นเดียวกับนางซ้อย แสงเขียว และเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้านโดยทั่วไป จึงกล่าวได้ว่าโนราโรงครู ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับโนราโรงครูนั้นมีผลต่อจิตใจของชาวบ้านตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียง เพราะชาวบ้านเชื่อว่าครุหมอโนราที่ตนเองบนบานขอความช่วยเหลือหรือช่วยรักษาอาการป่วยไข้ นั้นสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ส่วนโนราใหญ่ผู้ทำพิธีโนราโรงครูก็เชื่อว่ามีอำนาจเร้นลับที่สามารถรักษาอาการป่วยไข้และความผิดปกติของร่างกายได้ เช่น เหยียบเสน ตัดผมผีขอ เป็นต้น ทั้งยังเชื่อว่าโนราใหญ่เป็นผู้ที่เชื่อมต่อยุ่ระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของวิญญาณ คือสามารถติดต่อกับครุหมอโนราได้ จึงมีส่วนสำคัญที่

ทำให้ชาวบ้านโดยเฉพาะลูกหลานตายายโนราได้คลายความวิตกกังวลว่าตนเองได้มาแก่นกับครุหมอโนราตามที่ได้นับเอาไว้ และเชื่อว่าครุหมอโนราหรือตายายโนราจะช่วยปกปักรักษาคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้มีความสุขความเจริญเพราะได้ผ่านพิธีกรรมและทำตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับครุหมอโนราหรือตายายโนราแล้ว ส่วนการรักษาอาการป่วยไข้ก็เป็นการรักษาทั้งทางกายและทางจิต เพราะผู้รักษากับผู้มารับการรักษาเป็นคนพวกเดียวกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีโอกาสได้ปรึกษาหารือ ระบายความทุกข์ใจของกันและกัน ทำให้มีกำลังใจและไม่รู้สึกท้อแท้กับวิถีชีวิตตนเองเช่นเดียวกันกับการรักษาด้วยวิธีแพทย์แผนปัจจุบัน สิ่งสำคัญก็คือความเชื่อของชาวบ้านที่มีต่อพิธีกรรมโนราโรงครูว่าเป็นพิธีที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์ ย่อมจะทำให้ผลการกระทำที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมโนราโรงครูประสบผลสำเร็จตามไปด้วย อันเป็นผลให้โนราโรงครูยังคงมีบทบาทและหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านทั้งปัจเจกชนและสังคมต่อไป

3. การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคในด้านการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคมนั้นสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เพราะโนราโรงครูโดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคเกิดมาจากความเชื่อ ความศรัทธา ย่อมส่งผลต่อการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมแก่คณะโนรา ลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านทั่วไป การรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแหล่งกำเนิดของโนราและเป็นที่พำนักของครูโนรา ย่อมมีส่วนทำให้ชาวบ้านตำบลท่าแคมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน มีความสำนึกต่อการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของตน พิธีกรรมโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความสำนึกในความกตัญญูรู้คุณต่อครูบาอาจารย์ ต่อบิดามารดา ต่อพ่อแม่ตายายทั้งที่ล่วงลับไปแล้วและยังมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะศิลปินนั้นมีความมั่นคงในการยกย่องนับถือครูบาอาจารย์ บิดามารดา และผู้มีพระคุณย่อมจะเป็นแบบอย่างแก่โนราในรุ่นหลัง ลูกหลานตายายโนราและชาวบ้านทั่วไปได้เอาเป็นเยี่ยงอย่างการจัดโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงเกิดมาจาก ความเชื่อ แรงศรัทธา และความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านตำบลท่าแคโดยตรง ไม่ได้มีหน่วยงานราชการหรือองค์กรเอกชนใด ๆ เข้าไปมีส่วนในการดำเนินการ ดังนั้นงานนี้จะสำเร็จและจัดติดต่อกันมาจนเป็นประเพณีได้ย่อมต้อง

อาศัยการร่วมแรงร่วมใจและการเสียสละ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทอง แรงกาย แรงใจ แม้แต่อาหารที่นำมาเลี้ยงคณะโนรา ชาวบ้านที่มาร่วมพิธีก็ได้มาจากการบริจาคของชาวบ้าน ด้วยกันทั้งสิ้น และยังมาร่วมกันทำอาหารรับประทานโดยจัดเป็นโรงครัวรวม นอกจากจะทำเพื่อรับประทานกันเองแล้วยังนำไปถวายพระภิกษุภายในวัดด้วย ด้วยเหตุที่ต้องมาทำงานร่วมกัน เสียสละร่วมกัน เหนื่อยยากร่วมกันจะทำให้มีความเข้าใจเห็นอกเห็นใจกัน มีทัศนคติที่ดีต่อกัน อันก่อให้เกิดการประสานประโยชน์ทั้งส่วนตนและส่วนรวมเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่ในกลุ่มชาวบ้านโดยเฉพาะในชนบท การรำนโนราโรงครัวใหญ่วัดท่าแคนอกจากชาวบ้านในตำบลท่าแคแล้วยังมีโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา และชาวบ้านจากต่างตำบล ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด มาร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก นอกจากจะทำให้ชาวบ้านตำบลท่าแคเกิดความภาคภูมิใจและประสานสามัคคีในหมู่คณะแล้ว พิธีกรรมโนราโรงครัวใหญ่วัดท่าแคยังมีส่วนสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นหมู่พวกเดียวกัน และนำมาซึ่งความมั่นคงของสังคมในระดับหนึ่งด้วย จากแนวความคิดของนักมานุษยวิทยาในกลุ่มหน้าที่นิยมที่ว่าพิธีกรรมทางศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลทำให้สังคมมีความรู้สึกร่วมกัน และความสำคัญของการรวมกลุ่มหรือการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาเกิดจากการที่มนุษย์พยายามมาชุมนุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นประการแรก ส่วนจุดประสงค์ทางศาสนาเป็นเป้าหมายรองลงมา (บุญเดิม พันรอบ และจำนง พันรอบ. 2525 : 66 ; อ้างอิงมาจาก A.R. Rodcliffe Brown. 1935 : 394 - 402) ทำให้สังคมของผู้ที่เชื่อถือและศรัทธาในเรื่องเดียวกันรวมตัวกันได้ดังกล่าแล้ว การรำนโนราโรงครัวจึงเป็นกลไกอันหนึ่งของการสร้างระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และมีส่วนในการควบคุมพฤติกรรมบุคคลและสังคม ดังจะเห็นได้จากขนบนิยมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในโนราโรงครัวและความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโนรา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การห้ามไม่ให้รำนโนราโรงครัวในวันพระ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรำนโนราและชาวบ้านทั่วไปได้มีโอกาสไปวัดเพื่อทำกิจทางศาสนา รับการอบรมสั่งสอนธรรมจากพระภิกษุเพื่อเป็นแบบอย่างและแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

การห้ามไม่ให้โนราที่จะมาทำพิธีครอบเหรีศหรือผูกผ้าใหญ่แต่งงานมาก่อนก็เพื่อรักษาประเพณีที่งามของการมีครอบครัวที่จะต้องมีความพร้อมและอยู่ในวัยอันสมควร

ความเชื่อที่เกี่ยวกับครุหมอโนราหรือตายายโนราในเรื่องการบนบานขอความช่วยเหลือ นั้น หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชู้สาวหรือการผิดลูกเมียผู้อื่น การลักขโมย การเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น ครุหมอโนราหรือตายายโนราจะไม่รับ จึงเท่ากับเป็นการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล และสังคมโดยทางอ้อม

บุคคลที่ถูกเลือกเป็นคนทรงครุหมอโนราหรือตายายโนราแล้ว จะต้องประพฤติปฏิบัติตน อยู่ในศีลธรรม มีความเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์ ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น ตัดขาดจากอบายมุข ทั่วปวง หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากครุหมอโนราหรือตายายโนรา และยังคงจะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ การปฏิบัติตนในลักษณะดังกล่าวนอกจากเป็นการควบคุมตนเองแล้วยังเป็นแบบอย่าง และได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากชาวบ้านในสังคมนั้นด้วย ในทำนองเดียวกันโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา ลูกหลานตายายโนรา ก็ต้องดำรงตนอยู่ในกรอบของจารีต ประเพณีและศีลธรรมจรรยาจึงจะได้รับการยอมรับจากครุหมอโนราหรือตายายโนรา และส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตและการงาน การประพฤติปฏิบัติตนไปในทางเดียวกัน เป็นพิมพ์เดียวกันย่อมสร้างความเป็นปึกแผ่นและความมั่นคงในสังคม อันเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมให้คงอยู่สืบไปโดยอาศัยความเชื่อและความศรัทธาเป็นเครื่องชี้นำดังกล่าวแล้ว

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมโนราโรงครูในตำบลท่าแค โดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ได้จัดติดต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีใต้นั้น ความมีคุณธรรม ความสามัคคี ความมีน้ำใจ และการเสียสละ ย่อมเป็นสิ่งยืนยันอันสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านตำบลท่าแคมารวมกันได้นอกจากความเชื่อและศรัทธาครุหมอโนราหรือตายายโนราที่ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีส่วนในการควบคุมจิตใจ ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคมเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งที่เกื้อตนและคนอื่น

4. การสร้างอาชีพ

โนราโรงครูในตำบลท่าแคโดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคมีส่วนในการเสริมสร้างอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม แก่ชาวบ้านตำบลท่าแค และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโนราหรือโนราโรงครู ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมโนราโรงครู ไม่ว่าจะเป็นการรำสวดเครื่อง

สอดคล้อง การครอบเหริหรือผูกผ้าใหญ่ ส่งผลให้เกิดศิลปินใหม่ ๆ ในการรำโนรา จากพิธีกรรมการครอบเหริหรือผูกผ้าใหญ่ได้มีส่วนสร้างโนราใหญ่หรือหัวหน้าคณะโนราเพิ่มขึ้น โนราใหญ่ที่เกิดขึ้นใหม่หรือมาเข้าพิธีครอบเหริแล้วก็มักจะไปตั้งคณะโนราของตนหรือมีอยู่แล้วก็จะยิ่งเพิ่มความมั่นใจยิ่งขึ้น โนราคณะหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ทั้งนักรำ นักแสดง นักดนตรี เป็นการส่งเสริมให้คนมีงานทำเพิ่มขึ้น อันเป็นการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมให้กับบุคคลเหล่านั้นเพราะศิลปินเป็นผู้ใกล้ชิดกับชาวบ้านและได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน ดังตัวอย่างของโนราสมพงษ์น้อยคารุง หรือโนราสมพงษ์ ชะบาล โนราฉลองน้อยคารุง หรือโนราฉลอง สุขราม โนราพันพันพัลลง หรือโนราพัน คงถม ซึ่งเป็นโนราที่มีชื่อเสียงในภาคใต้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ล้วนเป็นศิษย์ของโนราแปลก ชะบาล และผ่านพิธีกรรมการครอบเหริหรือผูกผ้าใหญ่จากโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค ส่วนการรำสวดเครื่องหรือสวดกำไล ก็เป็นพิธีกรรมเพื่อการยอมรับความเป็นโนรา การรับสมาชิกใหม่เข้าฝึกหัดการรำโนราจึงเท่ากับเป็นการเพิ่มจำนวนโนราให้แก่วงการศิลปะการละเล่นประเภทนี้ สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกอย่างหนึ่งในทางอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมก็คือคนทรงครูหมอโนรา แม้การเข้าทรงหรือการแก้บนจะเป็นไปตามความเชื่อ แต่ชาวบ้านที่มาทำพิธีแก้บนหรือมาบูชาตายายก็จะมีปัจจัยหรือเงินทองมาตอบแทนด้วย หลังจากพิธีกรรมโนราโรงครูหรือในเวลาปกติทั่วไปคนทรงครูหมอโนรา หรือโนราใหญ่ จะเป็นผู้นำหน้าในการบำเพ็ญรักษาอาการเจ็บป่วยแก่ชาวบ้าน การทำหน้าที่บ้านบนครุหมอโนราหรือตายายโนราแทนชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนราที่ได้รับความเดือดร้อน การทำพิธีตั้งหิ้งบูชาครุหมอโนรา การรำถวายหน้าหิ้งบูชาครุหมอโนรา ของคนทรงครูหมอโนราหรือโนราใหญ่ล้วนได้รับค่าตอบแทนทั้งสิ้น เช่นการทำพิธีบนและตั้งหิ้งบูชาครุหมอโนราครั้งหนึ่งจะเรียกค่าตอบแทนครั้งละ 350 บาท หากมีการรำหน้าหิ้งบูชาครุหมอโนราด้วยก็จะเพิ่มค่าตอบแทนเป็น 750 - 1,500 บาท หรือแล้วแต่จะตกลงกัน (น้อม คงเกลี้ยง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัลลง จังหวัดพัลลง เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2533) จึงอาจกล่าวได้ว่าคนทรงครูหมอโนรา คณะโนราผู้ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูเป็นอาชีพหนึ่งของชาวบ้านตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียงที่สามารถทำรายได้มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว จากคำบอกเล่า

ของโนราแปลก ขนบบาล ถึงเรื่องนี้ว่า ตนเองมีรายได้ส่วนหนึ่งมาเลี้ยงครอบครัวด้วยการรับทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับโนรา ทั้งในตำบลท่าแค และในที่อื่น ๆ บทบาทของโนราและคนทรงครูหมอโนรานั้นเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านเป็นจำนวนมาก และบทบาทของโนราและคนทรงครูหมอโนรามีอิทธิพลอย่างมากต่อปัจเจกชนและสังคมส่วนรวมทั้งส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายด้านจึงทำให้การเป็นโนรา (ผู้ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู) และคนทรงสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมที่กำลังเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ

เพราะอาชีพดังกล่าวมีบทบาทและหน้าที่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ปัจเจกชนคือตัวโนราและคนทรงครูหมอโนรา ต่อชาวบ้านผู้มาขอความช่วยเหลือและต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าบทบาทที่เป็นโทษ หากพิจารณาโนราโรงครูในแง่ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพและเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ ก็พบว่า การประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูในแต่ละครั้งต้องใช้ค่าใช้จ่ายและวัสดุสิ่งของเป็นจำนวนมาก เริ่มตั้งแต่การปลูกสร้างโรงที่ต้องใช้ไม้ไผ่ทั้งหมด ซึ่งจำเป็นต้องซื้อ ค่าจ้างคนปลูกสร้างโรง ค่าอุปกรณ์ เครื่องบูชาและเครื่องสังเวยในการประกอบพิธีแม้ชาวบ้านจะนำมาบริจาคส่วนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ก็ต้องจัดหาด้วยวิธีการซื้อ เงินค่าตอบแทนคณะโนรา ค่าเครื่องขยายเสียง ค่าอาหาร ค่าจ้างทำบายศรี ค่าตั้งศาลพระภูมิ ค่าจ้างทำตัวจระเข้เพื่อใช้ในการรำแทงเซ่ ค่าใช้จ่ายในการทำพิธีครอบเทริด สำหรับชาวบ้านที่มาเก็บเงินในเรื่องต่าง ๆ นอกจากจะต้องเตรียมอุปกรณ์บางอย่างแล้ว จะต้องเตรียมเงินมากันลครหมอโนรา และเงินสำหรับมอบให้โนราใหญ่หรือคนทรงผู้ทำพิธี เพราะในบางกรณีคนทรงจะเรียกเอาเงินในการทำพิธีเก็บเงินหรือทำพิธีอื่น ๆ เช่น เทียบแสน ในอัตราที่สูงพอสมควร ส่วนลูกหลานตายายโนราหรือผู้มีเชื้อสายโนราต้องเตรียมทำขนมเคื่อนสิบ เตรียมเครื่องครัว เพื่อมารับตายายก็ต้องใช้จ่ายเงินเช่นเดียวกัน การประกอบพิธีกรรมยังต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก หากลูกหลานตายายโนราหรือผู้มีเชื้อสายโนราต้องจัดโนราโรงครูที่บ้านตนเองยิ่งต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในอัตราที่สูง จึงเห็นได้ว่าพิธีกรรมโนราโรงครูมีผลต่อการสร้างอาชีพแก่คณะโนรา คนทรงครูหมอโนรา ชาวบ้านทั่วไปทั้งโดยตรงและทางอ้อม และยังมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในขณะเดียวกันพิธีกรรมโนราโรงครูก็มีส่วนสร้างและส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ แม้จะมองเห็นไม่เด่นชัดนัก เช่น อาชีพค้าขาย การขับรถรับจ้าง การช่างฝีมือ เป็นต้น ทำให้มีการกระจาย

รายได้ไปยังบุคคลต่างอาชีพภายในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียงที่นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่งด้วย

5. การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม

กล่าวได้ว่า "สังคมทั่วไปประกอบไปด้วยระบบต่าง ๆ มากมาย เช่นระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบอื่น ๆ ซึ่งแต่ละระบบจะมีบทบาทและหน้าที่ต่อสังคม รวมทั้งมีบทบาทและโครงสร้างสัมพันธ์กันด้วย" (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. 2533 : 5) ดังนั้นโนราโรงครูและพิธีกรรมโนราโรงครูซึ่งเป็นระบบหนึ่งในสังคมท้องถิ่นย่อมมีบทบาทและหน้าที่ต่อสังคม และบทบาทนั้นจะต้องสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ในสังคมด้วย และเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมารวมกลุ่มกันเพื่อประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ และศรัทธาร่วมกัน การที่สมาชิกของสังคมมีความเชื่อทางศาสนาเหมือนกัน มีผลทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นภายในสังคม (อมรา พงศาพิชญ์. 2533 : 62) นั่นคือพิธีกรรมของความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคือพิธีกรรมโนราโรงครู จะมีบทบาทสำคัญในการที่ทำให้ชาวบ้านต่างมีความรู้สึกร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนำมาซึ่งความเป็นเอกภาพในสังคม ทั้งเป็นโอกาสที่ชาวบ้านจะได้ร่วมกันทำบุญทำทานให้กับตายาย กินเลี้ยง และรื่นเริงสนุกสนานด้วยกัน หมู่สาวก็จะมีโอกาสได้พบปะกัน อีกทั้งยังเป็นเหตุให้มีการรวมญาติรวมมิตรที่อาศัยอยู่ห่างไกล ได้มาร่วมสังสรรค์กันอีกครั้งหนึ่ง เพราะพิธีกรรมโนราโรงครูเป็นโอกาสที่ให้ชาวบ้านที่เป็นเครือญาติโดยเฉพาะผู้มีเชื้อสายโนรา ถูกหลานตายายโนราที่แยกย้ายกันไปอยู่ในที่ไกล ๆ ได้กลับมาพบกันเช่นเดียวกับประเพณีชิงเปรตหรือวันสารทเดือนสิบของชาวภาคใต้ การได้กลับมาพบกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีเป้าหมายอันเดียวกัน ย่อมจะสร้างความเข้าใจกัน มีความรักสามัคคี ความผูกพัน ในฐานะที่เป็นหมู่พวกเดียวกัน อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม ในขณะที่ความเชื่อและพิธีกรรมที่เหมือนกันนี้ก็ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หล่อหลอมเชื่อมโยงเป็นระบบที่มีโครงสร้างสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ในสังคมที่กล่าวมาแล้ว ทั้งหมดนี้คือลักษณะเด่นของสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยที่อาศัยประเพณีและพิธีกรรมทางความเชื่อในการรวมกลุ่มและสร้างปึกแผ่นให้แก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิด

ของ โบรนิสลอร์ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) ในเรื่องหน้าที่ของศาสนาต่อชีวิตมนุษย์และสังคมว่ามีอะไรบ้าง ซึ่ง ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527 : 72) นำมากล่าวสรุปไว้ว่ามีอยู่ 4 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการให้คำอธิบาย (explanatory functions) ในทุก ๆ สังคมมนุษย์จะตั้งคำถามว่าทำไม ? ทำไม ? และทำไม ? ดังนั้นสังคมจะต้องมีคำตอบสำหรับคำถามเหล่านี้
2. หน้าที่ในการสนับสนุนอย่างมีพลัง (Validating functions) แก่สถาบันพื้นฐานต่าง ๆ ของสังคม เช่นสถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของสังคม
3. หน้าที่ในด้านการสนับสนุนให้กำลังใจในกรณีเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์รู้สึกว่าจะควบคุมไม่ได้ (Psychologically reinforcing functions) วิกฤตการณ์เหล่านี้อาจเป็นวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติหรือทางสังคมก็ได้ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของปัจเจกชน
4. หน้าที่ในการผนึกส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้เข้าเป็นเอกภาพ (integrative functions) นั่นคือจะทำหน้าที่ประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่อาจมีประเพณีหรือระบบความเชื่อที่ต่าง ๆ กัน เข้าเป็นรูปแบบใหญ่ ๆ อันเดียวกัน ศาสนาทำหน้าที่สร้างและให้ความชอบธรรมแก่ระบบโลกทัศน์พื้นฐาน ตำแหน่งแห่งที่ของมนุษย์แต่ละคนในสังคม และศาสนาจะชักจูงให้การต่อสู้และอารมณ์ของคนในสังคมเข้ามาสอดคล้องสัมพันธ์กับศาสนา

ในทางกลับกันเมื่อศาสนามีความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนิราและพิธีกรรมนิรา วิศวกรทำหน้าที่สนับสนุนและให้ความชอบธรรมแก่อาชีพ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในท้องถิ่นแล้ว เศรษฐกิจและการเมือง และความเป็นไปในสังคมท้องถิ่น ก็ย่อมต้องคำนึงปกป้องรักษาและทะนุบำรุงศาสนาคือความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนิรา นิราโรงครูอย่างเต็มที่เช่นกัน เพื่อให้สังคมดำเนินไปในแนวทางที่สอดคล้องและมีสัมพันธภาพกับความเชื่อ ระบบเศรษฐกิจและการเมืองในสังคมท้องถิ่นนั้น ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในกรณีของการบวชขอความช่วยเหลือเหลือครุหมอนิราหรือตายายนิราแล้วต้องมีการแก้บน มีการเซ่นสังเวยครุหมอนิรา

หรือตายายโนราของลูกหลานที่จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องอันเป็นความสัมพันธ์ในเชิงเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทำให้บทบาทและหน้าที่ของโนราโรงครูดำรงอยู่ได้ในสภาพสังคมปัจจุบันต่อไป

6. การสร้างเสริมความรู้และสติปัญญา

โนราโรงครูและพิธีกรรมโนราโรงครูมีขั้นตอนต่าง ๆ มากมายรวมทั้งองค์ประกอบของพิธีกรรมย่อมมีส่วนทำให้ผู้มาร่วมพิธีได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องโนราและโนราโรงครู เป็นการสร้างความรู้และสติปัญญาแก่ชาวบ้านในอีกแง่มุมหนึ่ง เช่นความรู้เรื่องการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ ความรู้ในเรื่องตำนานโนรา ความรู้ในเรื่องของศาสนาชาวบ้านที่ปรากฏออกมาทางพิธีกรรม เช่น การไหว้พระภูมิหรือการตั้งศาลพระภูมิ การทำพิธีตัดผมผีขอเหยียบเสน เป็นต้น แต่ที่ส่งผลต่อชาวบ้านตำบลท่าแคในด้านความรู้และสติปัญญา คือการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคุณธรรม ความกตัญญูรู้คุณ กฎแห่งอนิจจัง ดังปรากฏในบทเพลงสิบสอง ของพิธีกรรมโนราโรงครู ตัวอย่างเช่น

บทกาน้ำหรือบทกเปิดกาน้ำ

อ้ายไชชายอ้ายไชชายเอ	เหวยอ้ายไชชายอา
ความรู้ของมิ่งนี้หนา	มิ่งได้เรียนมาจากไค
เอานกเข้ามาเป็นครู	นี่ก็ให้ออกสู่ออกหัวใจ
ไชชายทูลสนองไป	ว่าข้าได้รู้ได้รู้มาเอง
ไชชายเพื่อนแสนกลักลอก	ฉวยได้หอกโยนเล่นเป็นเพลง
โยนเองแล้วรับเอง	หอกเหอมันแทงแทงตัวตาย
น้แหล่บุญของคุณครู	ลบหลู่ท่านเสียเสียไม่ง่าย
หอกเหอมันแทงเอาตัวตาย	ไชชายมาลบลบบุญคุณครู

บทโคลงหรือบทอนิจจังหรือบทขุนหา

นิจจาเอ๋ยฝูงคน	ลางบ้างพี่ลางบ้างผอม
บ้างทุกข์บ้างตรอม	ลางบ้างผอมเหมือนไข
นิจจาเทอฝูงคน	แก่แล้วท่อนเหมือนใบไม้
ลางบ้างตายเจ็บลางบ้างตายไข	ลางบ้างเมียตายไปก่อนผัว
ทำบุญเอาไว้ไม่รอดตัว	ลางบ้างผัวตายไปก่อนเมีย
แก้แค้นเงินทอง	บ้านเรือนสาบสูญเสีย
ผัวตายไปก่อนเมีย	ไม่ได้พาอะไรไป
ร้อยไปมันไม่ได้	สิ่งที่ได้ติดตัวไป
มันได้แต่เห็นไฟ	เห็นไฟกับท่อนไม้

หากพิจารณาหรือบทต่าง ๆ ในโนราโรงครูจะเห็นว่าส่วนใหญ่เกิดจากปฏิภาณไหวพริบที่สามารถหยิบยกเอาสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมาร้องกลอนบทต่าง ๆ รวมทั้งการนำเอาเรื่องราวหรือตอนใดตอนหนึ่งของเหตุการณ์สำคัญในวรรณกรรมที่รู้จักแพร่หลายทั้งของภาคกลางและวรรณกรรมท้องถิ่น มาแต่งเป็นบทโนรา เช่นการรำจับบสبسสองหรือสبسสองบของโนราใหญ่และคณะ บทที่นำมาร้องกลอนล้วนเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญในวรรณกรรม หรือเป็นตอนที่ชาวบ้านสนใจ หรืออยู่ในความทรงจำ ไม่ว่าจะเป็นพระสุธน-นางมโนห์รา พระรถเสน พระอภัยมณี พระลักษมณ์วงศ์ เป็นต้น บทร้องกลอนเหล่านี้มีส่วนสร้างเสริมความรู้และสติปัญญา โดยเฉพาะการรำแทงเซ่ ก่อนมีการแทงเซ่โนราใหญ่จะจับบว่าด้วยพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องของชาละวันซึ่งเห็นผิดเป็นถูก มีความอกตัญญูยอมมีส่วนทำให้ชาวบ้านได้ข้อคิดและคติเตือนใจ ในพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ นอกจากโนราใหญ่จะทำพิธีครอบเทริดให้แล้วยังมีการแนะนำคัดเตือนในการประพฤติปฏิบัติ การเฝ้าหาความรู้ การรักษานบธรรมเนียบประเพณี และความรักในวิชาชีพของตนเอง ล้วนเป็นผลสะท้อนต่อชาวบ้านที่มาร่วมในพิธีกรรมโนราโรงครู แม้ในบทกาศครู บทตั้งเมืองของโนราก็ยังชี้แนะให้มนุษย์ได้เห็นคุณค่าของธรรมชาติ สะท้อนหัตถ์และความคิดของชาวบ้านที่มีต่อเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ต่อมนุษย์กับธรรมชาติ

ต่อมนุษย์ด้วยกัน เช่นการอธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล ของฟ้า ของแผ่นดิน ตามความเชื่อในทางศาสนาโลกทัศน์และมโนทัศน์ของชาวบ้าน เหล่านี้คือบทบาทและหน้าที่ของโนราโรงครุที่มีส่วนในการสร้างเสริมความรู้และสติปัญญาแก่ผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือท้องถิ่นของตนโดยกระบวนการทางความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็นภูมิปัญญาหรือผลผลิตทางปัญญาของชาวบ้าน ซึ่งมองเห็นว่าสรรพสิ่งทั้งหลายอยู่ในระบบเดียวกันและมีความสัมพันธ์ในเชิงกำหนดซึ่งกันและกัน นั่นก็คือระบบวิคิดที่ตระหนักในภาวะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ว่าแต่ละส่วนล้วนเกี่ยวข้องพึ่งพาอาศัยกัน การเสียสมดุลในด้านใดด้านหนึ่งย่อมส่งผลถึงด้านอื่น ๆ "พิธีกรรมจึงเป็นผลผลิตทางปัญญาหรือเป็นศาสตร์เพื่อการควบคุมคุณภาพของสรรพสิ่งนั่นเอง" (มาลี ไพรสน. 2532 : 29)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าโนราโรงครุและพิธีกรรมโนราโรงครุมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค เพราะโนราโรงครุมีบทบาทและหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของชาวบ้านทั้งทางด้านจิตใจและทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นการสืบทอดการรำโนรา การขนบนาขอความช่วยเหลือ และการรักษาอาการป่วยไข้ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม การสร้างอาชีพ การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม การสร้างเสริมความรู้และสติปัญญาในขณะเดียวกันชาวบ้านก็มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้โนราโรงครุและพิธีกรรมโนราโรงครุดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน และเป็นไปอย่างประสานกลมกลืนหรือสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแนบแน่นด้วยเหตุผลดังที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527 : 142) กล่าวไว้ว่า

การดำรงอยู่ของความเชื่อทั้งผี-พราหมณ์-พุทธ และวิทยาศาสตร์ สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมไทยควบคู่กันไปโดยไม่เกิดการหักล้างซึ่งกันและกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเชื่อในแนวต่าง ๆ เหล่านั้น เมื่อวิเคราะห์ในเชิงหน้าที่นิยม (Functionalism) ต่างก็ทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการ หรือความจำเป็นของผู้คนในสังคมทั้งในด้านจิตใจและวัตถุที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย จึงสามารถเลือกใช้วิธีการหนึ่ง หรือคำอธิบายแนวใดแนวหนึ่งในการแก้ไขปัญหาในชีวิตของแต่ละคน แต่ละชนชั้นอย่างสอดคล้องกับสถานภาพทางชนชั้นและสถานการณ์โดยมีโลกทัศน์ (ซึ่งน่าจะแยกแยะเป็นโลกทัศน์ของกลุ่มคนหรือชนชั้นที่ต่างสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ

การศึกษาและการเมืองออกจากกัน) ที่อาจต่างระดับกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ควบคุมอยู่
เบื้องหลัง

ด้วยเหตุดังกล่าวแล้ว โนราโรงครูและพิธีกรรมโนราโรงครูจึงสามารถดำรงอยู่ใน
สังคมได้อย่างมั่นคง เพราะเป็นระบบความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและระบบความเชื่อ
อื่น ๆ ของคนในสังคมเชื่อมโยงเป็นระบบโครงสร้างอันเดียวกันมีส่วนในการแก้ปัญหาพื้นฐาน
และตอบสนองความต้องการทั้งของปัจเจกชนและสังคม ทำให้สังคมดำรงอยู่อย่างปกติสุข
เอื้ออาทร ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จนสืบสานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ของท้องถิ่นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 6

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาโนราโรงครูตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร ข้อมูลภาคสนามโนราโรงครูตำบลท่าแค และเสนอรายงานผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ตามวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1.1 เพื่อศึกษาคำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา

1.2 เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค

1.3 เพื่อศึกษาพิธีกรรมในการรำนโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค

1.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค

2. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเอกสารงานวิจัยเหล่านี้จะให้ความรู้พื้นฐานในการกำหนดหัวข้อเพื่อการศึกษา ค้นคว้า การกำหนดแหล่งข้อมูล การกำหนดกลุ่มประชากรและพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับโนราและโนราโรงครู ความเชื่อ การศึกษาวัฒนธรรม รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางและประโยชน์ในการวิจัย

2.2 ข้อมูลภาคสนามและผู้ออกข้อมูลให้นำมาศึกษาได้จากแหล่งข้อมูล และผู้ออกข้อมูลที่คัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง ดังต่อไปนี้

2.2.1 พิธีกรรมการแสดงโนราโรงครูทั่วไปในเขตตำบลท่าแค

2.2.2 พิธีกรรมการแสดงโนราโรงครูบ้านท่าแค ณ วัดท่าแค ตำบลท่าแค

2.2.3 นายโรงหรือหัวหน้าคณะโนราที่ร่วมประกอบพิธีกรรมการรำโนรา
โรงครูในตำบลท่าแค จำนวน 5 คน

2.2.4 คนทรงครูหมอโนราในตำบลท่าแค จำนวน 10 คน

2.2.5 ลูกหลานทายายโนราในตำบลท่าแคที่ไม่ได้รำโนราเป็นอาชีพ
จำนวน 10 คน

2.2.6 ชาวบ้านที่ไม่มีเชื้อสายโนราหรือไม่นับถือครูโนราโดยตรง และ
มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลท่าแคมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คน

3. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลแบบเจาะลึก (indept interviews) สังเกตการ
ประกอบพิธีกรรมแล้วบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพประกอบ นอกจากนี้
ผู้วิจัยยังออกสำรวจ บันทึกข้อมูล ถ่ายภาพวัตถุและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับตำนานท้องถิ่นและ
เรื่องโนราในเขตตำบลท่าแค

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาจัดทำรหัสแล้วถอดเทปข้อความออกเป็นลายลักษณ์
อักษร ตรวจสอบข้อมูลเพื่อยืนยันความถูกต้อง และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4.2 นำข้อมูลมาแยกแยะจัดระบบหมวดหมู่เนื้อหาตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
แล้วนำมาทำความเข้าใจ ที่ความและอธิบายความตามขอบเขตของเนื้อหาที่ทำการศึกษาค้นคว้า

4.3 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive
analysis)

5. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาโนราโรงครูตำบลท่าแคในเรื่องตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้อง
กับเรื่องโนรา ความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค พิธีกรรมในการรำโนราโรงครู
ของชาวบ้านตำบลท่าแค และความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค
ปรากฏผลการศึกษาค้นคว้าสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

5.1 ตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา ปรากฏทั้งที่เป็นคำบอกเล่า หลักฐานเอกสาร บทกวี และบทร้องกลอนของโนราในเขตตำบลท่าแค ดังนี้

5.1.1 ตำนานโนราในเขตตำบลท่าแค ทั้งที่พบในบทร้องกลอนที่เรียกว่า "บทบาลีหน้าศาล" บทกวี บทเชิดรำลึก คำบอกเล่าของชาวบ้าน และที่ปรากฏในเอกสาร 2 ส่วนคือ ตำนานโนราในหนังสือเทพสาร บรรพ 2 ของเทพสาร และตำนานโนราในหนังสือมาตุภูมิที่ซำรัก ของ เวียงศักดิ์ เพชรน้อย ต่างกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนรา เหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับโนรา ชื่อครูโนราที่สำคัญ พฤติกรรมบางอย่างของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโนรา และประวัติโนราในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตำบลท่าแค เช่น การมาปกครองดินแดนศูนย์กลางการเกษตรที่เรียกว่า "บ้านท่าแค" และการตั้งโรงฝึกหัดโนราที่บ้านท่าแค ของขุนศรีศรัทธา เป็นต้น

5.1.2 ตำนานขุนศรีศรัทธาท่าแค เป็นตำนานเดียวกับตำนานโนรา แต่เน้นความสัมพันธ์ของขุนศรีศรัทธากับบ้านท่าแคในฐานะเจ้าที่มาปกครองดินแดนศูนย์กลางการเกษตรที่เรียกว่าบ้านท่าแค และการตั้งโรงฝึกหัดโนราที่บ้านท่าแคจนโนราได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

5.1.3 ตำนานนางเลื้อยขาว เป็นตำนานท้องถิ่นที่แพร่หลายในจังหวัดพัทลุง และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเคารพนับถือนางเลื้อยขาวเป็นครูโนราองค์หนึ่ง เพราะเชื่อว่านางเป็นคนคนเดียวกับแม่ศรีมาลาแต่เป็นคนละภาคกัน และได้มาสิ้นชีพที่บ้านลัษณียในตำบลท่าแคปัจจุบันก็เพราะต้องการอยู่ใกล้ชิดกับโนรานั้นเอง

5.1.4 ตำนานสิทธีเรือรี เป็นตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโนรา เพราะเกล็ดไม้ตะเคียนที่นำมาทำเป็นหน้าพรานจอมเจ้าหน้าทองของชาวบ้านตำบลท่าแคนั้นคือส่วนที่เหลือมาจากการทำสิทธีเรือรี และเชื่อกันว่าในอดีตชาติสิทธีเรือรีเป็นข้าทหารรับใช้นางนวลทองสลี แม้กลับชาติใหม่มาเกิดเป็นไม้ตะเคียนก็ยังคงต้องการเป็นส่วนหนึ่งของโนรา จึงให้เกล็ดไม้ตะเคียนลอยน้ำมาที่หน้าวัดท่าแค และชาวบ้านได้นำไปทำเป็นหน้าพรานของจอมเจ้าหน้าทอง

5.1.5 ตำนานสถานที่ในตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา เป็นตำนานสถานที่ที่ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเกี่ยวข้องกับครูโนรา เช่น โศกขุนหา เชื่อว่าเป็นสถานที่ตั้งโรงฝึกหัดโนราของขุนศรีศรัทธา เชื้อนขุนหา

เชื่อว่าเป็นที่พำนักของครุโนราและขุนศรีศรีธธา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสถานที่อื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงตำบลท่าแคซึ่งจัดเป็นกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น วัดนาโอะ บ้านโหละพันหงส์ เป็นต้น ต่างมีตำนานบอกเล่าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราในเขตตำบลท่าแคเช่นเดียวกัน

5.2 ความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค จากการศึกษาพบว่ามีความเชื่อในเรื่องต่อไปนี้

5.2.1 ความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา ชาวบ้านตำบลท่าแค ลูกหลาน ตายายโนรา และคณะโนรา มีความเชื่อและเคารพนับถือครุหมอโนราหรือตายายโนราหลายองค์ แต่ที่เชื่อว่าเป็นครุสำคัญซึ่งเรียกว่าพระราชครูมี 12 องค์ ได้แก่ พระเทพสิงหนธรหรือพ่อเทพสิงหน ขุนศรีศรีธธาหรือขุนศรีธธา พระม่วงทองหรือตาม่วงทอง หม่อมรอง พระยาสายฟ้าพาดพรานบุญ แม่ศรีมาลา แม่ฉนวนทองสลี แม่แขนอ่อนฝ่ายขวา แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย แม่ศรีคอกไม้ แม่ควั่นเหิน นอกจากนี้ยังเคารพนับถือพวกเทวดาอารักษ์และวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ที่เรียกว่าพวกกายทิพย์อีกด้วย และเชื่อว่าครุหมอโนราหรือตายายโนราเหล่านี้ยังมีความผูกพันกับลูกหลานและผู้มีเชื้อสายโนรา หากลูกหลานเพิกเฉยไม่เคารพบูชา ไม่เซ่นไหว้ ก็จะได้รับภพลงโทษจากครุหมอโนราหรือตายายโนราด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ถ้าลูกหลานเคารพบูชา เซ่นไหว้ ครุหมอโนราหรือตายายโนราก็จะช่วยคุ้มครองป้องกันหรือคลันคาลให้มีความสุขความเจริญตลอดไป

5.2.2 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ชาวบ้านตำบลท่าแค และคณะโนรา มีความเชื่อในเรื่องโชคลางว่าการประกอบพิธีกรรมบางอย่างที่เกี่ยวกับโนราจะนำโชค ความเป็นสิริมงคลมาให้ และสามารถหลีกเลี่ยงจากเหตุร้าย ความเป็นอัปมงคลต่าง ๆ ได้ เช่น โнораโรงครูใหญ่วัดท่าแคจะหยุดรำหากในวัดท่าแคมีการเผาศพตรงกับวันประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู เพราะเชื่อว่าเป็นอัปมงคลและเป็นเสนียดจัญไรแก่คณะโนรา เชื่อในเรื่องเวทมนตร์คาถา เช่น เชื่อว่าโนราใหญ่จะต้องมีความรู้ในเรื่องเวทมนตร์คาถาเพื่อป้องกันคุณไสย ป้องกันวิญญาณร้ายที่จะเข้ามาในพิธีโนราโรงครู พิธีกรรมบางอย่างจะต้องใช้เวทมนตร์คาถาประกอบ เช่น เหยียบเสน ตักผสมผัซื่อ แหงเซ้ เป็นต้น เชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความขลังของโนราโรงครู เช่น ความเชื่อในเทพเจ้าทั้งสามคือ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม ความเชื่อในจิตวิญญาณที่มีบุญญาธิการ เจ้าที่หรือเทวดาอารักษ์ เช่น พระภูมิเจ้าที่ เทวดา

เกาะสี่เกาะห้า (อำเภอบางปะอิน จังหวัดพิจิตร) เป็นต้น เชื่อว่าโนราโรงครูมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถประกอบพิธีกรรมที่สำคัญได้ เช่น พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ พิธีผูกผ้าปล่อย เป็นต้น เชื่อในเรื่องอำนาจเร้นลับของโนรา เช่น เชื่อว่าโนราใหญ่ขณะทำพิธีโนราโรงครูจะมีอำนาจพิเศษสามารถติดต่อกับคุณวิญญูต่าง ๆ ได้ สามารถปราบผีเจ้าเสน่ห์ได้ เป็นต้น เชื่อในเรื่องโรงพิธี เช่นเชื่อว่าโรงโนรามีผีโกละแย่งรักษา โรงครูใหญ่วัดท่าแคจะตั้งศาลพระภูมิเพื่อเป็นที่ประทับของท้าวเวสสุวรรณ เป็นต้น เชื่อในเรื่องเครื่องดนตรี เช่นเชื่อว่าเครื่องดนตรีทุกชิ้นมีครุหม่อรักษา จะลบหลู่หรือชำรุดกราบไม่ได้ เชื่อว่าไม้แดระเป็นดนตรีสวรรค์ การรำโนราโรงครูจะขาดไม้แดระไม่ได้ เป็นต้น เชื่อในเรื่องการต่ออายุและดวงชะตา โดยเชื่อว่าคนบางคนที่ดวงชะตาขาดหรือถึงขาดโนราใหญ่สามารถทำพิธีต่ออายุให้ได้ แต่ต้องปฏิบัติตามความต้องการของครุหม่อโนรา เช่น รำโนรา เป็นร่างทรงครุหม่อโนรา เป็นต้น เชื่อในเรื่องเคล็ดว่าการกระทำบางอย่างสามารถบดเป่าหรือป้องกันเหตุร้ายที่จะมีมาได้ เช่น ไม่สร้างโรงโนราให้หันหน้าไปทางทิศตะวันตกหรือสร้างขวางตะวัน จะเป็นอัปมงคลและเสื่อมเสียชื่อเสียง การทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่จะต้องทำในตอนเช้า เพราะเป็นเวลาที่ตะวันกำลังขึ้นจะทำให้ชื่อเสียงโนราขึ้นตามตะวันไปด้วย เป็นต้น

5.2.3 ความเชื่อเรื่องการแก้บน ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าการบนและการแก้บนครุหม่อโนราหรือตายายโนราจะทำให้ตนเอง ครอบครัวได้รับความช่วยเหลือในสิ่งที่ปรารถนา และพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ การบนและการแก้บนมี 2 ลักษณะ คือ การบนที่ชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนราต้องการความช่วยเหลือจากครุหม่อโนราหรือตายายโนรา เช่น บนให้พ้นจากการถูกเกณฑ์ทหาร บนให้มีงานทำหรือเข้าศึกษาต่อในระดับสูงได้ เป็นต้น อีกลักษณะหนึ่งคือการบนที่ชาวบ้านหรือลูกหลานตายายโนราถูกครุหม่อโนราหรือตายายโนราลงโทษด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น ลูกหลานเพิกเฉยไม่เคารพนับถือครุหม่อโนราหรือตายายโนราต้องการให้รำโนราหรือเป็นร่างทรง เป็นต้น การบนอาจจะบนด้วยตนเองหรือให้ครุโนราคนทรงครุหม่อโนรามานบนให้ เมื่อบนแล้วจะต้องมีการทำทานบนที่เรียกว่าเหมฺรยเอาไว้มื้อเหมฺรยปากและเหมฺรยท้อ ครั้นประสบผลสำเร็จก็จะมีการแก้บนหรือแก้เหมฺรยตามที่ได้ตกลงเอาไว้กับครุหม่อโนรา เช่น รำโนราถวายในโรงครู จัดโนราโรงครูถวาย เป็นต้น

5.2.4 ความเชื่อเรื่องการครอบเทริดหรือการผูกผ้าใหญ่ ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าจะเป็นผู้ที่เป็นโนราโดยสมบูรณ์ สามารถเป็นโนราใหญ่หรือนายโรงโนรา และทำพิธีโนราโรงครูได้จะต้องได้รับการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่เสียก่อน ซึ่งโนราที่เข้ารับการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ต้องมีอายุครบ 22 ปี ยังไม่ได้แต่งงาน เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะต้องไปรำในที่ต่าง ๆ ให้ครบ 3 แห่ง เรียกว่ารำ 3 วัด หรือ 3 บ้าน แล้วกลับมาทำพิธีอุปสมบท จึงจะถือว่าได้เป็นโนราโดยสมบูรณ์

5.2.5 ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าจะผู้ที่เป็นโนราหรือมีเชื้อสายโนรา หากมีความประสงค์จะเลิกรำโนรา ตัดขาดจากเชื้อสายโนราโดยไม่ถูกครุหมอนโนราหรือตายายโนราลงโทษ จะต้องมาให้โนราใหญ่ทำพิธีผูกผ้าปล่อยให้ในพิธีโนราโรงครู จึงจะตัดขาดจากความเป็นโนราและเชื้อสายโนราได้

5.2.6 ความเชื่อเรื่องการตัดจุก ชาวบ้านตำบลท่าแคบางส่วนที่ยังให้บุตรหลานไว้จุกไม่ว่าจะไว้ตามประเพณีหรือเพราะได้ขนานเอาไว้กับครุโนรา เมื่อเด็กย่างเข้าวัยหนุ่มสาว คือชายอายุ 13 ปี หญิง 11 ปี ก็จะนำบุตรหลานของตนมาให้โนราใหญ่ตัดจุกให้ในพิธีโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เพราะเชื่อว่าโนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์ และโนราใหญ่ก็มีอำนาจเร้นลับ มีคาถาอาคมแก่กล้า จะเป็นสิริมงคลแก่เด็กและตัดขาดจากเหิมยุหรือนานบนที่ให้กับครุโนราได้

5.2.7 ความเชื่อเรื่องการเหยียบเสน ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่า เสนเกิดจากการกระทำของผีโกละแข่งหรือเพราะครุหมอนโนราต้องการเอาเด็กคนนั้นรำโนราจึงทำเครื่องหมายเอาไว้ จะหายได้ก็ต่อเมื่อให้โนราใหญ่ทำพิธีเหยียบเสนให้ในพิธีกรรมโนราโรงครู

5.2.8 ความเชื่อเรื่องการตัดผมผีขอ ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าผมที่จับกันเป็นกระจุกเหมือนผมมัดไว้ตั้งแต่กำเนิดเป็นเพราะครุหมอนโนราหรือตายายโนราต้องการให้คนหนึ่งคนใดเป็นโนราหรือคนทรงครุหมอนโนราจึงผูกผมเป็นเครื่องหมายเอาไว้ จะแก้ได้โดยให้โนราใหญ่เป็นผู้ตัดในพิธีกรรมโนราโรงครู เชื่อว่าผมที่ตัดออกจะเป็นของขลังสำหรับเจ้าของ และผมที่งอกขึ้นใหม่จะไม่เป็นกระจุกอีก

5.2.9 ความเชื่อเรื่องการรำถีบหัวควาย เป็นวิธีการแก้บนครุหมอโนรา หรือตายายโนราโดยใช้หัวควายหรือเนื้อควายที่ฆ่าแล้วเป็นเครื่องเซ่นไหว้ ชาวบ้านตำบลท่าแค และคณะโนราเชื่อว่าครุหมอโนราหรือตายายโนราที่ต้องแก้บนด้วยหัวควายคือทวดเกาะ การแก้บนทำได้ 3 วิธีคือ การรำถีบหัวควาย การรำพันหัวควาย และการรำบายหัวควาย

5.2.10 ความเชื่อเรื่องการรำสอดเครื่องสอดกำไล ชาวบ้านตำบลท่าแค และคณะโนราเชื่อว่าผู้ที่ต้องการจะได้รับการยอมรับในความเป็นโนราจากครุโนราจะต้องได้ผ่าน พิธีการรำสอดเครื่องหรือที่เรียกว่า "จำผ้า" ส่วนผู้ที่ต้องการจะฝากตัวเข้าเป็นศิษย์ครุโนรา ทั้งที่เคยหัดรำโนรามาแล้ว หรือไม่เคยหัดรำมาก่อนจะต้องทำพิธีสอดกำไลหรือสอดไหม้ เพื่อให้ครูรับไว้เป็นศิษย์นั่นเอง

5.2.11 ความเชื่อเรื่องการรักษาอาการป่วยไข้ ชาวบ้านตำบลท่าแคและคณะโนราเชื่อว่าครุหมอโนราและพิธีกรรมโนราโรงครูสามารถรักษาอาการป่วยไข้ที่มาจาก ความผิดปกติของร่างกาย โรคนัย หรือเกิดจากการกระทำของครุหมอโนรา ด้วยการบนบาน การรักษาทางยาหรือเวทมนตร์คาถา โดยผ่านโนราหรือคนทรงครุหมอโนรา

5.2.12 ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรง ชาวบ้านตำบลท่าแค และคณะโนราเชื่อว่าวิญญาณของผีบรรพบุรุษและครูต้นโนราที่เรียกว่าครุหมอโนราหรือตายายโนรา สามารถติดต่อกับลูกหลานได้โดยผ่านศิลาปินคือโนราและการเข้าทรงของร่างทรงครุหมอโนรา

5.3 พิธีกรรมในการรำโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแค จากการศึกษาพบว่า มีขนบนิยมและรูปแบบการจัดพิธีกรรมดังต่อไปนี้

5.3.1 ความเป็นมาของพิธีกรรมโนราโรงครู ไม่ปรากฏหลักฐานเด่นชัด สันนิษฐานกันว่าจะมีมาพร้อมกับการเกิดของโนราในภาคใต้เช่นเดียวกับการไหว้ครูของศิลปะ การละเล่นและการแสดงอื่น ๆ ดังปรากฏเรื่องประเพณีละครโนราชาตรีในตำนานละครอิเหนา ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตำนานโนราที่เล่าโดยโนราวัด จันทรเรือง ตำบลพังยาง อำเภอร่อนค จังหวัดสงขลา ตำนานห้องถื่นในเขตตำบลท่าแค เกี่ยวกับนางนวลทองสำลีรำโนราถวายทวดคาและนุชตายายเป็นครั้งแรกที่เกาะกะบัง ส่วน โนราโรงครูตำบลท่าแคโดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคนั้น เริ่มจัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514

โดยการสนับสนุนของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร และการนำของโนรา แปลก ชนบาล ครูโนราอาวุโสของบ้านท่าแคมาจนถึงปัจจุบัน

5.3.2 จุดมุ่งหมายของพิธีกรรมโนราโรงครู มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการจัด 3 ประการคือ เพื่อไหว้ครูหรือไหว้ตายายโนรา เพื่อทำพิธีแก้บนและประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น เหยียบเสน ตักจุก ตักผสมผัซอ เป็นต้น และเพื่อทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่

5.3.3 ชนิดของพิธีกรรมโนราโรงครู โนราโรงครูโดยทั่วไปมี 2 ชนิดคือ โรงครูใหญ่กับโรงครูเล็ก ส่วนโนราโรงครูในตำบลท่าแคั้นจากการศึกษาพบว่าสามารถแบ่ง ออกได้ 3 ชนิด คือ โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็ก หรือการคำครูหรือโรงแก้บนคำครู

5.3.4 องค์ประกอบในการรำโนราโรงครู โนราโรงครูในตำบล ท่าแคทั้งโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็กมีองค์ประกอบ ในการรำโรงครูที่สำคัญคือ โนราใหญ่ คณะโนรา คนทรงหรือร่างทรง ระยะเวลาและวัน ทำพิธีซึ่งอยู่ในช่วงเดือนหกถึงเดือนเก้าของทุกปี โรงพิธีหรือโรงครู อุปกรณ์ในการประกอบพิธี เช่น ผ้าแพดาน บายศรี เครื่องแต่งตัวโนรา หยวกกล้วยทำรูปจระเข้ เป็นต้น เครื่อง บูชาประกอบพิธี แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ เครื่องบูชาสำหรับถวายครูหมอโนราหรือตายาย โนราบนศาลหรือพาไล เช่น ขนมเดือนสิบ ข้าวสาร เครื่องเซ่น เครื่องควหวานหรือ ที่สิบสอง เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือเครื่องบูชาที่ห้องโรง เช่น บายศรีห้องโรง ผ้าขาว ทำแพดาน รูปเทียน สายสิญจน์ เป็นต้น เครื่องดนตรีและลูกคู่มี กลอง 1 ใบ แตรระ หับ 1 คู่ โหม่ง 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ปี่นอก 1 เล้า เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด เช่น เทริด เครื่องลูกปัก หน้าพราน หน้าทาสี เป็นต้น ผู้เข้าร่วมประกอบพิธีโนราโรงครู ประกอบด้วย โนราใหญ่ คณะโนรา ลูกคู่ คนทรงครูหมอโนรา ผู้แก้บน ผู้ที่ต้องการมา ประกอบพิธีต่าง ๆ ผู้มีเชื้อสายโนราหรือลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านโดยทั่วไป บทประกอบ ทำรำและบทร้อง บทประกอบทำรำ เช่น บทครูสอน บทสอนรำ บทประณม บทไชซาย เป็นต้น บทร้อง เช่น บททาสครู บทสรรเสริญครู บททาสีหน้าศาล บทเชิญครูหรือบท ชุมนุมครู เป็นต้น

5.3.5 ขั้นตอนการจัดพิธีกรรมการรำโนราโรงครู โนราโรงครูตำบลท่าแคมีอยู่ 3 ชนิดคือ โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็กหรือโรงแก่นคำครุ จึงมีขั้นตอนในการจัดที่เหมือนกันและแตกต่างกันในบางส่วนดังนี้

5.3.5.1 โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เริ่มตั้งแต่การไหว้พระภูมิโรง พิธีพระ แล้วเข้าโรงในวันแรก จากนั้นจึงทำพิธีเบิกโรง ลงโรง กาศครู เขียวครู กราบครู โนราใหญ่รำถวายครู จับบทตั้งเมือง การรำทั่วไป วันที่สองซึ่งเป็นวันหยุดสัปดาห์ถือเป็นพิธีใหญ่เริ่มตั้งแต่ลงโรง กาศครู เขียวครู เอาผ้าห่มโพธิ์เชือกกันว่าเป็นที่เผาศพและฝังกระดูกของขุนศรีศรัทธา เช่นไหว้ครูหมอลาย โนราทั่วไปรำถวายครู การรำสวดเครื่องสวดก่าไล ทำพิธีตัดจุก ทำพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ พิธีแก้บนด้วยการรำถวายครูและการรำออกพราวน พิธีผูกผ้าปล่อย การรำทั่วไปในเวลากลางคืน ส่วนในวันที่สามเริ่มตั้งแต่ลงโรง กาศครู เขียวครู การรำทั่วไป รำทลีสองเพลงสิบสองบท เทียบเสน ตัดผมผีซ้อ รำทลีสองหงส์ รำทแทงเซ้ เป็นเสร็จพิธี

5.3.5.2 โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป เริ่มตั้งแต่เข้าโรงในวันพุธ แต่ไม่มีพิธีไหว้พระภูมิโรงและพิธีพระ ส่วนอื่น ๆ ทำเช่นเดียวกับโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค วันที่สองมีการเซ่นไหว้ครูและการแก้บนตามที่เจ้าภาพบนไว้กับครูหมอโนราหรือตายายโนราที่นับถือ เขียวครูหมอโนราหรือตายายโนราที่นับถือเข้าทรง ลูกหลานกราบขอพร และนัดแนะการจัดโนราโรงครูในโอกาสต่อไป ส่วนวันที่สามเริ่มตั้งแต่ลงโรง กาศครู ชุมชุมครู รำถวายครู รำทลีสองเพลงสิบสองบท รำทลีสองหงส์ เทียบเสน รำทแทงเซ้ ร้องบทชาครูหมอล้องบทส่งครู ตักเหมฺรย เป็นเสร็จพิธี

5.3.5.3 โนราโรงครูเล็กหรือโนราโรงแก่นคำครุ เป็นการรำโรงครูอย่างย่อ ใช้เวลารำเพียง 1 คืน กับ 1 วัน เริ่มตั้งแต่เย็นวันพุธไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี เมื่อเข้าโรงแล้วจะทำพิธีเบิกโรง ลงโรง กาศครู เขียวครู โนราใหญ่รำถวายครู รำทั่วไป รำออกพราวน โนราครูเล็กไม่จำเป็นต้องวางเทริดบนพาไล ไม่รำบทตั้งเมือง และไหว้พระภูมิโรง ส่วนวันที่สองเป็นการแก้บนเริ่มตั้งแต่ลงโรง กาศครู เขียวครูหมอโนราหรือตายายโนราเข้าทรง นัดแนะหรือขอผัดผ่อนในการจัดโรงครูครั้งต่อไป จับทลีสองเพลง จับทออกพราวนเพื่อแก้บน ร้องบทชาครูหมอล้องบทส่งครู ตักเหมฺรย เป็นเสร็จพิธี

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแค จากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเรื่องต่อไปนี้

5.4.1 การสืบทอดการรำโนรา โนราโรงครู พิธีกรรมโนราโรงครู ความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแค เช่นความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา ความเชื่อเรื่องการบนและการแก้บน เป็นต้น มีส่วนสำคัญให้มีการจัดโนราโรงครู การสืบเชื้อสายโนรา และการสืบทอดการรำโนราของชาวบ้านตำบลท่าแคมาจนถึงปัจจุบัน

5.4.2 การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้ โนราโรงครูมีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อชาวบ้าน โนรา และลูกหลานตายายโนราในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโนรา เช่น การจัดโนราโรงครูแก้บน เหยียบเสน ตัดผมผีขอ การรำโนราถวายครูหรือแก้บนในโนราโรงครู เป็นต้น

5.4.3 การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม โนราโรงครูมีส่วนสำคัญในการแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเฒ่าและการเคารพนับถือครูอาจารย์ของศิลปินโนรา ความเชื่อเรื่องครูหมอโนรามีส่วนในการควบคุมความประพฤติของลูกหลานตายายโนรา คนทรงครูหมอโนรา ให้อยู่ในจารีตประเพณีและศีลธรรมอันดี สร้างความสามัคคี ความเสียสละและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

5.4.4 การสร้างอาชีพ โนราโรงครูมีส่วนในการสร้างอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชาวบ้านตำบลท่าแค และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโนรา ดังจะเห็นได้จากการเกิดของโนรารุ่นใหม่ การสืบทอดการรำโนรา การเป็นโนราใหญ่ การเป็นคนทรงครูหมอโนรา สามารถมีรายได้มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นต้น

5.4.5 การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม โนราโรงครูและพิธีกรรมโนราโรงครูมีส่วนสำคัญในการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องเดียวกัน มาประกอบพิธีกรรมร่วมกันในเวลาเดียวกัน อันเป็นผลให้เกิดความเข้าใจ ความรักสามัคคี ในฐานะหมู่พวกเดียวกัน มีเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม

5.4.6 การสร้างเสริมความรู้และสติปัญญา โนราโรงครูและพิธีกรรมโนราโรงครูมีขั้นตอนและองค์ประกอบที่ทำให้ผู้มาร่วมพิธีได้รับความรู้ในเรื่องโนราและโนราโรงครู ความรู้ในเรื่องศาสนาระดับชาวบ้าน ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรม ความกตัญญูรู้คุณ กฎแห่ง

อนิจจัง และอื่น ๆ ด้วย ดังปรากฏอยู่ในบทสืบทองบทสืบทองเพลง บทแห่งเช้า บทตั้งเมือง บทบาลีหน้าศาล เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาโนราโรงครูตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง มีข้อควรสังเกตดังต่อไปนี้

1. ทำนันท้องดินในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนรา ทั้งที่ปรากฏเป็นคำบอกเล่าหลักฐานเอกสาร บทกวีบทละคร และบทร้องกลอนของโนราในเขตตำบลท่าแค ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนรา ครูต้นของโนรา เหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นกับครูโนรา รวมทั้งชื่อบุคคลและชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในเขตตำบลท่าแคที่สัมพันธ์กับเรื่องโนราเป็นการยืนยันว่าตำบลท่าแคมีความเกี่ยวข้องกับโนราและเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งกำเนิดโนรา ตามความในตำนานกล่าวถึงกำเนิดของโนราครั้งแรกว่าเกิดจากพระผู้เป็นเจ้าของสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องประโลมโลกหรือเพราะเทพเจ้าได้แบ่งภาคจิตลงมาในมนุษย์โลกเพื่อรำรำให้มนุษย์ดู ดังปรากฏในตำนานโนราจากบทบาลีหน้าศาล และตำนานโนราจากคำบอกเล่าของชาวบ้านตำบลท่าแคกลุ่มที่ 1 แต่ตำนานโนราส่วนหนึ่งกล่าวว่า โนราเป็นการรำรำสำหรับบูชาเทพเจ้า คือ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหมในศาสนาพราหมณ์ เมื่อพราหมณ์เข้าสู่ภาคใต้จึงได้นำการละเล่นชนิดนี้เข้ามาด้วย ดังปรากฏในตำนานโนราของเทวสารี ตำนานโนราของเวียงศักดิ์ เพชรน้อย และตำนานโนราจากคำบอกเล่าของชาวบ้านตำบลท่าแคกลุ่มที่ 2 ความข้อนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ผาสุข อินทรารุท (2529 : 97) ที่กล่าวว่าต้นแบบของละครโนราห์ชาตรีนั้นมาจากละครรำกถากลียของอินเดียใต้ แล้วจึงเข้ามาทางคาบสมุทรมลายูใต้ของประเทศไทยราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 ซึ่งเป็นช่วงที่อาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรือง แต่นิยมเล่นเรื่องราวทางพุทธศาสนา นิยายมหายานคือ เรื่องพระสุธน - นางมโนห์รา แทนเรื่องมหากาพย์รามายณะและมหากาพย์ของอินเดีย ประเด็นต่อไปคือโนราที่มีพัฒนาการและเจริญรุ่งเรืองขึ้นในบริเวณโคกของภาคใต้ ตำนานโนราในเขตตำบลท่าแคกล่าวตรงกันว่าเป็นเมืองพัทลุงในสมัยที่ตั้งเมืองอยู่ที่โคกเมืองบางแก้วและวัดเขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา

ตำนานโนราของ ภิญโญ จิตต์ธรรม (2508) ที่กล่าวว่าในระหว่างปี พ.ศ. 1858 - 2051 เมืองพัทลุงตั้งอยู่ที่บางแก้ว และการศึกษาเรื่องกำเนิดโนราของ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529 : 1804 - 1805) ที่กล่าวถึงพัฒนาการของชาตรีในภาคใต้ตอนหนึ่งว่า

จุดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นศิลปะชั้นสูงอยู่ที่บริเวณเมืองพัทลุงโบราณ ได้แก่บริเวณ ลุ่มทะเลสาบสงขลา ทั้งฝั่งตะวันตก (อยู่ในเขตจังหวัดพัทลุงปัจจุบัน) และฝั่งตะวันออก (เมืองพัทลุงโบราณ คือเขตอำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และกิ่งอำเภอ กระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา) เช่นที่เอย่ถึง "ขุนศรัทธาท่าแค" (บ้านท่าแคอยู่เขต อำเภอเมืองพัทลุง) เอย่ถึง "เกาะกะซัง" หรือ "เกาะสี่ซัง" (คือแหลมชัน หรือ แหลมกะซัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเกาะใหญ่ในทะเลสาบสงขลา) ...

เมื่อพิจารณาถึงการตั้งเมืองพัทลุงที่บางแก้ว ตามตำนานท้องถิ่นกล่าวว่า เจ้าพระยา กุมารกำนังเลือกชาวเป็นผู้สร้างวัดเขียนบางแก้ว (รวมถึงเมืองบางแก้วด้วย) เมื่อ พ.ศ. 1492 และพระครูสังฆรักษ์ (เพิ่ม) กล่าวว่าเจ้าพระยากรุงทองเจ้าเมืองพัทลุงเป็นผู้สร้างวัดเขียน บางแก้วขึ้น เมื่อวันพฤหัสบดี เดือน 8 ขึ้น 5 ค่ำ ปีกุน เอกศก พ.ศ. 1482 จ.ศ. 301 (ชัยวุฒิ พิชะกุล. 2525 : 64) ส่วนหลักฐานโบราณคดีพบว่าบริเวณโคกเมืองบางแก้วเป็น แหล่งชุมชนใหญ่ที่มีการอยู่อาศัยติดต่อกันมา บนโคกเมืองและบริเวณโดยรอบ "พบเครื่องถ้วย เศษถ้วยจีน ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง เหมิง เซ็ง เครื่องถ้วยสุโขทัย เครื่องถ้วยญวน และ เศษเครื่องปั้นดินเผาแบบเนื้อดินไม่เคลือบปะปนกันอยู่ (ราวพุทธศตวรรษที่ 17 - 22)" (มณูญ ทรงกัลยาณวัตร. 2531 : 70) และหลักฐานโบราณคดีอื่น ๆ นักโบราณคดีกลุ่มหนึ่งจึงสันนิษฐาน ว่าชุมชนหรือเมืองพัทลุงที่โคกเมืองบางแก้ว เป็นแหล่งชุมชนที่มีการอยู่อาศัยต่อเนื่องขึ้นไปถึง พุทธศตวรรษที่ 17 (มณูญ ทรงกัลยาณวัตร. 2531 : 70) ประกอบกับความใน "ตำนาน โนรากับตำนานเรื่องนางเลือกชาว พระยากรุงทองก็อาจจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่" (อุคม หนูทอง. 2531 : 159) ดังนั้นพัฒนาการของโนราที่เมืองพัทลุงบางแก้วคงอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 - 18 หรือที่เรียกว่าสมัยศรีวิชัย ดังกล่าวแล้ว

2. กำเนิดตัวโนราหรือครุตันของโนราและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับครุโนรา ตำนาน โนราและตำนานขุนศรัทธาท่าแคกล่าวไว้ 3 ประเด็นคือ กลุ่มที่เชื่อว่านางนวลทองสำลีตั้งครุรภ

เพราะไปเสวยเกสรคอกบัวที่เทพสิงหฤคจึงมาอยู่ กลุ่มที่เชื่อว่านางนวลทองสำลีตั้งครรภ์เพราะลักลอบได้เสียกับพระมวงทองหรือตาม่วงทองมหาคเล็กคนสำคัญในราชวังแล้วไปเสวยเกสรคอกบัวที่เทพสิงหฤคแบ่งภาคจุติลงมาอยู่เพื่อเกิดในเมืองมนุษย์เป็นขุนศรีศรัทธา กลุ่มที่เชื่อว่านางศรีคงคาหรือนางนวลทองสำลีตั้งครรภ์เพราะลักลอบได้เสียกับเจ้าชายทองอุไฉ่นครชั้นผู้น้อยซึ่งมีเชื้อสายทางคชรัฐ ดังปรากฏในตำนานเอกสารของเทวสาโร และ เวียงศักดิ์ เพชรน้อย เมื่อพิจารณาจากตำนานโนราอื่น ๆ ที่มีผู้ศึกษาเอาไว้ก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน มีเฉพาะตำนานโนราของเทวสาโรและ เวียงศักดิ์ เพชรน้อย ที่แตกต่างออกไปในช่วงต้นและชื่อบุคคลเท่านั้น สิ่งที่ตำนานโนราในเขตตำบลท่าแคกล่าวแตกต่างออกไปจากตำนานโนราอื่น ๆ ก็คือ การกำเนิดของครุฑันโนราคือเจ้าชายน้อยหรือขุนศรีศรัทธาที่กล่าวถึงการจุติของเทพสิงหฤค ซึ่งเทพสิงหฤคตามความเข้าใจของชาวบ้านตำบลท่าแคนั้นหมายถึงพระศิวมหาเทพหรือพระอิศวรผู้เป็นต้นกำเนิดแห่งศิลปะการรำร่าทั้งปวง จึงเป็นการยืนยันคติความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าแห่งการบันเทิงและดนตรีคือพระศิวมหาเทพ ที่ทั้งดนตรีและนาฏศิลป์ของไทยภาคใต้ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของอินเดียนั่นเอง ส่วนชื่อบุคคลและรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปนั้นเป็นลักษณะของตำนานที่ แตกต่างกันตามแต่เหตุการณ์ในท้องถิ่น จึงสามารถขยายและเปลี่ยนแปลงเนื้อหา จนกลายเป็นเรื่องเล่าที่มีลักษณะซับซ้อนและมีหลายเหตุการณ์ได้ รูปแบบของตำนานจึงขึ้นอยู่กับชนิดของเรื่องที่ต้องการหรือสื่อความหมาย (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. 2529 : 137) ดังกล่าวแล้ว

3. ความสำคัญของตำบลท่าแคที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโนราและทำให้ชาวบ้านตำบลท่าแคมีความเชื่อเกี่ยวกับโนรา มีวัดอุสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโนรา มีการสืบทอดการรำโนราและจัดโนราโรงครูมาจนถึงปัจจุบันนั้น เมื่อพิจารณาจากตำนานท้องถิ่นในเขตตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับโนราทั้งตำนานโนราและตำนานขุนศรีศรัทธาทำแตกต่างยืนยันถึงเรื่องขุนศรีศรัทธาเดินทางมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านท่าแคแล้วตั้งโรงโนราฝึกหัดศิษย์ขึ้นครั้งแรกที่นี่ ส่วนตำนานโนราของเทวสาโรและ เวียงศักดิ์ เพชรน้อย ก็กล่าวว่าเมื่อเจ้าชายรามหรือเจ้าชายน้อยได้เป็นขุนศรีศรัทธาแล้วพระอัยกาที่ส่งให้ไปปกครองดินแดนอันเป็นอาณานิคมทำการเกษตรเพื่อเตรียมเสบียงอาหารบำรุงกองทัพและคอยควบคุมกองทัพช้างที่คชรัฐ ทรงที่เรียกว่าท่าแคหรือตำบลท่าแคในปัจจุบันขุนศรีศรัทธาจึงได้ตั้งโรงโนราฝึกหัดศิษย์สืบทอดการรำโนรามาสู่ปัจจุบัน ส่วนตำนานท้องถิ่นอื่น ๆ คือ ตำนานนางเลื้อยขาว ตำนานสิทธีเรือรี และตำนานสถานที่ในตำบลท่าแคที่เกี่ยวข้องกับ

โนรา เช่น โลกขุนทา ที่ขุนทา เชื้อขุนทา อ่างขุนทา เป็นต้น ล้วนเป็นเรื่องราวที่ได้ รับการบอกเล่าหรือถูกสร้างขึ้นให้สัมพันธ์กับขุนศรีศรัทธาและประวัติความเป็นมาของโนราในตำบล ท่าแคอันเป็นเงื่อนไขหรือมีนัยสำคัญต่อความเชื่อเกี่ยวกับโนรา การสืบทอดการรำโนรา และการจัดโนราโรงครูของชาวบ้านตำบลท่าแคมาจนถึงปัจจุบัน

4. การศึกษาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแคพบว่า เป็นความ เชื่อในเรื่องลัทธิวิญญาณนิยม ลัทธินับถือผีบรรพบุรุษ และความเชื่อในพุทธศาสนาที่ผสมผสานกับ ลัทธิพราหมณ์และลัทธิไสยศาสตร์หรือผีสา่งเทวดา ซึ่งจะเห็นได้จากความเชื่อในเรื่องครูหมอโนรา การเช่นไหว้ครูหมอโนราหรือตายายโนรา การไหว้ศาลพระภูมิ พิธีพระ การออกชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเทวดา เป็นต้น อันหมายถึงความเชื่อทางศาสนาแบบชาวบ้าน ที่ผู้ยึดถือและปฏิบัติไม่อาจ แยกออกได้ว่าส่วนใดเป็นหลักคำสอนที่มาจากพระพุทธศาสนาหรือส่วนใดเป็นเรื่องของลัทธิความ เชื่ออื่น ๆ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์⁴(2527) ศึกษาเรื่องผีเจ้านาย ที่ปรากฏสัมพันธ์ภาพของศาสนาพุทธ พราหมณ์ และผี ภายใต้โครงสร้างอันเดียวกัน การ ศึกษาศาสนาชาวบ้านอยุธยาของ พัทยา รักกะประจิต และคนอื่น ๆ (2514 : 214 - 316) ที่ว่าศาสนาของชาวบ้านมีทั้งพุทธศาสนา ความเชื่อดั้งเดิมในไสยศาสตร์ และศาสนาฮินดู ซึ่ง จะผูกพันกับชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย ความเชื่อจะมีบทบาทไม่น้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบุคคล ระดับการศึกษา ฐานะอาชีพด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแคยังสอดคล้อง กับข้อเสนอของ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521 : 30 - 41) ในบทความเรื่องพื้นฐานวัฒนธรรม พื้นบ้านภาคใต้ว่า ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มี ความเชื่อถือในลัทธิผีสา่งเทวดา (Animism) ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไปตามพื้นบ้าน เช่น การนับถือเทวดาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ ผีบรรพบุรุษ ผีเรือน ความเชื่อดังกล่าว สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนจากความเชื่อเกี่ยวกับโนราและพิธีกรรมโนราโรงครูในตำบล ท่าแค เช่น ความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องการ แก่นบน เหยียบเสน การรำถีบหัวควาย การเข้าทรงครูหมอโนรา เป็นต้น

5. ความเชื่อเกี่ยวกับโนราของชาวบ้านตำบลท่าแคที่นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดโนรา โรงครูทั้งโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูทั่วไป และโนราโรงครูเล็ก คือความ เชื่อเรื่องครูหมอโนราและความเชื่อเรื่องการแก่นบน เพราะจุดมุ่งหมายสำคัญของการรำโนรา

โรงครุฑก็เพื่อรำถวายครุหมอนโรรหาหรือตายายโรรหาตามพันธะหน้าที่ของผู้เป็นโรรหา ผู้มีเชื้อสายโรรหา ลูกหลานตายายโรรหา และเป็นการแก้บนครุหมอนโรรหาหรือตายายโรรหาตามที่ได้ตกลงเอาไว้จากการบนหรือเป็นวาระครบรอบของพันธะสัญญาที่จะต้องทำพิธีเช่นไหว้ครุหมอนโรรหาหรือตายายโรรหา มิฉะนั้นจะต้องได้รับการลงโทษจากครุหมอนโรรหาหรือตายายโรรหา นอกจากนี้การจัดโรรหาโรงครุอาจเกิดจากการที่ลูกหลานตายายโรรหาประสบผลสำเร็จหลังจากที่ได้บนขอความช่วยเหลือจากครุหมอนโรรหา ทั้งที่เป็นเรื่องความต้องการของตนเองหรือมีสาเหตุมาจากการกระทำของครุหมอนโรรหาหรือตายายโรรหา ความเชื่อเรื่องครุหมอนโรรหายังเป็นผลให้เกิดความเชื่อด้านอื่น ๆ เกี่ยวกับโรรหา เช่น ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อเรื่องการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ ความเชื่อเรื่องการเหยียบเส้น ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้จะต้องได้กระทำในโรรหาโรงครุตามขั้นตอนของพิธีกรรมต่าง ๆ จึงจะถือว่าถูกต้องสมบูรณ์ ความเชื่อเรื่องครุหมอนโรรหาทำให้เกิดคนทรงหรือร่างทรงซึ่งมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการเป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างครุหมอนโรรหาหรือตายายโรรหากับผู้เป็นโรรหา ผู้มีเชื้อสายโรรหา ลูกหลานตายายโรรหา และชาวบ้านโดยทั่วไป ทั้งยังเป็นผู้มีส่วนในการทำหน้าที่บนและแก้บนครุหมอนโรรหา การช่วยเหลือรักษาอาการป่วยไข้ หรือช่วยแก้ไขปัญหาด้านใจหรือทางจิตวิทยาของประชาชน ทำให้โรรหาโรงครุเป็นระบบความเชื่อระบบหนึ่งในสังคมที่เข้าไปมีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของปัจเจกชนและประชาชนในสังคมควบคู่กับระบบความเชื่อหรือวิธีการอื่น ๆ จนทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับโรรหา โรรหาโรงครุ การเข้าทรงและร่างทรงเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาคือประชาชนในสังคมโดยเฉพาะชาวบ้านในตำบลท่าแคพบเห็นกันอยู่ทั่วไป และมีชาวบ้านตำบลท่าแคหรือบริเวณใกล้เคียงจำนวนไม่น้อยที่เลื่อมใสศรัทธาและได้รับประโยชน์จากระบบความเชื่อดังกล่าว

6. จากความเชื่อของชาวบ้านตำบลท่าแคและในที่อื่น ๆ ว่าบ้านท่าแคหรือวัดท่าแคเป็นแหล่งกำเนิดโรรหาและเป็นที่พักของครุโรรหาในปัจจุบัน โดยเฉพาะขุนศรีศรัทธาซึ่งมีเชื้อนหรือศาลาขุนศรีศรัทธาเป็นประจักษ์พยานอยู่ในวัดท่าแค จึงทำให้โรรหาโรงครุตำบลท่าแคโดยเฉพาะโรรหาโรงครุใหญ่วัดท่าแค หรือที่เรียกว่าโรงครุขุนทามีลักษณะเฉพาะของตนเองแตกต่างไปจากโรรหาโรงครุอื่น ๆ ในตำบลท่าแคและในภาคใต้โดยทั่วไป กล่าวคือโรรหาโรงครุอื่น ๆ จัดขึ้นเพื่อเป็นการแก้บนหรือเช่นไหว้ครุโรรหาที่เจ้าภาพผู้จัดเป็นผู้นับถือเท่านั้น และมักเป็นการรำเฉพาะ

กลุ่มหรือตามสายครุหมอโนราหรือตายายโนราที่นับถือ ส่วนโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เป็นการ
จัดโรงครูใหญ่เพื่อรำถวายครุโนราทั้งหมด มีโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา ลูกหลานตายายโนรา
และชาวบ้านทั่วไปทั้งในตำบลท่าแค ตำบลอื่น ๆ ในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียง เช่น
ตรัง สงขลา นครศรีธรรมราช เป็นต้น มาร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก การจัดโรงครูก็ไม่ได้
มีเจ้าภาพที่ชัดเจนแต่เกิดจากความศรัทธาและความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านตำบลท่าแค โนรา
โรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงมีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางความเชื่อเกี่ยวกับโนราของผู้เป็นโนรา ผู้มี
เชื้อสายโนรา ลูกหลานตายายโนราและชาวบ้านโดยทั่วไป คำว่า "ศรัทธาท่าแค ถัดแต่พ่อ
เทพสิงพร" ในบทกาศครูของโนราทั่วไปจึงมีนัยสำคัญต่อตำบลท่าแคและโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค
เป็นอย่างยิ่ง สิ่งที่แตกต่างจากโนราโรงครูทั่วไปอย่างเห็นได้ชัดคือคนทรงหรือร่างทรงครุหมอ
โนราที่มีจำนวนมากเป็นพิเศษและมีคนทรงครุหมอโนราแทบทุกองค์ ครุหมอโนราบางองค์ เช่น
แม่ศรีมาลา พระม่วงทองหรือตาม่วงทอง จอมเข่าน้ำทอง เป็นต้น มีคนทรงพร้อม ๆ กัน
หลายคนตามความเชื่อที่ว่าครุโนราสามารถแบ่งภาคเข้าทรงในเวลาเดียวกันได้หลายภาค ทั้งยัง
พบว่าคนทรงครุหมอโนราที่มีทั้งที่เป็นชาวบ้านตำบลท่าแค ตำบลอื่น ๆ ในจังหวัดพัทลุงและจาก
ต่างจังหวัดมาร่วมด้วย ครุหมอโนราที่เข้าทรงมีทั้งที่เป็นฝ่ายไทย ฝ่ายอิสลาม เช่น แม่จันจุหรือ
แม่ศรีจุหรือรา ฝ่ายจีน เช่น แม่สร้อยคอกหมาก ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นภรรยาของพระม่วงทองหรือ
ตาม่วงทอง จากการสังเกตและสอบถามชาวบ้านของผู้วิจัยพบว่า โนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา
ลูกหลานตายายโนรานิยมพาบุตรหลานของตนที่ฝึกหัดรำโนราหรือต้องการรำโนรามารำถวายครุ
โนราหรือทำพิธีรำสวดเครื่องสวดก่ำโลในพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค เพราะเชื่อว่าเป็นที่
ชุมนุมของครุโนรา บุตรหลานจะได้รับการยอมรับความเป็นโนราจากครุโนรา และเชื่อว่าครุ
โนราจะช่วยคลั่งคลุ้มหรือถ่ายทอดจิตวิญญาณความเป็นศิลปินให้แก่บุตรหลานของตนหรือไม่ถูก
ครุโนราให้โทษในภายหลัง ความเชื่อ ความศรัทธาเหล่านี้มีส่วนทำให้โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค
มีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อชาวบ้านทั้งในตำบลท่าแคและในที่อื่น ๆ จึงได้รับการสืบทอดมาจนถึง
ปัจจุบัน

7. โนราโรงครูตำบลท่าแค แบ่งออกได้ 3 ชนิดคือ โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค
โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็กหรือโรงแก่นคำครุ ลักษณะของโนราโรงครูทั้ง
3 ชนิดแตกต่างกันในรายละเอียดและจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัด กล่าวคือ โนราโรงครูใหญ่

วัดท่าแคจัดขึ้นเพื่อรำถวายครูโนราทั้งหมด ต้องการให้ครูโนราทั้งหมดมาร่วมชุมนุมรับการเซ่นไหว้จากลูกหลานตายายโนราโดยพร้อมเพรียงกัน และเป็นการปลดภาระรับผิดชอบของลูกหลานตายายโนราให้สามารถมาแก้บนหรือทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับโนราแทนการจัดโนราโรงครูที่บ้านของตนเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เป็นที่รวมของโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา ลูกหลานตายายโนรา และชาวบ้านโดยทั่วไปทั้งใกล้และไกลมาประกอบพิธีกรรมร่วมกันได้ แต่โนราโรงครูใหญ่ทั่วไปและโนราโรงครูเล็กเป็นเรื่องของลูกหลานตายายโนราจัดขึ้นเพื่อรำถวายหรือแก้บนครูโนราที่ตนเคารพนับถือ ผู้ที่มาร่วมประกอบพิธีกรรมก็เป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงเท่านั้น ระยะเวลาในการจัดก็แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะโนราโรงครูเล็กเป็นการจัดโรงครูแบบย่นย่อและมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อคัดผ่อนครุหมอโนราเนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการจัดโนราโรงครูใหญ่ได้ หรือเพื่อให้มีให้ผดิสัญญาที่ให้ไว้กับครุหมอโนราหรือตายายโนรา และเป็นการยืนยันว่าตนเองเป็นเชื้อสายโนราไม่ให้ถูกลงโทษจากครุหมอโนราหรือตายายโนรา แม้ว่าตนเองหรือครอบครัวจะไม่รำโนราแล้วก็ตาม ดังนั้นในช่วงระยะเวลาเดือนหกและเดือนเก้าของทุกปี ในตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียงซึ่งจัดเป็นกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันจะมีการจัดโนราโรงครู ทั้งโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็กดังกล่าวแล้ว

8. พิธีกรรมโนราโรงครูตำบลท่าแค โดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคมีรูปแบบและขั้นตอนของพิธีกรรมเป็นของตนเองแตกต่างไปจากโนราโรงครูอื่น ๆ ในตำบลท่าแค และโนราโรงครูอื่น ๆ ในภาคใต้ที่มีผู้ศึกษาเอาไว้แล้ว เช่น โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคมีการทำพิธีไหว้พระภูมิหรือตั้งศาลพระภูมิและประกอบพิธีทางพุทธศาสนาก่อนนำคณะโนราเข้าโรงเพื่อประกอบพิธีโนราโรงครูต่อไป โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคไม่ต้องทำพิธีเชิญครูเข้าทรง ทำพิธีส่งครูหรือมีการตัดหมูรยหลังจากเสร็จพิธีแล้วเช่นเดียวกับโนราโรงครูอื่น ๆ เพราะเชื่อว่าวัดท่าแคหรือบ้านท่าแคเป็นที่พำนักของครูโนรา การทำพิธีส่งครูเท่ากับเป็นการไล่ครูให้ไปจากวัดท่าแคหรือบ้านท่าแค การทำพิธีตัดหมูรยเมื่อเสร็จพิธีเท่ากับเป็นการตัดขาดจากครู พิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงสิ้นสุดเมื่อทำพิธีแหงเข้าในวันที่ 3 นอกจากนั้นในวัดท่าแคมีวัดคู่สถานที่เรียกว่าเขื่อนขุนท่ายู่ด้วย ภายในเขื่อนขุนทาหรือศาลาขุนทามีรูปปั้นของขุนศรีศรัทธาและพรานบุญ ซึ่งพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพรทรงสร้างและประทานให้เป็นอนุสรณ์ของขุนศรีศรัทธาเมื่อปี พ.ศ. 2514 การประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงต้องมีพิธีบนเขื่อน

ขุนหาหรือศาลาขุนหาด้วย นั่นคือจะต้องจัดบายศรีและเครื่องบูชาเช่นไหว้เช่นเกี่ยวกับการจัดใน
โรงครูแล้วโยงสายสิญจน์จากเชื่อนขุนทามายังโรงครู คนทรงครูหมอโนราจะมาประกอบพิธี
กราบไหว้ครูโนราที่เชื่อนขุนทาก่อนแล้วจึงจะลงไปยังโรงครู ส่วนลูกหลานตายายโนราหรือ
ชาวบ้านโดยทั่วไปที่มาแก้บนด้วยการรำโนราถวายครูเมื่อเสร็จพิธีแก้บนในโรงครูแล้วจะต้องมา
เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวโนราที่เชื่อนขุนทาทุกคน โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า
"โรงครูขุนทา"

9. การประกอบพิธีกรรมบางอย่างในโนราโรงครูโดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัด
ท่าแคมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดการรำโนราเอาไว้ไม่ให้สูญหาย ไม่ว่าจะเป็นพิธี
ครอบเหน็ดหรือผูกผ้าใหญ่ พิธีการรำสวดเครื่องสวดกำไล พิธีการเหยียบทรงเพื่อเปลี่ยนคนทรง
หรือร่างทรงของครูหมอโนราหากว่าคนทรงคนเดิมเกิดมีปัญหาก็หรือไม่สามารถจะเป็นคนทรงต่อไปได้
พิธีกรรมเหล่านี้มีผลต่อการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับโนราและการสืบทอดการรำโนราไม่ให้ขาดสาย
นอกจากนี้การทำพิธีต่อดวงชะตาโดยการขอความช่วยเหลือจากครูหมอโนรา การทำพิธีผูกผ้า
ปล่อยเพื่อตัดขาดจากความเป็นโนราและครูหมอโนรา ภาระหน้าที่ของลูกหลานตายายโนราที่จะ
ต้องนำขนมเคื่อน เครื่องเช่นไหว้บูชามาร่วมพิธีเพื่อต้อนรับตายายโนราของตน หากไม่สามารถ
มาร่วมได้ก็ต้องฝากสิ่งของมาแทนตน มิฉะนั้นแล้วเชื่อว่าจะถูกตายายโนราลงโทษและต้องทำเป็น
ประจำทุกปี โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงมีบทบาทและหน้าที่ต่อชาวบ้านตำบลท่าแคจากอดีตถึง
ปัจจุบัน

10. โนราโรงครูตำบลท่าแคโดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค มีบทบาทและหน้าที่
สำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาค้นฐานของชาวบ้านตำบลท่าแค ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ
ปากท้อง ความขัดแย้ง การอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ ความลึกลับและอำนาจเหนือธรรมชาติ
ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ การติดต่อสื่อสารกัน การแสดงออกและการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้โนรา
โรงครูมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลท่าแคและบริเวณใกล้เคียงที่อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรม
เดียวกันทั้งการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม
การสร้างอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ส่วนหนึ่งของโนราโรงครู
ใหญ่วัดท่าแคและโนราโรงครูทั่วไปหรือเป็นหน้าที่ของวัฒนธรรมที่จะตอบสนองความต้องการทางจิต
และชีวภาพของมนุษย์ทุกคนที่ต้องการความปลอดภัยในชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้ง
พิธีกรรมอันเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นให้มีบทบาทและหน้าที่ในสังคม โดยเฉพาะวัฒนธรรม

ทางความเชื่อหรือศาสนาแบบชาวบ้าน เป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลและสังคมให้มีความรู้สึกร่วมกัน เป็นกลุ่มพวกเดียวกัน ความเชื่อและพิธีกรรมที่ร่วมกันกระทำเป็นการสนองความต้องการ ช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมมนุษย์และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคล กลุ่มสังคมอยู่รอดทั้งได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกอบอุ่นทางจิตใจผ่อนคลายความวิตกกังวล ประการสำคัญพิธีกรรมดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมและสังคมที่มีส่วนในการสืบทอดและดำรงอยู่ของวัฒนธรรม เช่นเดียวกับศิลปะการละเล่นโนราที่ยังคงมีการสืบทอดกันอยู่อย่างไม่ขาดสาย

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของนักมานุษยวิทยาในกลุ่มหน้าที่นิยมดังแนวคิดของ โบรินิสลอร์ มาลินโนว์สกี (Bronislaw Malinowski) ที่กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนในโลกมีความต้องการทางจิตและทางกายภาพคล้ายคลึงกัน หน้าที่ของวัฒนธรรมคือตอบสนองความต้องการทางจิตและชีวภาพโดยเฉพาะการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมมนุษย์ ดังกล่าวแล้ว บทบาทและหน้าที่ของโนราโรงครูตำบลท่าแคยังสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อความคงอยู่ของศาสนา ความเชื่อ และ พิธีทรงพระ เนื่องในงานวันเกิด "พระขุนเท้ากำ" จากพิธีกรรมทรงพระประจำปีของจังหวัด กระบี่ เมื่อปี พ.ศ. 2529 ของ อาภรณ์ อุกกฤษณ์ (2531 : 72 - 89) กล่าวคือ พิธีกรรมทั้งสองเป็นผลให้ผู้คนมีความตั้งใจที่จะทำความดี ละเว้นความชั่ว ช่วยให้ชาวบ้านได้มีโอกาสระบายความทุกข์เพื่อผ่อนคลายความเครียด รักษาโรคทางกายและทางใจ มีบทบาทและหน้าที่ในการเปลี่ยนสถานภาพของปัจเจกบุคคล ทำหน้าที่ดึงดูดให้ผู้คนจากที่ต่าง ๆ มาร่วมชุมนุม ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลต่อสังคมในแง่ของจริยธรรมและศีลธรรม เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน และเป็นที่พึ่งทางใจของบุคคลและสังคมส่วนรวมด้วย นอกจากนี้การศึกษา บทบาทและหน้าที่ของโนราโรงครูตำบลท่าแคยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการเข้าทรงและ ร่างทรง : ความเชื่อพิธีกรรม และบทบาทที่มีต่อสังคม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลาของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ (2533) กล่าวคือ การเข้าทรงและ ร่างทรงมีบทบาทอย่างมากในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และปัญหาอื่น ๆ เช่น การเจ็บป่วย การขาดที่พึ่ง และการขาดความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น อันเป็นระบบความเชื่อเช่นเดียวกับระบบอื่น ๆ ทางพุทธศาสนา และระบบความเชื่อในเรื่อง

ผู้สร้าง เทวดา จึงทำให้ระบบความเชื่อดังกล่าวดำรงอยู่ได้ในสังคมเช่นเดียวกับโนราโรงครู
ตำบลท่าแคดังกล่าวแล้ว

ฉะนั้นทราบใดที่โนราโรงครูยังคงมีบทบาทและหน้าที่ต่อการตอบสนองความต้องการและ
ช่วยแก้ไขปัญหาให้กับคนในสังคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อระบบความเชื่อ
และความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ทราบนั้นโนราโรงครูก็ยังคงดำรงอยู่ได้ไม่ว่าสังคมจะมีการ
เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม กล่าวอีกนัยหนึ่งแม้ว่าสังคมจะได้พัฒนาทางด้านวัตถุไป
มากเพียงใดก็ตาม แต่จิตใจและความนึกคิดของมนุษย์ก็ยังคงมีความคล้ายคลึงกับจิตใจและความนึกคิด
ของมนุษย์ในยุคบรรพกาล ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
และปัญหาอื่น ๆ เช่น การเจ็บป่วย การขาดที่พึ่ง และการขาดความมั่นคงในชีวิตนั้น
ในที่สุดปัญหาเหล่านี้ก็จะกลายมาเป็นปัญหาความเดือดร้อนทางใจ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และ
นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. 2533 : 127) หรืออาจเรียกว่าเป็นปัญหาทางจิตวิทยาของ
ประชาชน ในเมื่อโนราโรงครู ความเชื่อและพิธีกรรมในโนราโรงครูสามารถสนองตอบความ
ต้องการและช่วยแก้ปัญหาคความเดือดร้อนทางใจของประชาชนได้ระดับหนึ่ง องค์กรประกอบต่าง ๆ
ที่กล่าวมาแล้วจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้โนราโรงครูยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้อย่าง
มั่นคงในสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโนราโรงครูตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยมี
ข้อเสนอแนะดังนี้

เนื่องจากโนราโรงครูตำบลท่าแคเป็นระบบความเชื่อที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อ
ปัจเจกชนและสังคมส่วนรวมในชุมชนตำบลท่าแค ตำบลใกล้เคียงในจังหวัดพัทลุงและต่างจังหวัด
ด้วย โนราโรงครูและพิธีกรรมโนราโรงครูมีส่วนสำคัญต่อการสืบทอดและรักษามรดกวัฒนธรรม
ของท้องถิ่นโดยเฉพาะศิลปะการละเล่นโนราของภาคใต้ ทำอย่างไรที่หน่วยงานราชการ
สถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ ของเอกชนหรือหน่วยงานทางวัฒนธรรมโดยตรงได้มีโอกาสเข้าไปให้
การสนับสนุนส่งเสริม เพราะวัฒนธรรมที่ปรากฏในโนราโรงครูและพิธีกรรมโนราโรงครูเป็น

วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านจริง ๆ ที่เกิดและปฏิบัติสืบทอดโดยผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น ไม่ใช่วัฒนธรรมแต่งเติม วัฒนธรรมสำเร็จรูปหรือวัฒนธรรมของหน่วยราชการ ที่มักกล่าวอ้างกันว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านดังที่ได้ปรากฏมาแล้วและสร้างความเสียหาย รวมทั้งผลกระทบด้านอื่น ๆ ต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านมากมายนับไม่ถ้วน การเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมก็เพียงช่วยเหลือด้านเงินทุนหรือปัจจัยบางอย่างในการจัดและการประกอบพิธีกรรม เพราะสภาพการดำรงชีวิตและภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันอันเป็นผลพวงมาจากการพัฒนา ความเจริญทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านอย่างรุนแรง การจัดโนราโรงครูต้องอาศัยทุนรอนมากพอสมควร ซึ่งชาวบ้านต่างร่วมมือร่วมใจกันเสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ แต่เมื่อมีความร่นแคล้งทางเศรษฐกิจต้องทุ่มเทเวลาให้กับการทำมาหากินการช่วยเหลือสนับสนุนจึงลดน้อยลงไป คณะโนราผู้จัดและผู้รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ของประเพณีการรำโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคจึงพลอยได้รับผลกระทบไปด้วย การอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีการรำโนราโรงครูตำบลท่าแคโดยเฉพาะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงในสภาพสังคมปัจจุบัน จะต้อง มีหน่วยราชการหรือองค์กรทางวัฒนธรรม เข้าไปมีส่วนร่วมสนับสนุนชาวบ้านในบางส่วนดังกล่าวแล้ว

ทางด้านการพัฒนาสังคม กล่าวเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาสังคม เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มแพทย์ กลุ่มนักพัฒนา กลุ่มนักปกครอง และประชาชนทั่วไป จะต้องทำความเข้าใจและยอมรับว่าความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับโนราและโนราโรงครูเป็นระบบหนึ่งในสังคม (ดังได้กล่าวมาแล้ว) ที่มีบทบาทและหน้าที่ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสังคมสืบต่อกันมา นานยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ แม้ว่าจะมีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มเห็นว่าเป็นเรื่องของความมั่งงาย แต่นักพัฒนาจะต้องไม่ถูกอคติหมิ่นหรือเหยียดหยามความเชื่อและการกระทำดังกล่าวแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม การศึกษาทำความเข้าใจและให้การสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยทำให้สามารถเข้าใจชาวบ้าน ขอความร่วมมือในการพัฒนาหรือวางแผนพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้ เช่น การส่งเสริมศีลธรรม จิตใจ การพัฒนาหมู่บ้านหรือสร้างสาธารณประโยชน์ การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น ในขณะที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ การปลูกฝังแนวความคิดและวิธีการใหม่ ๆ แก่ชาวบ้านก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น ความเชื่อและการกระทำบางอย่างที่ไม่ใช่แก่นหรือสาระของวัฒนธรรมที่แท้จริงก็จะค่อยหมดไปเอง

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งคือ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับโนรา การจัดโนราและพิธีกรรมโนราโรงครูมีเรื่องของเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การบนและการแก้บนครูหมอโนราในโรงครู การบนและการรำถวายครูหน้าห้องบูชาครูหมอโนรา การรักษาอาการเจ็บป่วยของคนทรงครูหมอโนรา เป็นต้น มักจะมีบางคนหรือบางกลุ่มเรียกเก็บเงินในอัตราที่ค่อนข้างสูงจากชาวบ้าน หรือใช้วิธีการแอบอ้างแอบแฝงในการหาเงินจากชาวบ้าน บางครั้งก็มีความขัดแย้งในเรื่องการแบ่งปันรายได้จากการจัดโนราโรงครูของโนรา คนทรงครูหมอโนรา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองโดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน น่าจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ เพื่อที่จะได้ชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจ หรือช่วยกันป้องกัน การแอบอ้างหลอกลวงของบุคคลบางกลุ่มบางพวก ประการสำคัญคือให้กิจกรรมโนราโรงครูตำบลท่าแคดำเนินไปด้วยความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านตำบลท่าแคที่สืบทอดวัฒนธรรมการรำโนรามาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องโนราในประเด็นอื่น ๆ ให้ละเอียดยิ่งขึ้น เช่น บทบาทและสถานภาพของโนราในปัจจุบัน คำานและประวัติโนราในเชิงเปรียบเทียบจากสายโนรากลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น
2. ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของคนทรงครูหมอโนราในภาคใต้
3. ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยถึงการเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องของพิธีกรรมโนราโรงครูจากอดีตถึงปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต
4. ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยถึงระบบสัญลักษณ์และความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับโนรา เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโนรามากขึ้น
5. ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโนราและพิธีกรรมโนราโรงครู

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิติ แก่นจ๊ะปี้. "ความเชื่อเรื่องผีปู่แสะและย่าแสะ," สังคมศาสตร์สาร. 10 : 86 - 160 ; ตุลาคม 2524 - กันยายน 2525.
- เกษตรอำเภอเมืองพัทลุง, สำนักงาน. เอกสารแนวทางการพัฒนาการเกษตร ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง. พัทลุง : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง, 2532. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. พุ่มเทวา ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ชุนอุปถัมภ์นรากร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523.
- งามพิศ สัตย์สงวน. "มานุษยวิทยา : มโนภาพ 'วัฒนธรรม'," สังคมศาสตร์. 25(1) : 1 - 7 ; เมษายน 2531.
- จริน ศิริ. "มบ," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 7. หน้า 2713 - 2714. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. คติชาวบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา, ม.ป.ป.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. ประวัติและแนวคิดทางสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. ผีเจ้านาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พายัพออฟเซตพริ้นท์, 2527.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. "ความสำคัญของการเล่น (play) ในการศึกษาวัฒนธรรม," สังคมวิทยามานุษยวิทยา. 5(1) : 93 - 105 ; กุมภาพันธ์ 2529.
- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. "ความเชื่อบางประการของโนรา," ใน ชีวิตไทยภาคใต้. บรรณาธิการโดย ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. หน้า 183 - 186. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2523 ก.

- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. "พิธีกรรมที่นำศึกษาในโนราโรงครู," ใน พุ่มทิวา ที่ระลึกงาน
เชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ขุนอุปถัมภ์นรากร. หน้า 111 - 125. กรุงเทพฯ :
 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523 ข.
- ฉันทส ทองช่วย. "ละครชาวบ้าน," วารสาร วศ. สงขลา. 1(1) : 94 - 111 ;
 มกราคม - มิถุนายน 2517.
- ชลอ บุญช่วย. ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสงขลา
จังหวัดสงขลา. ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 สงขลา, 2532. ถ่ายเอกสาร.
- ชวน เพชรแก้ว. "มโนห์รา : ศิลปะการเล่นชั้นสูง," ใน ชีวิตไทยกับได้. บรรณาธิการ
 โดย ชวน เพชรแก้ว. หน้า 31 - 39. นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้
 วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, 2523.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. ชำระเพลงนางเลื่อมขาว. พัทลุง : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, 2525.
 อัดสำเนา.
- ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรีย, 2515.
- คำรงค์ ฐานดี. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
 2520.
- คำรณราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. ตำนานละครอิเหนา. พระนคร : คลังวิทยา,
 2507.
- ทัศนีย์ ทานตวลิช. คติชาวบ้าน. ชลบุรี : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2523. อัดสำเนา.
- เทพ บุญประสาธ. "การไหว้สัสดี," เอกสารเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ศูนย์ชุมชนส่งเสริม
วัฒนธรรมไทย วิทยาลัยครูสงขลา. 1(1) : 1 - 15 ; มกราคม 2520.
- เทวสารโร (นามแฝง). เทพสาร. พัทลุง : โรงพิมพ์สกุลไทย, 2507.
- _____. เทพสาร บรรพ 2. พัทลุง : โรงพิมพ์สกุลไทย, 2508.

ธวัช ปุณโณทก. "ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. หน้า 350 - 390. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ธิดา โมสิกรัตน์. "ประเพณีและพิธีกรรม," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 8 (คติชนวิทยาสำหรับครู) หน่วยที่ 10. หน้า 745 - 847. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528.

นิสิตปริญญาโทไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 2529. โนรา. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529. ถ่ายเอกสาร.

บุญเต็ม พันรอบ และจำนง พันรอบ. "วัฒนธรรม," สังคมศาสตร์. 7(1) : 48 - 82 ; มิถุนายน - ตุลาคม 2525.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 12. พงศาวดารเมืองพัทลุง. กรุงเทพฯ : กุสุสภา, 2507.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. "นางเลื้อยขาว," ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช ชุดที่ 2. หน้า 219 - 233. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2525.

_____. "พื้นฐานวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้," ศิลปากร. 21(5) : 30 - 41 ; มกราคม 2521.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. ตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2527.

ประมวญ ดิคนินสัน. คติชาวบ้าน : การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, 2521.

ปรานี วงษ์เทศ. "การละเล่นพื้นบ้านและพิธีกรรมในสังคมไทย," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. หน้า 225 - 324. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

_____. "นิทานเรื่องเล่าประเภทร้อยแก้ว," ใน พื้นถิ่นพื้นฐาน : มิติใหม่ของคติชนวิทยาและวิถีชีวิตสามัญของ "พื้นบ้านพื้นเมือง". บรรณาธิการโดย วรณี วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเตอร์สแน. หน้า 116 - 131. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม, 2531.

- ปราณี วงษ์เทศ. พื้นบ้านพื้นเมือง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา, 2525.
- _____. "ระบบความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย,"
ใน เอกสารการสอนชุดวิชาศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย หน่วยที่
1 - 8. หน้า 49 - 98. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- ปรีชา หิรัญประสิทธิ์, ร.อ.หญิง. "ศิลปะ การละเล่น และการแสดงพื้นบ้านของไทย,"
ใน เอกสารการสอนชุดวิชาศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย หน่วยที่
1 - 8. หน้า 1 - 47. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. มานุษยวิทยากับการศึกษาคหิชาบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- ผาสุข อินทราวุธ. "ละครชาตรีหรือโนห์รา," ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช
ชุดที่ 4 เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช
ครั้งที่ 4. หน้า 98 - 105. นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช,
2529.
- พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข. "ศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ของชุมชนโบราณใน
ภาคใต้," ใน รายงานการสัมมนาเรื่องประวัติศาสตร์-โบราณคดีศรีวิชัย. หน้า 110
- 127. กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2525.
- พัทธยา รักตะประจิต และคนอื่น ๆ. "ศาสนาชาวบ้านในอยุธยา," สังคมศาสตร์. 18(18) :
214 - 316 ; กรกฎาคม 2514.
- ปิฎกโชติ จิตต์ธรรม. "ความเชื่อ," วารสารรามคำแหง. 2(2) : 54 - 72 ; กรกฎาคม 2518.
- _____. ความเชื่อ. สงขลา : มงคลการพิมพ์, 2522.
- _____. "แต่งพอก," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 4.
หน้า 1359 - 1370. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.
- _____. โนรา. สงขลา : โรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา, 2508.
- มณี พยอมยงค์. วัฒนธรรมล้านนา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

มณูญ ทรงกัลยาณวัตร. "เมืองพัลลึงตามความในตำนาน," ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์และโบราณคดีพัลลึง. บรรณาธิการโดย สารูป ฤทธิชู. หน้า 66 - 71. พัทลุง : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัลลึง โรงเรียนสตรีพัลลึง, 2531.

มาลี ไพรสน. "พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรและความอุดมสมบูรณ์ของภาคเหนือ : การศึกษาในแง่ความสัมพันธ์กับชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม," ใน เอกสารการประชุมสัมมนาเรื่องวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลง : การสัมมนาผลการวิจัยภาคเหนือ ระหว่างวันที่ 26 - 27 กรกฎาคม 2532. หน้า 1 - 34. เชียงใหม่ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2532. อักสำเนา.

วิชัย อินทวงศ์. ตามรอยเจ้าแม่อยู่หัววัดท่ากระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา. สงขลา : โรงพิมพ์เมืองสงขลา, 2524.

วิเชียร ณ นคร. "ตำนานและความเป็นมาของโนห์ราหรือนอรา," ใน พุ่มทิวา ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ขุนอุปถัมภ์นรากร. หน้า 73 - 99. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อพิธีกรรม และบทบาทที่มีต่อสังคม. กรุงเทพฯ : โอเคียนสตอร์, 2533.

เวียงศักดิ์ เพชรน้อย. มาตุภูมิที่ซึ้งรัก. พัทลุง : โรงพิมพ์พัลลึง, 2514.

ศรีนครินทร์วิโรฒ มหาสารคาม, มหาวิทยาลัย. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน. เอกสารการวิจัยฉบับที่ 6 มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ มหาสารคาม. กาฬสินธุ์ : จิตภักดีการพิมพ์, 2518.

ศรีศักร วัลลิโภคม. "เล่าเรื่องเมืองสงขลา," ใน เอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่องสงขลาศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองสงขลา วันที่ 27 - 29 สิงหาคม 2534. หน้า 1 - 17. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา จ.สงขลา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ, 2534. อักสำเนา.

_____. "Study on Spirit Cults in Thailand," ศิลปวัฒนธรรม. 5(5) : 7 - 17 ; กุมภาพันธ์ 2527.

สถาพร ศรีสัจจัง. "แปลก ชนบาล," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 5.

หน้า 2126 - 2127. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.

สว่าง สุวรรณโร. "โนราลงครู," ใน พุ่มทิวา ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ :

ขุนอุปถัมภ์นรากร. หน้า 101 - 107. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ

วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523.

_____. "โนราลงครู," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 5.

หน้า 1822 - 1825. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.

สารภี มุสิกอุปถัมภ์. โนราลงครู. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,

2527.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. ร้องรำทำเพลง : คนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพฯ : มติชน,

2532.

สุธิวส์ พงศ์ไพฑูรย์. "ความเชื่อของชาวภาคใต้," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.

2529 เล่ม 2. หน้า 467 - 468. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529 ก.

_____. "ความเชื่ออันเนื่องแต่ลัทธิศาสนาของชาวใต้," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้

พ.ศ. 2529 เล่ม 2. หน้า 478 - 482. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529 ข.

_____. "โนรา," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 5. หน้า 1804 -

1819. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา,

2529 ค.

_____. "เอกลักษณ์ของคนตรีนเมืองภาคใต้ : เจ้าแห่งจันทะ," ใน คนตรีนเมือง

ภาคใต้ เนื่องในโอกาส "งานส่งเสริมคนตรีนไทยภาคใต้ ครั้งที่ 1" ณ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา วันที่ 24 - 25 มกราคม พ.ศ. 2524. บรรณาธิการ

โดย อุดม หนูทอง. หน้า 2 - 8. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2524.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. สังคมศึกษา 4. กรุงเทพฯ : สารมวลชน, 2525.

อนุমানราชธน, พระยา. วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของไทย. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง). กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า, 2503.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อาภรณ์ อุกกฤษณ์. "อิทธิพลของภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อความคงอยู่ของศาสนา ความเชื่อและพิธีทรงพระเนืองในงานวันเกิดพระขุนเท้าก่ง," ใน พื้นที่พื้นฐาน มิติใหม่ของคติชนวิทยา และวิถีชีวิตสามัญของ "พื้นบ้านพื้นเมือง".

บรรณาธิการโดย วรณี วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเคอร์สัน. หน้า 72 - 89. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม, 2531.

อุดม หนูทอง. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531. อัดสำเนา.

_____. "ตำนานโนรา," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3.

หน้า 1282 - 1288. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.

_____. "บทบาทของการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้," ใน หกดศาสตร์วิทยาลัยครูสงขลา 2468 - 2528. หน้า 45 - 48. สงขลา : มงคลการพิมพ์, 2528.

_____. วรรณกรรมสุคติและแหล่งทำขวัญของภาคใต้. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2524.

ผู้ออกข้อมูล

แก้ว ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

ขจรเกียรติ ขำณรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 124

หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 26 เมษายน

พ.ศ. 2532.

คลอด เมืองหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 18/1

หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม

พ.ศ. 2532.

จบ ชนะบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบล

ท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

จาง เกลี้ยงประไพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 6/1

หมู่ที่ 4 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม

พ.ศ. 2532.

จาร์ เกลี้ยงจ้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

จำหน่าย สงนุ้ย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

จินต์ เคชเกิด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532.

เจียม นุ่นเกลี้ยง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 38

หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน

พ.ศ. 2533.

ฉลอง สุขราม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

ชม แก้วทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

ช้อย แสงเขียว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมะนัง พัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2533.

ชื่นใจ เขมานาวงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

เชย แก้วสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

ขุน พรหมคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

แดง แสงขำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุขรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

ดัก หลิบแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

เพียง ชุตรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พัทธยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2532.

น้อม คงเกลี้ยง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง

อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2532.

น้อม จันทรังค์ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

นุชนาฏ คงคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

แปลก ชนบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532.

ผล ขำณรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.
ฝ่าย บุดรุง เป็นเจ้าให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.
พรั่ง กลิ่นเขียว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.
พัน เพ็งมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.
พิน คงถม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบล

ท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.
 เพลินพิศ แก้วสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.
เพียบ กัมแก้ว เป็นเจ้าให้สัมภาษณ์, พินยา บุขรารักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1

ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.
เพียร เพชรน้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พินยา บุชรารัตน์, เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 70

หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค อําเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม
พ.ศ. 2533.

ไฉ่ ชุมแก่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พทยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบล
ท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

สมพงษ์ ชนบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 25

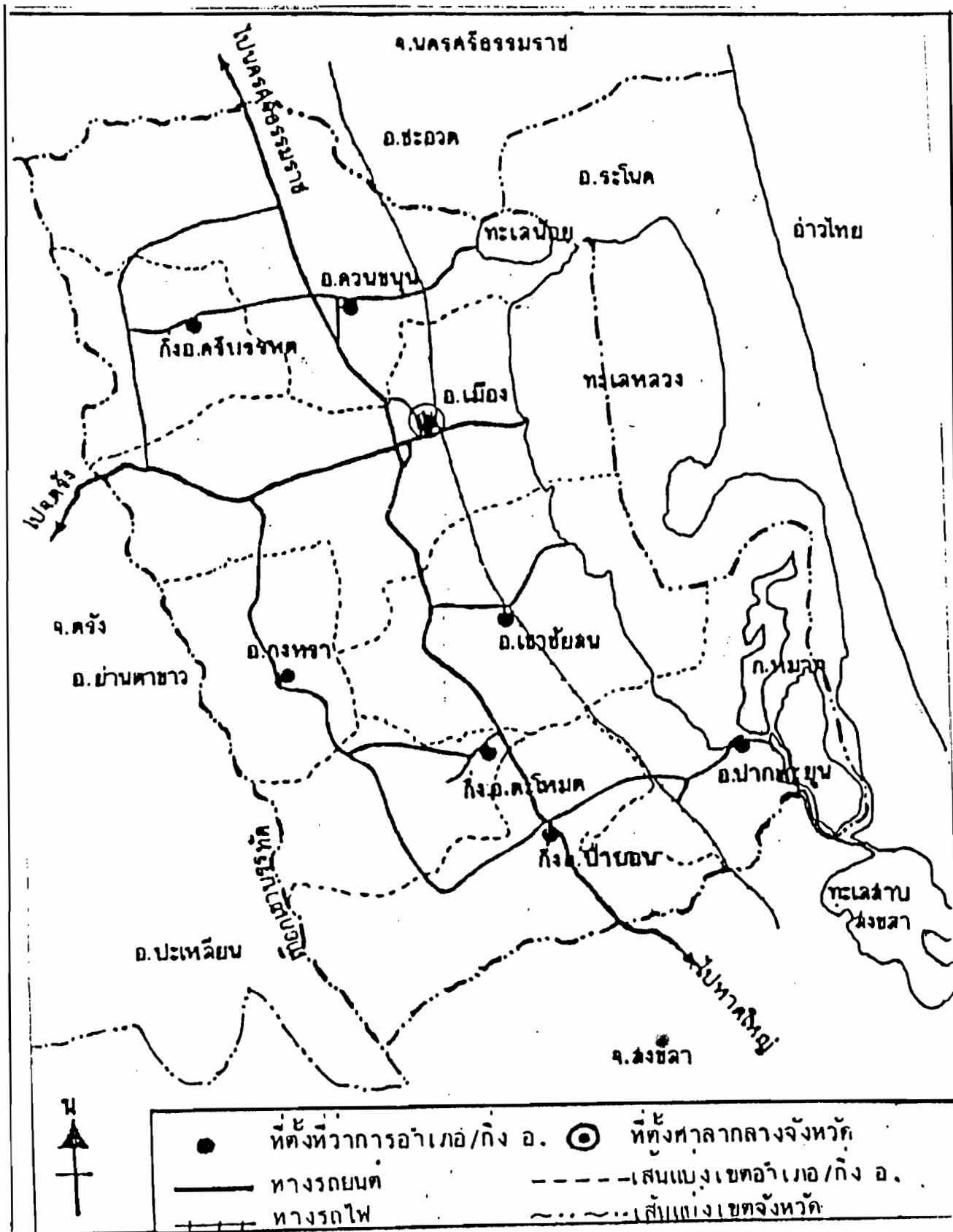
หมุน แก้วสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุชรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.

หม่อมจันทร์คำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา บุขรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.

อารอบ วงศ์สวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิทยา บุษรารัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ วัดท่าแค หมู่ที่ 1
ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2533.

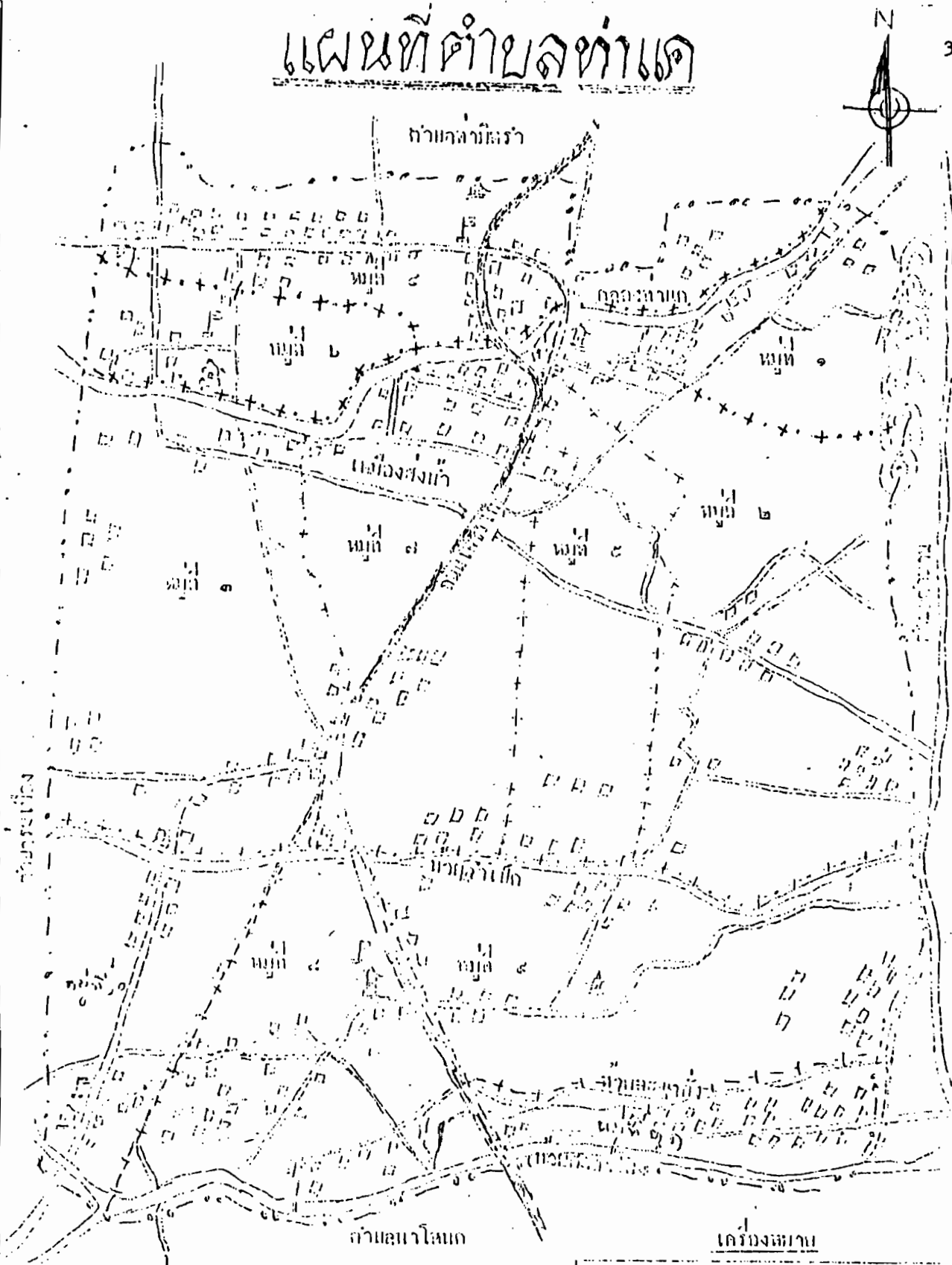
ภาคผนวก

แผนที่จังหวัดพัทลุง

แผนที่ตำบลท่าแค

310

เขตตำบล	— · — · —
เขตหมู่บ้าน	+ + + +
โรงเรียน	โรงเรียน
วัด	วัด
สถานที่ทำเนิรงาน	สถานที่ทำเนิรงาน
กลุ่มบ้าน	กลุ่มบ้าน

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

นายโรงหรือหัวหน้าคณะโนราที่ร่วมประกอบพิธีการรำโนราโรงครูในตำบลท่าแค

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

1.1 ชื่อ การศึกษา อายุ ที่อยู่

1.2 การศึกษา อาชีพหลัก

1.3 ชื่อในการรำโนรา ชื่อคณะ ประวัติความเป็นมา

1.4 ทำหน้าที่หรือรำเป็นตัวอะไรในการประกอบพิธีรำโนราโรงครู ร่วมรำโนราโรงครูมากี่ปี

1.5 เคยประกอบกรรำโนราโรงครูที่บ้านของตัวเองหรือไม่อย่างไร

1.6 ประวัติหรือตำนานของโนรามีความเป็นมาอย่างไร เกี่ยวข้องกับท่าแคในด้านไหนบ้าง

1.7 มีนิทาน ตำนาน หรือสถานที่ในตำบลท่าแคที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับโนราครุโนรา อะไรบ้าง เล่าให้ฟัง

2. ข้อมูลทางด้านรูปแบบพิธีกรรมและขั้นตอนต่าง ๆ ในการรำโนราโรงครู

2.1 มีการเตรียมการอย่างไรบ้าง

2.2 การสร้างโรงโนรา ทำอย่างไร

2.3 อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องจัดเตรียมในการรำโนราโรงครู

2.4 การเบิกโรง กาศครู

2.5 รายละเอียดของขั้นตอนพิธีกรรมในแต่ละวัน

2.6 บทร้องและกระบวนรำในการรำโนราโรงครูมีอะไรบ้าง

2.7 การบวงสรวงบูชาครุโนราทำอย่างไร

2.8 พิธีผูกผ้าปล่อย ทำอย่างไรบ้าง

2.9 การครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ทำอย่างไร

แบบสัมภาษณ์
คนทรงครูหมอโนราในตำบลท่าแค

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

- 1.1 ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่
- 1.2 การศึกษา อาชีพ
- 1.3 สถานภาพของครอบครัว
- 1.4 เกี่ยวข้องกับโนราหรือไม่ เช่นเป็นโนรา เชื้อสายโนรา
- 1.5 ทราบประวัติความเป็นมาของโนราบ้างหรือไม่ จากใครเล่าเรื่องให้ฟัง
- 1.6 มีนิทาน คำาน หรือสถานที่ในตำบลท่าแคที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับโนรา

ครูโนราบ้างหรือไม่ เล่าให้ฟัง

2. ข้อมูลทางด้านความเชื่อที่เกี่ยวกับโนรา และครูโนรา

- 2.1 ครูโนราที่มาเข้าทรงคือใคร แบ่งเป็นกี่ภาค
- 2.2 ประวัติของครูโนราที่เข้าทรง เกี่ยวข้องกับครูโนราอื่น ๆ อย่างไร
- 2.3 ประวัติครูโนราคนอื่น ๆ เท่าที่ทราบ และครูโนราในท่าแคมีจำนวนเท่าใด

ใครบ้าง

- 2.4 ครูโนราที่โนรามักถือว่าเป็นครูสำคัญมีใครบ้าง ทำหน้าที่อะไร ช่วยอะไร

ชาวบ้าน

- 2.5 สาเหตุที่มาเป็นคนทรง อาการที่แสดงออก หลังจากรับเป็นคนทรงแล้วเป็นอย่างไร ระยะเวลาที่เป็นคนทรง

- 2.6 การปฏิบัติหลังจากเป็นคนทรงแล้ว เช่นการปฏิบัติตัว การจัดห้องครูหมอ เครื่องบูชา ข้อห้ามต่าง ๆ

- 2.7 การปฏิบัติตัวของคนในบ้าน ทำอย่างไรบ้าง

- 2.8 การช่วยชาวบ้าน หรือเรื่องที่ชาวบ้านมาขอความช่วยเหลือจากครูโนรามีอะไรบ้าง อะไรที่ไม่รับช่วย

- 2.9 วิธีการบนบาน การขอความช่วยเหลือ ทำอย่างไร ใช้อะไรประกอบบ้าง
 - 2.10 การแก้บนของชาวบ้าน แก่ที่บ้าน ที่โรงครุโนรา ทำอย่างไร
 - 2.11 ต้องไปร่วมการรำโนราโรงครุทุกครั้งหรือไม่ ถ้าไม่ไปทำอย่างไร
 - 2.12 เวลาจะเข้าทรงครุทำอย่างไร เช่นการแต่งกาย เครื่องบูชา
 - 2.13 ในโรงครุโนราปฏิบัติตัวอย่างไร กับครุโนราคนอื่น ๆ ปฏิบัติอย่างไร
 - 2.14 นอกจากโรงครุโนราท่าแคแล้ว ไปร่วมโรงครุที่อื่นด้วยหรือไม่ ด้วยเหตุใด และวิธีการไปร่วม
 - 2.15 เชื่อเรื่องการตัดจุก เหยียบเสน ตัดผมผีเสื้อ การต่ออายุ ว่าอย่างไร
3. ข้อมูลทางด้านความสัมพันธ์ของโนราโรงครุกับวิถีชีวิตของชาวบ้านท่าแค
- 3.1 ผู้บนบานต้องเตรียมอะไรมาให้ครุโนรา ในการบนและแก้บน หรือใช้จ่ายเงิน เช่น ค่าราค ค่าตอบแทนครุอย่างไร
 - 3.2 เรื่องที่บนบานใช้วิธีการ และเงินค่าราคหรือค่าตอบแทนเท่ากันทุกเรื่องหรือไม่ อย่างไร
 - 3.3 ถือว่าการเป็นคนทรงเป็นอาชีพหนึ่งด้วยหรือไม่
 - 3.4 หลังจากเป็นคนทรงแล้ว ชีวิตตนเองเปลี่ยนแปลงจากเดิมหรือไม่อย่างไร
 - 3.5 หลังจากเป็นคนทรงแล้วความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร
 - 3.6 หากประสบปัญหากับตัวเอง เช่นเจ็บป่วย ของหาย เค็ดคร้อนเรื่องอื่น ๆ ทำอย่างไร
 - 3.7 ต่อไปเมื่อเป็นคนทรงไม่ได้แล้วจะทำอย่างไรหรือให้ใครเป็นคนทรงแทน
 - 3.8 อดีตกับปัจจุบันชาวบ้านให้ความสำคัญต่อโรงครุโนราอย่างไร แตกต่างกันอย่างไรบ้าง คิดว่าเพราะเหตุใด
 - 3.9 โนราและคนทรงครุโนรามานาจากที่อื่น ๆ ด้วยหรือไม่ เกี่ยวข้องกับโนราท่าแคอย่างไร
 - 3.10 การรำโนราโรงครุในอดีต ปัจจุบัน เป็นอย่างไรในความรู้สึก และข้อคิดเห็น มองว่าในอนาคตจะเป็นอย่างไร

แบบสัมภาษณ์

ลูกหลานตายายโนราในตำบลท่าแคที่ไม่รำโนราเป็นอาชีพ

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

- 1.1 ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่
- 1.2 การศึกษา อาชีพ
- 1.3 เกี่ยวข้องกับโนราในฐานะ
- 1.4 ในครอบครัวมีใครรำโนราบ้าง
- 1.5 มีส่วนร่วมในโรงครูโนราท่าแคอย่างไร
- 1.6 ทราบประวัติความเป็นมาของโนราบ้างหรือไม่ จากใครเล่าเรื่องให้ฟัง
- 1.7 มีนิทาน ตำนาน หรือสถานที่ในตำบลท่าแคที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับโนรา

ครูโนรา บ้างหรือไม่ เล่าให้ฟัง

2. ข้อมูลทางด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับโนรา

- 2.1 ตายายโนราที่นับถือมีใครบ้าง
- 2.2 ตายายโนราที่นับถือมีความเป็นมาอย่างไร
- 2.3 ภายในบ้านต้องเตรียมห้อง หรือหิ้งบูชาตายายโนราหรือไม่ ถ้ามีจัดอย่างไร
- 2.4 ตายายโนราที่นับถือเคยแสดงหรือให้คุณให้โทษอย่างไรแก่ตนเอง และครอบครัว บ้างหรือไม่
- 2.5 ในฐานะที่เป็นลูกหลานตายายโนราต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง เช่น การปฏิบัติตนเอง ญาติพี่น้อง ชาวบ้านทั่วไป
- 2.6 เคยมีชาวบ้านมาขอความช่วยเหลือ หรือบนบานจากตายายโนราที่ท่านนับถือ บ้างหรือไม่
- 2.7 ตนเองและครอบครัวเคยขอความช่วยเหลือตายายโนรา เมื่อเจ็บป่วยหรือประสบปัญหาบ้างหรือไม่ ทำอย่างไร
- 2.8 เคยจัดแก้บนหรือรำโนราโรงครูบ้างหรือไม่ จัดอย่างไร

2.9 เข้าร่วมโรงครูโนราท่าแคหรือไม่ ในฐานะอะไร

2.10 ในการเข้าร่วมโรงครูต้องเตรียมอะไรบ้าง

2.11 หากไม่ได้ไปร่วมจะต้องทำอย่างไรบ้าง หรือเชื่อว่าจะทำให้ตัวเองได้รับผล

อะไร

2.12 เคยร่วมในการรำโนราโรงครูหรือไม่

2.13 ญาติพี่น้องที่ไม่ได้มาร่วมพิธีโนราโรงครู ทำอย่างไร

2.14 ได้ช่วยเหลือการรำโนราโรงครูท่าแคอย่างไรบ้าง

2.15 เชื่อในเรื่องการครอบเหรีศ การผูกผ้าป่อยว่าอย่างไร

2.16 เชื่อในเรื่องการตักจุก การเหยียบเสน การตัดผมผีขอว่าอย่างไร

3. ข้อมูลทางด้านความสัมพันธ์ของโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านท่าแค

3.1 การไปร่วมในการรำโนราโรงครูแต่ละครั้งต้องใช้จ่ายเงิน หรือเตรียมสิ่งของ
จำนวนเท่าใด

3.2 มีคนกล่าวว่าคนท่าแคล้วนมีเชื้อสายหรือเป็นลูกหลานโนรา เห็นด้วยหรือไม่
เพราะอะไร

3.3 หากลูกหลานหรือญาติพี่น้องจะรำโนราเป็นอาชีพจะสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างไร

3.4 โนราโรงครูมีส่วนในการรวมคนท่าแคให้เป็นกลุ่มเดียวกัน มีความผูกพันต่อกัน
เพราะอะไร

3.5 ชาวท่าแคส่วนใหญ่ที่ได้พบเห็นมายังแก้ปัญหาหรือรักษาอาการป่วยไข้ด้วยการ
บนบานครูโนรามากน้อยเท่าใด

3.6 เมื่อถึงวันรำโนราโรงครู คนในหมู่บ้านและครอบครัวของท่านต้องการมาร่วมงาน
หรือไม่เพราะอะไร

3.7 เห็นว่าการรำโนราโรงครูในอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร หรือเปลี่ยนแปลง
ไปในทางใด

3.8 ในอนาคตมองว่าโนราโรงครูท่าแคจะเป็นอย่างไร

แบบสัมภาษณ์

ชาวบ้านที่ไม่มีเชื้อสายโนราหรือไม่นับถือครูโนราโดยตรงในตำบลท่าแค

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

1.1 ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่

1.2 การศึกษา อาชีพ

1.3 มีส่วนเกี่ยวข้องกับโนราบ้างหรือไม่ เช่น เคยฝึกรำ ญาติพี่น้องเคยฝึกรำโนรา หรือเป็นโนรา

1.4 เคยได้ฟังหรือทราบประวัติความเป็นมาของโนราบ้างหรือไม่ จากใครเล่าเรื่องให้ฟัง

1.5 มีนิทาน ตำนาน หรือสถานที่ในตำบลท่าแคที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับโนรา ครูโนรา บ้างหรือไม่ เล่าให้ฟัง

2. ข้อมูลทางด้านความเชื่อที่เกี่ยวกับโนรา

2.1 เชื่อเรื่องครูโนราหรือไม่ ถ้าเชื่อเชื่ออย่างไร

2.2 เคยไปร่วมพิธีรำโนราโรงครูบ้างหรือไม่ ที่ไหน ในฐานะใด (ผู้ชม, ผู้แค้น นำคนอื่นไปแค้น)

2.3 เคยบนบานกับครูโนราบ้างหรือไม่ เรื่องอะไร

2.4 สาเหตุที่ได้บนบาน

2.5 เรื่องที่ตนเองและชาวบ้านนิยมนครูโนรา มีอะไรบ้าง

2.6 บนด้วยตัวเอง หรือต้องให้โนรา คนทรง บนให้ ทำอย่างไร

2.7 โดยทั่วไปเมื่อบนแล้ว อาการป่วยหรือปัญหาที่ประสบเป็นอย่างไร (หายป่วย, แก้ปัญหาได้, ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ)

2.8 ถ้าไม่ไปแก้บนมีอาการอย่างไร หรือเชื่อว่าจะเกิดอะไร

2.9 การแก้บน แก้ที่ไหน ที่บ้าน ที่โรงครูโนรา ทำอย่างไรบ้าง

2.10 เคยวันเมื่อตนเองและคนอื่น ๆ ที่พบเห็นมีปัญหายังบนครูโนราอยู่อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.11 เคยเห็น หรือมีส่วนในการนำญาติไปเหยียบเส้น ตัดผมผีเสื้อ ตัดจุก บ้างหรือไม่

2.12 หลังจากโนราทำพิธีเหยียบเส้น ตัดผมผีเสื้อแล้วอาการเป็นอย่างไร

2.13 เด็กในท่าแคยังไ้จุกันมากหรือไม่ เพราะอะไร หรือมีความเป็นมาอย่างไร ทำให้ไม่ถึงให้โนราเป็นผู้ตัดให้

2.14 เคยได้เห็นคนที่โนราต่ออายุให้ เนื่องจากชะตาถึงขาด หรือล้มป่วย บ้างหรือไม่ เชื่อว่าอย่างไร

2.15 มองโนราโรงครูในปัจจุบันอย่างไร

2.16 ปัจจุบันชาวท่าแคยังเชื่อเรื่องโรงครูโนรา หรือครูโนรายู่เป็นจำนวนมากหรือน้อย เพราะอะไร

3. ข้อมูลทางด้านความสัมพันธ์ของโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านท่าแค

3.1 เด็ก ๆ ชาวท่าแคยังฝึกรำโนรากันมากหรือไม่ เพราะอะไร

3.2 ถ้าลูกหรือญาติพี่น้องจะไปฝึกรำโนราจะให้การสนับสนุนหรือคัดค้าน เพราะเหตุใด

3.3 ชาวท่าแคยังรักษาอาการป่วยไข้กับครูโนราหรือไม่ หาแพทย์แผนปัจจุบันมากน้อยเท่าใด

3.4 อาการป่วยไข้ที่นิยมรักษากับครูโนรามีอะไรบ้าง

3.5 ค่าใช้จ่ายในการแก้บน รักษาอาการไข้กับครูโนรา เป็นจำนวนเท่าใด เช่น ค่าราคา ค่าตอบแทน หรือสิ่งของอย่างอื่นที่ใช้แทนเงิน

3.6 มีเด็กในท่าแคไปยึดอาชีพรำโนร่าบ้างหรือไม่ จำนวนสักเท่าใด

3.7 ชาวบ้านในท่าแคมีส่วนร่วมในการรำโนราโรงครูอย่างไร

3.8 การมาร่วมในพิธีรำโนราโรงครู ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านดีขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร

3.9 มองคนที่เป็นครูโนรา หรือคนทรงครูหมอในลักษณะอย่างไร

3.10 เชื่อว่าโรงครูโนราในตำบลท่าแคยังมีต่อไปอีกนานหรือไม่ เพราะอะไร

แบบกรอกข้อมูลตำนานท้องถิ่น

ชื่อตำนาน

ผู้บอกข้อมูล

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....การศึกษา.....อาชีพ.....

เนื้อความตำนาน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

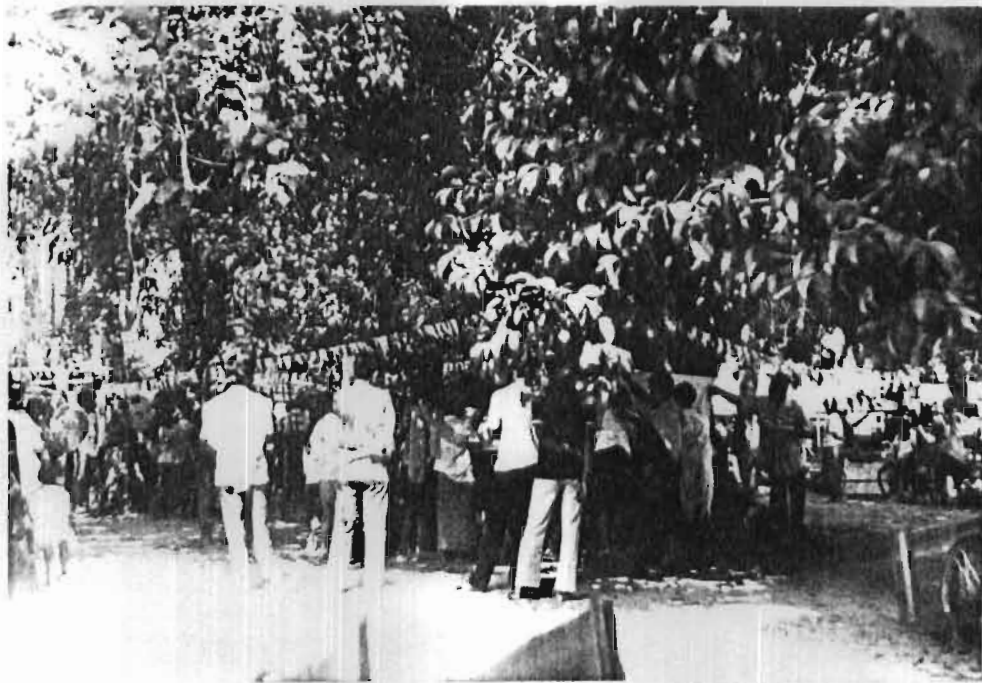
.....

.....ผู้สัมภาษณ์

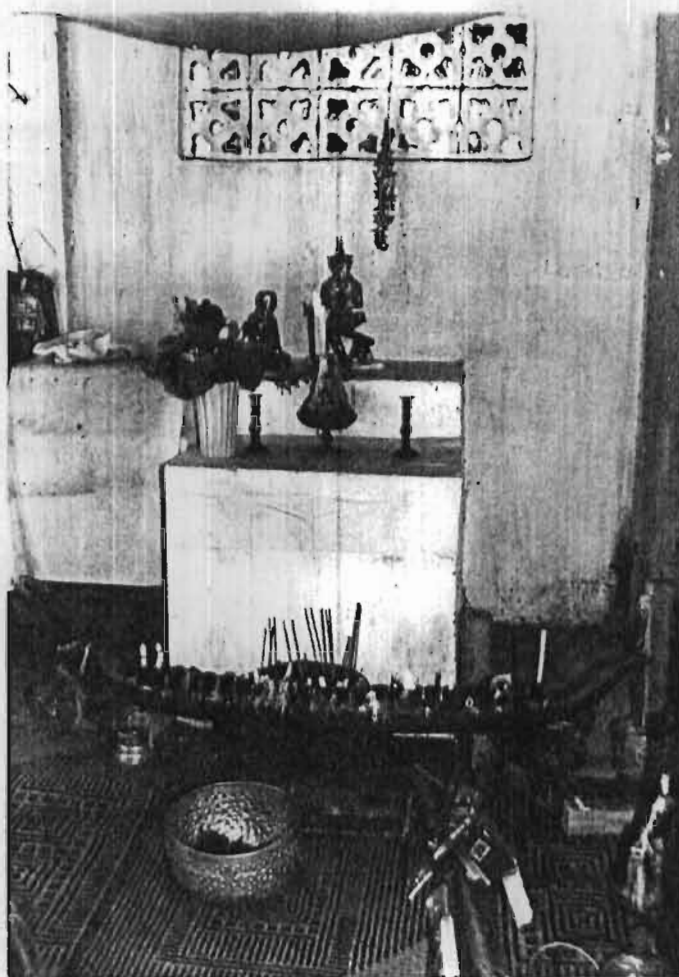
.....วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์

ภาคผนวก ค

ภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 ต้นโพที่ชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อว่าเป็นที่ฝังกระดูกขุนศรีสุรธา

ภาพประกอบ 2 ศาลาชุมชนศรีรัตนหรือเขื่อนขุนทด

ภาพประกอบ 3 รูปปั้นขุนศรีศรัทธาและพรานบุญ

ภาพประกอบ 4 วัดอภัยาราม หมู่ที่ 6 ตำบลท่าแค ที่ชาวบ้านตำบลท่าแคเชื่อว่าขุนศรีธรราม เป็นผู้สร้าง

ภาพประกอบ 5 รูปแทนตัวและทั้งบูชาแม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย

ภาพประกอบ 6 คณะโนราบ้านท่าแควร่วมกันห่มผ้าพระมหาธาตุวัดเขียนบางแก้ว อำเภอลำปาง จังหวัดพัทลุง

ภาพประกอบ 7 ครูหมอโนราแสดงความยินดีกับเด็กชายวิเชียร ชนะบาล ที่มารำโนรา
ถวายครู

ภาพประกอบ 8 พระมวงทองหรือตาม่วงทองกำลังสอนรำโนราให้แก่นักหัดนาฏย ครงคำ

ภาพประกอบ 9 เด็กหญิงนุชนาฏ คงคำ รำโนราดวายครู

ภาพประกอบ 10 โนราใหญ่ทำพิธีตัดห่อเหมูรยเพื่อให้ชาจากคำบบาน

ภาพประกอบ 11 เครื่องบูชาที่จัดหน้าห้องบูชาครูหมอโนราเพื่อนหรือแก่น

ภาพประกอบ 12 ชาวบ้านทำพิธีแก้บนในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 13 นายพัน เฟ็งมี ผู้เป็นร่างทรงของขุนศรีศรัทธาโนโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 14 พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 15 ผู้เข้าทำพิธีผูกผ้าปล่อยถอดเครื่องแต่งตัวโนราออกหลังจากรำถวายครูเป็นครั้งสุดท้ายแล้ว

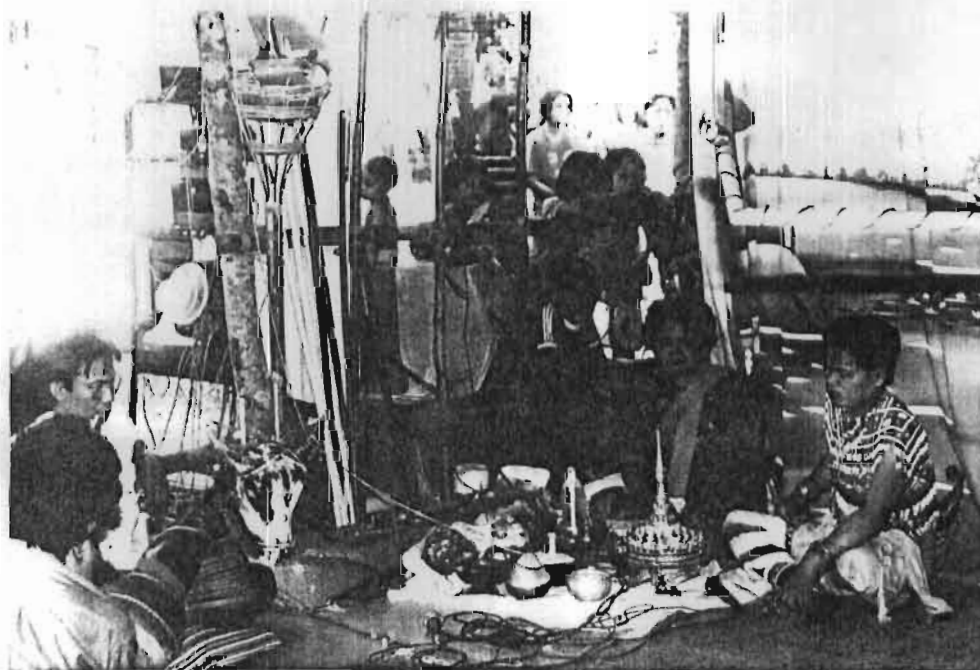
ภาพประกอบ 16 ผู้ทำพิธีผูกผ้าปล่อนำเครื่องแต่งตัวโนรามาส่งให้โนราใหญ่โดยไม่หันมามอง
โรงโนราเป็นเสร็จพิธี

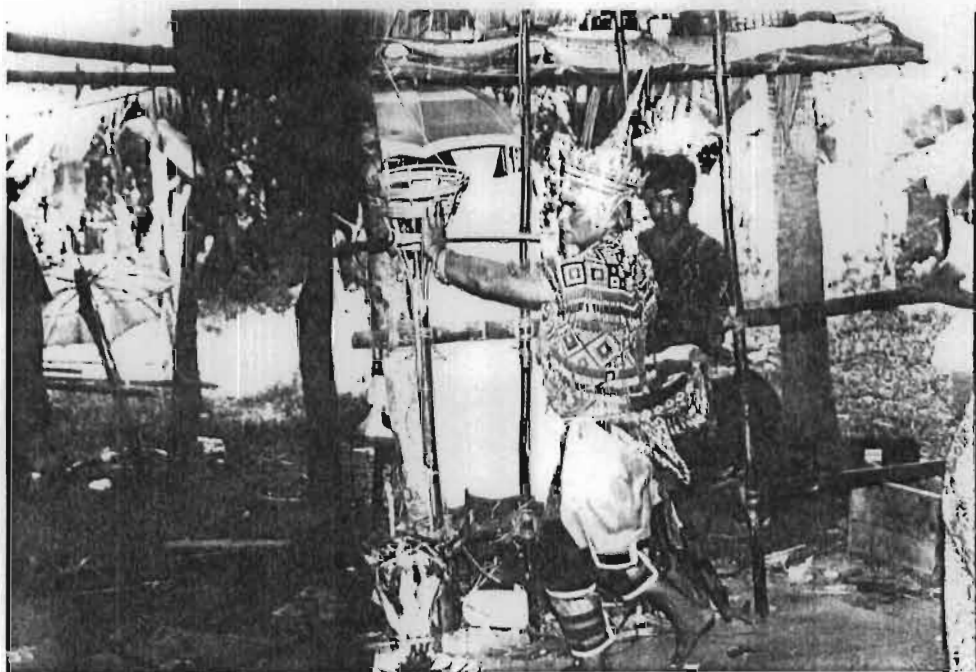
ภาพประกอบ 17 พิธีตัดจุกในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 18 พิธีเหยียบเสนาในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 19 หัวควายที่นำมาตั้งไว้ในโรงโนราเพื่อทำพิธีรำดับหัวควาย

ภาพประกอบ 20 พิธีแก้บนด้วยการรำผีหัวควายในโนราโรงครู

ภาพประกอบ 21 การร่ำสอนเครื่องสอตก่าไลในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 22 คนทรงครูหมอโนรากำลังเซ่นไหว้และทำน้มนครบนศาลาขุนศรีศรัทธาหรือ
เขื่อนขุนตาก่อนเข้าโรงครู

ภาพประกอบ 23 คนทรงครุหมอนโนราในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแคขณะครุหมอนโนรากำลังเข้าทรง

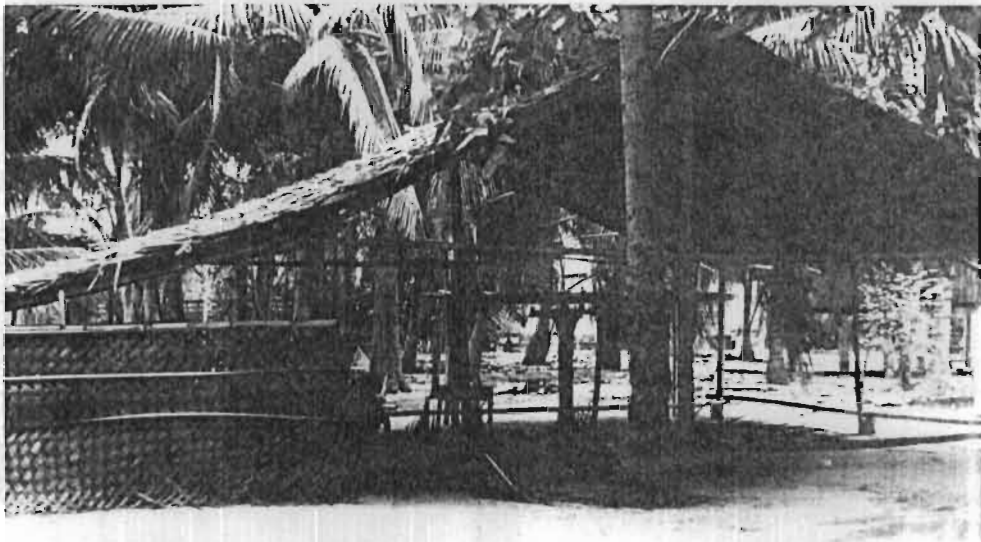
ภาพประกอบ 24 ครูหมอนิรากำลังเลือกร่างทรงใหม่แทนร่างทรงเดิมที่ไม่ต้องการเข้าทรงแล้ว

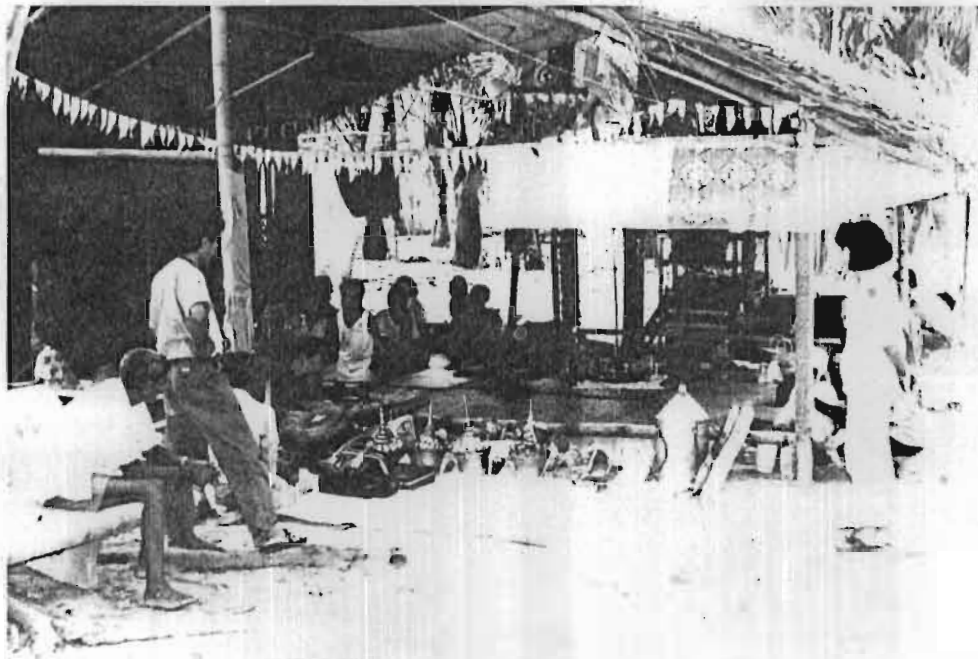
ภาพประกอบ 25 ครูหมอนิรากำลังทำพิธีเหยียบทรงร่างทรงใหม่

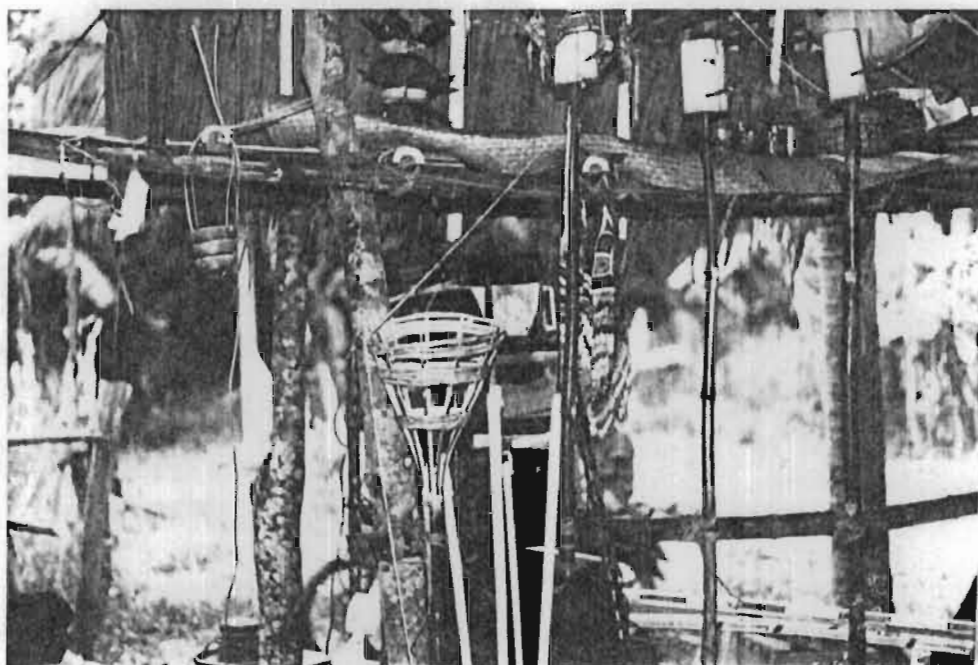
ภาพประกอบ 26 โนราเพลง ชะบาล ครูโนราอาวุโสหัวหน้าคณะโนราในโรงครูใหญ่
วัดท่าแค

ภาพประกอบ 27 โรงครูใหญ่วัดท่าแคขณะกำลังปลูกสร้าง

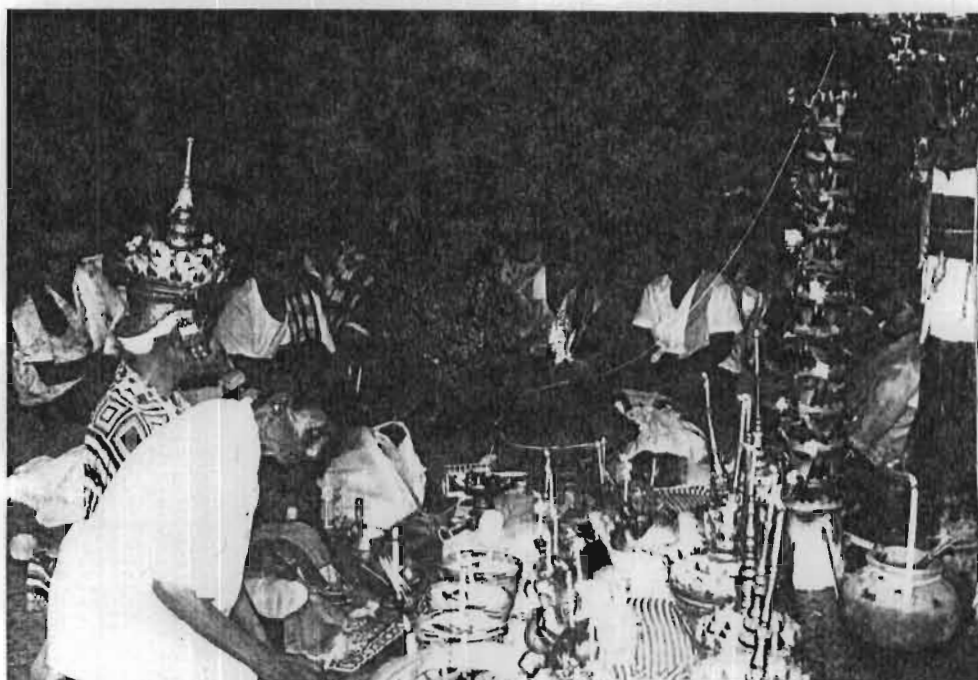
ภาพประกอบ 28 เครื่องบูชาและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่วางไว้นอกโรงโนร่าก่อนทำพิธีเข้าโรง

ภาพประกอบ 29 ครอบสำหรับวางหมอน้ำมนตร์ในโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปและโรงครูเล็กในตำบล
ท่าแค

ภาพประกอบ 30 เครื่องบูชาครูหมอโนราบนศาลหรือฟาไล

ภาพประกอบ 31 เครื่องบูชาครุฑมอโนราห์ที่ห้องโรง

ภาพประกอบ 32 เครื่องดนตรีและลูกคู่โนราในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 33 ศาลพระภูมิในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

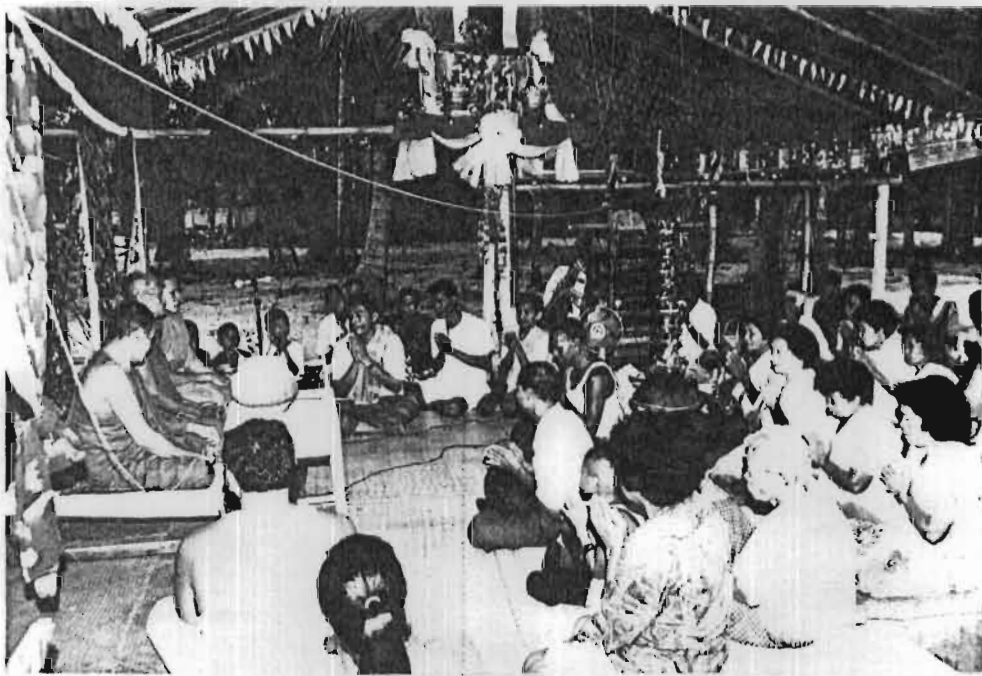
ภาพประกอบ 34 อูปกรณและเครื่องบูชาในการประกอบพิธีไหว้ศาลพระภูมิในโนราโรงครูใหญ่
วัดท่าแค

ภาพประกอบ 35 นายกลับ ถึงมุสิก นายรัก ชุนเพชร และนายเชย แก้วสุข ผู้ประกอบ
พิธีไหว้ศาลพระภูมิโรงโนรา

ภาพประกอบ 36 พิธีไหว้ศาลพระภูมิในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 37 พิธีพระในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 38 คนทรงขุนศรีศรัทธานำคณะโนราเข้าในโรงครู

ภาพประกอบ 39 โนราแปลก ชนบาล หัวหน้าคณะโนราทำพิธีเบิกโรงโนราโรงครูใหญ่
วัดท่าแค

ภาพประกอบ 40 โนราเปลก ชนบาล นำคณะโนราและผู้ร่วมพิธีกราบครู

ภาพประกอบ 41 โนราใหญ่คือโนราเพลง ชนบาล รำถวายครู

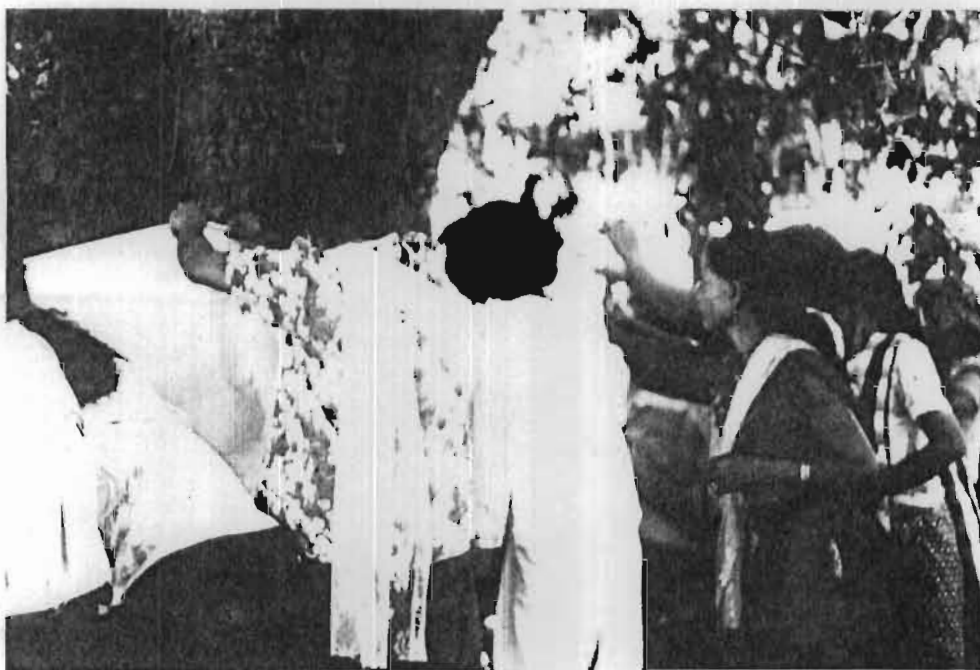
ภาพประกอบ 42 โนราผู้ร่วมคณะรำทั่วไปให้คนชม

ภาพประกอบ 43 โนราแต่งพอกในพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่

ภาพประกอบ 44 ครูหมอโนรากำลังเข้าทรงในร่างทรง

ภาพประกอบ 45 พิธีเอาผ้าห่มโพธิ์ของคณทรครุหมอนโนราและคณะโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 46 โนราใหญ่ทำพิธีเช่นไหว้ครูหมอโนรา

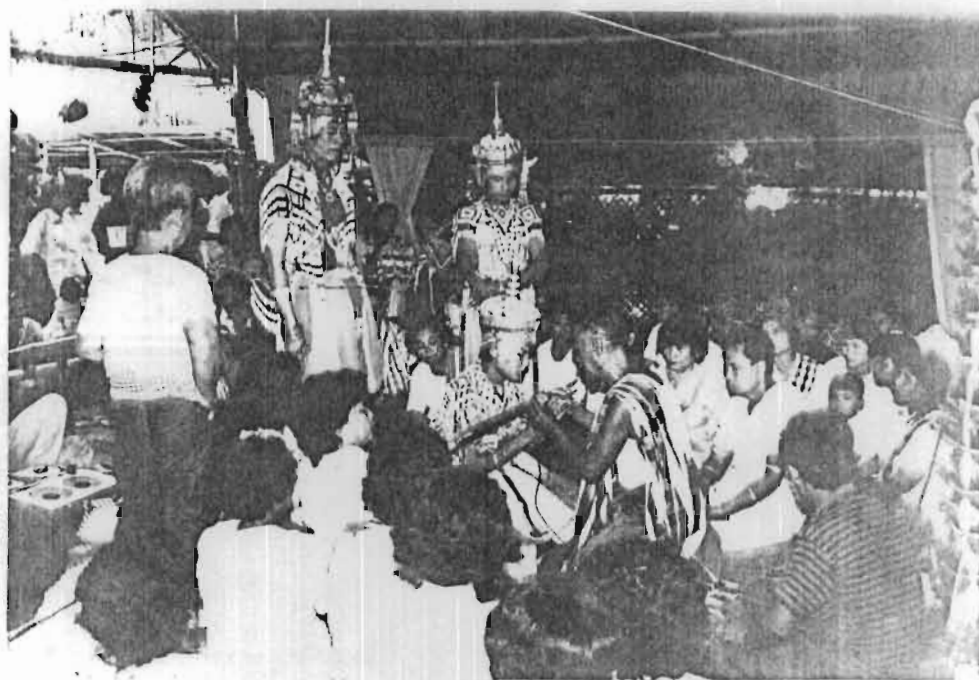
ภาพประกอบ 47 นายเที่ยง ชูศรี คนทรงพระม่วงทองหรือตาม่วงทองรำถวายครู

ภาพประกอบ 48 การร่ำสวดเครื่องสวดกำไลหรือไหมร

ภาพประกอบ 49 โนราใหญ่ทำพิธีตัดจุก

ภาพประกอบ 50 โนราใหญ่มอบเครื่องหมายความเป็นโนรา เช่นหอกแทงเซ้ ให้แก่ผู้เข้าพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่

ภาพประกอบ 51 พิธีแก้บนด้วยการรำโนราดวายครู

ภาพประกอบ 52 พิธีแก้บนด้วยการรำออกพราน

ภาพประกอบ 53 โนราท้าวไปรำถวายครู

ภาพประกอบ 54 โนราจับทสิบสองเพลงสิบสองบทในวันที่สามของการรำโรงครู

ภาพประกอบ 55 พิธีเหยียบเสนในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

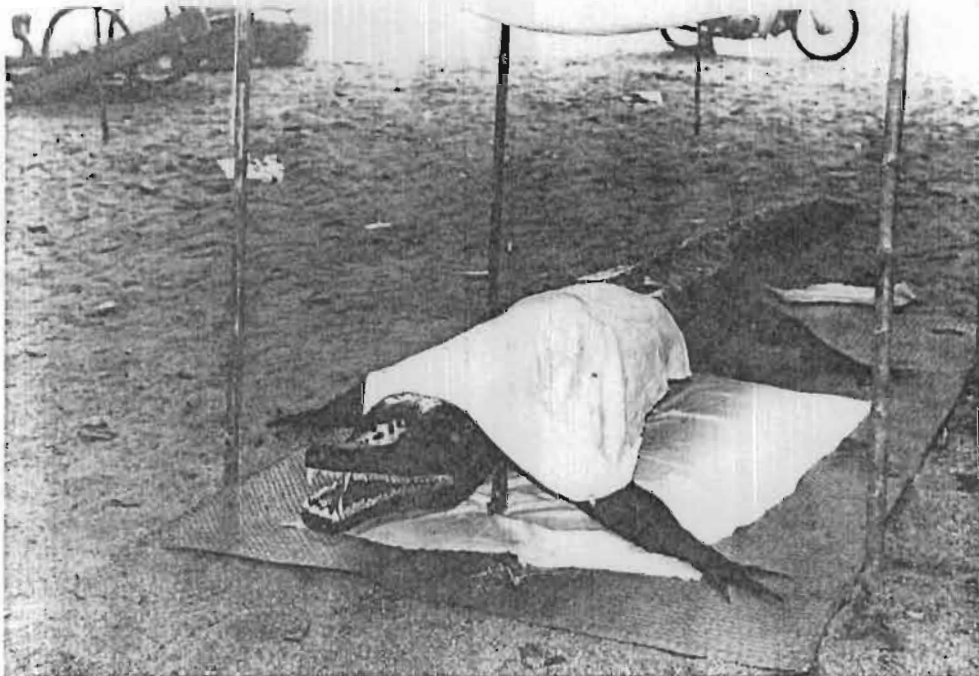
ภาพประกอบ 56 การรำคล้องหงส์ในโนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค

ภาพประกอบ 57 นายพรานไล่ตามพญาหงส์ (ขณะเข้าทรง) ที่หนีขึ้นไปบนหลังคาโรงโนรา

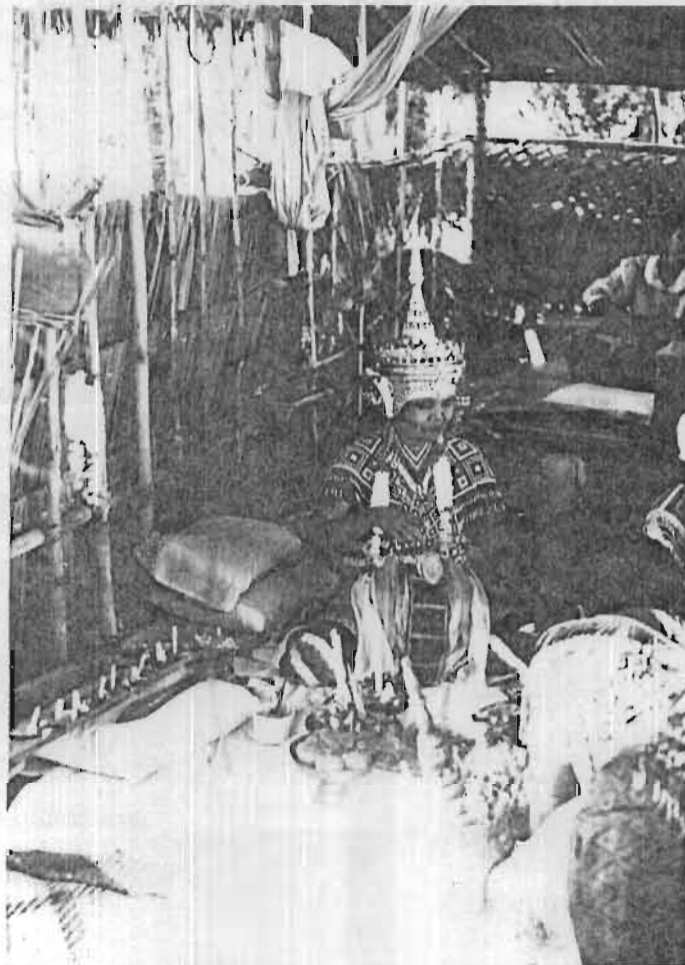
ภาพประกอบ 58 โนราใหญ่และคณะจับทแห่งเข้

ภาพประกอบ 59 ตัวจระเข้ทำด้วยต้นกล้วยตานีหรือกล้วยพังลา

ภาพประกอบ 60 หลังจากครุหมอโนราร่วมกันแทงเซ่แล้วก็จะว่าบทอนิจจา

ภาพประกอบ 61 การรำโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปบ้านหน้าเกาะ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าแค

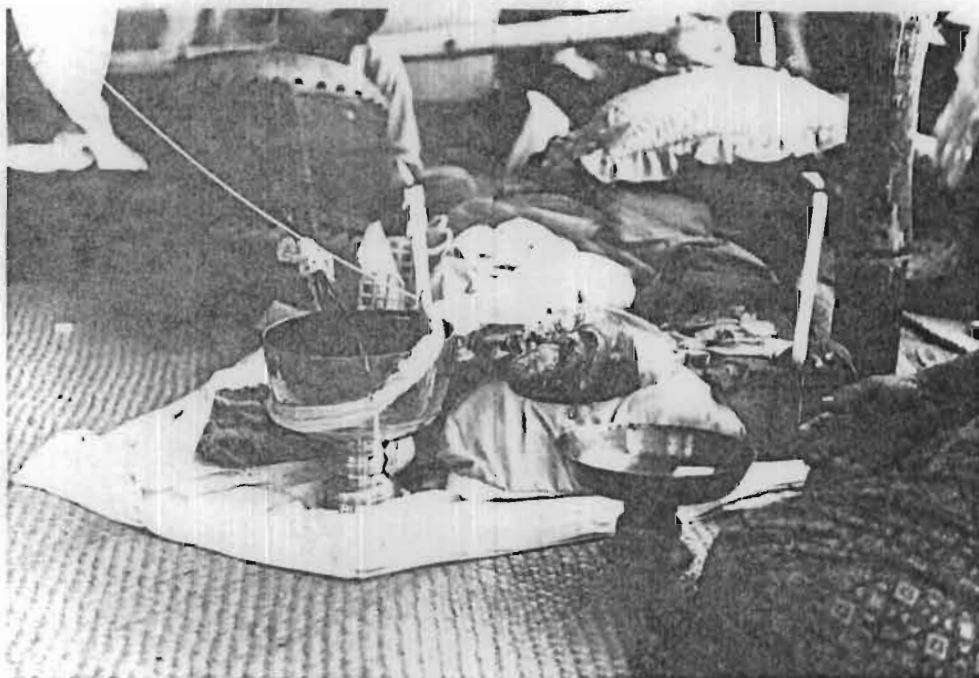
ภาพประกอบ 62 การทำพิธีตัดเหมฺรยในโนราโรงครูใหญ่ทั่วไป บ้านหน้าเกาะ หมู่ที่ 7
ตำบลท่าแค

ภาพประกอบ 63 การทำพิธีฟีกสาตพริกหมอนหลังจากเลิกโรงแล้ว

ภาพประกอบ 64 โนราโรงครูเล็กบ้านยาง หมู่ที่ 1 ตำบลท่าแค

ภาพประกอบ 65 โนราบ้านยางจัดเครื่องบูชาเพื่อทำพิธีแก้เห่มรย

โนราโรงครุฑท่าบ่อแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

บทคัดย่อ
ของ
พิทยา บุษรารัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา
พฤษภาคม 2535

ปริญญานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาโนราโรงครูตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ในด้านความเกี่ยวข้องกับตำนานท้องถิ่น ความเชื่อ พิธีกรรม และความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบลดังกล่าว เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกต และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาปรากฏว่า ตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราในเขตตำบลท่าแค คือ ตำนานโนรา ตำนานขุนศรีธำมาศ ตำนานนางเลื้อยขาว ตำนานสิทธิเรื้อรี ตำนานสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโนรา เช่น โศกขุนทา เชื้อนขุนทา ต่างบอกเล่าประวัติของโนรา เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับครูโนรา และความสัมพันธ์ของโนรากับตำบลท่าแคที่เชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งกำเนิดโนรา ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับโนรา ชาวบ้านเชื่อเรื่องครูหมอโนรา ไสยศาสตร์ การบนและการแก้บนครูหมอโนรา การครอบเทริด การผูกผ้าปล่อย การตัดจุก การเหยียบเสน การตัดผมผีซ้อ การรำตีบหัวควาย การรักษาอาการป่วยไข้ การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อระดับชาวบ้านที่มีการผสมผสานระหว่างความเชื่อในพุทธศาสนากับลัทธิพราหมณ์และความเชื่อดั้งเดิม ส่วนพิธีกรรมในการรำโนราโรงครูมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเช่นไหว้ครูหมอโนรา แก้บน ทำพิธีครอบเทริด และประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น ตัดจุก เหยียบเสน รำสวดเครื่องสวดกำไล พิธีกรรมจะแตกต่างกันไปตามชนิดของโนราโรงครู คือ โнораโรงครูใหญ่ วัดท่าแค โнораโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็ก ซึ่งทุกชนิดจัดในระหว่างเดือนหกถึงเดือนเก้าของทุกปี โнораโรงครูใหญ่วัดท่าแคและโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปจะเริ่มพิธีในวันพุธไปสิ้นสุดในวันศุกร์ ส่วนโรงครูเล็กเริ่มพิธีในวันพุธไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี ขั้นตอนที่สำคัญของพิธีกรรมคือ ในวันแรกจะเริ่มด้วยการเข้าโรง เบิกโรง ลงโรง ภาศครู เชิญครู รำถวายครู จับบทตั้งเมือง วันที่สองเป็นวันเช่นไหว้ครูหมอโนรา ทำพิธีครอบเทริด แก้บน และวันที่สามเป็นวันส่งครูหมอโนรา และทำพิธีตัดหมูบวย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านนั้น โнораโรงครูมีบทบาทและหน้าที่ในการสืบทอดการรำโนรา การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม การสร้างอาชีพ การสร้างเอกภาพและสัมพันธ์ภายในสังคม และการสร้างเสริมความรู้และสติปัญญา โнораโรงครูตำบลท่าแคได้มีบทบาทสำคัญต่อระบบความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด

ตอบสนองความต้องการและช่วยแก้ไข้ปัญหาพื้นฐานให้กับคนในสังคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
จึงทำให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมปัจจุบัน

"THE NORA RONG KHRU" IN TA-KAE VILLAGE,
MUANG DISTRICT, PATTHALUNG PROVINCE

AN ABSTRACT

BY

PITTAYA BUSARARAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Master of Art degree in Thai Studies
at Srinakharinwirot University, Songkhla

May 1992

This thesis is aimed at studying Manora Rong Khru of Tambon Ta Khae, Amphoe Muang, Changwat Phatthalung in terms of its relationship to local legends, beliefs, rites, and way of life of the people. the data were collected through interviews and observation and the results of the study were presented using the descriptive analysis approach.

The results of the study show that various legends are related to Nora in Tambon Ta Khae area, i.e. the legend of Nora, the legend of Khun Sattha Ta Khae, the legend of Nang Lued Khao, the legend of Sitthi Rue Ree. Place legends such as Khoke (hill) Khun Tha, and Khuen (pavilion) Khun Tha; all lead to the history of Nora, the events regarding Khru (original masters) Nora and the belief that Tambon Ta Khae is the original source of Nora. As for the belief about Nora, villagers believe in Khru Mo Nora (spirits of former masters), superstition, in making a vow promising a thank-offering if one's desire is granted and the offering of thanks when one's desire is granted, in putting Serd (crown) on the head, in putting on full dress of the Nora costumes, in cutting the topknot, in stepping on a birth mark, in cutting off tightly entangled hair, in offering a sacrifice by dancing around the buffalo's head, in curing sickness, in being possessed by evils and in the medium. These beliefs are common among the villagers and the beliefs can be traced to be originated from Buddhism and Bhraminism mixed with old Thai beliefs.

As for the rituals performed in the Nora Rong Khru, they are aimed principally at making offering to the Khru Mo (spirits of the old masters), offering thank for one's desire is granted, performing

Krob Serd (putting on a crown) ceremony, and other rites such as cutting the topknot, stepping on the birth mark, cutting off the tightly entangled hair, and sacrificial dancing around the buffalo's head. The rites performed differ according to the types of Nora Rong Khru: Nora Rong Khru Yai Wat Tha Khae, Nora Rong Khru Yai in general, and No Ra Rong Khru Lek. All the Nora Rong Khru perform the rites during the sixth to the ninth lunar months of each year. Nora Rong Khru Yai Wat Tha Khae and Nora Rong Khru in general starts performing the rites on Wednesday and ends on Friday, whereas Nora Rong Khru Lek starts on Wednesday and ends on Thursday. The major stages in the performance are that on the first day the ceremonies of entering the stage, making a preamble, paying homage to the masters and real acting are performed. On the second day such ceremonies as offering a sacrifice to the spirits of the old masters, putting on a crown, and offering thanks for one's desire is granted, are performed. Bidding farewell to the spirits of the old masters, and Tat Mreoy (the fulfillment of promise) are performed.

As for the relationship between Nora Rong Khru and the way of life the villagers, the study reveals that the Nora plays a vital role in maintaining the Nora traditions, i.e. the performance of Nora, making a vow offering thanks if one's desire is granted, curing sickness, shaping the behavior of individuals and society, promoting a career, proving unity and interrelationship in society, and enhancing folk wisdom. It can be said that Nora Rong Khru of Tambon Tha Khae plays a vital role in reinforcing the people's beliefs and consciousness, in

response to social needs, and in solving basic problems of the people physically and spiritually so that they are able to lead a happy life in the present day society.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายพิทยา ชื่อสกุล บุชรารัตน์

เกิดวันที่ 28 เดือนพฤศจิกายน

สถานที่เกิด

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2511 ม.ศ.3 จากโรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง

พ.ศ. 2516 ป.กศ.สูง (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทภาษาอังกฤษ) จากวิทยาลัยครู
สงขลา จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2518 กศ.บ. (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทประวัติศาสตร์) จากมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2535 ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา เน้นทางมนุษยศาสตร์) จากมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา จังหวัดสงขลา

พุทธศักราช 2495

ตำบลโตนดควั่น อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

บ้านเลขที่ 154/1 ถนนพัฒนา ตำบลตำนาน

อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

อาจารย์ 2 โรงเรียนสตรีพัทลุง กรมสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

เลขานุการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียน

สตรีพัทลุง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนสตรีพัทลุง ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอ

เมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง